

เล่ม เกิดบนโลกแล้ว หนึ่งคน
พริ้ง เพริดเพ็ชร์ นรชน หนึ่งล้าน
พวง ปิ่นกษัตริย์ ณ ครบแปด รอบแฮ
แก้ว เกิดกลางเมืองบ้าน อด่างด้วยคุณธรรม

บันทึก หัวใจ

การแต่ง คุรุเล่ม พริ้งพวงแก้ว
ผู้เป็นแม่คือ คุรุ พ่อ ปู่ และกัลยาณมิตรของทุกท่าน
ในวันระต๋ายวันเกิด ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๐

บันทึกน้ำใจ

เลขหมู่ CT 100 ม 686บ 2550
 เลขทะเบียน 00000198
 วันที่ ๒1 ๖ 11

ลงขันน้ำใจ

จากผู้ที่เคารพรักพ่อเสรม
 และลูกศิษย์ทั้งหลาย ทั้งทางตรงและทางอ้อม
 เนื่องในวาระวันคล้ายวันเกิดและครบรอบอายุ ๘๖ ปี
 ของ
 ศ.นพ.เสรม พริ้งพวงแก้ว
 ผู้เป็นทั้งหมด ครู พ่อ ปู่ และกัลยาณมิตรของชนทุกชั้น
 ณ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

CT 100 ม686บ 2550

BK0000001342

บันทึกน้ำใจ

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

บันทึกหัวใจ

จัดทำ ในดิถีครบรอบ ๙๖ ปี

ศ.นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว

๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

โดย

- มูลนิธิสาธารณสุขกับการพัฒนา
- มูลนิธิหมอชาวบ้าน
- มูลนิธิพัฒนาการแพทย์แผนไทย
- มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ
- มูลนิธิสุขภาพไทย
- มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก
- มูลนิธิเด็ก
- มูลนิธิแพทย์ชนบท
- ชมรมแพทย์ชนบท
- มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ
- วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านล้านนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- ลูกศิษย์ รุ่นน้อง และกัลยาณมิตร

ห้ามจำหน่าย

ท่านใดประสงค์จะพิมพ์เพื่อจำหน่าย

ขอสงวนสิทธิ์

หากพิมพ์เพื่อแจกเป็นธรรมทาน

โปรดพิมพ์ได้โดยห้ามตัด ต่อเติม ข้อความใดๆ ทั้งสิ้น หรือติดต่อผู้จัดพิมพ์

บันทึกหน้าใจ

จัดพิมพ์เพื่อบูชาพระคุณพ่อเสมอ พริ้งพวงแก้ว

ในดิถีครบรอบ ๘๖ ปี

๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

บันทึกหน้าใจ-- กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน, 2550.

208 หน้า.

1. เสม พริ้งพวงแก้ว.-- ชีวิตประวัติ. 2. แพทย์.-- แง่สังคม.

I. ชื่อเรื่อง.

926.1

ISBN 978-974-7291-33-9

บันทึกหน้าใจ

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ : พิมพ์ดี

ออกแบบปก : อติศร จินดาอนันต์ยศ

ออกแบบรูปเล่ม : สุรชาติพิทย์ รักพีช

จัดทำโดย : มูลนิธิสาธารณสุขกับการพัฒนา

๖๙๕ (๑๖๙/๑๕๔) ถนนจรัญสนิทวงศ์ ๑๒

แขวงวัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๔๑๒-๓๕๐๗-๘

และมูลนิธิหมอชาวบ้าน

๓๖/๖ ซอยประดิพัทธ์ ๑๐ ถนนประดิพัทธ์ แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ

๑๐๔๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๖๑๘-๔๗๑๐

บูชาพระองค์ พ่อเสมอ พริ้งพวงแก้ว

ในดิถีครบรอบ ๙๖ ปี

๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

คุณพ่อ	ผู้เปี่ยมล้น	เมตตา
เสมอ	ดุจหลักเสมอ	ตั้งมั่น
พริ้ง	เพริศด้วยธรรมา	ประดับจิต ท่านเฮย
พวงแก้ว	เจิดจรัสจ้า	ส่องทางสว่างไสว.

คุณพ่อเสมอ พริ้งพวงแก้ว

พิสุทธิ์ผ่องใสภา
เป็นปูชนียบุคคล
รอบรู้เอาใจใส่
ผู้ก่อปรด้วยเมตตา
เป้าหมายการทำงาน
ได้พบกับความสุข
ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน
เป็นยอดปิยาจารย์
สอนสั่ง ช่วยดูแล
ครบรอบ ๙๖ ปี
อัญเชิญพระรัตนตรัย
ให้อายุ วัฒนโณ
พล เกียรติ กำจร

ผู้เพริศแพรวด้วยปัญญา
ด้วยธรรมาประดับใจ
ทรงค่าล้ำเป็นหลักชัย
ในวิชาชีพและบริหาร
กรุณาหาใตปาน
เพื่อชาวบ้านประชาชน
ปลดเปลื้องทุกข์ทั่วสากล
พ่อยึดมั่นไม่ผันแปร
เปี่ยมวิญญาณครุแนะแท้
ยามท้อแท้ ให้กำลังใจ
ลูกลูกนี้ขอกราบไหว้
ปวงเทพให้อำนวยพร
มีสุขไซ้ สโมสรร
สัมฤทธิ์แต่ท่าน นิรันดรเทอญ.

ภญ.ยุภาพรณ มั่นกระโทก

มูลนิธิสาธารณสุขกับการพัฒนา

มูลนิธิพัฒนาการแพทย์แผนไทย

จิตนั้นสำคัญไฉน

- จิต คำนี้มีความสำคัญไฉน
จิต ยอดเยี่ยมยิ่งสิ่งใดในแหล่งหล้า
จิต เป็นศีล เป็นสมาธิ เป็นปัญญา
จิต นำพาภาคกายให้กระทำ
- จิต พิสุทธิ์เป็นพลังอันยิ่งใหญ่
จิต เยียวยาผู้ป่วยไข้ได้เลิศล้ำ
จิต ที่หมั่นฝึกฝนงามในธรรม
จิต หลุดพ้นกิเลสกามน่านิพพาน

ภญ.ยุภาพรรณ มั่นกระโทก
มูลนิธิสาธารณสุขกับการพัฒนา
มูลนิธิพัฒนาการแพทย์แผนไทย

การวะ คุรุเสม พริงพวงแก้ว

โนวาระคล้ายวันเกิด ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

เสม	เกิดบนโลกแล้ว	หนึ่งคน
พริง	เพริศเพื่อ นรชน	หมื่นล้าน
พวง	ปีกษัตริ รวน	ครบแปด รอบแฮ
แก้ว	เกิดกลางเมืองบ้าน	สว่างด้วยคุณธรรม

ปรีชาปัญญาญาณ	อุดมการณ์อันเกรียงไกร
แน่วแน่จะแก้ไข	รักษาไข่ปวงประชา
โรคกายและโรคจิต	โรคหลงผิดอวิชา
สังคมจมโรคา	ต้องเยียวยาอย่างรู้ทัน
หมอเสม พริงพวงแก้ว	ผู้เลิศแล้วการสร้างสรรค์
เมตตาและแบ่งปัน	ประโยชน์สุขเพื่อปวงชน
ครบเก้าสิบหกปี	ปฐนียบุคคล
อำนาจบุญกุศล	บันดาลดลมงคลเทอญ...

ภก.ผศ.ดร.พุมิพงศ์ สัตยวงศ์ทิพย์
รักษาการคณบดีคณะเภสัชศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สารบัญ

๑. ขอเจริญพรคุณโยมท่าน ศาสตราจารย์ นายแพทย์เสม / ๑
พระครูอุปการพัฒน์กิจ
๒. พฤษภาคม เดือนแห่งพหุมงคล / ๓
นพ.ประเวศ วะสี
๓. ดำเนินงานของคนดี / ๔
สันติสุข โสภณศิริ
๔. ท่านอาจารย์เสมกับข้าพเจ้า / ๕
พญ.สุภาพ ประศาสน์วินิจฉัย
๕. ประสบการณ์ของศิษย์คนหนึ่ง / ๑๔
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ พญ.คุณสาคร ธนमितต์
๖. บุษาครู / ๑๗
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ พญ.ภัทรพร อิศรางกูร ณ อยุธยา
๗. ผู้ร่วมริเริ่มงานบริการโลหิตในประเทศไทย / ๒๔
พญ.สร้อยสอางค์ พิกุลสด และ
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ พญ.พิมล เชี่ยวศิลป์

๘. ครูของผม / ๓๑
 ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช
๙. ผู้สร้างประวัติศาสตร์การแพทย์ของไทยบทหนึ่ง / ๓๕
 นพ.ปรีดา ทัศนประดิษฐ์
๑๐. กราบที่ตักของพ่อเสมอ / ๓๗
 ศาสตราจารย์คลินิก นพ.กรีช โภธิสุวรรณ
 และ รศ.พญ.วิไลพร โภธิสุวรรณ
๑๑. น้ำใจของพ่อเสมอไหลขลุ่ยโลมชีวิตแพทย์ชนบท / ๔๐
 นพ.สงวน นิตยารัมภ์พงศ์
๑๒. คุณพ่อเสมอ คุณพ่อคนที่สอง / ๔๕
 นพ.อำพล จินดาวัฒนะ
๑๓. คุณพ่อเสมอ...คนตรงตลอดกาล / ๔๙
 นพ.สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์
๑๔. มุ่งสู่วันฟ้าสีทองผ่องอำไพ / ๕๒
 นพ.ประวิทย์ ลีสถาพรวงศา
๑๕. พ่อเสมอ...ผู้เคยเดินบนโลกนี้ / ๕๕
 นพ.วชิระ บถพิบูลย์
๑๖. พ่อเสมอ...บิดาแห่งแพทย์ชนบทไทย / ๕๙
 นพ.พงศ์เทพ วงศ์วัชรไพบูลย์

๑๗. พ่อเสมอ พริ้งพวงแก้ว ของลูกแพทย์ชนบทไทย / ๖๒
 นพ.เกรียงศักดิ์ วัชรนุกูลเกียรติ
๑๘. พ่อเสมอ...ในความทรงจำของผม / ๖๖
 นพ.อุกฤษฏ์ มลิินทางกูร
๑๙. ปุชนิยมบุคคลร่วมสมัย / ๖๙
 นพ.สุรเกียรติ อาชานานุภาพ
๒๐. อดมการณ์สร้างชีวิต / ๗๓
 คมสันนท์ สุข
๒๑. พ่อเสมอ แบบอย่างของการดำเนินชีวิตที่ข้ามยุคสมัย / ๘๓
 แก้ว วิฑูรย์เชียร และบังอร ฤทธิภักดี
๒๒. ผู้ร่วมบุกเบิกหมอชาวบ้าน / ๘๗
 สุวิสาส์ สุนทรานู
๒๓. ความทรงจำที่มีอาจลืมได้ / ๘๘
 ผกา เศรษฐจินทร
๒๔. คุณพ่อของลูกๆ พยาบาล / ๙๗
 สายหยุด ติริภาภรณ์
๒๕. ผู้มีพระคุณ / ๙๙
 พยุง เชยจรรยา

๒๖. เป็นครุต้องรู้และปฏิบัติธรรมะ / ๑๐๒
 ดร.กรกนก ลัทธินันท์
๒๗. อุดมการณ์เพื่อประชาชน / ๑๐๔
 ดวงพร เฮงบุญพันธ์
๒๘. บุษาครุและพ่อของทันตแพทย์ / ๑๐๗
 ทญ.เรวดี ต่อประดิษฐ์
๒๙. ผู้เป็นครูของทันตแพทย์ / ๑๐๘
 พล.ต.อำนาจ ธรรมจินดา
๓๐. ผู้เป็นกัลยาณมิตรของทันตแพทย์ / ๑๑๐
 ทพ.สมนึก ชาญด้วยกิจ
๓๑. ปิยะอาจารย์ของเหล่าศิษย์
 กัลยาณมิตรของทันตแพทย์ / ๑๑๑
 รศ.ทพ.ดร.จිරักดิ์ นพคุณ
๓๒. กราบอวยพรวันคล้ายวันเกิด
 คุณพ่อเสม พริ้งพวงแก้ว / ๑๑๔
 ศ.ดร.จีระ หงส์ลดารมภ์
๓๓. สุภาพบุรุษลูกแม่รำเพยที่เราภาคภูมิใจ / ๑๒๐
 ประภาสิต ยังกง

๓๔. นักสู้เพื่อประชาธิปไตย / ๑๒๒
 นิวัต พุทธประสาท
๓๕. ท่านคือผู้เจริญ / ๑๒๔
 ย.นิกษุณี
๓๖. ผู้เป็นครู พ่อ และรุ่นพี่ / ๑๒๘
 ผศ.พงษ์ศักดิ์ กรรณล้วน
๓๗. นักปราชญ์ผู้รอบรู้ / ๑๓๐
 ประโยชน์ บุญสินสุข
๓๘. ตำนานคนดี ที่ยังมีชีวิตและลมหายใจ / ๑๓๓
 ถวิล อภัยนิคม
๓๙. คนดีเหนือคนดี / ๑๓๔
 สรรค์ อัครโสดร
๔๐. ผู้มีจิตใจสูง / ๑๓๗
 พิศิษฐ เบญจมงคลวารี
๔๑. ครูเสมอ เป็นครูที่ควรบูชา / ๑๔๐
 บุญทำ กิจนิยม
๔๒. ผู้มีพระคุณแห่งวงการนวดไทย / ๑๔๒
 ประทีน ทรัพย์บุญมี

๔๓. มิ่งขวัญและกำลังใจ / ๑๔๕
 พูนสุข กังสนารักษ์
๔๔. ขอเป็นลูกศิษย์ พ่อ-ครูเสมอ / ๑๔๖
 สударัตน์ สุวรรณพงศ์
๔๕. อาจารย์บุชา ครูเสมอ พริ้งพวงแก้ว / ๑๔๗
 ผศ.ดร.พุมิพงศ์ สัตยวงศ์ทิพย์
๔๖. แด่ห้องผู้หิวโหย / ๑๕๑
 ภาณุ.ดร.นียดา เกียรติยิ่งอังคส์
๔๗. จิตวิญญาณและจริยวัตรที่เต็มเปี่ยม / ๑๕๕
 ศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์
๔๘. แด่คุณหมอเสมอที่เคารพรัก / ๑๕๖
 ดร.โคทม อาริยา
๔๙. ผู้ให้กำเนิดมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก / ๑๕๘
 สูดา ติวยานนท์
๕๐. เรียนรู้จากอาจารย์เสมอ / ๑๖๐
 พิภพ ชงไชย
๕๑. บางมุมของพ่อเสมอที่ข้าพเจ้าอยากรู้จัก / ๑๗๐
 รสนา ไตลิตระกุล

๕๒. พ่อ ปู่ ของคนทำงานเพื่อแผ่นดิน / ๑๗๘

เดช พุ่มคชา

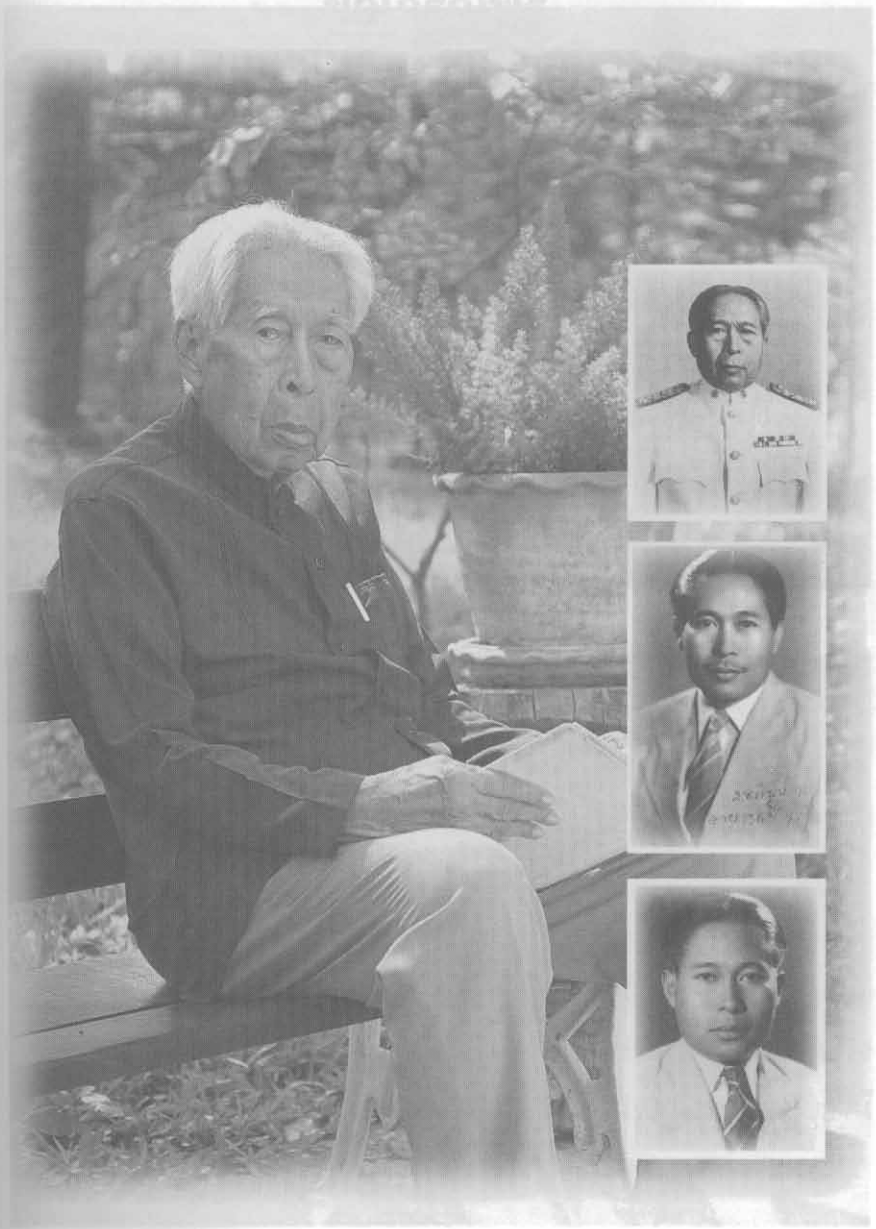
๕๓. คารวะจากเพื่อนของลูกๆ นักเคลื่อนไหวสังคม / ๑๘๒

รศ.ดร.สุธิ ประศาสน์เศรษฐ์

๕๔. ผู้สร้าง ผู้สู้ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง / ๑๘๕

ภญ.สำลี ใจดี

MEMORIAL

PHOTOGRAPH BY [unreadable]

ขอเจริญพร คุณโยมท่าน ศาสตราจารย์ นายแพทย์เสม

คุณโยมท่านเป็นบุคคลที่น่าเคารพนับถือ เรียกว่า “บุชนียบุคคล” ก็เพราะว่า คุณโยมท่านได้ทำคุณงามความดีไว้มาก เสียสละส่วนตน เพื่อส่วนรวมของประเทศชาติบ้านเมือง อย่างมากมาย ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ท่านเป็นผู้ที่มีคุณธรรมทั้งกายและใจ เป็นผู้ที่เห็นความดีของการแพทย์แผนปัจจุบัน การแพทย์แผนโบราณ ภูมิปัญญาไทย เป็นหมอที่เข้าใจชัดว่า ปัจจุบันล้มเลิศ โบราณประเสริฐ ดีทั้งสองฝ่าย เป็นที่เคารพของประชาชน ทั่วไป

วาระดีที่คุณโยมเสม ก้าวเข้าสู่วัย ๙๖ ปี อาตมาพระครูอุปการพัฒนกิจ เจ้าอาวาสวัดหนองหญ้าาง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ขออำนาจอวยพรให้คุณโยมท่าน ศ.นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว

จงมีอายุยืน ยาวนาน ปราศจากโรคภัย และประสบแต่ความสุข ความเจริญ ด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ เทอญ

ขอเจริญพร

พระครูอุปการพัฒนกิจ

เจ้าอาวาสวัดหนองหญ้าาง จังหวัดอุทัยธานี

นิตยสารเพื่อการรักษาตนเอง และการสาธารณสุขเบื้องต้น

หมอชาวบ้าน

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 พฤษภาคม 2522

- มาเป็นหมอกับเด็ก
โดย น.พ. สวัสดิ์ ศฤงคาริ
บุตรศรีเมือง
- ปัญหาสุขภาพสตรีในต่าง
บ้าน เพราะอากาศที่ร้อน
- สารอันตรายที่เล็ดลอด
• สมุนไพร : ที่พี่ขอรักคนยาก
ในยามเจ็บไข้
- ทิวทัศน์คนไข้ (งานฉบับนี้)
น.พ.ประเวศ วะสี

เปิดอภิปรายเรื่อง การก่อร่าง ให้ออกแบบและเข้า พสนนัสนัก ขวดแม่ไข
กับเกลือกรั้วบ่อนเขาและนักรถราย 2 บ่อนดิ:กินแทน

10.

นิตยสารหมอชาวบ้าน ฉบับที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๒

พฤษภาคม เดือนแห่งพหุมงคล

ในเดือนพฤษภาคม มีวันอันเป็นที่ระลึกเกี่ยวกับบุคคลและเหตุการณ์
ดีๆ หลายอย่าง เช่น

๑๑ พฤษภาคม

ตรงกับวันคล้ายวันเกิดของ**รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์** และ**พระพรหมมิ่งคลาจารย์** หรือ**ท่านปัญญาอันมหิกขุ** (อายุต่างกัน ๑ รอบ)

๒๗ พฤษภาคม

ตรงกับวันคล้ายวันเกิดของ**อาจารย์พุทธทาสภิกขุ** ปีนี้ครบ ๑๐๑ ปี

๓๑ พฤษภาคม (ปีนี้)

ตรงกับ**วันวิสาขบูชา** เป็น**วันงดสูบบุหรี่โลก** และตรงกับวันเกิดอายุครบ ๘๖ ปี ของ**อาจารย์ นพ.เสมอ พริ้งพวงแก้ว** บุชนิยมบุคคลอีกท่านหนึ่งของไทย

เรื่องที่ใกล้ตัว "หมอชาวบ้าน" มากที่สุดคือวันเกิดครบ ๘ รอบของ**อาจารย์หมอเสมอ** เพราะท่านเป็นประธานมูลนิธิหมอชาวบ้านคนที่หนึ่ง หมอชาวบ้านฉบับนี้จึงมีเรื่อง ชีวิต-งาน-พรรคนะ ศ.นพ.เสมอ พริ้งพวงแก้ว

จริงๆ แล้วเดือนพฤษภาคมยังเป็นเดือนเกิดของ**นิตยสารหมอชาวบ้าน**ด้วย ซึ่งปีนี้มีอายุครบ ๒๘ ปี ก็ขอถือโอกาสนี้อวยพรให้ท่านผู้อ่านทุกท่าน ประสบความสุขความเจริญ มีอายุวัฒนะ และสุขภาพดี โดยทั่วกัน

นพ.ประเวศ วะสี

นิตยสารหมอชาวบ้าน

ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๓๓๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

คุยกับผู้อ่าน

ตำนานของคนดี

คุณพ่อเสมอ พริ้งพวงแก้ว

คนดีของประชาชนส่วนใหญ่ เมื่อล่วงลับไปแล้ว เกียรติประวัติ และคุณงามความดีของท่านจึงเป็นที่เล่าขาน เพราะเมื่อท่านเหล่านั้นยังมีชีวิตอยู่มักถูกโจมตี ใส่ร้ายป้ายสีต่างๆ นานา แต่ในยุคที่คนดีมีน้อย คนกล้าหาญาก ผู้คนจึงเริ่มถวิลหาเมื่อท่านเหล่านั้นวายชนม์ไปนานแล้ว

ในสังคมไทยเรามีปูชนียสามัญชนน้อยคนนัก ที่คุณงามความดีของท่านกลายเป็นตำนานเล่าขาน ในขณะที่ท่านยังมีชีวิตและลมหายใจอยู่ ดังเช่นคุณพ่อเสมอ พริ้งพวงแก้ว ผู้เป็นเสมือนหลักเสมาแห่งความดีความถูกต้องของสังคมไทย

อาจจะเป็นเพราะท่านสั่งสมความดี ความเก่ง ความกล้า มาช้านานตลอดชีวิต ๙๖ ปี นับตั้งแต่รับราชการเป็นแพทย์ฝึกหัด สังกัดกรมสาธารณสุข ยุคที่ยังขึ้นอยู่กับการทรงมหาราชไทย ก่อนเกิดกระทรวงสาธารณสุขเกือบสิบปี เรื่องราวของหมอหนุ่มเฟื่องจบโรงเรียนแพทย์ศิริราชหมาดๆ อายุเพียง ๒๔ ปี ที่อาสาออกไปปราบอหิวาต์ระบาดที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในปี พ.ศ. ๒๔๗๘ ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของตำนานความสำเร็จของรัฐบาลคณะราษฎร ในการต่อสู้หวัดที่ระบาดครั้งใหญ่ หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ใหม่ๆ

เพราะความดี ความเก่ง ความกล้าของมือปราบอหิวาต์ ผู้ใหญ่
คือ พระยาบริรักษ์เวชชการ อธิบดีกรมสาธารณสุขยุคก่อนตั้ง
กระทรวงวังเทวะเวสม์ จึงปูนบำเหน็จ โดยย้ายให้ไปเป็นนายแพทย์
ผู้ปกครองโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ ทั้งที่เพิ่งบรรจุเข้ารับ
ราชการไม่ถึง ๓ ปี

จากสายตาของคนภายนอกอาจจะเห็นว่า ท่านถูกเตะโด่งไป
ตายชายแดน ขนาดเพื่อนซี้กันยังสัพยอกว่า “ลื้อย้ายไปเชียงรายนี่ก็ดีนะ
เอาหมอนี่ไปด้วยใบหนึ่ง จะได้เอากระดูกใส่กลับมา” แต่เมื่อผู้ใหญ่
ระดับเจ้าคุณอธิบดีมากระซิบข้างหูว่า “ที่ให้ไปนี่ไปดีนะ ผมขอให้ไป
จะดีเอง” หมอหนุ่มวัย ๒๖ ปี ไฟแรงพร้อมทั้งคุณແລ້ມพยาบาลคู่
ชีวิตที่เพิ่งแต่งงานกันได้ ๖ เดือน ก็ต้องหอบหิ้วกันขึ้นไปอยู่จังหวัด
เหนือสุดของประเทศ เพื่อบุกเบิกโรงพยาบาลของรัฐ ตามนโยบาย
อวดตรง (ไทรรงค์) ของรัฐบาลท่านผู้นำจอมพล ป. พิบูลสงคราม เพื่อ
ให้พวกอาณานิคมอังกฤษในพม่าและอาณานิคมฝรั่งเศสในลาว เห็น
ว่ารัฐบาลประชาธิปไตยของไทยเอาใจใส่ในปัญหาการเจ็บไข้ได้ป่วย
ของประชาชน

โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ จึงเป็นตำนานผลงาน
ของคุณพ่อเสมอ ที่ชาวเชียงรายยังจดจำกันได้ตั้งแต่รุ่นปู่ รุ่นลูก ถึงรุ่น
หลาน และที่สำคัญโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ได้กลายเป็น
เป็นต้นแบบของโรงพยาบาลประจำจังหวัด (ก่อนพัฒนามาเป็นโรง-
พยาบาลศูนย์) ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจของกระทรวงสาธารณสุขมา
จนกระทั่งทุกวันนี้

วีรกรรมของท่านตอนอยู่เชียงรายมีมากมาย โดยเฉพาะในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ ท่านเสี่ยงภัยช่วยเหลือพาพวกมิชชันนารีและชนชาติฝ้ายสัมพันธมิตร ให้เล็ดลอดหนีเงื้อมดาบชามูไร ไปสู่ที่ปลอดภัยในแดนพม่าสู่อินเดีย และบรรดาทหารหาญที่ขึ้นไปรบเชียงตุงหรือสหรัฐไทยเดิมในตอนนั้น รอดพ้นจากไข้ป่ามาได้ก็เพราะยาต้มสมุนไพรสามปีก ที่ท่านต้มให้กินแทนยาควินิน ซึ่งขาดแคลนในยามสงคราม นายทหารคนสำคัญที่เคยลิ้มรสชมของยาต้มสมุนไพรในเวลานั้น ได้แก่ พ.ต.สฤษดิ์ ธาระวัชต์, ร.อ.เปรม ตินสุลานนท์ และ ร.ต.สมบุญณ์ (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นชาติชาย) ชุณหะวัณ เป็นต้น

วีรกรรมของท่านครั้งมหาสงครามนั้น ทางกระทรวงกลาโหมเกือบลืมไปแล้ว

ถ้า พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ช่วงที่เป็นนายกรัฐมนตรีไม่ขอเหรียญชัยสมรภูมิให้แก่ท่าน ในปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ใดๆ ที่ใครๆ เขาได้กันตั้งแต่สิ้นสงครามใหม่ๆ

ผลงานที่ท่านสร้างไว้ตอนอยู่เชียงรายถึง ๑๔ ปี ไม่ใช่เพียงการช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่พี่น้องชาวเชียงรายที่อยู่ไกลปืนเที่ยงเท่านั้น คนเก่าแก่ในกระทรวงสาธารณสุขยอมรับว่า ผู้อำนวยการโรงพยาบาลภูธรเล็กๆ ที่ชื่อหอมเสม นี้แหละ เป็นมันสมองสำคัญของคุณหลวง พ.ท.นพ.นิตย เวชวิศิษฐ์ อดีตอธิบดีกรมการแพทย์คนสนิทของท่านผู้นำ ในการวางแผนสร้างโรงพยาบาลจังหวัดครบทุกจังหวัดก่อตั้งโรงพยาบาลหญิงเพื่อวางรากฐานคุณภาพของพลเมืองไทย ตั้งแต่อยู่ในท้องแม่ และการก่อตั้งโรงเรียนพยาบาลของกรมการแพทย์

เพื่อสร้างกองกำลังพยาบาลให้พอเพียงกับการขยายโรงพยาบาลออกไป
แต่วิถีของคนดี คนเก่ง คนกล้า ต้องมีอุปสรรคเป็นธรรมดา คุณ
พ่อเสมอต้องอำนวยการบริหารในวัยเพียง ๕๒ ปี ด้วยเหตุผลทางการเมือง
เมือง แต่คนที่ถือภาษีว่า “อุปสรรคเป็นมารดาของความสำเร็จ”
อย่างท่านนั้น ไม่เคยท้อแท้สิ้นหวัง

เมื่อท้องฟ้าสีทองผ่องอำไพ ในยุคประชาธิปไตยเบ่งบาน ๑๔
ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ แสงเงินแสงทองแห่งอิสรภาพได้สาดส่องมายัง
พี่น้องชาวไทย รวมทั้งชีวิตข้าราชการบ้านกาญจนาอย่างท่านด้วย แม้ท่านจะ
รับราชการประจำมาตลอด ๒๘ ปี แต่เมื่อเข้าไปทำงานการเมืองเป็น
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขถึง ๔ สมัย นับตั้งแต่รัฐบาล
อาจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ บทบาททางการเมืองของท่าน ได้ฉายแวว
โดดเด่นเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการผ่าตัด
โครงสร้างกระทรวงสาธารณสุขครั้งใหญ่ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็น
ประธานกรรมการเขียนแผนพัฒนาสาธารณสุขแห่งชาติฉบับที่ ๔
(พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๐) สมัยรัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่ง
เป็นการเริ่มนโยบายให้บริการสาธารณสุขแบบผสมผสาน มีการส่งเสริม
การใช้ยาสมุนไพรและการแพทย์แผนไทยในการสาธารณสุขมูลฐาน
เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสาธารณสุขแห่งชาติ
อย่างไม่เคยมีมาก่อน ด้วยเหตุนี้ท่านจึงเป็นที่เคารพนับถือทั้งในวง
การแพทย์แผนปัจจุบันและวงการแพทย์แผนไทย

กล่าวได้ว่าคุณพ่อเสมอเป็นรัฐมนตรีซิงแก่ตัวจริง เปิดจริง มี
สรรพคุณช่วยรักษาบ้านเมืองได้จริง เมื่อท่านเกษียณออกมาจาก

วงการเมืองแล้วด้วยวัย ๗๒ ปีท่านก็ยังเป็นราษฎรซิงแก่เต็มขั้น เป็น
หลักเสมาแห่งคุณธรรมของคนรุ่นใหม่ที่ทำงานเพื่อสังคมในทุกด้านไม่ว่าด้านเด็ก ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา รวมทั้งด้านสิทธิเสรีภาพ
ประชาธิปไตย

ในงานรำลึกถึงวีรชนประชาธิปไตยในเหตุการณ์ต่างๆ หลายคนอาจจะเคยเห็นท่านผู้เฒ่าคนหนึ่ง รูปร่างสูงใหญ่ ออกมาปราศัย
ด้วยน้ำตาหลังริน แล้วชูกำปั้นประกาศพรรคทองปัดท้ายอย่างหนัก
แน่นว่า “เมื่อท้องฟ้าสีทองส่องอำไพประชาชนจะเป็นใหญ่ในแผ่นดิน”
ก็ขอให้รู้ว่าท่านราษฎรผู้เฒ่าคนนั้น ไม่ใช่ใครอื่น แต่คือคุณพ่อเสมอ
พริ้งพวงแก้ว ท่านกล่าวประโยคดังกล่าวไม่ใช่เฉพาะในที่ชุมนุม
ทางการเมืองเท่านั้น แต่กล่าวแม้กระทั่งในงานฌาปนกิจคุณแม่แจ่ม
ภรรยาคู่ทุกข์คู่ยากของท่าน นี่แสดงให้เห็นถึงศรัทธาของท่านต่อ
พลังประชาชนผู้เป็นเจ้าของอธิปไตยตัวจริงอย่างไม่เสื่อมคลาย

ในวัย ๘๖ ปี ท่านได้รับการพักผ่อนมากขึ้น ไม่ค่อยมีข่าวคราว
ปรากฏต่อสาธารณะ แต่กระนั้นท่านก็ยังติดตามข่าวสารอย่างใกล้ชิด
และยังหวังบ้านหวังเมืองอยู่ทุกลมหายใจ จึงไม่มีใครคาดเดาได้ว่า
บุรุษอาชาไนย ๔ แผ่นดินผู้นี้ จะออกมาแสดงบทบาทอะไรอีกหรือไม่
ในยุคสยามยามวิฤตติเช่นนี้

สันติสุข โสภณศิริ

แพทย์แผนไทย

มูลนิธิสุขภาพไทย

ท่านอาจารย์หมอเสม กับข้าพเจ้า

ท่าน ศ.นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว ท่านเป็นปูชนียบุคคล ไม่เฉพาะแต่วงการแพทย์ของเมืองไทย ท่านเป็นนักวิชาการ นักบริหาร และนักพัฒนา ที่เมื่อเอ่ยชื่อก็เป็นที่ยู่อักกันดีในหลายวงการ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ท่าน ศ.นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว ซึ่งต่อไปนี้ผู้เขียนขออนุญาตเรียกท่านว่าหมอเสม ตามที่เคยเรียกมาเป็นเวลานาน ท่านเป็นบรมครูของเรา ท่านได้อบรมสั่งสอน ฝึกฝนเป็นตัวอย่างให้แพทย์ใหม่ทีสำเร็จการศึกษาออกมาจากโรงเรียนแพทย์ ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ได้เป็นแพทย์ที่นอกจากจะมีความรู้ความชำนาญในการดูแลรักษาผู้ป่วยแล้ว ยังเป็นแพทย์ที่มีคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนมีชีวิตที่ดั่งมานับไม่ถ้วน

ผู้เขียนมีความรู้สึกเหมือนได้รู้จักอาจารย์หมอเสม ตั้งแต่เข้ารับราชการในกรมการแพทย์ใหม่ๆ เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๔๙๓ ทั้งๆ ที่ยังไม่เคยพบตัวท่าน เมื่อผู้เขียนถูกส่งไปปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก ได้ยินใครๆ พูดถึงท่านซึ่งขณะนั้นเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ ว่าเป็นผู้มีความสามารถ เป็นนักวิชาการ เป็นนักพัฒนา ท่านสามารถชักจูงให้น้าวให้คนจังหวัดเชียงรายร่วมแรงร่วมใจระดมทุนทรัพย์คนละเล็กคนละน้อย สร้างโรงพยาบาลขึ้นมาจนสำเร็จเปิดบริการให้ประชาชนได้

โดยไม่ได้อาศัยงบประมาณแผ่นดินแม้แต่บาทเดียว

ต้นปี พ.ศ. ๒๔๙๔ ผู้เขียนถูกย้ายจากโรงพยาบาลพุทธชินราช เข้ามาปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลหญิง (ชื่อเดิมของโรงพยาบาลราชวิถี) ขณะนั้นโรงพยาบาลอยู่ระหว่างเตรียมการเปิด แต่ยังไม่เปิด และปลายปีนั้นเอง นับเป็นโชคดีของผู้เขียน อาจารย์หมอเสมได้ย้ายเข้ามาเป็นผู้อำนวยการ

เมื่อผู้เขียนมารับราชการที่กรมการแพทย์นั้น ผู้เขียนเพิ่งจบจากโรงเรียนแพทย์มาได้เพียง ๒ ปี ได้รับการฝึกฝนทางด้านสูตินรีเวชมา ๑ ปี โดยเป็นแพทย์ประจำบ้านในโรงเรียนแพทย์ และระหว่างปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลพุทธชินราช ได้เรียนรู้และฝึกงานทางด้านศัลยกรรมทั่วไป จากท่านอาจารย์หมอเป็นทูล บุญอิด ทำให้มีพื้นฐานมาบ้าง แต่ก็ยังนับว่าเป็นมือใหม่หัดขับจริงๆ ยังไม่มีประสบการณ์อะไรเลย ผู้เขียนเป็นตัวเป็นตน มีความชำนาญเพิ่มขึ้นนั้นก็จากได้เข้ามาเป็นลูกศิษย์ปฏิบัติงานภายใต้การบังคับบัญชาฝึกสอนโดยอาจารย์หมอเสม

เมื่อโรงพยาบาลเปิดแรกๆ จะมีแต่คนไข้ภายนอกซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคนไข้สูตินรีเวช การทำงานยังไม่ได้แบ่งเป็นแผนกชัดเจน เราจะช่วยกันดูแลคนไข้รวมๆ กันไป

โรงพยาบาลหญิงเริ่มเป็นรูปเป็นร่างขึ้นเมื่ออาจารย์หมอเสมเข้ามาเป็นผู้อำนวยการ เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๔๙๔ เริ่มมีคนไข้ที่ไม่ใช่สูตินรีเวช ได้แก่ อายุรกรรม ศัลยกรรม และเด็ก จึงเกิดมีแผนกต่างๆ ขึ้นตามมา ในระยะเริ่มต้นผู้เขียนมีหน้าที่ดูแลคนไข้ทั้งสูตินรีเวชและ

คล้ายกรรม ทำให้ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับอาจารย์หมอเสม ได้รับการ
อบรมสั่งสอนอย่างใกล้ชิด ได้เรียนรู้จักคุณสมบัติพิเศษเฉพาะตัวของ
อาจารย์หมอเสม ซึ่งควรเป็นแบบอย่างที่ดี ที่ควรถือปฏิบัติสำหรับคน
รุ่นหลังที่เห็นได้ชัดคือ อาจารย์หมอเสม ท่านเป็นคนขยัน ท่านทำมาก
กว่าพูด ท่านอดทน ท่านจะมาทำงานตั้งแต่ ๗ โมงเช้าทุกวัน ผู้เขียนซึ่ง
นอนอยู่ที่โรงพยาบาล แต่มาไม่ค่อยจะทัน ท่านจะ ROUND ไปก่อนแล้ว
วันไหนที่ท่านแวะดูอย่างอื่นที่ท่านผ่านมา เช่น กiosk น้ำปัดไม้สนิท ไฟ
ตรงทางเดินเสีย ทำให้ท่านต้องเสียเวลาแวะตามทาง ก็เป็นโชคดีไปที่
ผู้เขียนจะมาขึ้น ROUND คนไข้ได้ทันอาจารย์

อาจารย์หมอเสม ท่านเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ไกล ท่านได้เริ่มโครง
การหลายๆ อย่าง และชักจูงสนับสนุนให้พวกเราสานต่อ เช่น เริ่มสร้าง
ธนาคารเลือดแห่งที่สองในกรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งสมัยนั้นยังเป็น
เรื่องใหม่ ท่านจะพยายามผลักดันให้ธนาคารเลือดตั้งได้สำเร็จ โดยตั้ง
ระเบียบว่า เมื่อแพทย์คนไหนรับคนไข้คล้ายกรรมที่ไม่เร่งด่วนเข้ามารอ
ทำผ่าตัดใหญ่ เช่น ผ่าตัดกระเพาะ ผ่าตัดไต เป็นต้น จะต้องให้ญาติ
คนไข้พาคนมาเจาะเลือดเตรียมไว้ให้ ซึ่งเราถือปฏิบัติกันมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ธนาคารเลือดของโรงพยาบาลหญิง ก่อตั้งและดำเนิน
กิจการได้สำเร็จ เป็นแห่งแรกๆ ของประเทศไทย ตั้งแต่บัดนั้นมา

อาจารย์หมอเสม ท่านเป็นบรมครู ท่านจะสอนพวกเราจาก
ประสบการณ์ของท่าน นอกเหนือจากวิชาการ ซึ่งหลายอย่างไม่มีใน
ตำราเรียน เราเรียนจากตัวอย่างการประพฤติปฏิบัติของท่าน ซึ่ง
ศิษย์ทั้งปวงให้ความเคารพนับถืออย่างสูง ทั้งด้านความเป็นครู ความ

เป็นแพทย์มีจริยธรรม ศีลธรรม ท่านมีความปรารถนาดีต่อพวกเรา ประดุจลูกหลาน

ทางด้านบริหารจัดการ ท่านจะปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยเมตตาธรรม ให้ความสำคัญกับลูกน้อง หลายครั้งท่านจะแนะนำผู้เขียนเรื่องงานบริหาร โดยเฉพาะเมื่อผู้เขียนไปทำหน้าที่รับผิดชอบงานแผนกโรงพยาบาลเด็กหลังกลับจากต่างประเทศ ครั้งหนึ่งท่านเคยเตือนผู้เขียน เมื่อผู้เขียนวางกฎหนักกับผู้ที่ทำเครื่องใช้ข้าวของอุปกรณ์การแพทย์ แดกหักเสียหายเกินสมควร เช่น เข้าชั้นหัวหน้าพยาบาลจะรายงาน ว่า เมื่อคืนมี Syringe แดกก็อัน มีปรอทแตก มีแก้วยาแตกก็ใบ บ่อยครั้งยกเศษแก้วออกมาให้ดูเต็มตะกร้า ผู้เขียนจะหัวเสียเพราะงบประมาณมีจำนวนจำกัด อาจารย์ก็จะเตือนว่า เมื่อมีคนล้างแก้วแล้วทำแก้วแตก ให้ถามตัวเองว่า เราล้างแก้วแตกครั้งสุดท้ายเมื่อไร แล้วเราจะได้หายโกรธ เมื่อนึกได้ว่า เราไม่ได้ล้างแก้วเองมานานแล้ว

เกียรติยศ ชื่อเสียง ความสามารถ คุณงามความดีของอาจารย์ หมอเสมผู้มีบันทึกร่วมมากแล้ว ผู้เขียนไม่อาจบรรยายได้ลึกซึ้งอย่างที่ใจปรารถนา โดยส่วนตัวผู้เขียนนับว่าได้รับความเมตตากรุณาจากอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง นอกจากอาจารย์จะสนับสนุนในเรื่องการงานทุกวิถีทาง ทั้งระหว่างที่ผู้เขียนรับราชการอยู่ และเมื่อผู้เขียนพ้นจากหน้าที่การงานไปแล้ว อาจารย์ยังมีความปรารถนาดีกับผู้เขียน ยังคงสรรเสริญ ชมเชย ทำให้ผู้อื่นได้รับทราบ ทั้งที่ผู้เขียนรู้จักและไม่รู้จักตลอดมา นอกจากนั้น อาจารย์ยังมีความเมตตากับครอบครัวของผู้เขียนเป็นอย่างมาก ท่านดูแลรักษาคุณพ่อของผู้เขียนเป็นอย่างดี

ตลอดเวลาที่ผู้เขียนไปต่างประเทศ

เหนือสิ่งอื่นใด อาจารย์หมอเสมท่านจะให้อภัยเสมอ เมื่อผู้เขียนมีอะไรบกพร่อง หรือทำอะไรผิดพลาด พระคุณนี้ผู้เขียนยังระลึกอยู่เสมอ

ผู้เขียนในฐานะลูกศิษย์และลูกน้องเก่า รู้สึกมีความสุขและดีใจที่จะได้มีโอกาสฉลองวาระอันเป็นมงคล วันคล้ายวันเกิดของท่าน อาจารย์ครบ ๘ รอบในปีนี้ ผู้เขียนขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลกช่วยอภิบาล ค้ำครอง ให้อาจารย์มีความสุขยิ่งๆ ขึ้นไปในวันข้างหน้า ขอให้ท่านมีอายุยืนยาว มีสุขภาพแข็งแรงทั้งกายและใจ อยู่เป็นเสาหลัก ร่มโพธิ์ร่มไทรของลูกหลาน และบรรดาศิษย์ทั้งหลายตลอดกาลนาน

พญ.สุภาพ ประศาสน์วินิจฉัย

ประสบการณ์ของศิษย์คนหนึ่ง

กราบครูเสมอ พริ้งพวงแก้ว

เมื่อ ๕๒ ปีที่ผ่านมา ขณะนั้นท่านเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิง พ.ศ. ๒๔๙๗ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสพบท่านอาจารย์หมอเสมอ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิง (ปัจจุบันโรงพยาบาลราชวิถี) ในขณะที่เป็นแพทย์ประจำบ้านของกรมการแพทย์และหมุนเวียนมาอยู่โรงพยาบาลหญิง หลังจบเป็นแพทย์หมาดๆ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๗ ขณะนั้นชีวิตการเป็นแพทย์ เป็นเรื่องที่น่าตื่นเต้น แปลกใหม่ สนุกสนาน ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่น่าสนใจ น่าทึ่ง หมอมือใหม่อย่างข้าพเจ้ามีแต่ความอยากรู้อยากเรียน อยากรักษาคนไข้ ไม่รู้จักคำว่าเหน็ดเหนื่อย การได้เป็นแพทย์ประจำบ้านหมุนเวียนในโรงพยาบาลใหญ่ๆ และสำคัญของกระทรวงสาธารณสุข ๔ แห่ง คือ โรงพยาบาลกลาง โรงพยาบาลเลิดสิน โรงพยาบาลวชิระ และโรงพยาบาลหญิง-โรงพยาบาลเด็ก จึงเป็นประสบการณ์อันยิ่งใหญ่ในชีวิตการเป็นแพทย์ของข้าพเจ้า

จำได้ว่ามีความประทับใจมากที่สุดที่ได้มาเป็นศิษย์แพทย์ ในฐานะแพทย์ประจำบ้านที่โรงพยาบาลหญิง โดยติดตามท่านอาจารย์หมอเสมอ ในการตรวจวินิจฉัยผู้ป่วย ความเมตตา คุณธรรมที่มีต่อผู้ป่วย ฝีมือผ่าตัดที่ยอดเยี่ยม ความสนใจติดตามดูแลอย่างละเอียดถี่ถ้วน ไม่คำนึงว่าตึกตื่นคำคืนแค่ไหน โดยเฉพาะกับผู้ป่วยหลังผ่าตัด ข้าพเจ้าได้เห็นตัวอย่างที่ศิษย์แพทย์ไม่ค่อยจะได้รับการถ่ายทอด เช่น

ความรับผิดชอบต่อชีวิตและผลการรักษาของผู้ป่วย เป็นเรื่องสำคัญที่สุดที่แพทย์จะต้องสำนึกและทุ่มเท ทำให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

นอกจากนั้นยังสามารถถ่ายทอดทั้งความรู้และสัจตักษะในการปฏิบัติ ให้แก่ศิษย์แพทย์อย่างพวกเราได้อย่างดีเยี่ยมและเต็มที่ **เป็นครูแพทย์ที่เป็นยอดครู** ไม่เพียงแต่ความสามารถในทางวิชาการ แพทย์สูตินรีเวช ท่านยังเป็นตัวอย่างในความละเอียดถี่ถ้วนทุกด้าน เช่น เวลาอยู่บนหอผู้ป่วย ศิษย์แพทย์ที่เดินตามการตรวจวินิจฉัยดูแลผู้ป่วยจากเตียงหนึ่งไปอีกเตียงหนึ่ง จะเห็นท่านหมอมေးใช้นิ้วปาด โຕ้ะ ตู๋ ผ่นๆ รอบๆ ถ้ามีฝุ่นจับติดนิ้วมือ จะเรียกพยาบาลมาดู และกำชับไม่ให้พบฝุ่นจับที่ติดนิ้วมือท่านได้อีก เป็นต้น

ที่ข้าพเจ้าประทับใจมากอีกอย่างหนึ่ง คือ การบริหารจัดการ ท่านมีความสามารถในด้านการบริหารยอดเยี่ยม เป็นระบบ มีความชัดเจน ใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม และเมตตาธรรม ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ทั้งรัก เคารพ เทิดทูน และได้เรียนรู้โดยมีท่านเป็นครู เป็นแบบอย่าง กล่าวได้ว่าท่านอาจารย์หมอมေးเป็นครู "ผู้เป็นแบบอย่าง" ที่ดีเลิศ ไม่เพียงแต่ด้านวิชาการแต่ครอบคลุมภาคปฏิบัติ การบริหารจัดการ ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรม คือ ความงาม ครองคน และครองใจด้วย

เมื่อท่านเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เป็นผู้ใหญ่ในวงการแพทย์สาธารณสุขไทย เป็นคุณพ่อเสม พริ้งพวงแก้วของบรรดาแพทย์รุ่นหลังและรุ่นลูกหลานทุกครั้งที่ได้พบ ได้กราบท่าน ท่านก็จะทักทายปราศรัย ใต้ถามทุกข์สุข ให้คำแนะนำสั่งสอนเหมือนที่ผ่านๆ มา

เมื่อข้าพเจ้ายังเป็นศิษย์แพทย์ของท่านตั้งแต่เริ่มเป็นแพทย์ ท่านให้ความเมตตา กำลังใจ และสนับสนุนการทำงานทางวิชาการของข้าพเจ้าเสมอมา แสดงความชื่นชมเมื่อข้าพเจ้ามีผลงานได้รับรางวัล ในฐานะครูที่เมตตาต่อศิษย์อย่างสม่ำเสมอ ท่านจึงเป็น**ครูในดวงใจ**ของข้าพเจ้า เป็นครูที่เป็นแบบอย่างอันดีงามตลอดมา

ข้าพเจ้าดีใจมากที่ได้มีโอกาสเขียน “บันทึกหัวใจ” นี้ เพื่อแสดงจิตคารวะต่อท่านครูเสมอ พริ้งพวงแก้ว ในวาระวันคล้ายวันเกิดรวมอายุ ๙๖ ปี

ขอกราบครูเสมอ พริ้งพวงแก้ว จากประสบการณ์ของศิษย์คนหนึ่งอีกครั้ง

ด้วยความเคารพภักดี

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ พญ.คุณสาคร ธนमितต์

บูชาครู

กราบเรียน ท่านอาจารย์เสม ที่เคารพรักอย่างสูง

ดิฉันขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูง ที่กรุณาไปร่วมงานประชุมวิชาการประจำปีของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย เฉลิมพระเกียรติเนื่องในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ อาจารย์กรุณากล่าวประวัติความเป็นมาของศูนย์บริการโลหิตฯ อย่างดียิ่ง ผู้ฟังประมาณ ๔๐๐ คน จากหลายโรงพยาบาลทั่วประเทศมีความซาบซึ้งและชื่นชมอาจารย์เป็นอย่างมาก อาจารย์ยังแข็งแรง มีสุขภาพดีเยี่ยม มีความจำดีเลิศ และกล่าวด้วยน้ำเสียงชัดเจน แจ่มใส ไม่ติดขัด ถือว่าอาจารย์เป็นผู้ที่มีบุญอย่างสูง

ดิฉันทราบจาก รศ.พญ.จันทพงษ์ ะลี ว่าจะมีการจัดงาน ๘ รอบ (มงคลวารอายุครบ ๘๖ ปี) ให้อาจารย์ ในวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ และจะจัดทำหนังสือ “บันทึกน้ำใจ” เพื่อเป็นเกียรติแด่อาจารย์ ดิฉันรู้สึกตื่นเต้น ปลาบปลื้มใจ เพราะเป็นครั้งแรกที่มีโอกาสเขียนคำมุทิตาจิตในวาระครบ ๘ รอบให้ผู้ใหญ่ นับเป็นมงคลอย่างสูง แก่ดิฉันที่ได้มีโอกาสเขียน “บูชาครู” แสดงความกตัญญูกตเวทีต่ออาจารย์ และมีโอกาสเขียนผลงานที่อาจารย์ได้ทำคุณประโยชน์อย่างมากให้แก่ศูนย์บริการโลหิตฯ รวมทั้งบทบาทในการป้องกันการติดเชื้อเอดส์ในผู้ป่วยโรคซิโมพีเลีย

สมัยก่อน พ.ศ. ๒๕๐๐ ผู้คนยังกลัวการบริจาคโลหิต ในสมัยนั้นโลหิตที่ใช้ ได้มาจากการเจาะเลือดนักโทษในคุกทุกวัน เวลาขาดแคลนจะซื้อจากคนงานโรงพยาบาลหรือคนขับรถสามล้อ ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สภากาชาดไทยดำเนินการส่งเสริมและจัดหา “ผู้บริจาคโลหิต อาสาสมัคร โดยไม่หวังผลตอบแทน” มี ศ.นพ.เฉลิม บูรณนนท์ เป็นผู้อำนวยการศูนย์บริการโลหิตฯ คนแรก พล.ต.ศิริ สิริโยธิน เป็นประธานคณะกรรมการจัดหาและส่งเสริมผู้ให้โลหิตแห่งชาติ และ ศ.นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว เป็นประธานฝ่ายวิชาการคนแรก ใน พ.ศ. ๒๕๐๔ ถือว่าท่านทั้งสามเป็นเสาหลักในการก่อตั้งศูนย์บริการโลหิตฯ และจัดหาโลหิตบริจาคอย่างแท้จริง

พ.ศ. ๒๕๐๗ ดิฉันกลับจากการศึกษาต่อต่างประเทศ พล.ต.ศิริ และอาจารย์เสม ได้ชวนดิฉันให้มาร่วมงานกับท่านทันที ดิฉันยินดีและร่วมงานกับท่านเป็นระยะๆ ตลอดมากกว่า ๔๐ ปี

อาจารย์เสม มีความรู้ ความสนใจ และประสบการณ์ในงานธนาคารเลือดเป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากการที่ท่านเป็นผู้ก่อตั้งธนาคารเลือดแห่งแรกของประเทศไทยที่โรงพยาบาลเชียงใหม่ ปี พ.ศ. ๒๔๗๓ เมื่ót่านดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการคนแรก ต่อมาท่านย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิง (ปัจจุบันคือ โรงพยาบาลราชวิถี) ท่านได้ตั้งธนาคารเลือดแห่งที่สอง เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๔ เป็นธนาคารเลือดที่มีประสิทธิภาพสูง เป็นรูปแบบตัวอย่างให้แก่โรงพยาบาลอื่นๆ ต่อมาท่านได้ร่วมก่อตั้งธนาคารเลือดแห่งที่สาม ที่

สภาวิชาชีพไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๕

เมื่อท่านได้รับแต่งตั้งให้เป็นประธานวิชาการคนแรกของคณะกรรมการจัดหาและส่งเสริมผู้ให้โลหิตแห่งชาติ ท่านได้จัดประชุมวิชาการงานบริการโลหิตอย่างสม่ำเสมอ จัดพิมพ์คำบรรยายเป็นหนังสือวิชาการประจำปีอย่างดี เพื่อเผยแพร่ความรู้งานบริการโลหิตให้แก่แพทย์และบุคลากรการแพทย์ของไทย ซึ่งขณะนั้นยังมีผู้สนใจวิชานี้ น้อย ท่านได้ทำหน้าที่ประธานวิชาการของศูนย์บริการโลหิตฯ นานถึง ๑๒ ปี ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๑๖ ต่อมาได้ทำหน้าที่ประธานจัดหาและส่งเสริมผู้ให้โลหิต ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๘-๒๕๒๐ และท่านยังคงร่วมส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมของศูนย์บริการโลหิตฯ อย่างต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบันนี้

ดิฉันได้มีโอกาสติดตาม พล.ต.ศิริ และอาจารย์ไปร่วมบรรยายให้แก่องค์กร สถาบัน สถานศึกษา และหน่วยทหาร เพื่อเชิญชวนให้คนมาบริจาคโลหิต อาจารย์เสม้มักจะบรรยายและเขียนแนะนำว่า “สุขภาพสตรีเมื่อถึงรอบเดือน เธอก็เสียโลหิตเท่าๆ กับที่พวกเราจะขอจากท่านผู้บริจาคทุกๆ ไปจำนวน ๓๐๐ ซีซี. (ในสมัยนั้น) ก็ไม่เห็นท่านสุขภาพสตรีในวัยนี้ต้องสูญเสียสุขภาพไปอย่างใดกลับทำให้กระชุ่มกระชวยแข็งแรงดีเสียอีก” เป็นการชักชวนให้ทั้งชายและหญิงกลับมาบริจาคโลหิตเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

ระหว่างท่านเป็นประธานวิชาการของศูนย์บริการโลหิตฯ พ.ศ. ๒๕๐๗ ดิฉันได้รับทุนวิจัย Rocky Feller Foundation ได้รับบริจาคอุปกรณ์เครื่องมือทำส่วนประกอบโลหิต โดยใช้ถุงบรรจุโลหิตแทน

การใช้ขวด และปิ่นแยกส่วนประกอบโลหิตเป็นหลายชนิด เป็นแห่งแรกที่โรงพยาบาลศิริราช ใช้รักษาผู้ป่วยได้หลายคน เกิดประโยชน์อย่างสูงในการรักษาและช่วยชีวิตผู้ป่วย อาจารย์ในฐานะประธานวิชาการของศูนย์ฯ ได้จัดให้มีการบรรยายเผยแพร่ความรู้เรื่องนี้หลายครั้ง รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุน และเสนอแนะให้ศูนย์บริการโลหิตฯ เปลี่ยนระบบการเจาะโลหิตบรรจุขวดเป็นแบบบรรจุถุงพลาสติก และแยกส่วนประกอบโลหิตให้ใช้กับผู้ป่วยได้หลายคน เป็นวิวัฒนาการที่สำคัญของงานบริการโลหิตของประเทศ เกิดประโยชน์ทั้งผู้ป่วยและผู้บริจาคโลหิตเป็นอย่างสูง ซึ่งดิฉันได้มีโอกาสร่วมงานกับท่านอย่างใกล้ชิดในเรื่องนี้ ต่อมางานนี้ได้ขยายไปใช้ทั่วประเทศ นับว่าท่านได้ทำคุณูปการให้แก่ศูนย์บริการโลหิตฯ ในหลายด้านนานปีการ

อาจารย์เสมามีความรักและความผูกพันกับศูนย์บริการโลหิตฯ อย่างต่อเนื่อง รวม ๕๕ ปีจนถึงปัจจุบันนี้ นับเป็นโชคดีที่ดิฉันได้มีโอกาสดำเนินงานกับอาจารย์ ได้เรียนรู้การทำงาน แนวคิด การบริหารจัดการ การประสานงาน คุณธรรม จริยธรรม การดำเนินชีวิต การประพฤติปฏิบัติตนให้มีความสุข จากอาจารย์ตลอดมากกว่า ๔๐ ปี

ดิฉันระลึกถึงพระคุณและขอบูชาครูด้วยความเคารพรักอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

การสนับสนุนงานโลหิตวิทยาในประเทศไทยและการป้องกันการแพร่เชื้อ HIV ในผู้ป่วยโรคฮีโมฟีเลีย

พ.ศ. ๒๕๒๓ สมาคมโลหิตวิทยาแห่งประเทศไทย ร่วมกับองค์การฮีโมฟีเลียโลก จัดประชุมนานาชาติ เรื่อง Congenital and

acquired bleeding disorders in tropical areas ที่โรงพยาบาล
รามาริบดี (ขณะนั้นมีโรงแรมเอราวัณเพียงแห่งเดียวที่จะรับแขกนานา
ชาติได้ดี) มีผู้เข้าประชุม ๒๖๐ คน จาก ๑๙ ประเทศ ถือเป็นการประชุม
ที่ใหญ่มากในสมัยนั้น ได้เชิญอาจารย์เสมเป็นประธานเปิดการประชุม
ท่านมีความสนใจเรื่องโรคเลือดและงานบริการโลหิต ท่านได้นำผู้
บริหารและแพทย์ผู้ใหญ่จากกระทรวงสาธารณสุขมาร่วมพิธีเปิดงาน
หลายคน ท่านกล่าวในพิธีเปิดด้วยภาษาอังกฤษอย่างดียิ่ง และ
ทักทายกับแขกต่างประเทศอย่างทั่วถึง เป็นที่ประทับใจและได้รับการ
ยกย่องชมเชย

การประชุมนานาชาติครั้งนี้ มีผลต่อวงการแพทย์อย่างมาก
คือ ทำให้องค์การฮีโมฟีเลียโลกเห็นศักยภาพของแพทย์ไทย และได้
ประจักษ์ว่าผู้บริหารการแพทย์ระดับสูงของไทยมีความสนใจสนับสนุน
ปัญหาโรคเลือดออกง่าย โรคฮีโมฟีเลีย และงานบริการโลหิตเป็นอย่างดี
พ.ศ. ๒๕๒๗ องค์กรฮีโมฟีเลียโลกได้ตั้งให้ประเทศไทยเป็นศูนย์
ฝึกอบรมนานาชาติแห่งแรกของเอเชีย และเป็นศูนย์กลางประสานงาน
ASEAN countries ทั้งให้การสนับสนุนประเทศไทยอย่างดีตลอดมา
ถือว่าอาจารย์ได้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนางานโรคฮีโมฟีเลียและ
ภาวะโรคเลือดออกง่ายให้แก่วงการแพทย์และประเทศชาติ

หลังจากการประชุมนานาชาติดังกล่าว พ.ศ. ๒๕๒๓ บริษัทผู้
ผลิตผลิตภัณฑ์โลหิตที่จำหน่ายยา Factor VIII, IX เข้มขันเพื่อใช้
รักษาโรคฮีโมฟีเลีย ดำริจะนำยานี้มาจำหน่ายในประเทศไทย ซึ่งเตรียม
จากพลาสมาของผู้บริจาคอาชีพ โดยผู้บริจาคเหล่านั้นขายพลาสมาให้

บริษัทผลิตยาได้ทุกสัปดาห์ ขณะนั้นยังไม่มีใครรู้จักเชื้อ HIV ในโลก
ประเทศในอเมริกา ยุโรป และเอเชียบางประเทศ จึงนำผลิตภัณฑ์นี้
มาใช้รักษาผู้ป่วยโรคซีไอเอ็มพีเลีย

ดิฉันได้เรียนปรึกษาอาจารย์ว่า ไทยสามารถทำ Cryoprecipitate
ใช้รักษาผู้ป่วยได้เอง ไม่ควรให้บริษัทยาเข้ามาจำหน่าย
เพราะราคาแพง ด้วยวิจารณ์อย่างดียิ่งของอาจารย์ ท่านจึงมี
มติไม่ให้มีการนำยาเข้ามาใช้ในไทย

พ.ศ. ๒๕๒๘ โรคเอดส์เป็นที่รู้จักกันครั้งแรกในโลก ผู้ป่วย
ซีไอเอ็มพีเลียต่างประเทศที่ได้รับผลิตภัณฑ์โลหิตจากบริษัทยา ติดโรค
เอดส์ เสียชีวิตไปเป็นจำนวนมาก สูงถึง ๕๐-๗๕% ในหลายประเทศ
เคราะห์ดีของประเทศไทยที่ไม่นำยานี้เข้ามาใช้ คนใช้ซีไอเอ็มพีเลียใน
ไทยจึงไม่ติดเชื้อเอดส์ในระยะแรกเลย

ท่านอาจารย์เสมได้ทำประโยชน์คุณูปการให้แก่ศูนย์บริการ
โลหิตฯ วงการแพทย์ และองค์กรอื่นๆ ท่านเป็น **ปุษนียบุคคล** และ
ปุษนียาจารย์ ของประเทศชาติ ยากจะหาผู้ใดเสมอเหมือนได้ แม้ท่าน
จะมีอายุครบ ๘ รอบ ท่านยังมีสุขภาพแข็งแรง สามารถทำคุณประ-
โยชน์ให้แก่หลายองค์กร เป็นครูที่ดีเยี่ยม และเป็นທີ່ปรึกษาให้แก่
ศิษย์และอนุชนรุ่นลูก หลาน เหลน อย่างต่อเนื่องหลายชั่วคน เป็น
บุคคลตัวอย่างของประเทศที่ควรยกย่องเป็นอย่างสูง

ด้วยคุณงามความดีที่อาจารย์ได้กระทำมาตลอดเป็นเวลา
ยาวนาน โปรดดลบันดาลให้อาจารย์ประสบความสุข มีพลานามัย
แข็งแรง มีอายุยืนยาว เป็นร่มโพธิ์ร่มไทร เป็นที่ปรึกษาและศูนย์รวมใจ

ให้แก่วงการแพทย์ และองค์กรอื่นๆ ต่อไปอีกนานเท่านาน

ด้วยความเคารพรักและระลึกถึงพระคุณของอาจารย์เสมอ
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ พญ.ภัทรพร อิศรางกูร ณ อยุธยา

ผู้ร่วมริเริ่มงานบริการโลหิตในประเทศไทย

กราบ ศ.นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว ด้วยเคารพและศรัทธา

ความพยายามในการให้โลหิตเพื่อช่วยชีวิตผู้ป่วยนั้น เริ่มต้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๐๓๕ ในประเทศทางตะวันตก แต่ในยุคแรกๆ ไม่ประสบความสำเร็จและหลายรายถึงแก่ชีวิต เพราะแพทย์ยังขาดความรู้เรื่องหมู่โลหิต และภูมิคุ้มกันของร่างกาย ที่จะต่อต้านเมื่อรับเลือดสัตว์หรือแม้เลือดคนด้วยกันแต่ต่างหมู่ จนกระทั่งมีการค้นพบหมู่โลหิต ABO โดย Karl Lansteiner ในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ ทำให้การให้โลหิตแก่ผู้ป่วยมีความปลอดภัยมากขึ้น เพราะมีการให้โลหิตตรงหมู่ จึงมีการให้โลหิตกันแพร่หลายในประเทศต่างๆ ในยุโรป รวมทั้งมีการค้นพบสารกันเลือดแข็งตัว ทำให้สามารถคิดค้นน้ำยาสูตรผสมที่รักษาโลหิตในสภาพของเหลว และเก็บไว้ได้ไม่ต้องรับโลหิตจากผู้บริจาคมายังผู้ป่วยโดยตรง (direct transfusion) ได้มีการจัดตั้ง **ธนาคารเลือดแห่งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่โรงพยาบาลคอคเคตตี (Cook County) เมืองชิคาโก มลรัฐอิลลินอยส์ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๔**

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๘๘ ช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ เมื่อประเทศญี่ปุ่นได้แผ่แสนยานุภาพเคลื่อนกองทัพเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศไทยจึงได้รับผลกระทบไปด้วย มีการสู้รบเกิดขึ้นในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะทางภาคใต้และทางตะวันตกของประเทศ ซึ่งเป็นทางผ่านของกองทัพญี่ปุ่นไปยังประเทศพม่า ส่ง

ผลให้ประชาชนคนไทยเสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก การช่วยชีวิตผู้บาดเจ็บในขณะนั้น มีเพียงการให้น้ำเกลือและสารละลายกลูโคส จึงมีผู้ป่วยจำนวนมากต้องล้มตายไปจากการสู้รบ

จนกระทั่งสงครามโลกครั้งที่ ๒ สงบลง กองกำลังทหารสหประชาชาติมีชัยในสงคราม ได้นำพลาสติกมาแข็งเข้ามาใช้รักษาในประเทศไทย โดยแจกจ่ายให้กับโรงพยาบาลต่างๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ซึ่งสารละลายพลาสติกแข็งนั้นมีคุณสมบัติในการช่วยชีวิตในกรณีเสียโลหิตได้ดีกว่าสารละลายน้ำเกลือและน้ำตาลกลูโคส แต่การสนับสนุนดังกล่าวมีปริมาณจำกัดใช้ได้ไม่นานก็หมด ไม่มีผู้ใดสนใจที่จะเสียสละบริจาคให้ประชาชนคนไทยได้ตลอดไป

ผู้ร่วมริเริ่มงานบริการโลหิตในประเทศไทย

หลังปี พ.ศ. ๒๔๘๘ สงครามโลกครั้งที่ ๒ สงบลงแล้ว รัฐบาลไทยได้ส่งแพทย์ไปศึกษาที่ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงมีการนำเอาความรู้และวิทยาการใหม่ๆ ด้านการถ่ายโลหิตมาใช้ในการรักษาและช่วยชีวิตผู้ป่วย โดยได้รับบริจาคโลหิตจากบุคลากรในโรงพยาบาลหรือญาติผู้ป่วย ส่งผลให้ความคิดที่จะก่อตั้งธนาคารเลือดขึ้นในประเทศไทย เหมือนกับประเทศสหรัฐอเมริกาเริ่มเป็นจริง

ท่านอาจารย์เสม พริ้งพวงแก้ว เป็นหนึ่งในแพทย์ผู้อำนวยความสะดวกที่ได้รับทุนไปศึกษาที่ประเทศสหรัฐอเมริกา พ.ศ. ๒๔๙๑-๒๔๙๒ และได้ไปศึกษางานธนาคารเลือดที่โรงพยาบาลคอคเคาตี้ ธนาคารเลือดแห่งนี้มีเลือดมากมายจนแพทย์ในโรงพยาบาลกล่าวด้วยความภาคภูมิใจ

ใจว่า “คนไข้ของโรงพยาบาลคุณเคาต์จะไม่เสียชีวิตเพราะการขาดเลือดอีกต่อไปแล้ว”

เมื่อกลับจากสหรัฐอเมริกา ท่านอาจารย์เสม พริ้งพวงแก้ว ได้นำความรู้ และประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาก่อตั้ง**ธนาคารเลือด**ขึ้นเป็นแห่งแรกในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๓ ที่โรงพยาบาลเซียงราย ประชานุเคราะห์ ตามแบบฉบับของ**ธนาคารเลือดในประเทศสหรัฐอเมริกา** โรงพยาบาลเซียงรายฯ เป็นโรงพยาบาลเพียงแห่งเดียวในประเทศที่ใช้คำว่า “ประชานุเคราะห์” และเป็นโรงพยาบาลแห่งแรกในประเทศไทยที่ร่วมกันสร้างด้วยเงินบริจาคจากประชาชน ๑๐๐% ไม่ได้ใช้เงินจากรัฐบาล ซึ่งท่านเป็นผู้อำนวยการคนแรก และมีแพทย์เพียงคนเดียวดำเนินงานในโรงพยาบาลดังกล่าว

ธนาคารเลือด
โรงพยาบาลเซียงรายประชานุเคราะห์

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๖ ที่โรงพยาบาลศิริราช มีการถ่ายเลือดหรือการให้เลือดโดยตรง (Direct transfusion) จากผู้ให้ไปยังผู้รับแบบแขนต่อแขน (ได้รับการสนับสนุนจาก Rocky Feller Foundation) ยังไม่มีการตั้งธนาคารเลือด ในช่วงนั้น

เมื่อย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิง (โรงพยาบาลราชวิถีในปัจจุบัน) ก็มาก่อตั้งธนาคารเลือดเป็นแห่งที่สองใน

ปี พ.ศ. ๒๔๙๔ เนื่องจากเป็นโรงพยาบาลสำหรับทำคลอด จึงมีความจำเป็นต้องใช้โลหิตประจำ ในระยะแรกมีผู้หญิงมาคลอดสัปดาห์ละ ๑ ราย ในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ เป็นต้นมา มีผู้มาคลอด ๖๐-๗๐ ราย/วัน ความต้องการใช้โลหิตก็มากขึ้นด้วย เนื่องจากพบว่า ๑๐% ผู้หญิงจะแท้งและเสียโลหิตมาก นอกจากนี้ก็ยังมีการท้องนอกมดลูก ซึ่งก็จำเป็นต้องใช้โลหิตมากเช่นกัน

ท่านอาจารย์เสมมีความเป็นห่วงว่าแต่ละจังหวัดไม่มีโรงพยาบาลประชาชนเดือดร้อนมาก จึงนำเรื่องเรียน จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีสมัยนั้น จากนั้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงได้สั่งให้สร้างโรงพยาบาลขึ้นทุกจังหวัดทั่วประเทศ รวม ๗๒ จังหวัดในสมัยนั้น ท่านอาจารย์เสมได้ตระเวนเปิดโรงพยาบาลประจำจังหวัด และในยุคนั้นเมื่อเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขก็ตระเวนเปิดโรงพยาบาลประจำอำเภอกว่า ๖๐๐ แห่ง เช่นกัน

เมื่อมีโรงพยาบาล ความจำเป็นที่ตามมาคือ การใช้โลหิต ท่านอาจารย์เสมจึงเปิดหลักสูตรสอนพยาบาล เมื่อเรียนพยาบาลสำเร็จแล้วซึ่งเป็นการศึกษาต่อเนื่อง ให้พยาบาลมาเรียนเรื่องการถ่ายโลหิตเพิ่ม ๑ ปี ซึ่งหลักสูตรที่ท่านอาจารย์เสมเปิดสอนมีทั้งหมด ๓ หลักสูตรคือ หลักสูตรเรื่องโลหิตโดยเฉพาะหลักสูตรเรื่องการดมยา (วิสัญญีพยาบาล) และหลักสูตรศัลยกรรม

เนื่องจากระยะแรกแต่ละโรงพยาบาลไม่มีธนาคารเลือด ท่านอาจารย์เสมจึงเขียนหนังสือเรื่อง การก่อสร้างธนาคารเลือด เพื่อแจกจ่ายให้โรงพยาบาลทุกแห่ง เป็นการกระตุ้นให้แต่ละโรงพยาบาลได้ตั้ง

ธนาคารเลือดขึ้น ซึ่งธนาคารเลือดแต่ละแห่งต้องมีการจัดหาโลหิต
เจาะเก็บและจัดเก็บโลหิต เพื่อใช้กับผู้ป่วย ซึ่งในคู่มือดังกล่าวจะบอก
ถึงความสำคัญและขั้นตอนต่างๆ ด้วย นอกจากนี้ธนาคารเลือดต้องมี
เจ้าหน้าที่ห้องปฏิบัติการตรวจหมู่โลหิต เพื่อให้โลหิตตรงหมู่และ
ทดสอบความเข้ากันได้ของโลหิต

บทบาทในงานบริการโลหิตของสภาอากาศไทย

ท่านอาจารย์เสม เป็นกำลังหลักในการร่วมก่อตั้งธนาคารเลือด
ของสภาอากาศไทย ในปี พ.ศ. ๒๔๙๕ และมีส่วนสำคัญในการผลักดัน
ให้มีตั้งแผนกบริการโลหิตขึ้นในกองวิทยาศาสตร์ (สถานเสาวภา)
สภาอากาศไทย โดยเป็นที่ปรึกษาแก่ นพ.เฉลิม บุรณนท์ ซึ่งเป็นผู้
อำนวยการกองวิทยาศาสตร์ฯ

ในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๔ สภาอากาศไทยได้แต่งตั้งคณะ
กรรมการขึ้นคณะหนึ่ง จำนวน ๒๐ ท่าน ประกอบด้วยบุคคลจาก
อาชีพต่างๆ เพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดหาและส่งเสริมผู้บริจาคโลหิต
ให้แก่สภาอากาศไทย ท่านอาจารย์เสมเป็นหนึ่งในคณะกรรมการ
จัดหาและส่งเสริมผู้ให้โลหิตแห่งสภาอากาศไทยหลายสมัย โดยได้
รับการแต่งตั้งให้เป็นประธานคณะอนุกรรมการวิชาการคนแรกใน
คณะกรรมการชุดนี้

ท่านอาจารย์เสมเป็นผู้ริเริ่มจัดให้มีการประชุมวิชาการด้านการ
บริการโลหิตเป็นประจำทุกเดือนอย่างสม่ำเสมอให้แก่แพทย์ พยาบาล
และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในธนาคารเลือด ทำให้ผู้ปฏิบัติงานด้าน

ธนาคารเลือดในกรุงเทพฯ และปริมณฑล รวมทั้งบางครั้งจากจังหวัด
ไกลๆ เข้ามาร่วมประชุม ได้ติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการจาก
วิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับเชิญมาบรรยายอย่างต่อเนื่อง และยังได้
มีการถอดเทปคำบรรยายเพื่อตีพิมพ์แจกผู้เข้าร่วมประชุมทุกเดือน
รวมทั้งจัดทำเป็นรูปเล่มรวมคำบรรยายทั้งปี ให้ศูนย์บริการโลหิตแจก
จ่ายไปยังห้องสมุดของโรงพยาบาลต่างๆ ทั่วประเทศ เพื่อให้ได้ใช้เป็น
เอกสารอ้างอิงทางวิชาการการแพทย์ต่อไป ยังผลให้ประธานอนุกรม-
การ วิชาการในคณะกรรมการจัดหาฯ ที่รับงานสืบต่อจากท่านได้ยึด
เป็นแบบอย่าง และเป็นแนวทางในการปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบันนี้ ความ
คิดริเริ่มนี้มีส่วนทำให้วิชาการด้านการบริการโลหิตของประเทศได้
พัฒนาก้าวหน้ามาเป็นลำดับ นับว่าเป็นคุณประโยชน์ตกทอดมาสู่รุ่น
ลูกรุ่นหลานในเวลาต่อมา

สำหรับตัวท่านเองก็ได้ติดตามวิชาการสมัยใหม่อยู่เสมอ ท่าน
สนใจเข้าร่วมประชุมวิชาการบ่อยครั้ง แม้ในช่วงที่ท่านมีภารกิจมาก
หรือช่วงที่ท่านยังรับราชการและรับตำแหน่งรัฐมนตรีในบางรัฐบาล
โดยได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและเล่าประสบการณ์ต่างๆ ของท่านที่
เกี่ยวข้องให้คนรุ่นใหม่ได้รับทราบ

ท่านเป็นประธานคณะกรรมการจัดหาและส่งเสริมผู้ให้โลหิต
แห่งสภาอากาศชาติไทยคนที่ ๒ ต่อจาก พล.ต.ศิริ สิริโยธิน โดยร่วม
รณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เรื่องการบริจาคโลหิตตามหน่วยงาน
ต่างๆ และออกเผยแพร่ตามสื่อโทรทัศน์ทุกช่อง ซึ่งในระยะแรกไม่มีผู้
บริจาคโลหิตต้องขอจากทหาร วิธีการเชิญชวนบริจาคนั้น ท่านอาจารย์

เสมอจะบริจาคโลหิตเป็นตัวอย่างเสมอ ดังนั้นท่านจึงบริจาคโลหิตมาแล้วกว่า ๑๐๐ ครั้ง เมื่อมีผู้ป่วยหญิงตกเลือดจากการคลอด ท่านอาจารย์เสมอจะบริจาคเลือดให้เป็นประจำ

จากผลงานและเรื่องราวที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ขอยกมาเพื่อแสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์อันกว้างไกล การริเริ่มและความมุ่งมั่นพัฒนางานบริการโลหิตให้ทัดเทียมกับอารยประเทศ ซึ่งปัจจุบันได้ปรากฏผลชัดเจน

ขณะนี้ท่านอาจารย์เสมอได้เกษียณอายุราชการนาน ๓๖ ปีแล้ว ท่านก็ยังใส่ใจและติดตามในงานบริการโลหิตตลอดมา โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางด้านวิทยาการทางการแพทย์สมัยใหม่ เช่น เรื่องการปลูกถ่ายเซลล์ต้นกำเนิดเม็ดโลหิต (stem cell) ซึ่งศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย ดำเนินการอยู่และได้รับความร่วมมือจากผู้มีจิตศรัทธาเป็นจำนวนมาก ทั้งอาสาสมัครบริจาคเซลล์ต้นกำเนิดเม็ดโลหิต รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี

จากความสำเร็จทั้งหลายเหล่านี้ ศูนย์บริการโลหิตฯ จึงกล่าวด้วยความภาคภูมิใจได้ว่า ท่านอาจารย์เสมอเป็นผู้ริเริ่มงานบริการโลหิตที่มุ่งมั่น เข้มแข็ง ซึ่งควรแก่การยกย่องเป็นทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่าและเป็นปูชนียบุคคลของการบริการโลหิตของประเทศ

พญ.สร้อยสอาดค์ พิกุลสด
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ พญ.พิมล เชี่ยวศิลป์
ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย

ครูของผม

อาจารย์สำลี ใจดี แจ่มขำเมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ว่า ๗ มูลนิธิ และองค์กรภาคี จะจัดงานอายุครบรอบ ๙๖ ปี “ครูเสมอ พริ้งพวงแก้ว” ในวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ และเชิญชวนให้เขียนความบันดาลใจ ที่ได้จากอาจารย์หมอเสมอ เพื่อทำ**บันทึกน้ำใจ** ผมรับคำด้วยความดีใจ ที่ตนเองไม่ตกข่าวที่สำคัญยิ่งนี้

ผมเริ่มรู้จักท่านหลังจากผมเริ่มทำงาน ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ท่านเป็นผู้อำนวยการศูนย์บริการโลหิต สภากาชาดไทย ผมประทับใจการบรรยายที่ท่านเตรียมสไลด์มานำเสนออย่างดี มีรายละเอียดมาก สะท้อนภาพความเป็นคนทำอะไรทำจริง และประณีต

ต่อมาผมไปทำงานที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมีส่วนในการเชิญอาจารย์หมอเสมอไปเป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัย ซึ่งท่านเป็นอยู่นานกว่าสิบปี ครั้งหนึ่งหลังการประชุมสภาในตอนบ่ายเสร็จสิ้นแล้ว เรานำท่านไปนั่งพักและรับประทานอาหารว่างที่โรงแรมโนรา ซึ่งเวลานี้รื้อไปแล้ว ถึงตอนจ่ายค่าเครื่องดื่มและอาหารว่าง ท่านแย่งจ่าย โดยให้เบงก์ ๕๐๐ และบอกเด็กที่ให้บริการว่าให้เก็บส่วนที่เหลือไว้เป็นรางวัล โดยที่ค่าเครื่องดื่มและอาหารไม่ถึง ๒๐๐ บาท ท่านบอกผมว่า หลังออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี เงินบำนาญของท่านเพิ่มขึ้นอย่างมากจนเกินพอ ผมประทับใจมากกับพฤติกรรม “รู้จักพอ” และเมตตาเอื้อเพื่อต่อผู้อื่นของท่าน และจดจำไว้ประพฤติปฏิบัติจน

ทุกวันนี้แต่ก็ปฏิบัติได้ไม่ตีเท่า

ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ท่านยังเป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัย อยู่ วันหนึ่งท่านโทรศัพท์ไปหาผมที่ห้องปฏิบัติการพันธุศาสตร์ ซึ่งเป็นที่ทำงานของผม ท่านบอกว่า ท่านเป็นประธานคณะกรรมการสรรหาอธิการบดี และผมได้รับการเสนอชื่อในจำนวนที่มาก ท่านบอก ว่าน่าภาคภูมิใจที่มีคนนับถือและเชื่อถือ และถามผมว่าถ้าจะนำชื่อ เสนอต่อสภามหาวิทยาลัยให้พิจารณา ผมจะยินดีหรือไม่ ผมเรียนท่าน ว่า ผมยินดี แต่ไม่คิดว่าจะได้รับการคัดเลือก เพราะอาวุโสน้อย และ มีคนที่น่าจะทำได้ดีกว่า ผมยินดีให้เอาชื่อเข้าไปเสนอ เพื่อแสดงว่ามี คนที่รักมหาวิทยาลัยนี้และยินดีเข้ารับงานหนักและยาก แต่ผมจะไม่ หาเสียงหรือใช้ความพยายามเพื่อไขว่คว้าตำแหน่งนี้ ท่านตอบว่า “ดี แล้วลูก” น้ำเสียงที่แสดงความเมตตาและเห็นคุณค่าต่อผม ให้ความ มประทับใจไม่มีวันลืมเลือน

ต่อมาผมมาเป็นผู้อำนวยการ สกว. ได้ให้ทุนวิจัยและพัฒนา เรื่องการจัดการศึกษาและพัฒนาแพศศาสตร์ศึกษาแก่ ศ.นพ.นิกร ดุลิตลิติน ซึ่งเวลานั้นท่านเกษียณอายุราชการแล้ว แต่ยังทำงานที่ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ของจุฬาฯ ที่ท่านเคยเป็นผู้อำนวยการ และตั้งสำนักงานอยู่ที่ชั้น ๑๑ ต่อมา สกว. ตั้งคณะกรรมการติดตามผลงานของโครงการ ซึ่งต้องการผู้ที่มีมุมมองที่ละเอียดอ่อนใน เรื่องแพศศาสตร์ศึกษา ผมเชิญอาจารย์หมอมเสมเป็นประธาน ท่านก็รับ ท่านบอกว่าเรื่องนี้มีความสำคัญต่อสังคมมาก นอกจากอ่านรายงานแล้ว ท่านบอกว่าต้องไปดูกิจกรรมที่ทำจริงๆ เราเอาธไปรับท่านจากบ้าน

ไปที่สถาบันฯ บังเอิญวันนั้นไฟดับ ลิฟต์ใช้การไม่ได้ ท่านบอกว่าเดินขึ้นได้ แต่ต้องเดินช้าๆ ท่านบอกว่า ดี...จะได้ออกกำลังกาย ในขณะที่ท่านอายุกว่า ๘๐ แล้ว เดินขึ้นได้สบาย

ในวันหลัง ผมถามท่านว่ามีวิธีอย่างไรในการรักษาสุขภาพ ท่านออกกำลังกายอย่างไร ท่านตอบว่าเดินและทำงานบ้านเอง ช่วยตัวเองหมดตั้งแต่กวาดถูบ้าน ทำความสะอาดห้องน้ำ ห้องส้วม

ก่อนผมจะหมดวาระตำแหน่งผู้อำนวยการ สกว. ได้ริเริ่มโครงการเขียนชีวประวัตินักคิดนักวิจัย ได้ขอให้คุณสันติ ตั้งรพีพากร เขียนชีวประวัติอาจารย์หมอเสม ซึ่งเป็นท่านหนึ่งในโครงการ คุณสันติค้นคว้าเอกสารและไปสัมภาษณ์ท่านที่บ้าน โดยผมเป็นผู้พาไปแนะนำเป็นครั้งแรกและครั้งเดียวที่ผมเคยไปบ้านอาจารย์หมอเสม

คุณสันติเขียนออกมาเผยแพร่โดยสำนักพิมพ์สายธาร บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด ในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ชื่อหนังสือว่า **“ชีวิตที่ลำบาก เป็นชีวิตที่เจริญ : ชีวประวัติศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว นายแพทย์นักสู้ผู้อุทิศตนเพื่อวางรากฐานทางการแพทย์และสาธารณสุข”** เข้าใจว่าหนังสือนี้ยังพอมีจำหน่ายที่ สกว.

การได้มีส่วนในการทำหน้าที่เล่มนี้ ทำให้ผมระลึกย้อนหลังกลับไปสมัยผมยังหนุ่มๆ ยังถือว่ายังมีความคิดเป็นเด็กๆ จำได้ว่าอาจารย์หมอเสมบอกเราเสมอว่า **“ปัญหาเป็นยาชูกำลัง”** แต่เราก็ไม่ค่อยเข้าใจ มาเข้าใจก็ตอนอายุมากแล้ว

ผมเคยร่วมประชุมกับอาจารย์หมอเสมในที่ประชุมนานาชาติขนาดใหญ่ และท่านถูกเชิญให้พูด (เป็นภาษาอังกฤษ) โดยไม่รู้ตัว

ผมประทับใจมากที่ท่านพูดได้อย่างคล่องแคล่วและจดจำรายละเอียดต่าง ๆ ได้ดีมาก โดยที่มีรายละเอียดเชิงประวัติศาสตร์และสังคมสะท้อนภาพความเป็นผู้รู้ของท่าน

สำหรับผม อาจารย์หมอเสมเป็นครูที่ผมตั้งตัวเองเป็นศิษย์ เรียนวิชาคุณธรรม จริยธรรม วิชาสร้างเสริมสุขภาพให้ตนเองและวิชาเรียนรู้ตลอดชีวิต แม้จะได้เรียนอยู่เพียงแค່ห่างๆ และทำได้ไม่ดีนัก แต่ก็มีคุณูปการต่อชีวิตของผมเป็นอย่างยิ่ง

ในโอกาสอันเป็นมงคลยิ่ง ที่ท่านครบรอบอายุ ๙๖ ปี ผมจึงเขียนความบันดาลใจนี้มาบูชาครู

ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช

นายกสภามหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้สร้างประวัติศาสตร์ การแพทย์ของไทยบทหนึ่ง

ได้มีโอกาสคารวะและร่วมงานกับ “คุณพ่อ” ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ เมื่อครั้ง “คุณพ่อ” ยังเป็นประธานชมรมแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป ครั้งนั้นคณะแพทยศาสตร์ จุฬาฯ กำลังจัดหลักสูตรอบรมแพทย์ประจำบ้าน สาขาเวชปฏิบัติทั่วไป โดยมี ศ.พญ.คุณมานา บุญค้ำผล เป็นประธานการฝึกอบรม ได้ประชุมกับท่านหลายๆ ครั้ง ประทับใจในน้ำเสียงที่นุ่มนวล ชัดเจน มีพลัง ได้ฟังแล้วรู้สึกว่าคุณพูดและความเห็นของ “คุณพ่อ” ได้สะท้อนออกมาจากจิตใจที่ตรงตาม จากนั้นก็ไม่ได้อพบปะ “คุณพ่อ” อีก นอกจากได้ข่าว “คุณพ่อ” ตามสื่อต่างๆ เป็นระยะๆ

เมื่อวันพุธที่ ๒๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้มีโอกาสไปเป็นวิทยากร ที่โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ พบว่าแม้แต่เด็กรุ่นหลังๆ ก็ยังรู้จักและนับถือ “คุณพ่อ” อย่างจริงใจ มีการพิมพ์หนังสือแสดงถึงผลงานของ “คุณพ่อ” ในการสร้างความเจริญให้กับโรงพยาบาลนี้ ซึ่งเป็นเรื่องที่บุคคลรุ่นหลังใช้นำเป็นแบบอย่างได้โดยไม่ล้าสมัย เพราะสะท้อนให้เห็นสิ่งที่ปัจจุบันนี้เรียกว่า “วิสัยทัศน์” “ปรัชญา” “พันธกิจ” ฯลฯ

เรื่องหนึ่งที่น่ารักเป็นประวัติศาสตร์การแพทย์ของไทย ซึ่งปรากฏขึ้นที่โรงพยาบาลนี้ คือ “คุณพ่อ” ได้ผ่าตัดคลอดบุตรในโรง-

พยาบาลต่างจังหวัดเป็นครั้งแรก (และผ่าตัดแฝดสยาม นกิตกับ
กฤษณา ปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ที่โรงพยาบาลหญิง ในวันที่มีคำสั่งให้ลา
ออกจากราชการ ก่อนเกษียณ ๘ ปี) เป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบ
อย่างสูงในหน้าที่ของ “คุณพ่อ” ซึ่งมีพื้นฐานจากความมั่นใจในการ
ตัดสินใจและทักษะในการปฏิบัติงานรวมทั้งการทุ่มเทเวลาและชีวิตให้
กับงานที่ “คุณพ่อ” ต้องแบกรับภาระอยู่

ขอคารวะ “คุณพ่อ” ด้วยหัวใจ
นพ.ปรีดา ทัศนประดิษฐ์

กราบที่ตักของพ่อเสม

ผมเคยได้ยินถึงชื่อเสียงของอาจารย์เสม พริ้งพวงแก้ว มานานแล้ว แต่ยังไม่เคยมีโอกาสดูพบกับท่านอาจารย์โดยตรง จนกระทั่งวันหนึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ท่าน ศ.นพ.พิสิฐภูมิ วิเศษกุล หัวหน้าสาขาวิชาศัลยศาสตร์ ศีรษะ-คอ และเต้านม บอกกับผมว่า Dr. George Crile Jr. (เป็นศัลยแพทย์อเมริกันคนแรกๆ ที่เป็นผู้บุกเบิกการทำ partial mastectomy ในการรักษามะเร็งเต้านม ที่ผมได้ติดตามผลงานของท่านอยู่ตลอดเวลา) ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทกับอาจารย์เสม จะมาเที่ยวเมืองไทยและมาบรรยาย เรื่อง การผ่าตัดรักษามะเร็งเต้านม โดยการทำ **partial mastectomy** ผมจึงได้ไปหาอาจารย์เสมที่คลินิก เพื่อขอความกรุณาอาจารย์เสม ช่วยฝากผมกับ Dr. Crile ด้วย

อาจารย์เสมเรียกผมว่าลูก ตั้งแต่วันแรกที่ผมพบอาจารย์ และอาจารย์เต็มใจที่จะช่วยผมโดยได้ชวนผมไปรับ Dr. Crile และภรรยาที่สนามบินดอนเมืองแล้วไปรับประทานอาหารเย็นด้วยกัน วันรุ่งขึ้นท่านอาจารย์เสมก็ให้โอกาสผมมารับ Dr. Crile มาบรรยายที่โรงพยาบาลศิริราช หลังบรรยายเสร็จ ผมก็ได้มาส่ง Dr. Crile ที่โรงแรม อาจารย์เสมก็ได้พา Dr. Crile ไปเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อกลับมา อาจารย์เสมชวนผมไปรับประทานอาหารเย็นที่บ้านอาจารย์ อาจารย์เสมก็ได้ฝากผมกับ Dr. Crile ซึ่ง Dr. Crile ก็ได้รับปากว่าจะฝากผมไปยังสถาบันต่างๆ ที่ผมอยากจะไปอยู่ แต่ผมต้องหาทุนไปเอง

ผมจึงได้ไปติดต่อขอทุนจาก WHO สามารถสอบผ่าน TOFEL ได้ ผมจึงได้รับทุน WHO ไปอเมริกาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ซึ่งสถานที่ที่ผมขอไปดูงานทุกแห่งยินดีรับผมเข้าดูงาน จนเจ้าหน้าที่ WHO ต้องให้ผมเลือกออกเสียบ้างเนื่องจากเวลาจะไม่พอ ดังนั้นผมและภรรยา คือ พญ.วิไลพร โพธิสุวรรณ ซึ่งติดตามผมไปด้วยโดยทุนส่วนตัว ก็ได้รับความกรุณาจาก WHO ช่วยติดต่อให้ไปดูงานด้าน computed tomography ที่โรงพยาบาลที่ผมไปดูงานด้วยทุกแห่ง ผมจึงได้ไปดูงานด้านมะเร็งเต้านมในสถาบันที่มีชื่อเสียงมากที่สุดของอเมริกาหลายแห่ง เช่น University of Maryland at Baltimore, John Hopkins Hospital, National Cancer Institute, Memorial Sloan Kettering Cancer Center, Roswell Park Memorial Cancer Center, Cleveland Clinic Foundation, M.D. Anderson Cancer Center ซึ่งในทุกๆ แห่งผมและภรรยาได้รับการดูแลจากแพทย์ผู้เกี่ยวข้อง ทุกๆ ท่านเป็นอย่างดี เนื่องจาก Dr. Crile เป็นคนฝากมา ทำให้ผมและภรรยาได้รับความรู้และประสบการณ์อย่างมากมาปรับปรุงดูแลผู้ป่วยมะเร็งเต้านมที่โรงพยาบาลศิริราช จนเป็นที่ยอมรับของแพทย์และผู้ป่วยมาจนทุกวันนี้

ผมและภรรยาได้มีโอกาสพบกับอาจารย์เสมหลายครั้ง ทั้งที่โรงพยาบาลศิริราชและในการประชุมของราชวิทยาลัยศัลยแพทย์แห่งประเทศไทย ซึ่งอาจารย์เสมได้เป็นประธานราชวิทยาลัยฯ คนที่ ๒ และเป็นถึง ๒ สมัย ซึ่งในขณะนั้นผมยังเด็กมาก จึงยังไม่มีโอกาสทำงานร่วมกับอาจารย์

หลังจากนั้น ผมก็ได้มีโอกาสเข้าไปทำงานให้กับราชวิทยาลัยฯ มาตลอดจนปัจจุบัน ซึ่งทุกครั้งที่พบอาจารย์เสม ท่านอาจารย์จะเรียกเราทั้งสองว่าลูกทุกครั้ง เราทั้งสองเคารพและรักท่านอาจารย์เสม เหมือนพ่อของเราอีกคน เพราะท่านเป็นพ่อที่ทำให้เราเกิดในทางด้านวิชาการมาจนทุกวันนี้

**เราสองคนขอกราบที่ตักของพ่อเสม พริ้งพวงแก้ว
เพื่อระลึกถึงพระคุณของอาจารย์ตลอดกาล**

ศาสตราจารย์คลินิก นพ.กริช โปธิสุวรรณ

อดีตหัวหน้าสาขาวิชาศัลยศาสตร์ ศีรษะ-คอ และเต้านม

อดีตหัวหน้าโครงการสถานวิทยามะเร็งศิริราช

อดีตหัวหน้าภาควิชาศัลยศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

อดีตรองประธานราชวิทยาลัยศัลยแพทย์แห่งประเทศไทย

รศ.พญ.วิไลพร โปธิสุวรรณ

หัวหน้าโครงการสถานวิทยามะเร็งศิริราช

นางสาว มิ่งขวัญ

น้ำใจของพ่อเสมอ ไหลล้นชีวิตแพทย์ชนบท

ผมเชื่อว่าพวกเราแพทย์ชนบทหลายคน หลายรุ่นคงมีความรู้สึกคล้ายกันในเรื่องหนึ่งนั่นคือ พวกเราโชคดีที่ได้ใกล้ชิดกับอาจารย์ผู้ใหญ่ที่พวกเราเคารพนับถือ และเห็นเป็นแบบอย่างหลายต่อหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์เสมอ พริ้งพวงแก้ว หรือที่พวกเราเรียกท่านว่า “พ่อเสมอ” ทำให้พวกเรามีแรงบันดาลใจในการทำงานมากขึ้นจากแบบอย่างที่ท่านได้ทำไว้ เพราะแม้ว่าท่านจะสูงวัยมากแล้วแต่ก็ยังกระฉับกระเฉง สามารถทำงานยังประโยชน์ให้กับสังคมได้ เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรให้กับลูกศิษย์ลูกหาและผู้ใต้บังคับบัญชามาเป็นเวลาหลายทศวรรษ

สำหรับผมแล้ว “พ่อเสมอ” คือปูชนียบุคคลท่านหนึ่งของชีวิต จากสายใยแห่งการช่วยเหลือสนับสนุนในเรื่องงาน ตลอดจนมาถึงเรื่องชีวิตครอบครัว

อีกทั้งพ่อเสมอยังเป็นนักปฏิบัติ ที่ผมเห็นมาตั้งแต่เป็นแพทย์จบใหม่จนกระทั่งถึงวันนี้ ท่านก็ยังเป็นเสาหลักของวงการสาธารณสุขอยู่เสมอ เป็นแรงบันดาลใจให้เรามีความมุ่งมั่นอดทนเพื่อให้งานสำเร็จ แม้ท่านจะเป็นผู้ใหญ่ แต่น้ำใจที่ผมได้รับจากท่านนั้นต้องบอกว่าไหลล้นชีวิตแพทย์ชนบทตัวเล็กๆ ที่ทำงานในพื้นที่ให้มีกำลังใจเพื่อให้งานเกิดความสำเร็จ

ครั้งหนึ่งขณะที่ผมยังอยู่ที่โรงพยาบาลราชวิถี จังหวัด
ศรีสะเกษ ขณะนั้นอยู่ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ซึ่งสถานการณ์ทางการ
เมืองการปกครองของประเทศยังไม่มั่นคงนัก มีการเคลื่อนไหวต่อสู้
กันระหว่างแนวคิดของรัฐบาลทหารกับกลุ่มต่อต้านรัฐบาล หรือที่
เรียกกันว่าพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย อย่างค่อนข้างจะเข้ม-
ขันในเกือบทุกพื้นที่ ด้วยความที่เป็นทีมสาธารณสุขใหม่ไฟแรง พวก
เรามีกิจกรรมออกหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ไปให้บริการชาวบ้านในตอน
กลางคืนอยู่บ่อยๆ เพราะกลางวันจะต้องให้บริการคนไข้ทั้งวัน จนทาง
อำเภอและจังหวัดเพิ่งเล็งว่าโรงพยาบาลขอบอกงานมวลชน ไม่แน่ใจ
ว่าเป็นขบวนการต่อต้านรัฐบาลหรือเปล่า

พ่อเสมอซึ่งในขณะนั้นเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
สาธารณสุข ได้เดินทางไปเป็นประธานเปิดโรงพยาบาลอุทุมพรพิสัย
ซึ่งอยู่ติดกับอำเภอราชวิถี พวกเราที่ทำงานด้วยกันที่นั่นจึงเดินทางไป
ต้อนรับท่านด้วย ในระหว่างรับประทานอาหารกลางวัน ในโต๊ะ
อาหารนอกจากท่านรัฐมนตรีฯ แล้วยังมีผู้ว่าราชการจังหวัดอยู่ด้วย
ปรากฏว่ามีคนมารายงานว่า มีการเคลื่อนไหวของฝ่ายต่อต้านรัฐบาล
หรือพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยอยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งโรงพยาบาล
ของผมได้ส่งอาสาสมัครออกไปอยู่ที่นั่น โดยมีการเรียกค่าคุ้มครอง
๖,๐๐๐ บาท และมีประเด็นเกี่ยวข้องกับอาสาสมัครของผมด้วยว่า มี
ความสนิทสนมกับผู้เรียกค่าคุ้มครองนั้น ทำให้ผมตกใจมาก แต่ใน
ขณะนั้นผมก็ไม่รู้ว่าจะมีมือกับสถานการณ์นั้นอย่างไร นอกจากบอก
กับท่านรัฐมนตรีฯ ว่าผมจะกลับไปหาซื้อเท็จจริงแล้วจะรายงานให้

ท่านทราบโดยเร็วที่สุด

หลังจากนั้นผมก็ไปสืบข้อเท็จจริง ได้ความมาว่าชาวบ้านซึ่งปกติจะมีประเพณีแข่งเรือ แต่ว่าต้นไม้ที่จะทำเรือได้ดีนั้น จะต้องเป็นต้นไม้ลำต้นใหญ่ๆ ต้นเดียวนำมาซุดเป็นเรือ โดยไม่ใช้ไม้หลายท่อนมาปะต่อกัน ซึ่งต้นไม้แบบนี้หาได้ยากในอำเภอแถวๆ จังหวัดศรีสะเกษ เพราะป่าถูกตัดไปเกือบหมดแล้ว ชาวบ้านจึงชวนชายไปหาต้นไม้ถึงในเขตเทือกเขาภูพาน อันเป็นเขตปฏิบัติการของคอมมิวนิสต์ และชาวบ้านกลุ่มนั้นก็ถูกจับโดยพวกที่ต่อต้านรัฐบาล และถูกพวกนั้นปรับไป ๒,๐๐๐ บาท ครั้นพอลงมาจากเขาจะมาถึงหมู่บ้านก็มาถูกตำรวจของรัฐบาลจับอีก ด้วยข้อหาว่าเข้าไปในเขตของผู้ก่อการร้าย ซึ่งตำรวจก็ยอมปล่อยตัวแต่ต้องเสียไปอีก ๔,๐๐๐ บาท สรุปแล้วชาวบ้านได้ต้นไม้ต้นนั้นมาต้องเสียไป ๖,๐๐๐ บาท แต่ก็ไม่มีประเด็นไหนเกี่ยวข้องกับอาสาสมัครของโรงพยาบาลราชสีไศลเลย

หลังจากได้ข้อเท็จจริงผมจึงทำจดหมายถึงท่านรัฐมนตรีฯ และชี้แจงข้อเท็จจริงไป ผมก็คิดไม่ถึงนะครับว่าคุณพ่อเสมจะเอาใจใส่ช่วยเหลือแพทย์ชนบทถึงขนาดนั้น โดยท่านได้ทำหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดกับนายอำเภอราชสีไศล บอกว่าขอขอบคุณที่นายอำเภอกับผู้ว่าฯ ได้ช่วยดูแลโรงพยาบาลมาด้วยดีตลอด และรับรองให้ว่าคนของท่านก็คือคนของสาธารณสุขที่อยู่ในพื้นที่ ไม่ได้มีพฤติกรรมในการที่จะต่อต้านรัฐบาลอย่างแน่นอน อีกทั้งยังขอให้นายอำเภอกับผู้ว่าฯ ช่วยให้การสนับสนุนการทำงานของโรงพยาบาลต่อไป

จดหมายฉบับนั้นทำให้นายอำเภอเรียกหัวหน้าหน่วยราชการ

ในระดับอำเภอเข้าไป แล้วก็บอกว่าต่อไปนี่โรงพยาบาลจะทำอะไรอย่าไปขัดขวาง เพราะว่าโรงพยาบาลเขามีคนหนุนหลังเป็นระดับรัฐมนตรี เขาจะไปออกหน่วยแพทย์เคลื่อนที่กลางคืนอะไรก็ตามใจเขา ดังนั้น การที่รัฐมนตรีเอาใจใส่แม้กระทั่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลซึ่งเป็นแพทย์ชนบทเล็กๆ คนหนึ่ง ก็ทำให้การทำงานของเราสะดวกและมีกำลังใจมากมาดมहाศาล

นั่นเป็นครั้งแรก ที่ชีวิตแพทย์ชนบทของผมได้สัมผัสกับน้ำใจของพ่อเสมอ

อีกครั้งหนึ่งเมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๘ ผมได้รับรางวัลแพทย์ดีเด่นในชนบท พิธีมอบรางวัลมีขึ้นที่ศิริราช พ่อเสมอซึ่งขณะนั้นพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีฯ แล้ว ได้กรุณาไปเป็นประธานมอบรางวัล ท่านกล่าวถึงเรื่องรางวัลนี้กับที่ประชุม ซึ่งมีผู้ไปร่วมจำนวนมากทั้งจากกระทรวงสาธารณสุข จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด นครราชสีมา ผู้แทนหน่วยงาน ผู้แทนชุมชน ตลอดจนประชาคมต่างๆ ในอำเภอบัวใหญ่รวมทั้งบางส่วนของราชสีห์ไศล ด้วยว่า

“ในงานของแพทย์ชนบทนี้ อย่างไรก็ตามวันหนึ่งถ้าเราไม่ถอยออกมา เราต้องได้รับรางวัล ผู้ที่ให้รางวัลที่ดีที่สุดในชีวิตของเรา คือตัวเราเองเราควรจะมีคามภูมิใจอย่างยิ่งที่เราได้ทำหน้าที่อย่างดีที่สุด”

คำพูดของพ่อเสมอเพียงสั้นๆ นี้ เป็นเสมือนแผนที่ชีวิตให้กับพวกเราหลายต่อหลายคนที่ทำงานในชนบทรวมทั้งผมด้วย นอกจากนี้สำหรับผมแล้ว ยังมีคำพูดของพ่อเสมอที่ผมไม่เคยลืมและใช้เป็นขุมพลังวิเศษในยามที่ต้องเผชิญกับอุปสรรคในชีวิตการทำงานเสมอ

มาคือประโยคที่ว่า

“อุปสรรค คือชัยชนะที่ยังไม่ถึง”

นี่คือส่วนหนึ่งของความทรงจำที่ผมมีต่อพ่อเสมอ และอยากจะมี
ส่วนร่วมได้บันทึกไว้ใน “บันทึกน้ำใจ” ของพ่อเสมอเล่มนี้ ด้วยความ
ซาบซึ้งและด้วยความรักและเคารพอย่างที่สุด

นพ.สงวน นิตยารัมภ์พงศ์

เลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

คุณพ่อเสมอ คุณพ่อคนที่สอง

คุณพ่อเสมอ คือ สุกยอดของ “หมอบ้านนอก” ที่หาใครเทียบได้ยาก

ชื่อเสียง เกียรติคุณ คุณความดี และผลงานของคุณพ่อเสมอ ที่ทำให้ ณ จังหวัดเชียงรายในอดีตเป็นเครื่องยืนยันได้ตลอดไป

คุณพ่อเป็นตัวอย่างของ “บุคคลเรียนรู้อันสูง” ที่ไม่เคยหยุดนิ่ง ในขณะที่คุณพ่อทำงานที่บ้านนอกชนบทห่างไกล แต่ก็ชวนชายไปเรียนต่อถึงต่างประเทศเพื่อนำความรู้กลับมาพัฒนางานในระดับที่สูงขึ้น

คุณพ่ออ่านหนังสือ สนใจติดตามข้อมูลข่าวสาร ทั้งเกี่ยวกับวงการแพทย์และการสาธารณสุขและเรื่องราวของบ้านเมือง ทันสมัยอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเมื่ออยู่ในวัยทำงานจนกระทั่งปัจจุบัณ

ผมจำได้แม่นยว่า ตอนที่มีการค้นพบว่าเชื้อแบคทีเรียชื่อ *Helicobacter bacilli* เป็นสาเหตุของโรคแผลในกระเพาะอาหาร คุณพ่อเสมอเป็นคนนำเอกสารถ่ายจาก Journal เรื่องนี้มาฝากให้เราอ่าน ตอนนั้นคุณพ่อเสมอ อายุ ๘๐ กว่าปีแล้ว ก็ยังคงอ่าน Journal อยู่อย่างสม่ำเสมอ

คุณพ่อเสมอเป็นบุคคลตัวอย่างที่พวกเราเคารพ และยอมรับในเรื่องของความซื่อสัตย์ สุจริต ความดีงาม ความมีคุณธรรม ความขยัน ความสมถะ และการคิดทุกอย่างเพื่อประโยชน์สุขของคนอื่นอยู่

ตลอดเวลา

โดยคุณพ่อทำให้ดูเป็นตัวอย่าง และพร่ำสอนให้พวกเราระลึก
อยู่เสมอ

ตอนคุณพ่อยังทำหน้าที่ประธานมูลนิธิแพทย์ชนบท คุณพ่อ
สอนพวกเราให้ความสำคัญต่อเรื่องพวกนี้ ทุกครั้งที่มีการประชุม และ
ทุกครั้งที่เราไปกราบขอคำปรึกษาจากคุณพ่อ คุณพ่อจะย้ำ
เรื่องเหล่านี้ไม่เคยขาด

คุณพ่อเสมามีมันสมองเป็นเลิศ มีความจำเป็นยอด จำเหตุการณ์
จำ พ.ศ. จำข้อมูลได้อย่างแม่นยำ เห็นอกว่าพวกเราที่มีอายุคราวลูก

ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๒๕ ตอนคุณพ่อเสม เป็น
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข คุณพ่อไปเยี่ยมที่จังหวัดลพบุรี
ผมเป็นหมอเด็กๆ ทำงานอยู่ที่โรงพยาบาลพัฒนานิคม คุณพ่อสอน
เรื่องการทุ่มเททำงานเพื่อประชาชน และสอนเรื่องการประหยัด ผม
บอกว่ารถที่โรงพยาบาลใช้อยู่เก่ามาก ไม่มีรถพยาบาล คุณพ่อบอก
ว่าประเทศยังยากจน งบประมาณมีน้อยให้ใช้ของเก่าไปก่อน

ปี พ.ศ. ๒๕๓๐ พวกเราชาวแพทย์ชนบทจัดวิ่งรณรงค์เพื่อการ
ไม่สูบบุหรี่ ๔ สาย ทั่วประเทศ ๗ วันต่อเนื่อง ผมเป็นหัวหน้าสายเหนือ
คุณพ่อเป็นประธานใหญ่ ท่านมาประชุมด้วยตนเองทุกครั้ง คุณพ่อ
เขียนให้กำลังใจพวกเราไว้ว่า

**“สองเท้าของท่าน จะจารึกไว้บนผืนแผ่นดินว่า ท่านวิ่งคราวนี้
เป็นอนุสรณ์สักระยะการสูบบุหรี่เพื่อสุขภาพดีทั่วหน้าของพี่น้องประ-
ชาชนชาวไทย”**

ช่วงที่ผมทำหน้าที่ผู้อำนวยการสถาบันพระบรมราชชนก พ.ศ. ๒๕๓๘-๒๕๔๒ คุณพ่อเสมภักคอยให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ โดยผม แอบไปปรึกษาหารือคุณพ่อเป็นครั้งคราว **คุณพ่อมีความผูกพันกับวิทยาลัยพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุข ที่คุณพ่อมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดขึ้นและกระจายตัวไปทั่วประเทศ**

ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๓-๒๕๔๔ ที่ผมได้รับมอบหมายให้มาทำหน้าที่ขับเคลื่อนการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ ด้วยการชวนเครือข่ายภาคีทั่วประเทศมาช่วยกันจัดทำ **พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ** เพื่อใช้เป็นเครื่องมือนำไปสู่การปฏิรูประบบต่างๆ ในระบบสุขภาพ คุณพ่อเสมภักช่วยให้ปัญญา ให้กำลังใจ สนับสนุนและชี้แนะอย่างต่อเนื่อง

เวทีสมัชชาสุขภาพแห่งชาติทุกปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ คุณพ่อก็กรุณาไปร่วมอย่างสม่ำเสมอเกือบไม่เคยขาด

ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ร่าง พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ ไปติดขัดอยู่ที่รัฐบาล คุณพ่อเสมภักก็ยังคงกรุณาเขียนจดหมายส่วนตัวไปถึงนายกรัฐมนตรีเพื่อ **ให้ช่วยเร่งรัดให้** แทนที่คุณพ่อจะฝากจดหมายให้ใครถือไปส่งก็ได้ แต่คุณพ่อบอกว่า **“พ่อจะฝากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขไป พ่อต้องไปพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขด้วยตัวเอง เพื่อให้เกียรติท่าน เพราะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับท่านโดยตรง เวลาเราจะทำอะไรกับใครต้องตั้งใจให้ดี ต้องมีความจริงใจ และมีความปรารถนาดีกับเขาอย่างแท้จริง กระแสจิตจะแผ่ถึงกันได้”**

ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ คุณแม่ผมเสียชีวิต คุณพ่อเสมภักก็ให้ความเมตตาไปเป็นประธานในพิธีพระราชทานเพลิงศพ โดยที่มีต้องออกปากขอท่าน

นับเป็นความกรุณาอย่างสูงที่ผมต้องจดจำไปไม่รู้ลืม

คุณพ่อเข้าใจในคุณค่า คักดีศรีของทุกคน ไม่ว่าจะเป็นคนใหญ่-โตหรือคนเล็กคนน้อยเสมอ เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ หมออนามัย ๙๙ คน พวกกันบรรพชาอุปสมบทหมู่ ถวายเป็นราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา และเพื่อเฉลิมฉลองการประกาศใช้ พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ คุณพ่อ ก็ไปร่วมพิธีด้วย เพื่อให้เกียรติแก่ชาวอนามัยที่มีจิตอันเป็นกุศล

นับเป็นโชคดีของผมและพวกเราชาวแพทย์ชนบท ที่ได้มีโอกาสไปทำงานในชนบท อย่างน้อยก็ในช่วงหนึ่งของชีวิต และได้มีโอกาสรู้จักกับ ผู้ใหญ่ที่ดีอย่างคุณพ่อเสมอ ที่ทำให้พวกเราหมักยึด มีปราชญ์บุคคลอันเป็นที่เคารพรัก ที่จับต้องได้ ขอคำปรึกษาได้ ขอความช่วยเหลือได้ เอาเป็นแบบอย่างแห่งความดีงามได้อย่างสนิทใจ

ผมและเพื่อนๆ จึงถือว่ามีบุญที่มีคุณพ่อเสมอ พริ้งพวงแก้ว เป็นเสมือนคุณพ่อคนที่สอง

นพ.อำพล จินดาวัฒนะ

คุณพ่อเสมอ ... คนตรงตลอดกาล

Problems are success in disguise แปลว่า เวลาเห็นปัญหาให้มองทะลุว่าความสำเร็จกำลังรอเราอยู่ (จากการแก้ปัญหาถูกล่วงได้) หน้าที่สำคัญของนักบริหาร คือ การจ้องงาน ฝรั่งเรียกว่า **monitoring** ภาษาไทยเรียกว่า จี๊ดตืดเพื่อให้งานเดิน

นี่เป็นสองวรรคทองที่ผมได้จากคุณพ่อเสมอ ตอนเช้าทำงานใหม่ๆ และมีโอกาสไปฟังอาจารย์พูดในวาระต่างๆ แม้จะเป็นแค่หมอ-ชนบททำงานอยู่ รพช.

ผมสงสัยอยู่เนืองๆ ว่าน้องๆ สมัยนี้จะมีโอกาสได้ฟังเรื่องราวและความคิดดีๆ จากผู้ใหญ่ในกระทรวงฯ เหมือนสมัยที่พวกผมอยู่บ้านนอกไหม

เมื่อเข้ากระทรวงสาธารณสุข ผมได้ทราบว่า คุณพ่อเป็นคนทำให้เกิดโรงพยาบาลประจำจังหวัดทั่วประเทศ โดยการเสนอความเห็นให้กับนายกรัฐมนตรีสมัยนั้นคือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม

ผมได้ยินแต่ว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นเผด็จการเจ้าของสโลแกน "เชื่อผู้นำชาติพ้นภัย มาลानำไทยให้รุ่งเรือง" ผมโตไม่ทันรู้เรื่อง

มาได้ยินเรื่องนี้ ผมถามตัวเองว่า ผู้นำประเทศสมัยนี้ (ที่ดูจะบอกยากว่า ใครเป็นเผด็จการ ใครเป็นประชาธิปไตย) จะมีใครรู้จักถาม รู้จักฟังคนดีๆ อย่างคุณพ่อแล้วรับไปทำตามอย่างจริงใจหรือเปล่า

หรือในทางกลับกัน ถ้าเราต้องให้คำแนะนำแก่ผู้มีอำนาจ เรา
จะมองซ้ายมองขวาก่อน เพื่อประเมินว่า ผู้มีอำนาจชอบอะไร อยากร
ฟังอะไร หรือเราจะเสนอสิ่งที่ดีในสายตาของเราโดยไม่ชักช้า

เมื่อคุณหมอลูวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ พบวิบากกรรมถูกย้าย
จากตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนฯ เพราะไปพูดถึง
เรื่องไม่ชอบมาพากลในนโยบายบางอย่าง

คุณพ่อมาเยี่ยมให้กำลังใจถึงที่กระทรวงฯ เพื่อยืนยันว่าคน
พูดจริงย่อมมีคนปกป้องดูแล

คุณพ่อพูดในหลายวาระหลังจากนั้น โดยเฉพาะเมื่อมีการ
ต่อต้านความไม่ถูกต้อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแต่งตั้งโยกย้าย หรือ
การเปิดโปงเรื่องทุจริต

คุณพ่อบอกว่า มนุษย์มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Homo erectus*
แปลว่าเป็น species ที่ยืนตรง หลังตรง ไม่มีคดงอ

คุณพ่อบอกให้ทุกคนทำตัวให้สมกับเป็นมนุษย์ คือเป็นคน
ชื่อตรง อย่าสูญเสียความเป็น erectus ซึ่งในความหมายนี้ คือการ
ยืนตัวตรงได้

นั่นคือ **คุณพ่อเสมอ คนตรงตลอดกาล**

เมื่อพูดถึงเรื่องนี้ บางครั้งเราเห็นคุณพ่อเสียใจถึงกับพูดเสียง
สั่นเครือ แต่พลังในการปลุกความสำนึกของผู้ฟังไม่เคยลดน้อยถอย
ลง แต่ดูจะกลับเพิ่มขึ้นตามอายุที่มากขึ้น

ผมเชื่อว่า คุณพ่ออยากให้ลูกๆ ชาวสาธารณสุขทุกคน เป็น
คนจริงจั่งไม่เหลาะแหละ เหยาะเหยาะ

จริงจังกับงาน ไม่ท้อถอยเมื่อมีปัญหา
จริงจังกับความรับผิดชอบ ต้องจัดดีไม่ปล่อยปละละเลย
จริงจังกับสิ่งที่ถูกต้อง กล้าพูด กล้าเสนอ ไม่ถอยเมื่อต้อง
เผชิญความไม่ถูกไม่ต้อง

ความหมายของความเป็นมนุษย์ในมุมมองของคุณพ่อ มีมากกว่า
การเป็นคนยืนตรง แต่การเป็นคนตรงน่าจะเป็นจุดเริ่มต้นให้มอง
เห็นสิ่งต่างๆ ได้ถูกต้องตามความเป็นจริง มีความกล้าหาญ และรู้จัก
ใช้ความรัก ความเมตตา ความหวังดีมาประกอบในการทำเรื่องยากๆ
ให้ประสบความสำเร็จ

เหมือนอย่างที่คุณพ่อยังทำให้พวกเราได้เห็นอยู่ทุกวันนี้
ขอให้คุณพ่อแข็งแรง คอยเป็นไม้บรรทัดตัดพวกเราให้ยืนตรง
เหมือนที่คุณพ่อยืนหยัดมา ๘๖ ปีแล้วด้วยครับ

นพ.สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์
มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ

มุ่งสู่ฟ้าสีทองผ่องอำไพ

มีแพทย์อาวุโสหลายท่านที่ได้รับการยกย่องว่ามีคุณูปการต่อวงการแพทย์ไทย แต่หากพิจารณารวมไปถึงผลงานในด้านการสาธารณสุขของประเทศด้วยก็จะมีน้อยรายลงมา และเมื่อพิจารณารวมไปถึงผลงานต่อสังคมวงกว้างยังมีน้อยรายลงไปอีก

การจะเป็นที่ยอมรับในด้านใดๆ แม้เพียงด้านเดียว ก็ต้องมุ่งมั่นปฏิบัติงานในด้านนั้นๆ จนบรรลุถึงผลสำเร็จอันเป็นที่ประจักษ์ แต่การเป็นที่ยอมรับทั้งในด้านการแพทย์ การสาธารณสุข และด้านสังคมย่อมหมายถึงการอุทิศทั้งชีวิตเพื่อภารกิจในด้านเหล่านี้ ซึ่งล้วนเป็นภารกิจที่มีจุดหมายเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นผู้ป่วยเฉพาะราย ประชาชนทั่วไป หรือแม้กระทั่งสังคมส่วนรวม

และย่อมสะท้อนถึงการก้าวข้ามพ้นไปจากกรอบคิดแห่งวิชาชีพที่ร่ำเรียนมา ซึ่งเป็นการคิดโดยมองตนเองเป็นตัวตั้ง ไปสู่กรอบคิดที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของสังคม ซึ่งเป็นการคิดโดยมองผู้อื่นเป็นตัวตั้ง ทำให้ใส่ใจในความเป็นส่วนรวม และมุ่งเข้าไปมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ จนเป็นที่ยอมรับ

ในบรรดาบุคคลที่ได้รับการยอมรับทั้งในด้านการแพทย์ การสาธารณสุข และด้านสังคม ไม่มีใครปฏิเสธได้ว่า คุณพ่อเสม พริ้งพวงแก้ว เป็นหนึ่งในนั้นที่โดดเด่นเป็นอย่างยิ่งคือ การได้รับการยอมรับทั้งจากกลุ่มบุคคลระดับสูงและจากภาคประชาชน และได้

ครองตนเพื่อยังประโยชน์ต่อสังคมอย่างสม่ำเสมอและยาวนานจนทุกวันนี้ แม้จะสูงอายุเพียงใดก็ตาม

คำกล่าวที่คุณพ่อเสมอ พริ้งพวงแก้ว มักหยิบยกมากล่าวในโอกาสสำคัญต่างๆ คือ วรรคทองแห่งวรรณกรรมเพื่อชีวิตที่ว่า “เมื่อห้องฟ้าสีทองผ่องอำไพ ประชาชนย่อมเป็นใหญ่ในแผ่นดิน” ซึ่งสะท้อนถึงอุดมการณ์แห่งการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี นั่นคือภาพประทับใจที่ท่านได้แสดงออกถึงจุดหมายแห่งการขับเคลื่อนสังคมและการประกาศของท่านยังเป็นการปลุกพลังให้แก่เพื่อนร่วมอุดมการณ์ให้สำนึกถึงประชาชน และเตือนสติไม่ให้หลงใหลไปกับมายาภาพแห่งทุนนิยมอำนาจนิยมที่ยั่วยวนให้หลงใหลได้อย่างง่ายดาย

นอกจากการเป็นเสาหลักทางอุดมการณ์ คุณพ่อเสมอยังเป็นกำลังใจให้กับการต่อสู้ต่อความไม่ถูกต้องในสังคม ดังเช่น กรณีทุจริตยา เมื่อคนเล็กคนน้อยในกระทรวงสาธารณสุขได้ลุกขึ้นมาสู้กับขบวนการทุจริตที่ผู้มีอำนาจ ทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายประจำเป็นแม่ทัพใหญ่ของกองทัพแห่งความทุจริต มีไพร่พล เสบียงกรัง และอำนาจพร้อมมูล การต่อสู้โดยเหล่าคนเล็กคนน้อยจึงเริ่มต้น ประดุจดั่งฝูงแมลงเม่าที่หาญกล้าบินเข้าสู่กองเพลิง เป็นการต่อสู้ที่ไม่เห็นโอกาสชนะ แต่ด้วยแรงหนุนของสังคม และหนึ่งในแรงหนุนที่สำคัญนั้นคือคุณพ่อเสมอ ที่ต้องการปกป้องกระทรวงสาธารณสุข ต้องการขจัดความทุจริตให้พ้นไปจากวงราชการ นับเป็นจุดพลิกผันแห่งการต่อสู้ที่ทำให้ภาคประชาชนได้เข้าร่วมกับเหล่าคนเล็กคนน้อยในกระทรวงสาธารณสุข ขับเคี่ยวกับเหล่าทุจริตชนผู้ครองอำนาจ จากการต่อสู้ที่

ไม่เห็นโอกาสชนะ กลายเป็นการกวาดล้างการทุจริตครั้งใหญ่ในวงราชการ เป็นประวัติศาสตร์แห่งการต่อสู้ภาคประชาชน

ในครั้งนั้น กำลังใจจากคุณพ่อเสมอเหมือนแรงหนุนให้พวกเราได้อุ่นใจว่าไม่ได้ต่อสู้อย่างโดดเดี่ยว เป็นเสมือนป้อมปราการให้ฝ่ายประชาชนได้ยึดมั่นกลางสมรภูมิเพื่อความถูกต้อง และเป็นเสมือนธงที่ชี้ให้สังคมเห็นได้อย่างลึนสงสัยว่า สงครามครั้งนั้นฝ่ายใดยืนเคียงข้างผลประโยชน์ของประชาชน

แม้แต่การขับเคลื่อนเพื่อความถูกต้องในกรณีอื่นๆ พวกเรามักจะต้องขอคำชี้แนะจากคุณพ่อเสมอ และก็ได้รับความรู้ที่ดีๆ เสมอจากการที่ท่านเป็นผู้มีประสบการณ์ เป็นผู้ใฝ่รู้ รอบรู้ พร้อมทั้งจะถ่ายทอดความรู้ และที่สำคัญยิ่ง คุณพ่อเสมอเหมือนเป็นผู้ยึดมั่นในความถูกต้องและยึดมั่นในอุดมการณ์เพื่อประชาชน

คุณพ่อเสมอเหมือนมิใช่เป็นเพียงคนที่ควรเคารพ หรือคนที่ควรยึดเป็นที่พึ่ง แต่เป็นคนที่ควรยึดเป็นแบบอย่าง และอุดมการณ์ของท่านก็เป็นสิ่งที่เราควรยึดมั่น เนื่องจากเป็นอุดมการณ์เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน แม้เราจะยังไม่เห็นวันที่ท้องฟ้าสีทองผ่องอำไพ แต่ก็เป็นการกิจที่พวกเราทุกคนต้องสานต่ออุดมการณ์นั้น เพื่อในที่สุด ตัวเราหรือลูกหลานของเราจะได้ก้าวไปถึงวันนั้น สมดังที่คุณพ่อเสมอพริ่งพวงแก้ว กล่าวย้ำอยู่เสมอว่า

เมื่อท้องฟ้าสีทองผ่องอำไพ ประชาชนย่อมเป็นใหญ่ในแผ่นดิน

นพ.ประวิทย์ ลี้สถาพรวงศ์

พ่อเสมอ ... ผู้เคยเดินบนโลกนี้

ในวโรกาสที่คุณพ่อเสมอ พริ้งพวงแก้ว ปุชนียบบุคคลของวงการแพทย์และการสาธารณสุขของไทย จะมีอายุครบรอบ ๙๖ ปี (๘ รอบนักษัตร) กระผมรู้สึกยินดีและเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสเขียนบทความชิ้นนี้แต่อาจารย์

ผมมีโอกาสสัมผัสและพูดคุยกับท่านเป็นครั้งแรก ในพิธีต้อนรับน้องใหม่ข้ามฟากของคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๖ โดยคุณพ่อเสมอและอาจารย์ผู้ใหญ่อีกหลายท่าน เช่น อาจารย์ นพ.อวย เกตุสิงห์, อาจารย์ นพ.ประกอบ ตูจินดา เป็นต้น ได้ให้เกียรติมาพูดคุย ให้โอวาทและบายศรีสู่ขวัญให้พวกเรา

โดยท่านได้ถามผมขณะผูกข้อมือด้วยด้ายสายสิญจน์ว่า “ลูกมีบ้านอยู่ที่ไหน?” ... “บ้านผมอยู่ปัตตานีครับ” ผมตอบ ท่านจึงกล่าวต่อว่า “สัปดาห์หน้า พ่อจะไปปัตตานี” ผมรู้สึกประทับใจกับพิธีบายศรีครั้งนั้นมาก และยังคงจดจำมาจนทุกวันนี้ อาจารย์ทุกท่านได้ให้โอวาทโดยขอให้นักศึกษาแพทย์ทุกคนตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม ให้ความสำคัญทั้งการเรียนรู้อาชีพแพทย์เพื่อการรักษาพยาบาลและการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

“คนเห็นคนเป็นคนนั้นแหละคน ไม่เห็นคนเป็นคนใช่คนไม่” คุณพ่อเสมอกล่าวให้สติพวกเรา โดยท่านย้ำให้พวกเรารำลึกถึงพระราชดำรัสของสมเด็จพระราชบิดาฯ ที่กล่าวว่า “ฉันไม่ต้องการให้เธอเป็น

หมอมเท่านั้น แต่ฉันต้องการให้เธอเป็นคนด้วย”

จากวันนั้นถึงวันนี้ผมได้พบคุณพ่อเสมอีกหลายครั้ง โดยเฉพาะในการประชุมใหญ่วิชาการประจำปีของชมรมแพทย์ชนบท ที่ท่านได้มาเป็นเกียรติแก่พวกเรา ถึงแม้สุขภาพของท่านจะไม่เอื้ออำนวย บางครั้งผมและเพื่อนจะต้องประคองท่านเดินเข้ามาในงาน เพิ่งจะในระยะ ๒-๓ ปีหลังที่ท่านมาร่วมงานไม่สะดวกแล้ว ปีที่แล้วคณะกรรมการจัดงานได้นำ แพทย์ดีเด่นกองทุน นพ.กนกศักดิ์ พูนเกษร ทั้ง ๒ ท่าน ไปกราบท่านที่บ้านและร่วมรับโอวาทจากท่าน

ผมได้สัมผัสใกล้ชิดกับท่านอีกครั้งหนึ่งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๑ เมื่อได้รับมอบหมายจากพี่ๆ ในชมรมแพทย์ชนบทให้ไปพบท่าน ที่สำนักงาน “บางกะปิ โอสถ” เพื่อนำจดหมายถึงโรงพยาบาลชุมชนและโรงพยาบาลอื่นๆ ไปให้ท่านลงนาม เพื่อเชิญชวนให้ช่วยกัน **รณรงค์ให้ชาวอีสานงดการกินปลาดิบเพื่อหลีกเลี่ยงโรคพยาธิใบไม้ในตับ** ท่านลงนามโดยไม่ลังเลเลย

เร็วๆ นี้ เพื่อนของผมเล่าให้ฟังว่าท่านดีใจมากที่มีการขับเคลื่อนนโยบายสุขภาพ ด้วยการออกกฎหมายเพื่อควบคุมการบริโภคแอลกอฮอล์ เพราะท่านกังวลเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงที่คุกคามสุขภาพคนไทยมาก

คุณพ่อเสม พริ้งพวงแก้ว ถือเป็นแพทย์รุ่นแรกๆ ที่ชั้นอาสา ตั้งใจออกไปทำงานรับใช้พี่น้องในชนบท โดยเฉพาะเรื่องราวของการช่วยเหลือประชาชนให้รอดพ้นจากภัยของอหิวาตกโรคที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ผมถือว่าเป็นความกล้าหาญ อุทิศตน

และเสียสละมาก แม้เมื่อท่านได้เดินทางไปทำงานและใช้ชีวิตเพื่อบุกเบิก และพัฒนา โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ ก็ยังคงอยู่ในความทรงจำของผู้คนที่นั่นมาจนทุกวันนี้ เมื่อย้ายเข้ามาอยู่ในเมืองหลวง เป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิง หรือโรงพยาบาลราชวิถีในปัจจุบัน ท่านก็ได้สร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ที่นั่น

และช่วงเวลาของการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุข ท่านก็ยิ่งพิสูจน์ให้เห็นว่าท่านมีปณิธานที่มุ่งสร้างความเจริญก้าวหน้าแก่แผ่นดินที่ท่านเกิดและอาศัยอยู่นี้

จนปัจจุบันแม้ยามบ้านเมืองมีวิกฤติ ท่านก็ได้แสดงบทบาทของการให้สติ ให้ข้อคิด ให้ปัญญาจนมองเห็นทางออกของการแก้ปัญหาอยู่เสมอ จริยวัตรอันงดงามของท่านเป็นแบบอย่างให้แก่คนรุ่นหลังๆ พยายามที่จะเดินตามรอยของท่าน

อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ เคยกล่าวถึงท่านมหาตมะ คานธีไว้ว่า “เมื่อเวลาผ่านไป เล่าขานให้คนรุ่นหลังฟัง เขาคงไม่เชื่อว่าเคยมีบุคคลเช่นนี้เดินเห็นโลดแล่นบนโลก” กระผมไม่อยากจะให้คนรุ่นเราต้องกล่าวเช่นนั้น เมื่อรำลึกถึงคุณพ่อเสมอ ผมจึงขอเสนอว่า องค์กร สมาคม แพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และหน่วยงานอื่นๆ ต้องช่วยกันเผยแพร่คุณค่าความดีของท่านและท่านอื่นๆ พร้อมทั้งยกย่องเชิดชูในฐานะของบุชนิยบุคคลให้แพทย์รุ่นหลังๆ ได้จดจำ และเจริญรอยตามทั้งการครองตน ครองคน และครองงาน โดยเฉพาะในยุคที่วงการแพทย์ถูกล้างคัมและล้อมวลชนวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมอย่างน่าเป็นห่วง ผมยังทำงานและคลุกคลีกับแพทย์รุ่นใหม่ๆ ผมเห็นว่า

เขาไม่รู้จักท่านแล้ว

ชีวิตอันงดงามของท่านเป็นยิ่งกว่ามรดกชิ้นสำคัญที่มอบไว้ให้
แก่วงการแพทย์และสังคมไทย ประดุจเพชรเม็ดงาม สุดแต่ว่าผู้ที่มี
ส่วนเกี่ยวข้องจะมีดวงตาเห็นธรรม มองเห็นหรือไม่ ข้อเสนอเพื่อการ
แก้ไขปัญหาคความตกต่ำทางด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม แม้
กระทั่งสามัคคีธรรมของสังคมไทยด้วยการเพิ่มเนื้อหาวิชาหน้าที่
พลเมืองและศีลธรรมในโรงเรียน ดูจะเป็นความหวังที่อยากจะบรรลु
เป้าหมาย หากเด็กและเยาวชนไม่เห็นแบบอย่างที่เป็นตัวเป็นตนจริงๆ
จากผู้ใหญ่

ในยุคที่สังคมนับถือคนมีเงิน มีอำนาจ มียศตำแหน่ง จนหลงลืม
คุณค่าที่แท้จริง คือ ความดี ความงามและความจริง ทำให้สังคมเต็ม
ไปด้วยปัญหา หากเรามาช่วยกันฟื้นฟูบูรณะให้กลับคืนมา ผมคิดว่า
คุณพ่อเสมอจะสุขใจมาก

นพ.วชิระ บถพิบูลย์

อดีตประธานชมรมแพทย์ชนบท รุ่นที่ ๑๙

พ่อเสมอ ... บิดาแห่งแพทย์ชนบทไทย

“ขอให้ลูกๆ ยึดมั่นในความถูกต้อง ตรงไปตรงมา อะไรลูกก็ว่า ลูก อะไรผิดก็ว่าผิด ช่วยกันดูแลกระทรวงสาธารณสุขด้วย พ่อติดตามดูลูกๆ อยู่”

เป็นคำกล่าวของพ่อเสมอ ที่ผมนึกถึงเสมอเมื่อถึงเวลาที่ต้องแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมาในฐานะประธานชมรมแพทย์ชนบท ที่บางครั้งต้องพูดหรือแสดงความกล้า ที่อาจทำให้ผู้มีอำนาจในบ้านเมืองหรือในกระทรวงสาธารณสุขขุ่นข้องหมองใจ

ความกล้าจะเกิดขึ้น เมื่อเราได้เห็นผู้ที่กล้ากว่าเรา ผู้ซึ่งทำให้เราเห็นจริงว่า ความกล้าที่ถูกต้องเพื่อประโยชน์ของบ้านเมืองนั้น เป็นสิ่งที่ควรทำและต้องทำ

วันพฤหัสบดีที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นโอกาสอันดีของชีวิตอีกวันหนึ่ง ที่ผมได้ติดตามพี่เกรียงศักดิ์ ประธานชมรมแพทย์ชนบท และกรรมการชมรมรวม ๑๐ คน ไปกราบคารวะ รดน้ำดำหัว ขอพรคุณพ่อเสมอ พริ้งพวงแก้ว ที่บ้านพักในซอยสุขุมวิท ๙๓ คุณพ่อเสมอ ดูสดชื่น มีความสุข เวลาที่สอนลูกๆ แพทย์ชนบททุกคน ด้วยประสบการณ์อันมีค่า สมัยที่ยังทำงานอยู่ในชนบทที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โรงพยาบาลนครสวรรค์ โรงพยาบาลเชียงราย-ประชานุเคราะห์ ความลำบากและท้อถอยในครั้งนั้น ทำให้เรารู้สึกว่พื้นที่ชนบทในปัจจุบันไม่ลำบากเลย

เมื่อคุยถึงเรื่อง Toxic goiter คุณพ่อเสมได้เล่าให้ฟังถึง ระบาดวิทยาที่คุณพ่อพบว่า คนที่อยู่ริมถนนต้องพบปะผู้คนที่ป่วย มากกว่าคนที่ไม่ได้อยู่ริมถนนและไม่ค่อยได้พบปะผู้คน โดยพูดถึง ความรู้ในเรื่อง Embryology ว่า ต่อมไทรอยด์และผิวหนัง มีต้นกำเนิด เดียวกัน คือ ectoderm ถ้าคนที่ต้องพบปะผู้คนและต้องแข่งขันกับ คนอื่น จะทำให้มีโอกาสเกิดโรคไทรอยด์เป็นพิษได้มากกว่า ต่อจาก นั้น คุณพ่อเสมก็สอนความรู้เรื่องสมองคนที่มี ๓ ระดับ คือ reptilian brain, mammal brain และ neocortex เพราะ neocortex นี้เอง ที่ ทำให้มนุษย์สามารถค้นพบความจริงต่างๆ ของชีวิต ดังเช่นที่พระพุทธร- เจ้าได้ตรัสรู้เมื่อ ๒,๕๐๐ กว่าปีก่อน ต่อจากนั้นคุณพ่อยังได้สอนธรรมะ อีกหลายอย่าง เรียกว่าพวกเราได้เรียนความรู้ครบทั้ง Bio-Psycho- Social-Spiritual

แล้วพ่อเสมได้กล่าวปิดท้ายว่า **“ขอให้พวกเราทำให้บ้านเมือง ของเรดีขึ้น อย่าคิดว่าธุระไม่ใช่ ถ้าบ้านเมืองดี การแพทย์ก็จะดีตาม ไปด้วย”** ทำให้สะท้อนถึงหลายสิ่งหลายอย่างที่พวกเราชาวแพทย์ชนบท ทำ แม้จะมีหลายร้อยคนที่บอกว่า เราเป็นหมอกการเมืองบ้าง ยุ่งเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับตัวเองบ้าง แต่คำยืนยันของคนคนเดียวที่ผ่านมา ๔ แผ่นดิน ย่อมทำให้พวกเราเชื่อมั่นในสิ่งต่างๆ ที่เราทำได้ ในเวลาที่รถแล่นออก จากบ้านคุณพ่อเสม ภาพและสายตาของบุรุษผู้ทุ่มเทแรงกายแรงใจให้ กับสังคมที่มองตามมา ทำให้ผมรู้สึกว่าคุณพ่อยังทุ่มเททำงานน้อยไป เรายังต้องทำงานของเราให้ดีกว่านี้

ภาพของคุณพ่อเสมในวันนั้น ทำให้ผมย้อนรำลึกไปเมื่อ ๑๓ ปีก่อน

ที่ผมได้เข้ามาร่วมประชุมวิชาการแพทย์ชนบทเป็นครั้งแรก และหลังจากนั้นอีกในทุกๆ ปี ภาพที่ผมได้เห็นในทุกๆ ปี คือ ภาพของคุณพ่อเสม ที่ออกมาสอนให้พวกเรายึดมั่นในอุดมการณ์ ทำงานเพื่อชาวบ้าน ผู้ยากไร้ในชนบท ภาพของคนอายุ ๙๐ กว่าปี ที่รักผืนแผ่นดินไทย และยังทำทุกวิถีทางเพื่อให้แผ่นดินไทยดีขึ้น สอนผมได้มากกว่าคำสอนใดๆ ทำให้ผมเข้าใจถึงคำว่า **“จิตวิญญาณแห่งแพทย์ชนบทไทย”**

สำหรับผมแล้ว ผมอยากจะยกย่องคุณพ่อเสมเป็น ...

“บิดาแห่งแพทย์ชนบทไทย”

นพ.พงศ์เทพ วงศ์วัชรไพบูลย์

อดีตประธานชมรมแพทย์ชนบท รุ่นที่ ๒๑

พ่อเสมอ พริ้งพวงแก้ว ของลูกแพทย์ชนบทไทย

คำว่า พ่อ หรือ อาจารย์ ที่พวกเรา (แพทย์ชนบท) ใช้เรียก พ่อ (อาจารย์) เสมอ พริ้งพวงแก้ว บ่งบอกได้เป็นอย่างดีว่า พ่อ (อาจารย์) เสมอ นั้นได้รับความเคารพรักและนับถือ และถูกยกไว้ในฐานะที่สูงมาก เพียงใดของเหล่าแพทย์ชนบทไทย

ทุกๆ ปี ในงานประชุมวิชาการของชมรมแพทย์ชนบท หากพ่อ (อาจารย์) สุขภาพแข็งแรงดี พวกเราจะได้รับความเมตตาจากพ่อ (อาจารย์) เสมอที่จะมาร่วมงาน เพื่อให้ข้อคิด สร้างแรงบันดาลใจ ให้กำลังใจกับลูกๆ แพทย์ชนบทไทย ที่จะเสียสละ ตอบแทนคุณแผ่นดิน

และพวกเราจะถือเป็นเกียรติสูงสุดเสมอ ที่จะขออนุญาตพ่อ (อาจารย์) เสมอ **พาแพทย์ชนบทดีเด่นกองทุน นพ.กนกศักดิ์ พูลเกษร เพื่อรับพรจากพ่อเสมอ** และทุกๆ ครั้ง เมื่อพวกเราได้มีโอกาสไปเยี่ยมคารวะพ่อ (อาจารย์) เสมอคราใด พวกเราก็มักจะได้มีโอกาสได้รับโอวาท คำสอน ประวัติศาสตร์ อุดมการณ์ จากพ่อ (อาจารย์) เสมอ ทุกครั้งไป

ผู้เขียนเอง ได้มีโอกาสพบกับพ่อ (อาจารย์) เสมอ หลายครั้งในช่วง ๔-๕ ปีที่ผ่านมา ทำให้อึดใจในความทรงจำของพ่อ (อาจารย์) เสมอไม่ได้ เพราะพ่อ (อาจารย์) เสมอนั้นอายุกว่า ๘๐ ปี แต่พ่อ (อาจารย์) เสมอกลับสามารถเล่าเรื่องอดีตให้พวกเราฟัง โดยไม่มีอาการหลงหรือลืม เหมือนผู้สูงอายุคนอื่นๆ เลย

และที่อดรู้สึกซาบซึ่งไม่ได้ เมื่อคราวที่ผู้เขียนถูกอดีตปลัด
กระทรวงฯ ล้งย้ายภายใน ๗ วัน เมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๗
พ่อ (อาจารย์) เสม ซึ่งได้คอยติดตามข่าวคราวความเคลื่อนไหวของลูกๆ
โดยตลอด ได้ฝากบอกกับพี่อำพล จินดาวัฒนะ ว่าเป็นห่วงผู้เขียน
มาก ขอให้โทรศัพท์ไปหาอาจารย์ ผู้เขียนจึงรีบโทรศัพท์ไปหาทันที
ในวันที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ พ่อ (อาจารย์) เสม ได้ให้กำลังใจ
เพราะรู้ว่าสิ่งที่ลูกๆ ตั้งใจทำก็เพื่อประชาชนที่ยากไร้ในชนบท และได้
สอนธรรมะขั้นสูงสุด คือ โยนิโสมนสิการ และกุศลธรรม ๑๐ ประการ
คือ ๑.อย่าทำร้ายคนอื่น ๒.ไม่เอาของคนอื่น ๓.ไม่ผิดลูกเมียเขา
๔.ไม่พูดปด ๕.ไม่พูดส่อเสียด ๖.ไม่พูดเพ้อเจ้อ ๗.ไม่พูดคำหยาบ
๘.ละโกรธ ๙.ละโลภ ๑๐.ละหลง เพื่อให้มีความอดทน ตั้งใจทำ
ความดี

และให้สัมภาษณ์ว่า “กรณีที่เกิดขึ้นควรพิจารณาไม่เอาแต่
อารมณ์เป็นหลัก สมัยที่ตนอยู่หากมีความเห็นที่ไม่ตรงกันถือเป็นเรื่อง
ปกติ โดยเฉพาะประชาธิปไตยของคนรุ่นใหม่ คนเก่าและผู้ใหญ่ต้อง
ยอมพูดคุยก่อนแล้วหาวิธีแก้ไข ถ้าตนยังอยู่จะเรียกคนที่มีความเห็น
ไม่ตรงกันมาหารือ ให้พูดคุยกับหมอเกรียงศักดิ์ ให้ทำประโยชน์เพื่อ
ส่วนรวม ทำความดีตามที่พระพุทธเจ้าสอน ให้มีธรรมะที่ใจ อย่าให้
เรื่องนี้บานปลาย ผู้ใหญ่ควรให้อโหสิกรรม รุ่นน้องอาจไม่ดีเท่าเรา ก็
ควรเรียกมาถามว่าทำไมทำแบบนี้แบบนี้ ผมสอนลูกศิษย์ลูกหาไม่
เคยใช้อารมณ์ ปัญหาเกิดขึ้นได้เสมอ แต่ต้องให้อภัย ต้องมีศีลธรรม
เสียสละ ซื่อตรง อ่อนโยน ไม่ใช้ความรุนแรง ไม่ผิดเพี้ยนไปจาก

ความถูกต้อง อโหสิกรรมให้ทุกอย่างจะดี เป็นผู้ใหญ่ต้องเมตตาคนอายุน้อยกว่า ไม่เคยใช้อารมณ์ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันนี้ **อยากให้ผู้ใหญ่** ในกระทรวงสาธารณสุข (สธ.) ยึดหลักทศพิธราชธรรม ปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเมตตา ให้ความรู้ ให้อภัย มีศีล มีจิตใจสูง ไม่โกรธ **ยังเป็นผู้ใหญ่ต้องโกรธน้อยลง มีขันติธรรม**

ผมเห็นว่าควรจะให้ภัย เราอยู่กับแบบพี่แบบน้อง อโหสิให้กัน จากนั้นก็มาคุยกันว่ามีปัญหาอะไร ผู้ใหญ่เรียกผู้น้อยเข้ามาหา ควรจะย้าย นพ.เกรียงศักดิ์ กลับไปทำงานที่เดิม ซึ่งผู้น้อยก็ต้องอ่อนน้อม ไม่ควรถือทิฐิ เพราะไม่มีประโยชน์อะไร

ผู้เขียนและเหล่าลูก (ศิษย์) ของพ่อ (อาจารย์) เสม จึงรู้สึกที่พ่อ (อาจารย์) คอยอยู่เคียงข้าง ปกป้องถ้าพวกเราทำความดีและคอยให้กำลังใจ เมื่อเห็นพวกเราทำความดี และเตือนสติเมื่อเห็นว่าพวกเราจะออกนอกกลุ่มนอกลู่นอกทาง และคอยสอนธรรมะให้พวกเราอย่างสม่ำเสมอ เมื่อมีโอกาส

นอกจากนี้ ทุกครั้งที่พบพ่อ (อาจารย์) เสม ท่านยังฝากให้พวกเราได้ช่วยกันให้คนไทยหยุด ละ เลิกอบายมุขให้ได้ ภายหลังจากเมื่อ ๒๐ ปีที่แล้ว ที่พ่อ (อาจารย์) เสม ได้เป็นผู้นำในการรณรงค์ต้านบุหรีจนประสบความสำเร็จอย่างใหญ่หลวง และทุกๆ ครั้งที่เราพบพ่อ (อาจารย์) เสม ท่านก็ฝากให้พวกเราต้านสุราและยาเสพติดเหมือนกรณีบุหรีให้ได้ ปีนี้ พ.ศ. ๒๕๕๐ นอกจากจะถือเป็นการทำความดีถวายในหลวงเนื่องในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๘๐ พรรษา แล้วยังถือเป็นการทำความดีของพ่อ (อาจารย์) เสม ให้เป็น

จริงในวาระครบรอบ ๙๖ ปีด้วย โดยการสนับสนุนให้ พ.ร.บ.ควบคุม
การบริโภคสุราให้ออกมาในปีนี้ได้

คุณูปการที่ถือว่าพ่อ (อาจารย์) เสม เป็นผู้ให้กำเนิดแพทย์
ชนบทอย่างแท้จริง ก็คือ การที่พ่อ (อาจารย์) เสม ได้เป็นผู้ที่เสนอ
ให้รัฐบาลสร้างโรงพยาบาลประจำอำเภอทุกอำเภอ และที่สำคัญท่าน
เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมาก ที่เสนอให้มีระเบียบเงินบำรุงของ
โรงพยาบาลต่างๆ โดยไม่ต้องนำส่งคลัง ส่งผลให้โรงพยาบาลในสังกัด
กระทรวงสาธารณสุข โดยเฉพาะในชนบทเป็นหน่วยงานราชการที่มี
การพัฒนามากที่สุด เมื่อเทียบกับหน่วยงานอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด นำ
มาซึ่งความผาสุกของประชาชนอย่างแท้จริง

ดังนั้น การที่เหล่าแพทย์ชนบทจะถือว่าท่านเป็นทั้งพ่อและ
ครูบาอาจารย์ จึงเป็นการชอบแล้ว

นพ.เกรียงศักดิ์ วัชรนุกูลเกียรติ
ประธานชมรมแพทย์ชนบท วันที่ ๒๕

พ่อเสมอ ... ในความทรงจำของผม

ผมได้ยินชื่อเสียงของพ่อเสมอมานานมาก นับแต่เข้าสู่วงการแพทย์ หากนับเป็นศิษย์ ก็ถือว่าห่างมากๆ จำได้ว่า ได้ยินชื่อพ่อเสมอครั้งแรกเมื่อไปฝึกงานที่โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ เกือบ ๔๐ ปีล่วงมาแล้ว ตอนนั้นก็ยังไม่คิดอะไรมากเนื่องจากยังเรียนหนังสืออยู่ เมื่อมาทำงานในชนบทแล้วก็เริ่มได้ยินข่าวคราวที่ขึ้น แต่ก็ยังไม่ได้รับโอกาสเข้าไปใกล้

อยู่มาวันหนึ่ง ณ ที่แห่งหนึ่ง คือโรงพยาบาลสงฆ์ เมื่อเกือบ ๒๕ ปีมาแล้ว ดีใจมากที่ได้มีโอกาสพบปะพูดคุย สิ่งที่ผมประทับใจจนถึงวันนี้คือ พ่อแนะนำตัวว่าเป็นคนเชียงใหม่ จบเชียงใหม่ พ่อเสมอก็คือคำเมืองกับเราทันที ท่านผู้ได้คล่องแคล่วมาก ทำให้ย้อนนึกถึงทันทีว่า พ่อไปทำงานที่นั่น พ่อสามารถปรับตัวจนสามารถพูดภาษาท้องถิ่นได้ ส่วนตัวเองไปทำงานกับชนเผ่าอยู่เป็นเวลานานสองนาน กลับพูดไม่ได้สักคำ เป็นความทรงจำที่ผมจะต้องปรับแก้สำหรับการทำงานต่อไปในอนาคต

หลายครั้งที่มีโอกาสเข้าร่วมประชุมวิชาการหรือประชุมเชิงปฏิบัติการทั้งในระดับประเทศหรือนานาชาติ ได้ฟังพ่อเสมอปาฐกถา และเกิดความประทับใจหลายประการ อาทิ พ่อเสมอมักจะให้ความสำคัญกับประชาชนเป็นอันดับแรก ในฐานะที่เป็นแพทย์จะทำอะไรก็ให้คิดถึงประชาชน พ่อเสมอมักจะให้กำลังใจลูกๆ หลานๆ เสมอ ให้

กำลังใจในการทำงานเพื่อประชาชน

พ่อเสมมีความจำดีมากๆ ถึงแม้ว่าจะมีอายุมากแล้วก็ตาม พ่อสามารถจะถ่ายทอดสิ่งดีๆ ในประวัติศาสตร์การทำงาน เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกๆ หลานๆ แพทย์อยู่เสมอ ทำให้เราต้องคอยระลึกถึงการสืบทอดเจตนารมณ์ของการแพทย์ที่ดี พ่อเสมเมื่อต้องปาฐกถาเป็นภาษาอังกฤษ พ่อก็สามารถถ่ายทอดได้อย่างลื่นไหล ไม่ติดขัดและเปี่ยมไปด้วยสาระสำคัญที่ต้องการให้ต่างชาติได้รับรู้ถึงอุดมการณ์ของการเป็นไทยที่ดี เป็นความทรงจำที่ผมจะต้องรักษาอุดมการณ์ซึ่งพ่อเสมได้พยายามบ่มเพาะพวกเราตลอดมา

พ่อได้มีโอกาสมาทำงานมูลนิธิหมอชาวบ้าน จึงได้ทราบว่าพ่อเสม อาจารย์ประจำเขต ฯลฯ เป็นผู้ริเริ่มสำคัญที่ก่อตั้งมูลนิธิ นี้ขึ้นมา ได้มีโอกาสพบปะพ่อเสมมากขึ้นในกิจกรรมของมูลนิธิ จึงได้เข้าใจอย่างถ่องแท้ว่า ความเป็นแพทย์ที่ดีที่พ่อเสมพยายามปลูกฝังพวกเราตลอดมานั้น ไม่ใช่เพียงแค่การทำหน้าที่แพทย์ที่รักษาพยาบาลผู้ป่วยเท่านั้น แต่ยังหนุนให้พวกเราใช้ศักยภาพที่มีอยู่มาทำประโยชน์ด้วยการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพด้วยตนเองของประชาชน นั่นคือเมื่อเกือบ ๓๐ ปีที่ผ่านมาแล้ว ซึ่งในสมัยนั้นยังเป็นยุคที่เป็นอะไรให้มาหาหมอ หากเทียบกับปัจจุบันแล้วนับว่าน่าสมัยมากๆ ในขณะนั้น แต่ก็ทราบว่ามีการต่อต้านพอสมควร พ่อเสมก็จะย้ายอยู่เสมอๆ เช่นกันว่า ต้องให้ประชาชนพึ่งตนเองทางการแพทย์ได้ด้วย เป็นความทรงจำที่เราจะต้องไม่ทิ้งให้ประชาชนอยู่ข้างหลัง แต่จะต้องสนับสนุนให้ประชาชนสามารถยืนอยู่ได้ด้วยตนเองโดยเฉพาะ

การดูแลสุขภาพ

จนถึงวันนี้ พ่อเสมยังมีสุขภาพแข็งแรงตามวัย ซึ่งผมเองได้แต่คิดว่าคงไม่อาจมีอายุยืนเท่าพ่อเสมอ ความจำพ่อเสมยังคงดีเยี่ยม พ่อเสมยังคงมีกิจกรรมให้กำลังใจลูกรๆ หลานๆ อย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะไปเยี่ยมที่บ้าน หรือเชิญพ่อออกมาร่วมกิจกรรมกับพวกเราข้างนอก พ่อเสมไปที่ไหนก็จะมีลูกรๆ หลานๆ มาห้อมล้อม มากกราบมาไหว้ มาโอภาปราศรัย มาถ่ายภาพแห่งความทรงจำ และมาให้บริการดูแลสุขภาพ พ่อเสมเป็นที่ดีกักอย่างยิ่ง ผมเองก็ทำเช่นนั้นเหมือนกัน ทำให้นึกถึงอดีตข้าราชการระดับสูงผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อย ที่เมื่อพ้นอำนาจหน้าที่ไปแล้ว กลับเปล่าเปลี่ยวเหี่ยวแห้ง แต่สำหรับพ่อเสมอแล้วตรงกันข้าม เป็นอีกความทรงจำหนึ่ง que เมื่อถึงเวลานั้น ผมจะทำได้แบบนี้หรือไม่

เท่าที่ผมได้มีโอกาสดีๆ ในชีวิต เป็นโอกาสที่ได้เป็นหนึ่งในลูกรๆ หลานๆ ของพ่อเสมอ ถึงแม้ว่าผมทำงานสนองอุดมการณ์ของพ่อเสมอได้ไม่มากและไม่นานนัก ผมก็ถือว่าเป็นโอกาสอันยิ่งใหญ่ของชีวิต และจะเป็นความทรงจำที่ไม่มีวันลืมเลือนจนชั่วชีวิตนี้เลยครับ

นพ.อุกฤษฏ์ มลิินทางกูร

มูลนิธิหมอชาวบ้าน

ปูชนียบุคคลร่วมสมัย

อาจารย์เสม พริ้งพวงแก้ว หรือที่ชาวสาธารณสุขเรียกว่า คุณพ่อ
เสม พริ้งพวงแก้ว จะมีอายุครบ ๘ รอบ (๘๖ ปี) ในวันที่ ๓๑ พฤษภาคม
นี้

คุณพ่อเสมได้ชื่อว่า เป็นแพทย์ที่บุกเบิกระบบการแพทย์และ
สาธารณสุขไทยแทบทุกด้าน นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

เมื่อจบแพทย์ใหม่ๆ คุณพ่อได้ออกไปทำงานที่จังหวัดเชียงราย
เป็นทั้งผู้อำนวยการและแพทย์เพียงคนเดียวของโรงพยาบาลเชียงราย
ประชานุเคราะห์ สมัยนั้นโรงพยาบาลเชียงราย ไม่มีทั้งเภสัชกรและ
ทันตแพทย์ คุณพ่อได้ฝึกทำฟันกับทันตแพทย์ชื่อดัง (คุณหมอสี
สิริสิงห์) และซื้อโต๊ะทำฟันนำติดขึ้นไปจังหวัดเชียงรายด้วย ทำงาน
เป็นทั้งแพทย์ ทันตแพทย์ และเภสัชกร

ในฐานะแพทย์ต้องทำงานทุกอย่าง ทั้งให้ยา ทำคลอด และ
ผ่าตัด (ไม่มีหมอดมยาที่ทำหน้าที่วางยาสลบคนไข้เอง แล้วจึงลงมือ
ผ่าตัด) และต้องฝึกผู้ช่วยแพทย์ให้สามารถช่วยงานแทนแพทย์หลายๆ
อย่าง

คุณพ่อได้ให้บริการทำฟันแก่คนไข้ควบคู่ไปด้วย จนมีความ
เชี่ยวชาญ และได้เป็นอาจารย์สอนนักศึกษาทันตแพทย์อยู่หลายปี

ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ โรงพยาบาลมียาควินินชนิดเม็ด
ไม่มีชนิดฉีด ซึ่งจำเป็นต้องใช้ฉีดรักษาไข้มาลาเรียที่เป็นรุนแรง คุณ

พ่อก็ได้นำยาควินินชนิดเม็ดมาผลิตเป็นชนิดฉีดเอาเอง สามารถช่วยชีวิตผู้ป่วยเป็นจำนวนมาก

คุณพ่อทำงานที่โรงพยาบาลเชียงใหม่ นาน ๑๔ ปี ต่อมาจึงย้ายมาเป็นผู้บุกเบิกโรงพยาบาลหญิง (โรงพยาบาลราชวิถีในปัจจุบัน) ได้ก่อตั้งวิทยาลัยพยาบาล และขยายการสร้างโรงพยาบาลจังหวัด จนครบทุกจังหวัดเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๐

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๕ คุณพ่อได้แต่งหนังสือ “หลักบางประการเกี่ยวกับการศัลยกรรมปัจจุบัน” ร่วมกับ นพ.เบน ไอสมैन ที่ปรึกษาจากสหรัฐอเมริกา เพื่อเป็นคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับโรงพยาบาลต่างๆ ทั่วประเทศ นับว่าเป็นหนังสือตำราศัลยศาสตร์ภาษาไทยเล่มแรกของไทย

นอกจากนี้ ยังได้ริเริ่มก่อตั้งวารสาร “เวชสาร” ของกรมการแพทย์ ซึ่งเป็นวารสารราย ๒ เดือน โดยรับเป็นบรรณาธิการในช่วงแรกๆ

ต่อมาในช่วงที่เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ยุครัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ คุณพ่อได้ขยายเครือข่ายโรงพยาบาลอำเภออย่างทั่วถึง และผลักดันงานสาธารณสุขมูลฐานลงไปถึงระดับรากแก้ว โดยได้มีการอบรมชาวบ้านให้เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กระจายอยู่ทั่วประเทศ

แม้ภายหลังเกษียณจากราชการแล้ว คุณพ่อก็ยังทำงานให้กับองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น มูลนิธิเด็ก มูลนิธิแพทย์ชนบท มูลนิธิหมอชาวบ้าน โครงการฟื้นฟูการนวดและการแพทย์แผนไทย เป็นต้น

ในส่วนของมูลนิธิหมอชาวบ้าน คุณพ่อได้เป็นประธานคนแรก

ของมูลนิธิฯ และได้สนับสนุนกิจกรรมของมูลนิธิฯ มาจวบจนทุกวันนี้ เมื่อได้มีการออกหนังสือนิตยสารหมอชาวบ้าน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๒ คุณพ่อยังได้เขียนบทความเรื่อง “ปวดท้องไปร้องหาใคร” ให้กับหมอชาวบ้านฉบับปฐมฤกษ์ (พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๒)

แม้จะมีวัยสูงอายุ แต่คุณพ่อเสมยังมีร่างกายแข็งแรง คล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง มีสมาธิและความจำอันดีเลิศ มีอารมณ์ขัน มองโลกในแง่ดี และมีความสงบเย็น

ผู้ที่ได้มีโอกาสสัมผัสใกล้ชิดกับคุณพ่อจะรู้สึกอบอุ่น ไม่รู้สึกว่ามีช่องว่างระหว่างวัย มักได้รับความรัก ความเมตตา และคำสอนดีๆ ในการดำเนินชีวิตอยู่เสมอ

คุณพ่อนิยมศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ ติดตามข่าวสารบ้านเมือง เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอยู่เสมอ ได้ขาด และคลุกคลีกับคนรุ่นใหม่ (ซึ่งคุณพ่อถือว่าเป็นกัลยาณมิตรอันหนึ่งของคุณพ่อ) จึงมีความรอบรู้ และความคิดทันสมัยอยู่เสมอ

ครั้งหนึ่ง คุณพ่อได้ปรารถนาถึงความห่วงใยต่อแพทย์ที่ออกไปทำงานในชนบทและประสบปัญหา บางคนถึงกับฆ่าตัวตาย บางคนลาออกจากความเป็นแพทย์ชนบทที่ตัวเองไฝฝืน คุณพ่อบอกว่า “ในการผลิตแพทย์ จำเป็นต้องสอนให้แพทย์เรียนรู้สังคมและวิถีต่อสู้อาตมวรอด มิใช่เอาแต่วิชาการ”

ครั้งหนึ่งได้มีโอกาสพาครอบครัวไปรดน้ำขอพรเนื่องในวันสงกรานต์ที่บ้านคุณพ่อ ลูกสาวซึ่งเรียนอยู่ชั้นประถม ยกแก้วน้ำขึ้นดื่ม บังเอิญจานรองที่ติดกันแก้ว หล่นกับพื้นมีเสียงดัง คุณพ่อบอกว่า

“มันเป็นกฎวิทยาศาสตร์...” ทำให้เห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดา ไม่เป็นไร

ในคราวนั้น คุณพ่อยังได้เล่าเรื่องนโปเลียนให้ฟังว่า เมื่อนโปเลียนมีอำนาจปกครองฝรั่งเศส ได้ถามผู้คนว่า **“ในการสร้างชาติให้เข้มแข็ง ควรทำสิ่งใดเป็นอันดับแรก”** คำตอบที่ได้รับคือต้องสร้างแม่ที่มีคุณภาพ เพราะแม่ที่มีคุณภาพจะสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ และเมื่อพลเมืองมีคุณภาพ ประเทศชาติก็เข้มแข็ง

คำบอกเล่าต่างๆ ล้วนๆ นั้น ได้มีส่วนเปลี่ยนมุมมองของลูกๆ ผม ซึ่งกำลังเป็นวัยรุ่นและเริ่มรำคาญต่อเสียงพร่ำสอนของผู้เป็นมารดา ให้หันมายอมรับความรัก และความปรารถนาดีของมารดาอย่างเข้าใจ และเต็มใจ

คุณพ่อเสมอ พริ้งพวงแก้ว เป็นแบบอย่างการดำเนินชีวิตด้วยธรรมะและสติปัญญา มีความสมถะ พอเพียง ไม่ตั้งอยู่ในความประมาท และมุ่งมั่นทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น

นับว่าเป็นปูชนียบุคคลร่วมสมัยท่านหนึ่งโดยแท้

นพ.สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ

นิตยสารหมอชาวบ้าน

ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๓๓๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

บอกเล่าเก้าสิบ

อุดมการณ์ สร้างชีวิต

อาจารย์เสมอ พริ้งพวงแก้ว เคยกล่าวตอนหนึ่งของ “ปาฐกถา มุลินธิโกมลคิมทอง ประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๔” ว่า อุดม แปลว่า **ชั้นสูงสุด คดี แปลว่า ทาง**

อุดมคติ คือหลักในการที่จะนำชีวิตของเราไปพบกับสิ่งที่เราปรารถนา โดยที่เราไม่ต้องการได้รับส่วนใดส่วนหนึ่งเลย โดยการที่เรามีอุดมการณ์อย่างอิสระ อิสระในชีวิตของเรา

ตลอดระยะเวลา ๑๖ ปีของการเป็นแพทย์ชนบท เริ่มตั้งแต่ที่จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดเชียงใหม่ จนกระทั่งได้รับแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิงอีก ๑๐ กว่าปีก่อนจะลาออกจากราชการ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๕ และได้รับตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ๑๐ ปี

อาจารย์เสมอได้ทุ่มเทชีวิตให้กับการทำงานโดยไม่เรียกร้องสิ่งตอบแทนใดๆ ด้วยความรับผิดชอบ ทั้งกลางวันและกลางคืน แม้เมื่อเผชิญหน้ากับภยันตรายถึงชีวิตก็ไม่ถอยกลับ

อาจารย์เสมอไม่กลัวความยากลำบากใดๆ และพร้อมแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า เกิดความคิดริเริ่มที่จะเอาชนะปัญหาและอุปสรรคที่ขวางหน้าเสมอ

“ชีวิต-งาน-ทรศนะ” ฉบับขึ้นปีที่ ๒๙ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ และครบ ๘ รอบนักษัตร (๘๖ ปี) ของ ศ.นพ.เสมอ พริ้งพวงแก้ว

บุชเนียบุคคลของวงการสาธารณสุขไทย ผักผลงานต่างๆ ไว้มากมาย การนำเสนอนี้เป็นเพียงเศษเสี้ยวบางส่วนเท่านั้น ผลสำเร็จต่างๆ ที่เกิดขึ้น ล้วนเกิดจากความคิดที่กว้างไกลและความมุ่งมั่นที่จะดำเนินการให้เป็นรูปธรรมของอาจารย์เสม

ตั้งโรงพยาบาลเอกเทศ

อาจารย์เสมจบการศึกษาแพทยศาสตรบัณฑิต รุ่นที่ ๘ จาก คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ปี พ.ศ. ๒๔๗๘ ด้วยวัยเกือบ ๒๔ ปีเต็ม

เริ่มเข้ารับราชการสังกัดกองสุขภาพ กรมสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย ปี พ.ศ. ๒๔๗๘ ปีนั้นมีการระบาดของอหิวาตกโรค ครั้งที่ ๓ อาจารย์เสมได้รับคำสั่งให้ไปตั้ง “โรงพยาบาลเอกเทศ” ซึ่งเป็นโรงพยาบาลชั่วคราว เพื่อรับมือกับการแพร่ระบาดของอหิวาตกโรค ที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

การรักษาผู้ป่วยอหิวาต์ที่ถ่ายมากและถ่ายไม่หยุดจนร่างกายขาดน้ำอย่างหนัก ต้องชดเชยน้ำเข้าทางหลอดเลือดดำปริมาณมาก จนกระทั่งน้ำเกลือหมด จะนั่งเรือเข้าไปเบิกน้ำเกลือที่ตัวจังหวัดสมุทรสงครามก็ใช้เวลาแต่ละเที่ยวถึง ๔ ชั่วโมง และได้มาจำนวนน้อยไม่พอสำหรับผู้ป่วย อาจารย์เสมจึงคิดทำน้ำเกลือใช้เอง ด้วยการนำเครื่องต้มเหล้าของชาวบ้านมาดัดแปลงและใช้น้ำฝนต้มกลั่นจากเครื่องต้มเหล้า ทำเป็นน้ำกลั่นบริสุทธิ์ แล้วผสมเกลือและน้ำตาลในสัดส่วนที่พอเหมาะ กลายเป็น “น้ำเกลือ” ใช้รักษาผู้ป่วยอหิวาต์ได้อย่างดี

เรื่องนี้อาจารย์เสมบอกว่า “ความจำเป็นคือมารดาแห่งการประดิษฐ์คิดค้น” เพราะเมื่อเผชิญกับปัญหาและอุปสรรค มีความยากลำบากในการทำงาน ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องฟันฝ่าออกไป ไม่หันหลังกลับ ไม่ละทิ้งกลางคัน ในที่สุดก็จะประสบความสำเร็จ

การรักษาและป้องกันอหิวาต์สิ้นสุดลงด้วยระยะเวลา ๖ เดือน หลังจากนั้นอาจารย์เสมใช้เวลาช่วงสั้นๆ ฝึกทักษะการรักษาพยาบาลเพิ่มเติมที่โรงพยาบาลวชิระ เช่น การทำอัลยกรรมบางอย่าง การทำคลอดและทำฟัน

แพทย์ประจำโรงพยาบาลเทศบาลจังหวัดนครสวรรค์

ต้นปี พ.ศ. ๒๔๗๙ อาจารย์เสมได้รับคำสั่งย้ายไปรับราชการเป็นแพทย์ประจำที่โรงพยาบาลเทศบาล อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

โรงพยาบาลท้องถิ่นมีแพทย์จำประเพียงคนเดียว ไม่มีพยาบาล ไม่มีเภสัชกร ไม่มีเครื่องมือแพทย์เพียงพอ...การทำงานที่นี้คือ ทำทุกอย่าง ทั้งผ่าตัด ทำฟัน ทำคลอด เมื่อเผชิญกับปัญหาใดๆ ก็ตัดสินใจแก้ไขด้วยปัญญาไหวพริบของตนเอง มุ่งช่วยเหลือคนเจ็บไข้ให้พ้นจากความทุกข์ทรมานเป็นที่ตั้ง

สำหรับเรื่องการผ่าตัดนั้น อาจารย์เสมบอกว่าการเรียนรู้จากศพเป็นวิธีที่ดีที่สุด เพราะตอนผ่าคนเป็นๆ ตื่นเต้น เหงื่อออก ผู้ป่วยบางรายไล่ตั้งหายาก เพราะเวลาผ่าตัดต้องทำคนเดียว วางยาสลบเอง ผ่าตัดเอง

สมัยนั้น ที่จังหวัดนครสวรรค์เวลาชาวบ้านมีเรื่องพิพาท มักจะตัดสินกันด้วยอาวุธเสมอ ทำให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บเจียนตาย...

มีรายหนึ่งถูกยิงเข้าที่ปอด หายใจไม่ได้ แต่อาจารย์เสมก็ช่วยชีวิตไว้ได้ด้วยเครื่องระบายเลือดออกจากปอด (ด้วยการใช้ถุงมียางที่ขาดแล้ว ตัดส่วนที่เป็นนิ้วออก แล้วนำไปสวมพันรอบเข็มอันใหญ่) เสร็จแล้วก็เจาะรูตรงปลายนิ้วถุงมือ จากนั้นนำเข็มแทงเข้าปอด เลือดที่คั่งอยู่ที่ไหลพรูออกมาทางท่ออย่างทำให้ปอดพองออกได้ ผู้ป่วยก็หายใจได้ ไม่ตาย

การทำงานของเข็มระบายเลือดออกจากปอด เป็นไปตามหลักการ "ความแตกต่างของความดัน" ที่อยู่ในโพรงรอบปอดสูงกว่าข้างนอก เมื่อแทงเข็มทะลุเข้าไปในโพรงรอบปอด แรงกดดันก็ระบายออกมาตามเข็มดังฟูด แต่อากาศภายนอกเข้าไม่ได้ เพราะท่ออย่างหุบแพบลง และไม่มีแรงพอที่จะดันให้กลับเข้าไป เนื่องจากแรงกดดันข้างในสูงกว่าเลือดที่ตกอยู่ในปอดก็ออกมาได้

อาจารย์เสมทำงานที่จังหวัดนครสวรรค์ได้ปีกว่า...เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๘๐ มีคำสั่งย้ายไปปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ ทำให้อาจารย์เสมล้งเล เพราะธรรมเนียมปฏิบัติ ผู้ที่ถูกโยกย้ายไปไกลปืนเที่ยง ชายแดนเหนือสุดของประเทศ มักจะด้วยเหตุถูกลงโทษ

อาจารย์เสมได้รับคำอธิบายจากหน่วยเหนือว่า การย้ายครั้งนี้เป็นการชูนำเหนือ เลื่อนตำแหน่งจากนายแพทย์เทศบาลไปเป็นนายแพทย์ผู้ปกครองโรงพยาบาลของรัฐ

โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์

“เชียงรายประชานุเคราะห์” เป็นโรงพยาบาลที่สร้างขึ้นด้วยเงินบริจาคของประชาชนชาวเชียงรายล้วนๆ ไม่ได้ใช้งบประมาณแผ่นดินแม้แต่บาทเดียว

จากกรุงเทพฯ ไปจังหวัดเชียงรายสมัยปี พ.ศ. ๒๔๘๐ มีความลำบากมาก อาจารย์เสมและครอบครัวต้องนั่งรถไฟไปลงที่จังหวัดลำปาง แล้วอาศัยรถบรรทุกข้าวเดินทางต่อ ช่วงไหนถนนไม่ดีก็เปลี่ยนเป็นเกวียน รอนแรมกันอยู่ระหว่างทาง จนกระทั่งถึงจังหวัดเชียงราย

ความยากลำบากในการเดินทางนี้ ถึงกับมีเพื่อนๆ ล้อเล่นก่อนออกเดินทางว่า “ลื้อย้ายไปเชียงรายก็ดีนะ เอามื้อนี้ไปด้วยใบหนึ่งจะได้เอาใส่กระดุกกลับมา”

ชีวิตเริ่มต้นใหม่อีกครั้งที่จังหวัดเชียงราย... มีบ้านพักอยู่ตรงหน้าตึกกำนวนการพอดี ซึ่งหมายถึงจะต้องทำงานตลอด ๒๔ ชั่วโมง

การทำงานอย่าง “ถวายเป็นชีวิตจิตใจ” ของอาจารย์เสมสร้างความประทับใจและทำให้เกิดแรงศรัทธาในหมู่ประชาชนชาวจังหวัดเชียงรายอย่างรวดเร็ว ไม่นานนักโรงพยาบาลก็มีรายได้เพียงพอที่จะเลี้ยงตัวเองได้

เวลานั้นโรงพยาบาลมีแพทย์เพียงคนเดียว ไม่มีพยาบาล ภรรยาอาจารย์เสมซึ่งได้ลาออกจากราชการมาเป็นแม่บ้าน ภายหลังจึงสมัครเข้าเป็นพยาบาลประจำโรงพยาบาลเพื่อช่วยกันทำงาน

อาจารย์เสมต้องรักษาทุกโรค ต้อง “ชำนาญ” ทุกสาขารวมทั้งอุดฟันและถอนฟันด้วย ต่อมาทางราชการส่งผู้ช่วยแพทย์ ๓ นาย คือทำหน้าที่ดูแลห้องยาธุรการ และช่วยแพทย์ผ่าตัด ชำระแผลและดูแล

ผู้ป่วย

อาจารย์เสมทำงานที่จังหวัดเชียงราย ๑๔ ปี ได้พัฒนาทักษะทางการแพทย์และสร้างสรรค์งานทางการแพทย์และสาธารณสุขมากมาย รวมทั้งเป็นต้นแบบวางแผนงานสาธารณสุขของประเทศในเวลาต่อมาที่สำคัญคือ

๑. ร่วมบุกเบิกก่อตั้งโรงพยาบาลประจำจังหวัดชายแดนโดยไม่ต้องอาศัยงบประมาณของรัฐบาล และริเริ่ม “เงินทุนสะสมของโรงพยาบาล” สามารถบริหารเงินสะสมที่หามาได้ในระดับจังหวัดโดยไม่ต้องส่งให้แก่กระทรวงการคลัง

๒. ฝึกอบรมชาวบ้านให้พึ่งตนเองภายในชุมชน ช่วยเหลือตนเองก่อนส่งต่อไปยังโรงพยาบาล กระทั่งก่อรูปเป็นต้นแบบของการสาธารณสุขมูลฐาน (ก่อนที่จะองค์การอนามัยโลกจะประกาศใช้การสาธารณสุขมูลฐานร่วม ๓๐ ปี)

๓. ริเริ่มการพึ่งตนเองโดยนำสมุนไพรมาใช้รักษา

สมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ ขาดแคลนยาและเต็ดอดร้อนมาก อาจารย์เสมได้ค้นคว้ายาพื้นบ้าน ๒ ขนาน พบว่า **ต้นกาสามปีก** รักษาโรคไข้จับสั่นได้ ด้วยการนำราก ต้น และใบมาต้มในน้ำแล้วนำน้ำยามาดื่ม สามารถรักษาผู้ป่วยได้หลายพันคน

อีกขนานคือ**ต้นโมกหลวง** รักษาโรคบิดมีตัว จากเปลือกต้นโมกหลวงไปตากแห้ง บดสกัดเอาตัวยาออกมาใช้รักษาผู้ป่วย

ทางเดินชีวิตการเป็นแพทย์ชนบท ๑๖ ปีสิ้นสุดลง เมื่อได้รับการโยกย้ายไปเป็นนายแพทย์ผู้อำนวยการกองโรงพยาบาลหญิง

(ปัจจุบันคือโรงพยาบาลราชวิถี) วันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๔

นายแพทย์ผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิง

อาจารย์เสมมุ่งมั่นปฏิบัติงานอย่างแข็งขัน ด้วยระยะเวลาเพียง ๖ เดือน โรงพยาบาลหญิงสามารถขยายจาก ๗๕ เตียงเป็น ๑๖๕ เตียง และนับเป็นปรากฏการณ์ใหม่ทางวงการแพทย์ของรัฐที่โรงพยาบาลเฉพาะทางซึ่งเพิ่งก่อตั้งใหม่สามารถขยายบริการรักษาพยาบาลได้รวดเร็วจนทัดเทียมกับโรงพยาบาลบำบัดโรคทั่วไปของโรงเรียนแพทย์ สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของอาจารย์เสมและทีมงานของโรงพยาบาลหญิงได้เป็นอย่างดี

ขณะที่อาจารย์เสมเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิง ประกอบกับความไว้วางใจของผู้บังคับบัญชา พ.ท.นพ.นิത്യ เวชชวณิชช์ อธิบดีกรมการแพทย์ ทำให้แผนงานและแนวคิดด้านต่างๆ ของอาจารย์เสมปรากฏเป็นรูปธรรม เช่น การสร้างโรงเรียนผลิตพยาบาล และสร้างโรงพยาบาลประจำจังหวัดครบทุกจังหวัดภายในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ (โรงพยาบาล ๗๗ แห่งใน ๗๒ จังหวัด) จัดตั้งโรงเรียนครูพยาบาลขึ้นที่โรงพยาบาลหญิง ได้รับความช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศ พัฒนาการศึกษากุมารเวชศาสตร์สู่ระดับสากล

เริ่มต้นชีวิต “ใหม่” และรัฐมนตรี ๔ สมัย

ปี พ.ศ. ๒๕๐๕ อาจารย์เสมลาออกจากราชการ “เริ่มต้น” ชีวิตใหม่เมื่ออายุ ๕๒ ปี ประกอบอาชีพส่วนตัว

เหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ จอมพล ถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี ลาออกจากตำแหน่ง ศ.สัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี อาจารย์เสมได้รับเชิญเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ในรัฐบาลอาจารย์สัญญา ๒ สมัย

ต่อมารัฐบาล พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ อีก ๑ สมัย จนกระทั่งรัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ อีก ๒ สมัย (รวมระยะเวลา ๑๐ ปีเต็ม คือตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. ๒๕๑๖ จนถึงกลางปี พ.ศ. ๒๕๒๖) ขณะนั้นอาจารย์เสมอายุ ๗๒ ปีแล้ว)

อุบัติเหตุทางการเมืองได้เปลี่ยนแปลงเส้นทางชีวิตของอาจารย์ เสม และเมื่อได้รับโอกาสที่จะทำประโยชน์ให้แก่ประชาชนอย่าง “ขาดไม่ถึง” อาจารย์ก็ไม่รอช้า ลงมือ “ทำการใหญ่” ดำเนินการปฏิรูปโครงสร้างกระทรวงสาธารณสุขทันทีและประสบความสำเร็จในเวลาอันสั้น สร้างรากฐานใหม่ให้แก่วงการสาธารณสุขไทยจนถึงทุกวันนี้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการผ่าตัดศัลยกรรมสาธารณสุข แผนพัฒนาสาธารณสุขแห่งชาติ วางรากฐานการสาธารณสุขมูลฐาน ประกาศใช้บัญญัติหลักแห่งชาติ เป็นต้น

ทันสมัยและเรียนรู้ตลอดเวลา

ทุกวันนี้ถึงแม้ว่าอาจารย์เสมจะมีวัยล่วงเลยมาถึง ๘ รอบนักษัตรแล้วก็ตาม แต่ความคิด ชีวิตที่เรียนรู้ตลอดเวลา หาได้หยุดนิ่งไม่ ด้วยการอ่านหนังสือหลายแนว ไม่ว่าจะเป็นการแพทย์ ประวัติศาสตร์ การเมือง หรือสังคม

นอกจากนี้ อาจารย์เสมจดบันทึกประจำวันตั้งแต่เริ่มเป็นแพทย์จนกระทั่งทุกวันนี้...จดบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับพระบรมวงศานุวงศ์ เหตุการณ์ต่างๆ ที่น่าสนใจทั่วโลกจากการอ่านหนังสือและหนังสือพิมพ์ทุกวัน รวมถึงการบันทึกรายจ่ายต่างๆ ในครัวเรือนทุกบาททุกสตางค์ และดำรงตนด้วยความมัธยัสถ์ตลอดเวลา

วิถีชีวิตประจำวันของอาจารย์เสม

อาจารย์เสมบอกว่า ตื่นนอนประมาณตี ๕ ปฏิบัติธรรมนิตนหน่อย ซักเสื้อผ้า อ่านหนังสือพิมพ์ ทำความสะอาด กวาด เช็ดถูบ้านหลัง ๘ โมงเช้า กินข้าว ฟังข่าววิทยุ ออกกำลังกายด้วยการเดินนิตนหน่อย และอ่านหนังสือต่างๆ จนถึงเที่ยง

อาหารการกินก็เป็นแบบง่ายๆ เช่น ตอนเช้าเป็นข้าวต้ม กลางวันก๋วยเตี๋ยว ผัดผักต่างๆ

อาหารเย็นมักจะเป็นผักจากสวนครัวที่ปลูกเอง กินสลัดที่ทำเอง หัวค่านั่งดูโทรทัศน์นิตนหน่อย ออกกำลังกายอีกเล็กน้อยด้วยการเดิน คินหนึ่งนอนประมาณ ๗ ชั่วโมง

คนรุ่นใหม่ปัจจุบัน ดำเนินชีวิตอย่างไรให้มีความสุขและสุขภาพดี

อาจารย์เสมบอกว่าสังคมทุกวันนี้เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา คนเราจะต้องมีหลักยึดเพื่อปฏิบัติตามแนวทางสร้างสรรค์ ประกอบด้วย

๑. เอาใจเขามาใส่ใจเรา ทุกคนต้องเป็น**สารถีนิยากร**

๒. เป็นที่รักกัน เป็น**ปิยกร**

๓. เป็นครู เป็นผู้สอน ต้องเป็นครุگر

๔. ทำคุณประโยชน์ เป็นคุณากร

๕. สามัคคีปรองดองเป็นหนึ่งเดียวกัน เป็นเอภิกษกร

นอกจากมีหลักยึดทั้ง ๕ ข้อแล้ว สิ่งที่ทำให้คนเราอยู่ร่วมกันได้

อย่างมีความสุขอีกอย่างคือ มรรค ๘ ประกอบด้วย

๑. สัมมาทิฐิ คือความเข้าใจถูกต้อง

๒. สัมมาสังกัปปะ คือความใฝ่ใจถูกต้อง

๓. สัมมาวาจา คือการพูดจาถูกต้อง

๔. สัมมากัมมันตะ คือการกระทำถูกต้อง

๕. สัมมาอาชีวะ คือการดำรงชีพถูกต้อง

๖. สัมมาวายามะ คือความพากเพียรถูกต้อง

๗. สัมมาสติ คือการระลึกประจําใจถูกต้อง

๘. สัมมาสมาธิ คือการตั้งใจมั่นถูกต้อง

ทางเดินชีวิตของคนเรามีมากมาย อยู่ที่ว่าเราจะเลือกทางไหน
และอย่างไร สำหรับอาจารย์เสม่นั้น เลือกทางเดินที่จะนำพี่น้อง
ประชาชนมีสุขภาพกายและสุขภาพใจสมบูรณ์

คมสัณนทร์ สุข

นิตยสารหมอชาวบ้าน

ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๓๓๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

ชีวิต-งาน-วรรณะ

พ่อเสมอ แบบอย่างของการดำเนินชีวิต ที่ข้ามยุคสมัย

เมื่อร่วม ๓๐ ปีที่แล้ว ครั้งที่พ่อเสมอยังเป็นประธานมูลนิธิหมอชาวบ้าน เมื่อไรที่คุณพ่อมาเยี่ยมมูลนิธิฯ จะมีอะไรดีๆ ที่ประทับใจมาให้สดและเป็นแนวทางแก่พวกเราที่ทำงานอยู่เสมอ

ทุกครั้งที่มีการประชุมที่มูลนิธิฯ คุณพ่อมักจะมาก่อนเวลาประชุมชั่วโมงหรือครึ่งชั่วโมง โดยทั่วไปในสังคมไทยเรามักพบและรู้สึกว่ามีผู้ใหญ่มา เราต้องวุ่นวายกับการต้อนรับ แต่คุณพ่อมักจะมาพร้อมกับความอบอุ่น เมื่อมาถึงก็มักบอกว่าให้ทำงานต่อไปเหมือนปกติ พ่อมาดูทุกข์สุขของคนทำงาน คุณพ่อจะให้พวกเราเล่าให้ฟังถึงงานด้านต่างๆ และให้กำลังใจพวกเราอย่างทั่วถึง

เวลาล่วงเลยมาถึงปัจจุบัน เมื่อไปเยี่ยมเยียนคุณพ่อที่บ้าน คุณพ่อก็ยังมักจะถามว่าสถานการณ์เรื่องนั้นเรื่องนี้เป็นอย่างไร ให้เล่าให้ฟังหน่อย ในขณะที่คุณพ่อติดตามเรื่องต่างๆ ทั้งสังคมและบ้านเมืองตลอดเวลา แต่คุณพ่อก็ต้องการรับฟังสารทุกข์สุกดิบของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งคุณพ่อถือเป็นลูกหลาน

คุณพ่อมักสอนพวกเราด้วยการปฏิบัติ หลายๆ ท่านคงจำได้ เมื่อหลัง ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ และ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ คุณพ่อได้เป็นรัฐมนตรีช่วยและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข มีข่าวในหนังสือพิมพ์ว่ารัฐมนตรีฯ ลงรถหน้ากระทรวงสาธารณสุข (ขณะ

นั้นอยู่ที่เทเวศร์) เดินเก็บเศษขยะที่ทิ้งไว้ตามทางจนถึงตึกสำนักงาน รัฐมนตรี หลังจากนั้นในกระทรวงสาธารณสุขก็สะอาดสะอาดอย่าง แปลกหูแปลกตา หลายๆ คนอาจคิดว่าเป็นการเมืองสร้างภาพ แต่หารู้ไม่ว่านี่เป็นชีวิตของคุณพ่อที่สอนคนอื่นด้วยการปฏิบัติ ยิ่งนึกถึงครั้ง หนึ่ง คุณพ่อมาที่มูลนิธิฯ ขณะที่ขึ้นบันได มือซ้ายคุณพ่อจับราวบันได ซึ่งมีคนทำความสะอาดประจำ มีขวาคคุณพ่อเอามือลูบไปที่ขอบกำแพง คุณพ่อเอานิ้วที่ดำติดฝุ่นให้ดูพร้อมบอกว่า เราทำงานด้านสุขอนามัย เราต้องสะอาดมากกว่าปกติ คำพูดสั้นๆ ของคุณพ่อกินใจพวกเรา

คุณพ่อมักจะเป็นครูตลอดเวลา โดยเราไม่รู้ตัว หลายครั้งที่ผม เคยขับรถไปรับและส่งคุณพ่อที่บ้าน เมื่อผ่านสะพาน คุณพ่อมักถาม ว่าสะพานข้างหน้าชื่ออะไร สร้างเมื่อ พ.ศ. อะไร รู้ไหม เมื่อคุณพ่อ บอกชื่อสะพาน และ พ.ศ. พอไปถึงสะพานก็มีชื่อสะพานและ พ.ศ. ติด อยู่ตามที่คุณพ่อบอก ทำให้เราฉุกคิดว่า เอ..เราก็ผ่านบ่อย แต่เราก็ ปลดปล่อยให้ผ่านไป คุณพ่อพยายามสอนให้เราเป็นคนช่างสังเกต อย่าปล่อยยให้สิ่งที่พบเห็นผ่านไปเฉยๆ เวลาผ่านถนนสี่พระยา ถนนสีลม ถนนมักกะสัน คุณพ่อก็มักจะเล่าว่าทำไมถนนจึงชื่อนี้ ชื่อนั้น มีที่มาอย่างไร บางอย่างผมก็เคยอ่านพบ บางอย่างผมก็ไม่รู้ ตลอด เวลาที่ไปส่งคุณพ่อครั้งใด ผมได้รับแบบอย่างจากคุณพ่อที่กระตุ้นให้ เราเรียนรู้ตลอดเวลา

ในสังคมไทย **เรื่องรณรงค์บุรี** เป็นเรื่องที่ต้องบอกว่าประเทศไทยเป็นแนวหน้าอันดับต้นๆ ของโลกทีเดียว แต่น้อยคนจะรู้ว่าคุณพ่อคือผู้ที่คอยให้การสนับสนุนและชี้แนะมาตั้งแต่ต้น ในสังคมที่อะไรๆ

ก็ต้องเป็นตัวเลข เช่น มีคำถามว่าคนลดบุหรืได้เท่าไร คนลดได้จริงหรือ คุณพ่อก็มีมุขเด็ดที่เคยตอบกับนักข่าวว่า

“ในชีวิตที่ผ่านมาผมเห็นแต่คนสูบบุหรี่ต่อหน้าอย่างไม่ละอาย ผมไม่รู้ว่าการรณรงค์ประสบความสำเร็จแค่ไหน แต่ที่รู้แน่ๆ ก็คือ ผมไม่พบคนที่สูบบุหรี่ต่อหน้าอีกเลยตั้งแต่มีการรณรงค์บุหรือย่างจริงจัง”

เราได้เรียนรู้จากคุณพ่อหลายเรื่องรวมทั้ง เรื่องการพึ่งตนเองว่า การพึ่งตนเองไม่ใช่เรื่องการมีเงิน แต่เป็นเรื่องของการรู้จักใช้เงิน รู้จักออม มีการประพฤติปฏิบัติที่มีระเบียบ มีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต สุขอนามัยที่ดี และไม่ว่าเรื่องอะไรต้องอย่าหยุดการเรียนรู้

เมื่อพูดถึงเรื่องอะไร คุณพ่อมักบอกให้พยายามฝึก ให้ค้นคว้า และรู้ให้เห็นถึงที่มาที่ไป ซึ่งจะทำให้เราเป็นคนใจกว้าง

ปกติคุณแม่แจ่ม (ภรรยาของพ่อเสม) จะไม่ค่อยออกบ้านบ่อยนัก ในงานแต่งงานของเรา คุณพ่อคุณแม่ให้เกียรติเรามาก ท่านทั้งสองไปเป็นประธานในงานแต่งงาน คุณพ่อเป็นแบบอย่างของผู้ให้ความห่วงใย เวลาเจอผมมักถามถึงบังอร เวลาเจอบังอรก็ถามถึงผม และให้คำแนะนำถึงการใช้ชีวิตอยู่บ่อยครั้ง

เมื่อคุณแม่แจ่มเริ่มเจ็บออดๆ แอดๆ คุณพ่อต้องทิ้งทำงานต่างๆ เพื่อสังคัมและดูแลบ้านตลอด เราเคยนั่งคุยกับคุณพ่อถึง **ความเป็นอนิจจังของชีวิต** คุณพ่อเปรยว่าคุณพ่อต้องดูแลสุขภาพตัวเองให้แข็งแรงอย่างสม่ำเสมอเพื่อดูแลคุณแม่ ต้องอย่าให้ตนเองเป็นอะไรไปก่อน เพราะคุณแม่จะเหงาและลำบาก คุณพ่อดูแลคุณแม่จนวาระสุดท้าย คุณพ่อเป็นแบบอย่างของการมีชีวิตคู่ที่แท้จริง

คุณพ่อเสมอเป็นแบบอย่างของการดำเนินชีวิตที่ข้ามยุคสมัย
อย่างไม่น่าเชื่อ (ท่านเกิดสมัยรัชกาล ที่ ๖) จากยุคที่สังคมไทยยังใช้ม้า
ใช้รถลาก จนมีรถ มีเครื่องบิน จรวดไปนอกโลก แต่คุณพ่อยังทันสมัย
ยิ่งกว่าคนยุคนี้ที่เรียกตนเองว่าคนสมัยใหม่อย่างลิบลับ

ด้วยความเคารพยิ่ง
แก้ว วิฑูรย์เหียร
บ็องอร ฤทธิภักดี

ผู้ร่วมบุกเบิกหมอชาวบ้าน

ชนรุ่นแรกผู้บุกเบิกหมอชาวบ้าน
เราขานนามท่านว่า “คุณพ่อเสม”
หมอผู้สร้างรอยยิ้มปรีดีเปรม
ท่านเติมเต็มสุขภาพแก่ประชา

ปณิธานท่านตั้งไว้ให้เดินตาม
พึงตนเองก่อนหาหมอรักษา
ให้ความรู้ชาวบ้านแนะนำโรคเพื่อเยียวยา
ข้อก้ำขาด้านโรคภัยหายข้องใจ

๔๖ ปีแล้ว “คุณพ่อเสม”
ขอท่านจงอิมเอมสุขขจิตผ่องใส
บันดาลพรคุณพระจงดลให้
โรคภัยไกลไม่เบียดเบียนเวะเวียนมา
ขอสรรเสริญความดีให้สถิตยั่วพิภพ
ขอเคารพในคุณธรรมล้ำเลิศฟ้า
ขอประกาศเกียรติคุณให้ก้องล้ำ
ขอบุญจงรักษาสดุดีศรีแห่งชน

สุวิสาส์ สุนทรานู

มูลนิธิหมอชาวบ้าน

ความทรงจำที่มีอาจลืมได้

กราบคุณพ่อที่รักและเคารพยิ่ง

ดีใจและปลื้มใจยิ่งที่คุณพ่อมีอายุครบ ๙๖ ปีในวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ นี้ ความจริงแล้วลูกคิดถึงและสวดมนต์ภาวนาให้คุณพ่อและคุณแม่ແລ້ມมีความสุข อายุยืนๆ อยู่ทุกคืน แต่คุณแม่ແລ້ມจากลูกๆ ไปมีความสุขแล้ว ก็ได้แต่ทำบุญแผ่กุศลไปให้คุณแม่ແລ້ມจากไปเป็นเวลาปีเศษๆ ความรู้สึกคล้ายคุณแม่ยังมีชีวิตอยู่ ยังพักผ่อน อ่านหนังสือพิมพ์อยู่หลังบ้าน มีสุขภาพแข็งแรงดี แม่จะชราภาพแล้ว เมื่อคุณแม่จากไป คุณพ่อคงจะว่าเหว่มากพอสมควร แต่คุณพ่อเป็นผู้ที่เคร่งในธรรมะ จิตใจเข้มแข็ง ลูกอยากให้คุณพ่อมีอายุยืนมีความสุขอย่างน้อยๆ ๑๒๐ ปี นะคะ

ทุกวันนี้ลูกมีความรู้สึกที่วันหนึ่งๆ เร็วมาก เดียวก็วันหนึ่งๆ ทำให้คนมีอายุสูงตามวันปี แต่ร่างกายยังแข็งแรง กระฉับกระเฉงเป็นส่วนใหญ่ ลูกได้ปฏิบัติงานมาเป็นเวลานานกับคุณพ่อ เพื่อทำผ่าตัดที่โรงพยาบาลกลาง (ขณะนั้นโรงเรียนพยาบาลสังกัดโรงพยาบาลกลาง และลูกเรียนอยู่ชั้นปีที่ ๒ ซึ่งต่อมาก็โอนมาเป็นโรงเรียนพยาบาล โรง-

กับอาจารย์ภา เศรษฐจินดา
อธิบดีตำรวจกองปราบปรามคดีอาชญากรรมคนแรก

พยาบาลหญิง) ช่วงอยู่ห้องผ่าตัดเพื่อฝึกหัดการส่งเครื่องใช้ภายนอก
ลูกเห็นคุณพ่อทุกครั้งมีความเมตตาต่อพวกลูกๆ เสมอ

เมื่อคุณพ่อย้ายจากโรงพยาบาลเชียงรายประชาชนุเคราะห์มา
เป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิง เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๔ คุณพ่อได้พา
คุณแม่แฉล้มพร้อมลูกๆ ๔ คน เข้ามากรุงเทพฯ เพื่อเรียนหนังสือต่อ
ขณะนั้นลูกกำลังจะสำเร็จการศึกษาพยาบาลจากโรงเรียนพยาบาลโรง-
พยาบาลหญิงนี้ และคุณแม่มณี สหสสถานนท์ อาจารย์ปกครอง ได้
ส่งให้ลูกมาทำงานเป็นเลขานุการของคุณพ่อ

ลูกได้มีความสนิทและรู้จักคุณพ่อมากขึ้น เนื่องจากคุณแม่มณี
สหสสถานนท์ อาจารย์ปกครองของลูกๆ เห็นว่าลูกมีลายมือสวยงาม
มากอยากจะให้ลูกฝึกเป็นเลขานุการคุณพ่อ ตั้งแต่ก่อนสำเร็จ เพราะ
คุณพ่อก็มีกิจกรรมงานมากมายทั้งทางด้านบริหาร วิชาการ ด้านการผ่าตัด
และด้านการปกครอง รวมทั้งงานบริหารโรงเรียนพยาบาลฯ ด้วย ซึ่ง
บางครั้งคุณพ่อมีงานหลายด้านในเวลาเดียวกัน ทำให้คุณพ่อเหนื่อย
มากในระยะนั้น เพื่อให้ลูกๆ ซึ่งเป็นข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ได้เห็น
ตัวอย่างที่ดีที่ควรปฏิบัติ ... คุณพ่อเห็นว่าทางราชการระดับสูงไม่ค่อย
เข้าใจ เห็นใจผู้ที่ปฏิบัติงานอย่างมีความซื่อสัตย์ หรือไม่เข้าใจความ
ปรารถนาดีของคุณพ่อ

ลูกมีความเสียใจมากที่คุณพ่อได้ขอลาออกจากราชการเมื่อ
พ.ศ. ๒๕๐๕ แต่ลูกศิษย์แพทย์ พยาบาลและคนไข้มากมายก็ยังไปเยี่ยม
ไปปรึกษาคุณพ่อไม่ขาดสาย เพราะความดีงามของคุณพ่อ ความรู้
สมองคุณพ่อดีมาก จำได้ทุกอย่าง ทำให้ลูกศิษย์และผู้คนทั้งหลาย

พ.ศ. ๒๕๖๖

สรรเสริญคุณพ่อมาโดยตลอด

เมื่อปลาย พ.ศ. ๒๕๑๖ คุณพ่อได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข โดยมี ศ.นพ.อุดม ไปชะกฤษณะ (จบแพทย์รุ่นเดียวกัน ปี พ.ศ. ๒๔๗๘) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ในสมัย ฯพณฯ ศ.สัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ... ทำนทำงานเพื่อพัฒนาการสาธารณสุขไทยอย่างหนัก

ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ข้าราชการในกรมการแพทย์ไม่พอใจที่จะเปลี่ยนแปลงองค์กรให้สมบูรณ์ และมีการจัดสรรงบประมาณให้เท่าเทียมกัน เนื่องจากคุณพ่อซึ่งมีประสบการณ์บริหารงานมาก เห็นว่ากรมการแพทย์ได้รับงบประมาณมากที่สุดในขณะที่มีหน้าที่ในการรักษาเท่านั้น แพทย์ส่วนใหญ่ของกรมการแพทย์จึงไม่ประสงค์จะให้มีการเปลี่ยนแปลง แพทย์ก็มาเดินขบวนตามถนนและชุมนุมกันอย่างไม่เกรงใจผู้ใหญ่ในกระทรวงเลย เมื่อคุณพ่อได้เสนอแผนการเปลี่ยนแปลงที่จัดทำขึ้นต่อสภาผู้แทนราษฎร จำได้ว่า ๒-๓ วาระ จึงสำเร็จ และคุณพ่อก็ทำการพัฒนาการสาธารณสุขไปตามแผนที่ตั้งไว้ ซึ่งระยะนั้นคุณพ่อเหนื่อยมาก เพราะต้องใช้สมองอย่างมาก นั่นคือการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ ลูกเองเป็นห่วงคุณพ่อที่ต้องทำงานหนักมาก เพราะความเห็นไม่ตรงกัน แต่แล้วคุณพ่อก็ได้ผลักดันงานนี้จนสำเร็จร่วมกับข้าราชการของกระทรวงสาธารณสุข และทำให้กองงานวิทยาลัยพยาบาลเกิดขึ้นด้วย

ต่อมาคุณพ่อได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง-

สาธารณสุขอีก ๒ ครั้ง ในสมัย ฯพณฯ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ... ประมาณ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ คุณพ่อจึงมีโอกาสได้จัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๕ ให้ต่อเนื่องกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๔ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นสิ่งที่คุณพ่อและคณะได้ดำเนินการสร้างรากฐานการพัฒนาสาธารณสุขของประเทศไทยอย่างมั่นคงก้าวหน้าตลอดจนทุกวันนี้ ซึ่งเป็นประวัติศาสตร์ที่สำคัญของกระทรวงสาธารณสุขในยุคของคุณพ่อ

ขณะที่คุณพ่อดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิง คุณพ่อเป็นผู้ที่ขยันมาก จำได้ว่าทุกวันคุณพ่อจะขึ้น ward round ผู้ป่วยตามตึกต่างๆ ตั้งแต่ ๐๗.๐๐ น. และแพทย์ทุกคนก็ต้องเดินตามเพื่อศึกษาหรือถามอาการผู้ป่วยใน ward นั้นๆ ระหว่างทางที่เดินไปในตึกและรอบๆ ตึก คุณพ่อจะตรวจและเหลือบดูความสะอาดเรียบร้อยต่างๆ อย่างนี้แหละที่ทำให้ลูกรู้จักความสะอาด ความเป็นระเบียบมากขึ้น การสังเกตของคุณพ่อที่เปิด-ปิด ประตู หน้าต่าง ก็เพื่อดูขยะผง ใยแมงมุม ฯลฯ ทำให้ลูกจำได้และปฏิบัติมาจนถึงทุกวันนี้ ลูกขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อไม่มีวันลืมเลย คุณพ่อมีความเมตตา กรุณา รัก พวกลูกๆ เสมือนบุตรของคุณพ่อ พระคุณที่คุณพ่อมีต่อลูกๆ ประชาชน และประเทศชาติ ย่อมเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของทุกๆ คน

คุณพ่อเป็นที่ภูมิใจของลูกอยู่เสมอ ลูกเห็นคุณพ่อปฏิบัติกับอาจารย์ นพ.อุดม ไปชะกฤษณะ ขณะอาจารย์ นพ.อุดมป่วย คุณพ่อ

ได้ไปเยี่ยมทุกวันจนวาระสุดท้าย คิดว่าคุณพ่อรักอาจารย์ นพ.อุดม
อย่างยิ่ง

สิ่งที่ลูกและลูกๆ พยายามทั้งหลาย ระลึกถึงพระคุณของคุณ
พ่อที่ได้ทุ่มเทให้กับงานการแพทย์และสาธารณสุขแก่ประเทศชาติ
อย่างไม่หยุดยั้ง ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากท่าน พ.ท.นพ.นิตย์ เวชวิศิษฐ์
ซึ่งดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมการแพทย์ท่านแรก ท่านผู้นี้เป็นที่เคารพ
รักของคุณพ่อ ที่ให้การสนับสนุนคุณพ่อ เป็นผู้ให้ความสำคัญของ
การแพทย์และการสาธารณสุขซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับบุคลากรหลายฝ่าย
เมื่อวันคล้ายวันเกิดของท่านและคุณพ่อ คุณแม่เมณี จะจัดนักศึกษา
แต่ละชั้นไปอวยพรท่านที่บ้านพักของคุณพ่อในโรงพยาบาลหญิง และ
ที่บ้านของอิติต้า ทุกปี

คุณพ่อเสมอเป็นผู้ที่เก่งทั้งด้านภาษาอังกฤษและความจำแม่น
มาก ได้ติดต่อกับต่างประเทศขอทุนการศึกษา อุปกรณ์การศึกษา การ
แพทย์ พยาบาล เครื่องมือเครื่องใช้ในการแพทย์ ยานพาหนะ ส่งผล
ให้โรงพยาบาลหญิง ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศมากมาย
และได้แบ่งสิ่งของที่ได้รับความช่วยเหลือเหล่านั้น ให้กับโรงพยาบาล
ที่ยังไม่มีหรือมีไม่เพียงพอ จนเป็นที่กล่าวกันว่าโรงพยาบาลหญิงมี
อะไรดี ๆ และเด่นกว่าโรงพยาบาลใดๆ ในระยะนั้น เพราะทุกอย่างดู
จะทันสมัยมาก ซึ่งน่าภูมิใจยิ่ง

เมื่อกล่าวถึงโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย ลูกมี
ความภูมิใจมากที่ได้เรียนพยาบาล โดยเฉพาะสำเร็จจากโรงเรียนฯ

เป็นรุ่นที่ ๔ ได้รับรางวัลคะแนนสูงสุดตลอดหลักสูตรทางการแพทย์
(เหรียญเงิน) คุณแม่เมณี จึงได้พยายามที่จะส่งไปศึกษาต่างประเทศ
เหมือนรุ่นพี่ๆ ที่ได้ไปศึกษาฝึกอบรมต่อแทบทุกคน และเพราะคุณ
พ่อเป็นผู้เห็นการณ์ไกลที่จะให้ลูกๆ เมื่อสำเร็จกลับมาจะได้มาเป็นครู
อาจารย์ ให้แก่โรงเรียนฯ โรงพยาบาลหญิง และโรงเรียนพยาบาลฯ
ในส่วนภูมิภาค เพื่อผลิตพยาบาลให้เพียงพอกับความต้องการของ
โรงพยาบาลที่เป็นอยู่ในขณะนั้นและที่จะเปิดใหม่ในอนาคต

คุณพ่อจึงพยายามหาทุนส่งไปศึกษาต่างประเทศ อย่างน้อยให้
พยาบาลได้รับปริญญาตรีอย่างเร่งด่วน ในระยะนั้นมีอาจารย์พยาบาล
ที่สำเร็จปริญญาโทจากต่างประเทศถึง ๑๒ คน ซึ่งไม่มีสถาบันใดมี
นอกจากนี้คุณพ่อยังสนับสนุนให้มีการศึกษาเกี่ยวกับการแพทย์แขนงอื่น
ได้แก่ **ธนาคารเลือด ดมยาสลบ** ทำให้บุคลากรของโรงพยาบาลมีความ
เจริญก้าวหน้า พระคุณของคุณพ่อที่ได้แนะนำจัดทำแผนพัฒนาการ
สาธารณสุขฉบับที่ ๔ ซึ่งเป็นแผนพัฒนาฯ ฉบับแรกที่คุณพ่อได้เริ่ม
ดำเนินการทำให้งบประมาณ การดำเนินงานต่างๆ เป็นผลสำเร็จและ
ยังคงมีการวางแผนฯ จนทุกวันนี้

ในสมัยที่คุณพ่อเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ได้
สนับสนุนการจัดตั้งโรงเรียนพยาบาลเพิ่มมากขึ้น จนมีจำนวนถึง ๒๒
แห่ง ได้มีการยกระดับโรงเรียนพยาบาลฯ เป็นวิทยาลัยพยาบาลฯ ต่อ
มาได้รับพระราชทานชื่อ **วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี** แก่วิทยาลัย
พยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

สำหรับการจัดการศึกษาพยาบาล ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรให้เป็นไปตามมาตรฐานระดับอุดมศึกษา ในภายหลังหลักสูตรก็ได้เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงให้ใช้ระยะเวลาศึกษา ๔ ปี เพื่อให้ได้พยาบาลที่มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ เพิ่มมากขึ้น และมีหลักสูตร ๒ ปีด้วย เพื่อพยาบาลจะได้สำเร็จเร็วขึ้น และให้ผู้สำเร็จ ๒ ปี ออกไปปฏิบัติงานตามสถานีนอมนัยก่อน และจัดหลักสูตรต่อเนื่องให้ผู้สำเร็จพยาบาลผดุงครรภ์ ๒ ปี เรียนต่อได้ โดยไม่ต้องไปเรียนซ้ำวิชาต่างๆ ให้เสียเวลา ทำให้ได้พยาบาลจำนวนมากขึ้น

ในปี พ.ศ. ๒๔๕๘ กองการพยาบาลได้เปิดสอนหลักสูตร “ครูพยาบาล” ขึ้นเป็นแห่งแรกเพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนครู โดยให้ครูที่สอนอยู่แล้วเข้าศึกษาต่อ ๑ ปี ณ วิทยาลัยครูพยาบาล กรมการแพทย์ (ปัจจุบันคือวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ) ทั้งนี้กระทรวงสาธารณสุขได้รับความร่วมมือจากองค์การอนามัยโลกจัดพยาบาลอเมริกันมาช่วยเหลือและสอนด้วย เป็นที่นิยมของพยาบาลจำนวนมาก เหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่องการศึกษาพยาบาล การพยาบาล มีปัญหามากในระยะนั้น เนื่องจากแพทย์ไม่เข้าใจการดำเนินงานของพยาบาล แต่โชคดีที่คุณพ่อเสม คุณแม่เมณี รวมทั้ง นพ.น่วม เศรษฐจันทร์ ขณะที่ยังดำรงตำแหน่งรองปลัดกระทรวงสาธารณสุข ช่วยผลักดันให้การดำเนินงานของเหล่าครู อาจารย์ ของกองงานวิทยาลัยพยาบาล ปฏิบัติได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานการสอน การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร และคุณพ่อจะให้กำลังใจแก่ลูกๆ เสมอ

และคุณพ่อมักกล่าวเสมอว่า ผลดีอีกร้อยปีก็มีพยาบาลไม่เพียงพอ เพราะสำเร็จไปแล้วไม่ใช่ทุกคนจะไปทำหน้าที่พยาบาลที่เรียนมา อาจลาออกและมีครอบครัว ต้องดูแลบุตรหลาน เป็นพยาบาลดูแลครอบครัว ย่อมเป็นประโยชน์เสียด้วยซ้ำไป “ลูกฟังแล้วก็คิดว่าเป็นความจริงโดยแท้ ฉะนั้นในสมัยคุณพ่อเสมอ คุณแม่เมณี จึงเป็นการให้การศึกษาที่ดีจริงๆ ทำจริง คึกษาวิชาจริง จนเป็นที่ยอมรับของแพทย์ที่ถามว่า “จบจากไหน” ถ้าตอบว่าจากโรงพยาบาลหญิง ก็จะได้รับคำตอบต่อไปว่า ดีใช้ได้ เป็นต้น เป็นที่น่าภูมิใจมาก

ลูกรับใช้คุณพ่อมาเป็นเวลานาน และทราบถึงการปฏิบัติของคุณพ่อ ซึ่งเป็นผู้ที่ทุกคนควรถือเป็นแบบอย่าง ไม่ว่าจะทางการกระทำต่างๆ แนวความคิด ความจำ ความจริงใจ และอื่นๆ อีกมากมายเหลือที่จะพรรณนาได้ ซึ่งหาผู้ใดเปรียบเทียบได้ยากมาก ลูกมีความรักคุณพ่อมากและคิดว่าคุณพ่อสอนให้เป็นคนดี ทำตามที่คุณพ่อสอนแล้ว จะรับผลตอบแทนที่ดีดังที่เป็นอยู่ในขณะนี้ และรำลึกถึงคุณงามความดีที่คุณพ่อให้แก่พวกลูกๆ พยาบาลถือเป็นสำคัญยิ่งเท่ากับเป็นการให้พวกลูกๆ ได้ดำเนินชีวิตของแต่ละคนอย่างมีเกียรติ เป็นที่เคารพรักใคร่ของผู้ที่ลูกๆ ได้กระทำความดีแก่เขาเหล่านั้น ดังจะเห็นอยู่ในปัจจุบันนี้ว่า ลูกๆ เป็นพยาบาลที่ดี เป็นที่เชื่อถือของคนอื่น ทั้งนี้เนื่องจากได้รับฝึกอบรมสั่งสอนจากคุณพ่อที่เป็นผู้ชี้แนะและให้การสนับสนุนเรื่อย มิฉะนั้นลูกคงมิได้มีหน้าที่ ตำแหน่ง อย่างที่ได้รับแล้วในอดีต

นี่คือ ความทรงจำที่มีอาจลิมได้ ของลูก
ลูกขอขอบคุณพ่อที่รักของลูกอีกครั้งและแทนลูกๆ ทุกคนที่
เป็นคนดีด้วย ลูกขอให้คุณพ่อจงมีความสุข ความแข็งแรง ปราศจาก
โรค อายุยืนนานตลอดกาลเถิด

ด้วยความเคารพ รัก และระลึกถึงคุณพ่อเสมอ

ผกา เศรษฐจินทร

100/26 หมู่บ้านรามอินทรา นีเวศน์
ถ.รามอินทรา 67 กรุงเทพฯ 10230

ส่งพยาบาลไปเรียนต่อต่างประเทศ

คุณพ่อของลูกๆ พยาบาล

มองย้อนเวลากลับไปในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ เมื่อดิฉันเป็นนักศึกษาพยาบาลฯ ชั้นปีที่ ๑ ของโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย โรงพยาบาลหญิง กรมการแพทย์ ศ.นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว ยังเป็นผู้-
อำนวยการโรงพยาบาลหญิง ซึ่งเป็นโรงพยาบาลที่กำลังเจริญเติบโต นำสมัยในเรื่องบริการมารดา-ทารก และขึ้นชื่อมากเรื่องความสะอาด เพราะคำว่า “โรงพยาบาล” ในสมัยนั้นจะมีกลิ่นเฉพาะ แต่ที่โรงพยาบาลหญิงไม่มี

ท่านได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์จากโอกาสที่ท่านได้ไปศึกษาต่อ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา และเป็นผู้ทำงานใกล้ชิดกับ พ.ท.นพ.นิธย์ เวชชวิศิษฐ์ ผู้มีอุดมการณ์ร่วมกันที่จะพัฒนาการสาธารณสุขไทยให้เจริญก้าวหน้าเยี่ยงนานาอารยประเทศ ทำให้ทั้งโรงพยาบาลหญิง และโรงเรียนพยาบาลฯ (วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ) ได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านอาคาร สถานที่ อุปกรณ์ที่ สันับสนุนการบริการและสวัสดิการ ที่สำคัญคือการพัฒนากำลังคน โดยจัดสรรทุนให้ไปศึกษาต่อยังต่างประเทศทั้งแพทย์และพยาบาล เพื่อกลับมาได้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาระบบบริการทั้งด้านการ แพทย์ การพยาบาล และการศึกษาพยาบาลอย่างรวดเร็ว ดิฉันได้พบ และประทับใจในสิ่งที่ท่านมอบให้มาโดยตลอดคือ ความเมตตา และแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัด แต่สร้างประโยชน์

สูงสุดแก่ส่วนรวม นักเรียนพยาบาลฯ ทุกคนจึงมีความเคารพรักท่าน และเรียกท่านว่า “คุณพ่อ”

แม้ว่าท่านจะลาออกจากราชการไปตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ผู้ได้ บังคับบัญชา ลูกๆ ที่จบการศึกษาและทำงานอยู่ทั่วประเทศ ยังรำลึก ถึงคุณความดีของท่านอยู่เสมอ ดิฉันได้รับการบรรจุให้ทำงานที่ โรงเรียนฯ หลังจบการศึกษา แม้เมื่อลาออกและกลับเข้ารับราชการใหม่ หลังจากกลับจากต่างประเทศในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ก็ยังกลับมารับ ราชการที่กองงานวิทยาลัยพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ทำให้มีโอกาสได้พบท่านค่อนข้างสม่ำเสมอ ท่านยังคงเป็นคุณพ่อที่มีความเมตตา ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือผู้ที่มาขอคำปรึกษาด้วยความ เต็มใจ คุณพ่อจะชอบคุยและสอนธรรมะเพื่อให้ลูกๆ ที่ยังประมาทได้รู้ เข้าใจในหลักธรรมะและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ที่ดิฉันยังประทับใจที่สุดในวันนี้คือ ความดีและความจำที่เป็น เลิศของคุณพ่อ ที่ทำให้คุณพ่อมีชีวิตต่ออย่างมีคุณค่าสำหรับตนเอง ลูกและหลาน (ทั้งที่เป็นเลือดเนื้อเชื้อไขและมีไข่เลือดเนื้อเชื้อไข) ของ คุณพ่อ

ขอกราบ : ศ.นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว คุณพ่อของลูกๆ พยาบาล โรงเรียนพยาบาลฯ โรงพยาบาลหญิง

ด้วยความเคารพยิ่ง

สายหยุด ศิริภาภรณ์

อดีตผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพฯ

ผู้มีพระคุณ

ข้าพเจ้า นางสาวพยุง เชยจรรยา สำเร็จการศึกษา ม.๖ จากโรงเรียนดำรงราษฎร์สงเคราะห์ ในปี พ.ศ. ๒๔๘๗ ซึ่งเป็นช่วงระหว่างสงคราม ข้าพเจ้าช่วยแม่ขายของที่สี่แยกเด่นห้า เนื่องจากไม่มีทุนเรียนต่อ เพราะนายบัญญัติ เชยจรรยา ซึ่งเป็นพี่ชายคนเดียวของข้าพเจ้าและเป็นผู้อุปการะให้การเลี้ยงดูอุปการะ ก็ถูกระดมทหารและถูกส่งไปประจำโรงพยาบาลสนามทางภาคใต้ และต่อมาจึงได้ย้ายมาประจำที่โรงพยาบาลสนามจังหวัดเชียงราย

ภายหลังสงครามสงบข้าพเจ้าและมารดากลับมาอยู่บ้านพักของโรงพยาบาล ซึ่งเป็นบ้านพักของพี่ชาย บังเอิญข้าพเจ้าทราบว่าเพื่อนของข้าพเจ้าซึ่งเป็นครูอยู่ที่โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชียงรายจรูญราษฎร์) ลาออก ข้าพเจ้าจึงขอสมัครแทนตำแหน่งของเพื่อน เพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ข้าพเจ้าเป็นครูอยู่ปีเศษ จึงลาออก เพื่อหาโอกาสไปเรียนต่อวิชาพยาบาล

ข้าพเจ้าสมัครมา ฝึกงานที่โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ และได้การมอบหมายให้ฝึกงานประจำอยู่ห้องยา โดยความเมตตาของ นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว จ่ายเงินเดือนให้เดือนละ ๑๕๐ บาท และมีคุณแม่อินทรี กัตถัญญ ห้วหน้าพยาบาล เป็นผู้อบรมแนะนำงานเกี่ยวกับเวรปฐมพยาบาล เพื่อไปปฏิบัติเวลาไปอยู่เวรบรรเทาทุกข์และอยู่เวรตึกคนไข้

ข้าพเจ้าทำอยู่ปีเศษ ทางกระทรวงสาธารณสุขได้จัดสรรทุนให้โรงพยาบาลต่างจังหวัดคัดเลือกบุคคลเพื่อรับทุนไปศึกษาวิชาพยาบาล ๒ ทุน เมื่อสำเร็จแล้วก็กลับมาทำงานชดใช้ตามกำหนดเวลาที่เรียน ข้าพเจ้าโชคดีได้รับทุนไปเรียนและมีคัดเลือกจากบุคคลภายนอกอีก ๑ คน คือ นางสาวนงเยาว์ รัตนิมล (หรือนงเยาว์ จันทรภัทร) นับเป็นความกรุณาอย่างยิ่งที่ได้รับจาก นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว

ข้าพเจ้าและนางสาวนงเยาว์ เป็นนักเรียนทุนรุ่นแรกของจังหวัดที่ส่งไปเรียน เริ่มเรียนปี ๑ และ ๒ เรียนที่โรงพยาบาลกลาง ปี ๓ เรียนที่โรงพยาบาลวชิระ ปี ๔ ซึ่งเป็นปีสุดท้ายเรียนที่โรงพยาบาลหญิง (ปัจจุบันเป็นโรงพยาบาลราชวิถี) ข้าพเจ้าไปเรียน พ.ศ. ๒๔๙๑

และในปี พ.ศ. ๒๔๙๓ นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว ก็ย้ายจากโรงพยาบาลเชียงรายฯ ไปเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิง ส่งผลให้ชาวโรงพยาบาลเชียงรายฯ และชาวจังหวัดเชียงรายขาดความอบอุ่น และขาดผู้มีพระคุณ

หลังจากที่ข้าพเจ้าเรียนจบและกลับมาทำงานได้ไม่นาน ข้าพเจ้าได้มีโอกาสไปอบรมการจัดตั้ง **ธนาคารเลือด** ที่โรงพยาบาลหญิง ข้าพเจ้าจึงได้มีโอกาสได้ **กราบท่าน นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว ผู้มีพระคุณ** อีกครั้งหนึ่ง หลังจากเสร็จสิ้นการอบรมแล้ว ข้าพเจ้ากลับมาปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลเชียงรายฯ จึงไม่ได้มีโอกาสได้พบท่าน

กระทั่ง พ.ศ. ๒๕๐๒ ข้าพเจ้าโชคดีมีโอกาสดำเนินการของโรงพยาบาลไปศึกษาและดูงานทางนิเวศวิทยาเป็นเวลา ๓ ปี ที่ประเทศออสเตรเลีย ข้าพเจ้าได้ไปกราบเยี่ยม **นพ.เสม ผู้มีพระคุณ** และ

ครอบครัวท่านที่บ้านพักในโรงพยาบาล และในวันที่ข้าพเจ้าเดินทางไป
สนามบิน ข้าพเจ้าไปกราบลาท่านและคุณนายແລ້ມ ภรรยาของคุณ
หมอเสม ปรากฏว่าคุณนายແລ້ມได้ไปส่งข้าพเจ้าที่สนามบิน

ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้งในพระคุณของท่านทั้งสองเป็นอย่างยิ่ง ซึ่ง
ถ้ามีโอกาสข้าพเจ้าก็จะแวะไปกราบท่านเสมอ

น.ส.พยุง เชยจรรยา

อดีตหัวหน้าพยาบาล

โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์

เป็นครู ต้องรู้และปฏิบัติธรรมะ

“คุณพ่อ” คำเรียกสั้นที่มีความหมายของลูกๆ ชาววิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ หรือ โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย โรงพยาบาลหญิงเดิม ที่เรียก “ศ.นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว” ตั้งแต่นักศึกษาพยาบาลรุ่น ๑ เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๘๙ จนถึงนักศึกษาพยาบาลรุ่นที่ ๖๒ ที่กำลังศึกษาอยู่ในปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๕๐) ที่ไม่เคยมีการเปลี่ยนเป็น คุณลุง คุณตา หรือ คุณปู่ เพราะคำที่เรียกคุณพ่อนั้น ไม่ใช่เป็นเพียงสรรพนามที่ใช้เรียกเพียงเท่านั้น แต่เป็นเพราะลูกๆ ระลึกถึงพระคุณของท่านที่มีต่อพวกเราประดุจพ่อผู้มีพระคุณจริงๆ

ดิฉันได้มีโอกาสใกล้ชิดคุณพ่อ เมื่อติดตามท่านอาจารย์อาวุโสทั้งหลายไปกราบท่านในวาระต่างๆ หรือได้ไปรับใช้ท่านในบางโอกาส ทำให้สัมผัสถึงความเมตตาปราณีที่ท่านมีต่อทุกๆ คน ได้มีโอกาสรับฟังเรื่องราวต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องของวิทยาลัย ที่คุณพ่อจะพูดด้วยความภาคภูมิใจในความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนพยาบาลตั้งแต่อดีตและปัจจุบัน จนทำให้ผู้ฟังซึ่งคนรุ่นหลังต้องคิดว่า จะทำอะไรที่จะให้สถาบันของเรายังคงเป็นที่ยอมรับและเจริญก้าวหน้าอย่างที่เคยเป็น

คุณพ่อจะเล่าเรื่องพระพุทธรักษาและสอนธรรมะ โดยคุณพ่อกเคยย้ำว่า **เป็นครูต้องรู้ธรรมะ เพื่อไปประพฤติปฏิบัติและสอนลูกศิษย์ต่อไป** รวมถึงยังมีโอกาสได้รับฟังเรื่องบ้านเรื่องเมืองที่คุณพ่อเป็นห่วงมากอยู่ในบางครั้ง

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การดำเนินชีวิตของคุณพ่อ นับเป็นแบบอย่างการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย พอเพียง ไม่เบียดเบียน และเป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้วยความกตัญญูต่องานพ่อเสมอ ซึ่งเป็นผู้มีพระคุณต่อบ้านเมือง ต่อวิทยาลัย และต่อตัวลูกเอง

ลูกขอให้นำคำสั่งสอนและวัตรปฏิบัติของคุณพ่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และจะประพฤติตนเป็นคนดีมีประโยชน์ต่อสังคมตลอดไป

ดร.กรรณก ลัทธิพันธ์

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพฯ

อุดมการณ์เพื่อประชาชน

ในโอกาสต่างๆ ที่ได้พบเห็น คุณพ่อเสมอ พริ้งพวงแก้ว ไม่ว่าจะ
การได้เข้าไปกราบท่านอย่างใกล้ชิด หรือเพียงแค่เป็นผู้เข้าร่วมประชุม
ในโอกาสต่างๆ ที่คุณพ่อแสดงปาฐกถาที่ตาม สิ่งที่แวบขึ้นมาในความ
คิดคือประโยค **“เมื่อฟ้าสีทองผ่องอำไพ ประชาชนย่อมเป็นใหญ่ใน
แผ่นดิน”** พร้อมภาพคุณพ่อยกกำปั้นขึ้น โดยเมื่อกล่าวประโยคนั้นจบก็
จะได้ยินเสียงกำปั้นสัมผัสกับโต๊ะแทบทุกครั้ง

สิ่งใดกันนะที่ทำให้ผู้ใหญ่มั้ยก่อน ฝ่าฟันความยากลำบาก
เพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ได้อย่างมีพลังมหาศาลเพียงนี้ แล้วคนรุ่น
ใหม่จะต้องผ่านขวากหนามอะไรบ้างถึงจะมีพลังแห่งอุดมการณ์ได้
มากมายเช่นนั้น

นี่คือคำถามที่เกิดขึ้นในใจตลอดเวลา

การอ่านประวัติชีวิตและการทำงานของคุณพ่อในหนังสือต่างๆ
ทำให้รู้สึกคุ้นเคยเหมือนมีโอกาสได้ทำงานกับคุณพ่อ เมื่อได้พบและ
พูดคุยกับคุณพ่อก็ช่างเหมือนกับที่ผู้คนเขียนไว้ในหนังสือเสียจริง
ทว่าที่แตกต่างอย่างมากคือการได้สัมผัสมือของคุณพ่อและเห็น
“ดวงตาและน้ำเสียงที่แสดงถึงความเอื้ออาทรและโอบอ้อมอารี” (จาก
ดวง คนที่เซ็ดตาให้คุณพ่อ เมื่อคราวมาประชุมคณะกรรมการมูลนิธิ
หมอมหาบ้านที่มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ คงทำให้คุณพ่อจำได้)

“นะลูกนะ....”, “ลูกสบายดีหรือ...” และ “อาจารย์อารีสบายดี

หรือลูก พ่อฝากระลึกถึงด้วยนะลูก...”

และคำพูดที่ได้ยินเสมอ

“สวัสดี...พ่อนะลูก”

“ลูกจะลำบากหรือเปล่า แล้วคนอื่นว่าอย่างไร....”

“พ่อสะดวกตามที่ลูกสะดวก....”

“ประชาชนลำบากแสนสาหัส....”

“ความดีของลูกจะส่งเสริมลูกนะ.....”

“บ้านเมืองวุ่นวายนะลูก....บอกประเทศด้วยนะ....”

“พ่อดีใจนะ ที่เห็นลูกช่วยเหลือผู้อื่น...”

“สำนักงานนี้ราคาเท่าไร...ลูกต้องประหยัดนะ...”

หรือเมื่อคราวที่คุณพ่อไม่สบายต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาล
ราชวดีนั้น ได้มีโอกาสไปเยี่ยมคุณพ่อ ซึ่งพบว่าจะมีผู้ทยอยเดินทาง
มาเยี่ยมอย่างต่อเนื่อง จึงได้ถามคุณพ่อว่า

“เหนื่อยที่เดียวใช้ไหมคะที่คนมาเยี่ยมตลอดเวลา” คุณพ่อ
ตอบว่า “ไม่เหนื่อยหรอกลูก...น้ำใจของเขาทำให้มีกำลังใจนะ”

ช่างเป็นวาสนาของตัวเองเหลือเกินที่พบและพูดคุยกับคุณพ่อ
เสมอ พริ้งพวงแก้ว ที่มีวัตรปฏิบัติเฉกเช่นบทเพลงเพื่อชีวิต ที่พวกเรานำ
มาใช้หล่อหลอมตัวเอง แม้จะยังขาดๆ อยู่ร่ำไป ในขณะที่คุณพ่อทำได้
ครบถ้วน

เหนืออื่นใด ทุกครั้งที่คุณพ่อพูดถึง “พยาบาล” คุณพ่อจะบอก
เสมอว่า

“พยาบาลเป็นผู้ที่ทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่กับพ่อมาตลอดชีวิต
พยาบาลมีความเสียสละที่ยิ่งใหญ่ พ่อสรรเสริญเขาจริงๆ นะลูก”

คุณพ่อจึงประทับอยู่ในใจผมผู้มีอุดมการณ์เพื่อประชาชนตลอด
มาและตลอดไป

ดวงพร เสงบุญพันธ์ (ดั่ง)

มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ

บุษาคครูและพ่อของทันตแพทย์

สำหรับทันตแพทย์รุ่นอาวุโส ที่จบจากคณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งตอนนั้นยังเป็นมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ จะมีโอกาสพิเศษกว่าทันตแพทย์รุ่นน้องๆ เพราะได้เรียนกับ นพ.เสมอ พริ้งพวงแก้ว

อาจารย์หมอเสมอ เป็นอาจารย์พิเศษสอนวิชาศัลยศาสตร์ ที่ นิสิตสมัยนั้นบอกว่าอาจารย์เป็นอาจารย์พิเศษที่วิเศษที่สุดและมีเมตตาที่สุด อาจารย์เป็นคนที่ตรงต่อเวลามาก สนใจและดูแลลูกศิษย์อย่างดีเยี่ยม โดยเฉพาะคนที่สอบตก อาจารย์จะเอาคนสอบตกไปติว เป็นพิเศษที่คลินิกของอาจารย์เองในวันเสาร์-อาทิตย์ คนที่เคยอยู่ในกลุ่ม “สอบตก” เล่าว่าไปที่คลินิกอาจารย์สนุกมาก ได้ไปกินไปอยู่และไปเรียน อาจารย์จะดูแลเหมือนลูก สอนทั้งวิชาการและสอนธรรมะไปด้วยในตัว คนที่สอบไม่ตกก็อดรู้สึกอิจฉาไม่ได้ เพราะใครๆ ก็อยากเป็นศิษย์ที่สนิทกับอาจารย์

สำหรับคนที่สอบได้คะแนนมากที่สุด อาจารย์จะยกย่อง โดยให้ นิสิตที่ทำคะแนนได้สูงสุดแต่ละชั้น มาอ่านคำตอบของตัวเองที่หน้าชั้น เพื่อให้เพื่อนได้เรียนรู้ว่าคำตอบที่ถูกต้องคืออะไร

ทันตแพทย์รุ่นที่เรียนช่วงนั้น จึงถือว่าอาจารย์หมอเสมอเป็นทั้งครูและพ่อของทันตแพทย์จริงๆ

ทญ.เรวดี ต่อประดิษฐ์

ทันตแพทย์รุ่น ๒๓

ผู้เป็นครูของทันตแพทย์

ผมเป็นลูกศิษย์คนหนึ่งของอาจารย์หมอเสม ที่ได้เรียนกับอาจารย์ตอนปี พ.ศ. ๒๕๐๙ แม่เพื่อนๆ จะจัดผมอยู่ในกลุ่มนิสิตที่ไม่ค่อยเอาใจใส่การเรียนนัก แต่สำหรับชั่วโมงอาจารย์หมอเสมแล้ว ผมตั้งใจเรียนมาก และจดจำรายละเอียดเกี่ยวกับอาจารย์ได้อย่างแม่นยำ ผมมีความประทับใจในตัวอาจารย์มาก ทั้งในความเป็นครูและเป็นญาติผู้ใหญ่ที่มีเมตตาสูง

ผมจำได้ว่าเวลาอาจารย์มาสอนที่คณะทันตแพทยศาสตร์ อาจารย์จะขับรถจี๊ปแลนด์โรเวอร์ สีเขียวมะกอก มาจอดข้างตึก ตอนประมาณ ๐๗.๐๐ - ๐๗.๓๐ น. และคุณหมอสมศักดิ์ จักรไพวงศ์ (อดีตคณบดีคณะทันตแพทยศาสตร์ มหิดล) ซึ่งเป็นหัวหน้าชั้นตอนนั้น จะเดินไปรับอาจารย์ที่รถ อาจารย์จะเขียน Topic และรายละเอียดสำคัญที่จะสอนไว้บนกระดานดำ ด้วยลายมือที่สวยงามเป็นระเบียบมาก อ่านง่าย ตรงแนวบรรทัด แต่ละเรื่องจบครบถ้วนภายใน ๑ ชั่วโมง นิสิตสามารถลอกลงสมุดเลกเชอร์ได้ครบถ้วน พอถึงเวลา ๐๘.๐๐ น. อาจารย์จะเริ่มสอนตามลำดับชั้นตอนที่เขียนบนกระดาน ไม่มีตกหล่น กลับจากความตั้งใจจริง เวลาเรียนไม่มีเบื่อ อาจารย์จะสอนแบบต่อเนื่อง ชวนฟัง ไม่ง่วงนอน ไม่ออกนอกเรื่อง จะยกตัวอย่างประกอบเป็นระยะๆ พุดฟังรู้เรื่อง สอนเพื่อให้รู้จริงทุกคำพูด ทุกบรรทัด ผมได้ **หลักมาทำงานจนทุกวันนี้**

อาจารย์เป็นครูที่ทำงานหนัก เรียนไปได้สักระยะ อาจารย์จะ

เอาตำราที่พวกเราจัดไปตรวจ พวกที่โตดเรียนก็ต้องรีบไปขอยืมเพื่อน
มาจด ผมว่าอาจารย์รุ่นะว่าลอกกัน แต่พวกเราไม่เคยถูกตำหนิ เพราะ
เจตนาอาจารย์ต้องการให้ความรู้ผ่านตาและผ่านมือพวกเราไปอย่างน้อย
๑ ครั้งจากการจด ทำให้ผมรู้สึกว่าคุณอาจารย์มีเมตตาดีมาก

เวลาสอบ ถ้าใครสอบวิชาของอาจารย์ได้ไม่ถึง ๘๐% จะต้อง
มาเรียนซ่อม อาจารย์จะนัดตอนเช้า ๐๗.๓๐ น. เรียนก่อนเข้าชั่วโมง
จริงตอน ๐๘.๓๐ น. เสร็จแล้วก็ให้สอบซ่อม ผ่านทุกคน

มีอีกเรื่องที่ผมประทับใจมาก ตอนเดือนกุมภาพันธ์ ปี พ.ศ.
๒๕๑๐ เพื่อนหญิงในชั้นเรียนคนหนึ่ง (ต่อมาเปลี่ยนฐานะเป็นภรรยา
ผมเอง) ประสบอุบัติเหตุถูกรถชนที่ถนนบริเวณหน้ามาบุญครอง
ระหว่างที่นอนรักษาตัวอยู่โรงพยาบาล เพื่อนผมเพื่อว่าอยากเจอ
อาจารย์หมอเสม พออาจารย์มาสอนและทราบข่าวว่ามีลูกศิษย์ถูกรถชน
อาจารย์มาเยี่ยมถึงโรงพยาบาล ๒-๓ ครั้ง และอาจารย์ยังลงไปขับ
รถเองจากสามย่านมาปทุมวัน เพื่อทดสอบดูว่าอะไรเป็นสาเหตุทำให้
นิสิตถูกรถชน แล้วก็มาสอนพวกเราว่าตรงจุดที่ถูกชนมีความเสี่ยง
อย่างไรที่พวกเราต้องระวังหากจะข้ามถนนในคราวต่อไป

แม้ผมจะเรียนไม่เก่ง แต่ผมสามารถหลุดจากใจจริงว่า หากครู
ทุกคนเป็นเหมือนอาจารย์หมอเสม คนที่เรียนหนังสือจะได้ประโยชน์
ทั้งสำหรับตัวเองและสำหรับประเทศชาติอย่างถ่องแท้

ขอกราบอาจารย์หมอเสม พริ้งพวงแก้ว ผู้เป็นทั้งครูและพ่อของ
ทันตแพทย์

พล.ต.อำนาจ ธรรมจินดา

อดีตผู้อำนวยการกองทันตแพทย์ กรมแพทย์ทหารบก กระทรวงกลาโหม

ผู้เป็นกัลยาณมิตรของทันตแพทย์

ผมเป็นศิษย์อาจารย์หอมเสม พริ้งพวงแก้ว ทั้งช่วงที่เรียนอยู่คณะทันตแพทยศาสตร์ และเมื่อมาทำงานที่กระทรวงสาธารณสุข ช่วงที่ผมอยู่กองสาธารณสุขภูมิภาค ได้มีโอกาสติดตามอาจารย์ไปเยี่ยมโรงพยาบาลต่างๆ จำได้ว่าเมื่อไปถึงโรงพยาบาล อาจารย์มักเดินตรงไปที่ห้องฟันก่อนห้องอื่นๆ จะไปเยี่ยมและพูดคุยให้กำลังใจกับน้องๆ ทันตแพทย์-ทันตภิบาล เพราะสมัยนั้นทันตแพทย์ในโรงพยาบาลชุมชนขาดแคลนมาก อาจารย์ให้ความสำคัญกับงานทันตสุขภาพ และสนับสนุนทุกทาง

ในช่วงที่อาจารย์เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ฝ่ายทันตแพทย์ได้รับงบประมาณสนับสนุนมากกว่าเดิมถึงเท่าตัว (๑๐๐%) ซึ่งทำให้สามารถพัฒนาและขยายการจัดบริการด้านทันตสุขภาพในชนบทไปได้อีกมาก

อาจารย์เป็นแพทย์ที่เข้าใจปัญหาทันตสุขภาพของประเทศไทย และใส่ใจพัฒนาวิชาชีพทันตแพทย์เพื่อชุมชนอย่างแท้จริง

ทพ.สมนึก ชาญด้วยกิจ

ปิยะอาจารย์ของเหล่าศิษย์ กัลยาณมิตรของท่านตแพทย

“พวกเธอรุ่นนี้ทำไมคุยกันจัง”

น้ำเสียงนุ่มๆ แม้จะเจือด้วยความเมตตา แต่ค่อนข้างจริงจัง ที่
แทรกบทเรียนคัลยศาสตร์ทั่วไป ที่ท่านอาจารย์หอมเสมอสนนิสิต
ทันตแพทย์รุ่นที่ ๒๘ เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๑๓ นั้น แม้จะผ่านไป
นานมากแล้ว แต่ยังคงเป็นสิ่งที่จำได้ไม่เคยลืม เพราะเมื่อต้องมา
อาชีพเป็นผู้สอนหนังสือในเวลาต่อมาที่คณะทันตแพทยศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุกครั้งที่จะเริ่มการสอนนิสิตทันตแพทย์ใน
แต่ละปีนั้น มักจะขอนิสิตไว้ก่อนว่า ขออย่าคุยกันในระหว่างที่สอน
แต่ก็พบเสมอๆ ว่าไม่ค่อยจะได้ผลเท่าไรนัก นิสิตยังคงคุยกันเป็นปกติ
ผิดกับเมื่อ ๓๐ กว่าปีที่ผ่านมาแล้ว เมื่อท่านอาจารย์หอมเสมบ่นเบาๆ
ขึ้นมาเพียงครั้งเดียว พวกเราก็ตั้งใจเรียนด้วยความเรียบร้อยด้วยดี
มาโดยตลอด

ท่านอาจารย์หอมเสมอเป็นอาจารย์พิเศษให้กับคณะทันตแพทย-
ศาสตร์อยู่เป็นเวลานาน ท่านเป็นครูที่เอาใจใส่ต่อการเรียนของศิษย์
เป็นอย่างมาก ท่านเป็นครูคนเดียวที่ตรวจสมุดจดบันทึกการสอนของ
นิสิตทันตแพทย์ที่เรียนกับท่านทุกๆ คน เป็นการตรวจอย่างละเอียด
เพราะท่านจะแก้ไขส่วนที่ท่านพบว่าจดบันทึกตามที่ท่านสอนไม่ถูกต้อง
ในทุกๆ วันที่ท่านมีการสอนท่านจะขับรถแลนด์โรเวอร์เข้ามาในคณะ

ตรงตามเวลา โดยจะมีนักศึกษาซึ่งมักจะเป็นหัวหน้าชั้นปี ไปด้วย
ต้อนรับท่านที่ลานจอดรถ เพื่อนๆ หลายคนที่มีโอกาสได้ไปต้อนรับ
ท่าน มักจะเล่าตรงกันว่า ท่านอาจารย์มักได้ถามเรื่องการเรียนของ
นักศึกษาที่ไปรับท่านด้วยความเอาใจใส่ และมักจะให้คำแนะนำที่ดีๆ
เสมอ

ท่านอาจารย์หมอเสมอเป็นกัลยาณมิตรของท่านตแพทย์ ท่าน
มีความสนใจและให้การสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของวิชาชีพนี้ เป็น
อย่างมาก และเป็นผู้หนึ่งที่ทำให้ความสำคัญและเห็นความจำเป็นของ
วิชาชีพทันตกรรมต่อการพัฒนางานด้านสาธารณสุขของประเทศ
บทความของท่านเมื่อ ๔๐ กว่าปีมาแล้ว เรื่อง “ท่าน พ.อ.ศ.หลวงวาทิต-
ยาวัชฌน์ กับประวัติทันตกรรมในประเทศไทย” ที่ลงพิมพ์ในหนังสือ
วาทิตยาวัชฌน์อนุสรณ์ ซึ่งพิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน
พ.ศ. ๒๕๐๙ มีความตอนหนึ่งว่า

“... จาก พ.ศ. ๒๔๓๒ จนถึง พ.ศ. ๒๔๗๑ เป็นเวลา ๓๙ ปี
กิจกรรมทางทันตกรรมคงปล่อยให้ไปตามยถากรรม พวก “หมอ
ฟัน” ในสมัยนั้นเป็นชาวต่างชาติเกือบทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนที่
มีร้านอยู่แถวสามแยกและถนนเจริญกรุง และบางครั้งบางคราวเราจะ
พบเห็นการแสดงการถอนฟันต่อหน้ากลุ่มชนพร้อมด้วยการประกาศตี
ฆ้องร้องป่าว ร้านถอนฟันในสมัยนั้นมักแขวนฟันไว้เป็นแถว เพื่อ
แสดงให้เห็นผู้ผ่านไปมาเกิดความศรัทธาและเชื่อถือ นอกจากนี้ร้านเหล่านี้
นี้มักจะขายตาปลอมพร้อมๆ ไปด้วยและมักจะเขียนป้ายโฆษณาว่า
“ที่นี่ถอนฟัน_ใส่ตา ...”

และความอีกตอนหนึ่ง เมื่อจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้จัดตั้ง
แผนกทันตแพทยศาสตร์ ขึ้น ท่านได้เขียนไว้ว่า

“...วันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ คือรุ่งอรุณแห่งความ
หวังอันกลายเป็นความจริง ภายหลังที่ได้รอคอยกันมานานแสนนาน
จาก พ.ศ. ๒๔๗๑-๒๔๘๓ เป็นเวลา ๑๒ ปี ขณะที่ท่านจอมพล ป.
พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งอธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็ได้
มีการจัดตั้งแผนกทันตแพทยศาสตร์ เป็นแผนกอิสระขึ้นในจุฬาลง-
กรณ์มหาวิทยาลัย และท่าน พ.อ.ศ.หลวงวาจิววิทยาวัฑฒน์ ได้รับ
แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกทันตแพทยศาสตร์ แผนก
ทันตแพทยศาสตร์ได้เปิดเรียนเป็นปฐมเมื่อวันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ.
๒๔๘๓ ..”

ท่านอาจารย์หมอเสม พริ้งพวงแก้ว ปิยะอาจารย์ของเหล่าศิษย์
ผู้เป็นที่เคารพรักของญาติมิตรและผู้ร่วมงาน ผู้เป็นกัลยาณมิตรของ
ทันตแพทย์

ขอกราบท่านอาจารย์หมอเสม : ครู ผู้เป็นกัลยาณมิตรของ
ทันตแพทย์

รศ.ทพ.ดร.จිරศักดิ์ นพคุณ

อดีตคณบดีคณะทันตแพทยศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กราบอวยพรวันคล้ายวันเกิด คุณพ่อเสม พริ้งพวงแก้ว

ผมเขียนเนื่องในโอกาสวันคล้ายวันเกิด ฯพณฯ นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว ใน ๒ สถานะ

สถานะที่หนึ่ง คือ ในฐานะนายกสมาคมนักเรียนเก่าเทพศิรินทร์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ก็ต้องขอพูดในนามนักเรียนเก่าหลายหมื่นคนว่า บุคลากรที่มีคุณภาพอย่าง ฯพณฯ นอกจากสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียนของเราอย่างต่อเนื่องแล้ว และเป็นบุคลากรที่สร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศชาติในหลายๆ เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแพทย์ การวางแผน เศรษฐกิจและสังคม ในนามนายกสมาคมนักเรียนเก่าเทพศิรินทร์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ก็ขอชื่นชมท่าน โดยเฉพาะผมจะขอยกตัวอย่าง ทฤษฎีที่ผมได้ศึกษาไว้ในเรื่องทรัพยากรมนุษย์ใน ๘ K's ๒-๓ เรื่องด้วยกัน ที่สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับ ศักยภาพของ นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว ได้

อันแรก คือ **ทุนทางปัญญา** ท่านเป็นนักการแพทย์ที่ไม่ได้สนใจเฉพาะเรื่องการแพทย์ แต่สนใจเรื่องอื่นๆ ด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสังคม เศรษฐกิจและการเมือง และได้ใช้สติปัญญาช่วยประเทศเราโดยตลอด

อันที่สอง คือ **ทุนทางจริยธรรมหรือคุณธรรม** จำได้ว่าตอนที่ทักษิณเป็นนายกรัฐมนตรีใหม่ๆ ครั้งนั้น นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว ได้มองเห็นว่าผู้นำคนอื่นอ่อนแอ แต่ทักษิณมีความสามารถ มีวิสัยทัศน์

มีความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการ ท่านก็สนับสนุนทักษิณอย่างจริงใจ แต่พอผ่านไปได้ ๒ ปี ก็เห็นว่า ทักษิณไม่เป็นไปตามที่ท่านคิดไว้ **ทักษิณมีความสามารถ แต่ขาดคุณธรรม จริยธรรม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวพวกพ้อง** ท่านจึงออกมาแสดงความคิดเห็น นั่นก็แสดงว่าคุณธรรม จริยธรรมนั้นคือจุดแข็งของท่าน โดยเฉพาะท่านเห็นว่า **ผู้นำที่ดีนั้นควรจะทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ไม่ใช่เห็นแก่ครอบครัวเท่านั้น**

ส่วนอันที่สาม ที่เรียกว่าเป็นจุดแข็งของท่าน ก็คือ **ทุนแห่งความยั่งยืน** ท่าน นพ.เสม พริ่งพวงแก้ว เป็น role model ของผม วันนีผมอายุ ๖๒ ปี ผมเองก็ทำงานต่อเนื่องมา แต่ว่าท่านมีอายุ ๙๖ ปี และยังมีต่อไปอาจจะถึง ๑๐๐ ปีได้ แสดงว่าท่านก็ไม่หยุดการเรียนรู้พัฒนาตนเอง ทำให้ชีวิตของท่านยั่งยืนและมีประโยชน์ต่อประเทศต่อไป

ในสถานะเป็นลูกของเพื่อน เพื่อนนักเรียนเทพศิรินทร์ของ นพ.เสม พริ่งพวงแก้ว ก็คือ ฯพณฯ สุนทร หงส์ลดาธรมภ์ และขณะเดียวกันก็ขอพูดในฐานะลูกของท่านด้วย เพราะท่าน นพ.เสม พริ่งพวงแก้ว มองผมเหมือนลูกชายคนหนึ่ง เพราะว่าผมเติบโตมาในครอบครัวหงส์ลดาธรมภ์ คุณพ่อของผมกับ นพ.เสม พริ่งพวงแก้ว ก็มีความสนิทสนมกันตลอดเวลา ยิ่งไปกว่านั้นก็ไปมาหาสู่กันตั้งแต่ผมยังวัยเด็ก

จุดที่สำคัญที่สุดที่คนในวงการเทพศิรินทร์อาจไม่เคยทราบก็คือว่า ตอนที่จบปริญญาเอกใหม่ ๆ จากสหรัฐอเมริกา ตอนนั้นคุณพ่อ

ของผมเป็นประธานคณะกรรมการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนา-
การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ท่านก็เลยฝากผมกับ นพ.เสมไป
เป็นคณะอนุกรรมการประชากรและการพัฒนา ซึ่งวันนั้นมี นพ.เสม
พริ้งพวงแก้ว ซึ่งเป็นกรรมการคณะกรรมการสำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และเป็นประธานกรรมการ
ประชากร สำคัญที่สุดในการทำงานครั้งนี้ก็คือว่า ไม่ว่าผมจะเป็นลูก
เพื่อนของท่านแต่ท่านมองผมเหมือนกับมีอาชีพ ตอนนั้นผมอายุแค่
๓๓ ปี ผมได้มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นในที่ประชุมอยู่ตลอดเวลา
ไม่ว่าผมจะยกมือหรือแสดงความคิดเห็น ท่านก็เปิดโอกาสให้ ไม่ใช่
เปิดโอกาสเพราะผมเป็นลูกของเพื่อนเท่านั้น แต่ผมเป็นคนหนุ่มไฟ
แรงที่มีความประสงค์อยากจะทำแสดงความเห็น บางครั้งในสังคมในอดีต
คนอายุ ๓๓ ปี มักไม่ค่อยถูกประธานเรียกให้พูด หรือให้พูดก็ให้พูด
แบบเสียมิได้ ผมก็จำได้หลายเรื่องที่เสนอไปได้รับความกรุณาจากท่าน
ในกรรมการชุดนี้ก็เป็นกรรมการชุดที่ได้มีโอกาสท่านนโยบายเรื่อง
ประชากรกับการพัฒนา เรียกได้ว่าเป็นจุดที่ทำให้ผมกลายเป็น
ทรัพยากรมนุษย์พันธุ์แท้ในเมืองไทย ก็เป็นจุดที่ดี แล้วก็อยู่ในคณะ
อนุกรรมการชุดนี้ตั้ง ๔-๕ ปี ผมก็ได้รับเกียรติจากคณะอนุกรรมการ
ชุดนี้ไปประชุมประชากรโลกที่เม็กซิโก ทำให้ผมได้มีโลกทัศน์ที่กว้าง
การไปประชุม World Population Conference เมื่ออายุ ๓๖-๓๗ ปี
เป็นจุดที่ได้รับความกรุณาจากท่าน และได้รับประสบการณ์มากมาย
ตั้งแต่วัยเด็ก

ส่วนอีกสองประเด็น ในฐานะที่เป็นลูกของเพื่อนหรือลูกของ

ท่านด้วย มีบางจุดที่ผมอยากจะฝากไว้และก็เป็นจุดสำคัญของพวก
เราชาวเทพศิรินทร์

จุดแรก ก็คือ ตอนที่ผมได้ไปพยายามทำ**โครงการเทพศิรินทร์
นานาชาติ** ซึ่งมี พล.อ.ประมาธ อติเรกสาร เป็นผู้สนับสนุน ท่านก็มา
ร่วมงานอยู่เสมอและก็ให้กำลังใจ และเห็นว่าการศึกษาในอนาคตต้อง
มีทั้งคุณธรรม จริยธรรม และสำคัญที่สุดคือต้องเป็นสังคมที่เปิดกว้าง
ต้องใช้ภาษาต่างประเทศให้ดี ฉะนั้นการที่มีผู้ใหญ่มองทั้งคุณธรรม
จริยธรรม และวิสัยทัศน์ เป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง เทพศิรินทร์ของเราใน
อนาคตแม้ไม่มีโรงเรียนนานาชาติ ผมคิดว่าสปิริตกระตุ้นให้เกิดมี
โรงเรียนนานาชาติภาคภาษาอังกฤษก็เป็นเรื่องที่ผมต้องทำ และโดย
เฉพาะข่าวดีของเราก็คือว่า เอเปคก็กำลังจะมาช่วยให้เครือข่ายของ
โรงเรียนเทพศิรินทร์เชื่อมโยงกับโรงเรียนของเกาหลีด้วย ซึ่งจะเป็น
การตอบสนองเป้าหมายของท่านด้วย ท่านยังเห็นความสำคัญของ
ภาษาอังกฤษ ท่านยังบอกผมเสมอว่า การผลักดันให้โรงเรียนเทพ-
ศิรินทร์เป็นโรงเรียนนานาชาติเป็นเรื่องวิเศษที่สุด ผมคิดว่าท่านยังมา
กระชับกับผมอยู่เสมอ ตอนนั้นผมยังไม่ได้เป็นนายกสมาคมด้วย

อีกเรื่องหนึ่ง ที่ท่านบอกผม ลุกไปเอาชื่อ **“โรงเรียนวัด
เทพศิรินทร์”** กลับมา ท่านบอกว่าท่านอยู่เทพศิรินทร์ ท่านเป็นลูก-
ศิษย์วัดอย่างภาคภูมิใจ ผมก็ไปพูดกับหลายๆ คน ว่าทำไมโรงเรียน
เทพศิรินทร์จึงตัดคำว่าวัดออกไป นี่เป็นการแสดงให้เห็นว่าการศึกษา
และศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่อง ศีลธรรม คุณธรรม ต้องไปด้วย
กัน

ตอนหลังๆ ผมมาทำงานในนามมูลนิธิพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระหว่างประเทศกับ Chira Academy พัฒนาผู้นำของกระทรวงวัฒนธรรม ทำให้ผมเข้าใจเรื่องศาสนาและวัฒนธรรมมากขึ้น คุณธรรมจริยธรรมของ นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว ท่านไม่ได้พูดเฉยๆ แต่ท่านได้รับการปลูกฝังจากครอบครัวและโรงเรียน

และสุดท้ายจริงๆ ที่ผมอยากจะพูดไว้ก็คือ ผมได้มีโอกาสช่วยรับใช้ **มูลนิธิเสม พริ้งพวงแก้ว** สมัยหนุ่มๆ ท่านเคยไปทำงานบุกเบิกสร้างโรงพยาบาลที่จังหวัดเชียงราย ท่านก็ได้เชิญผมไปเป็นกรรมการมูลนิธิฯ ซึ่งลูกชายของท่านร่วมบริหารอยู่ ผมเลยได้มีโอกาสรับใช้มูลนิธิฯ ของท่านเพื่อช่วยเด็กที่ติดโรคเอดส์ วันนี้ท่านก็ไปช่วยอุปการะครอบครัวที่เป็นโรคเอดส์ มีการพัฒนางานมูลนิธิฯ ของท่านตลอดเวลา

ผมถือโอกาส **กราบอวยพรคุณพ่อ นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว ที่รักของผม** ตอนนี้ผมไม่มีคุณพ่อแล้ว ท่านก็เป็นคุณพ่ออีกคนของผม โชคดีที่ผมมาเป็นนายกสมาคมนักเรียนเก่าเทพศิรินทร์ฯ ในช่วงที่คุณพ่อเสมครบรอบ ๙๖ ปี และยังได้มีโอกาสมากราบท่าน ผมได้แสดงความคิดเห็นเล็กน้อยจริงๆ แล้ว ก็ไม่ถึงหนึ่งในสิบหรือหนึ่งในร้อยของท่าน ซึ่งในฐานะที่เป็นทั้งลูกของเพื่อนและนายกสมาคมนักเรียนเก่าเทพศิรินทร์ฯ ขอกราบอวยพรให้ท่านอีกครั้งหนึ่งแทนน้องๆ เทพศิรินทร์ครับ

อยากให้น้องๆ รุ่นหลังๆ ที่ไม่เคยรู้ประวัติของท่าน ใฝ่ศึกษาความยั่งยืนของท่าน ในการจรรโลงความถูกต้องของสังคมไทยต่อไป

“ผมภูมิใจในรุ่นนี้ อย่าง นพ.เสมอ ครับ”

ศ.ดร.จีระ หงส์ลดารมภ์

เลขาธิการมูลนิธิพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระหว่างประเทศ
นายกสมาคมนักเรียนเก่าเทพศิรินทร์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

สุภาพบุรุษลูกแม่รำเพยที่เราภาคภูมิใจ

เรียน “นพ.เสม พริงพวงแก้ว”

นักเรียนเก่าเทพศิรินทร์ผู้เป็นสุภาพบุรุษลูกแม่รำเพย

โรงเรียนเทพศิรินทร์มีความพิเศษมากๆ ในประเด็นที่มีนักเรียนเก่าที่มีคุณภาพ ช่วยดูแลสังคมประเทศชาติ ได้รับการยกย่องจากสังคมโดยทั่วไปว่า มีความกตัญญูกตเวทิตาต่อคุณครูและโรงเรียนศิษย์เก่าหลายท่านกลับมาโรงเรียนช่วยคุณครูดูแลช่วยเหลือน้องๆ ให้คำปรึกษาในการจัดกิจกรรมต่างๆ มอบทุนการศึกษา มอบรางวัลให้นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในด้านต่างๆ ระดมทรัพยากรเพื่อร่วมพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน นักเรียนเทพศิรินทร์รุ่นน้องจึงสามารถเรียนรู้ และสัมผัสความเป็นนักเรียนเทพศิรินทร์ผู้มีความสามารถจากรุ่นพี่นักเรียนเก่าทำให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งตลอดมา

“นพ.เสม พริงพวงแก้ว” ผมรู้จักชื่อนี้มาตั้งแต่ก่อนมารับตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนเทพศิรินทร์ รู้จักท่านในฐานะเป็นคนไทยคนหนึ่งในประเทศที่ได้รับการยกย่องความเชื่อถือจากสังคม เชื่อมั่นในความดีงาม เป็นผู้อาวุโสของชาติบ้านเมือง ที่เป็นแบบอย่างที่ดีได้ในทุกๆ ด้าน

เมื่อมารับตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนเทพศิรินทร์ จึงทราบ

ว่าท่านเป็นนักเรียนเก่าเทพศิรินทร์ ทำให้รู้สึกประทับใจมากยิ่งขั้นที่มีโอกาสได้สัมผัสตัวจริงที่สถาบันแห่งนี้ เพราะพบว่า “นพ.เสมอ พริ้งพวงแก้ว เป็นนักเรียนเก่าเทพศิรินทร์ที่เป็นสุภาพบุรุษลูกแม่รำเพย” อย่างแท้จริงอีกท่านหนึ่ง

มีคำกล่าวของท่านที่ผมประทับใจ จำได้แม่นยำและนำมาถ่ายทอดให้นักเรียนปัจจุบันได้ประพฤติปฏิบัติก็คือ “ขอให้นักเรียนเทพศิรินทร์ทุกคนจงประพฤติตนให้เป็น **สุภาพบุรุษ** ชีวิตของเธอจะประสบความสำเร็จ สังคมจะเกิดสันติสุข และประเทศชาติบ้านเมืองจะก้าวหน้าพัฒนา”

๙๖ ปี นพ.เสมอ พริ้งพวงแก้ว จึงมีคุณค่าสูงสุดต่อท่านและครอบครัวที่สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าและมีความสุข เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่นในสังคม สร้างคุณประโยชน์ให้กับประเทศชาติบ้านเมือง

สำหรับโรงเรียนเทพศิรินทร์ ท่านเป็นต้นแบบของนักเรียนรุ่นน้องที่สามารถศึกษาเรียนรู้ เพื่อสืบสานเจตนารมณ์ของท่านต่อไป

“นพ.เสมอ พริ้งพวงแก้ว” จึงสมควรได้รับการยกย่องเป็นสุภาพบุรุษลูกแม่รำเพยด้วยความภาคภูมิใจของพวกเราชาวลูกแม่รำเพยตลอดไป

ประกาศิต ยังกง

ผู้อำนวยการโรงเรียนเทพศิรินทร์

นักสู้เพื่อประชาธิปไตย

เมื่อครั้งที่ผมเข้าเรียนที่โรงเรียนเทพศิรินทร์ชั้นมัธยมหนึ่งจนจบการศึกษาชั้นมัธยมหก ตลอดหกปีในโรงเรียนเทพศิรินทร์ ผมได้รับการปลูกฝังในด้านอุดมคติและอุดมการณ์ ที่อยู่นอกเหนือตำราเรียน ที่ปรากฏชัดเจนเป็นรูปธรรมมากที่สุด คือ รุ่นพี่หรือนักเรียนเก่าของโรงเรียนหลายท่านเป็นทั้งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นนักเขียน-นักคิด เป็นนักต่อสู้เพื่อความยุติธรรมของสังคม การบ่มเพาะของโรงเรียนมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก และรุ่นพี่ที่เป็นแบบอย่าง คือ ต้นแบบที่ทำให้รุ่นน้องเจริญรอยตามด้วยความภาคภูมิใจ

โรงเรียนเทพศิรินทร์ไม่ได้สร้างเฉพาะนักเรียนที่เรียนดีเรียนเก่งหรือนักฟุตบอล จุดเปลี่ยนที่ทำให้ผมรู้สึกได้ชัดเจนคือ เมื่อได้อ่านประวัติของนักเรียนเก่าเทพศิรินทร์ ชื่อของศรีบูรพา มักจะประกายขึ้นมาในแวบความคิดของผมเสมอ

ศรีบูรพาเป็นต้นแบบของนักเขียน นักคิด และนักประชาธิปไตยของยุคนั้น ศรีบูรพาเป็นเหมือนสัญลักษณ์แห่งการต่อสู้กับอำนาจรัฐที่ไม่เป็นธรรม

และนักเรียนเก่าโรงเรียนเทพศิรินทร์มิได้มีเพียงศรีบูรพา ว่ายังมีอีกหลายท่านที่ต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมต่อสังคมโดยไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ไม่หวงเพื่อประโยชน์ส่วนตัว แต่หวังให้สังคมของประเทศ

ไทยบรรลุถึงอุดมการณ์สูงสุด

นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว เป็นอีกหนึ่งบุคลากรสำคัญ นักต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย หากท่านจำได้ในช่วงเหตุการณ์ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ หรือ พฤษภาคมมิฬ ชื่อของ นพ.เสมเป็นหนึ่งในที่เข้าร่วมต่อต้านเผด็จการทหารที่ยึดอำนาจประชาชน นพ.เสมยอมเสียสละเพื่อต่อต้านความเลวร้ายของอำนาจ ความเสียสละครั้งนี้แม้ต้องแลกด้วยเลือดเนื้อ ชีวิต เพื่อนำมาซึ่งชัยชนะของประชาชน นพ.เสมก็ไม่เคยคิดที่จะท้อถอย แต่ยอมเสียสละเพื่อประชาชนส่วนใหญ่

ในโลกนี้ การเสียสละเพื่อประชาชน เป็นความประเสริฐเพริศ-แพรวที่สุด จึงไม่สงสัยเลยว่าความดีที่ นพ.เสมได้ทำนั้น ทำให้สังคมของเราตื่นตัวและพัฒนาประชาธิปไตยมากขึ้น จนนำมาซึ่งรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนที่ดีที่สุดของประเทศไทยฉบับหนึ่ง

ประเทศไทยไม่เคยขาดแคลนคนดี คนดีหลายคนไม่เคยออกสื่อไม่เคยเป็นข่าว เก็บตัวเงียบ มีชีวิตในสังคมเยี่ยงสามัญชน แต่ความดีของเขาไม่เคยจางหาย ไม่เคยอ่อนแรง ไม่เคยบกพร่อง

นพ.เสมคือบุคคลนั้น และเราขอคารวะ ในความดีที่ท่านทำ และนำพามาเพื่อให้สังคมของเราเจริญรุ่งเรือง

นิวัต พุทธประสาธ

นักเขียนรางวัลช่อการะเกดปี พ.ศ. ๒๕๓๔

ผู้ก่อตั้งเว็บไซต์ www.thaiwriter.net เว็บไซต์วรรณกรรมภาษาไทย

เว็บแรกของประเทศไทย ปี พ.ศ. ๒๕๔๔

บรรณาธิการสำนักพิมพ์เม่นวรรณกรรม

ท่านคือผู้เจริญ

คำพระคำหนึ่งเป็นคำไพเราะ คือ คำว่า “ท่านผู้เจริญ” ซึ่งถ้าจะต้องกล่าวถึง นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว แล้วก็ต้องกล่าวถึงท่านว่า **ท่านคือผู้เจริญ**

นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว ท่านเจริญแล้วด้วยศีลด้วยธรรม

ด้วยเดชแห่งศีลแห่งธรรม ที่ นพ.เสม ท่านเจริญมาดีแล้ว ชีวิตของท่านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และแสดงนัยให้เห็นถึงอนาคต ท่านจะเป็นผู้เจริญสุขในชีวิต

ผู้มีศีลมีธรรมเท่านั้นจึงจะเป็นผู้หาความเจริญให้แก่ชีวิตของตนเองได้

แม้ดูละครยังต้องย่อนดูตัว ดั่งนั้นแลเมื่อเราได้แลเห็นชีวิตของท่านผู้ใด เราก็ก็น่าจะต้องย่อนดูตัวเองว่าเรานั้นเป็นไฉน

ชีวิตที่ดีของท่านผู้หนึ่ง เป็นชีวิตที่ชนทั้งหลายควรได้ศึกษาใคร่รู้ เพื่อจะได้ถือเป็นเนติปฏิบัติตามดีนั้นที่ท่านทำ และการที่เราศึกษาชีวิตของคนดี ของคนผู้ประสบความสำเร็จ จะช่วยกระตุ้นให้เรามีกำลังน้ำใจที่จะทำดีเหมือนท่านบ้าง เพื่อที่เราจะได้เป็นคนดีและเป็นผู้ประสบความสำเร็จในชีวิตเหมือนท่าน

นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว ท่านได้รับการยกย่องนับถือจากคนทุกสาขาอาชีพ ไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ ที่ใครสักคนหนึ่งจะได้รับการยกย่องนับถือถึงเพียงนี้

ทุกถ้อยคำ ทุกความคิด ที่ นพ.เสม แสดงออกต่อสาธารณชน
ชนทุกฝ่ายจะน้อมฟังด้วยอาการเคารพ ไม่ว่าจะเห็นด้วยหรือไม่เห็น
ด้วยก็ตาม

ก็จริงแล ที่ความเป็นมนุษย์จะต้องมีข้อขัดแย้งกันเสมอ ความ
เห็นไม่อาจลงรอยกันได้หมด แต่ถ้าเมื่อใดใครสักคนหนึ่งแสดงความ
เห็นโดยสุจริต โดยธรรม แม้ใครจะไม่เห็นด้วย และแม้ความเห็นนั้น
จะไปขัดผลประโยชน์เขา

เขาก็ยังจะรับฟังด้วยอาการเคารพ

นพ.เสมทักท้วงเรื่องของชาติบ้านเมือง ทุกฝ่ายก็น้อมรับฟัง
ด้วยอาการเคารพ

เพราะทุกฝ่ายตระหนักดีว่า นพ.เสมมิได้มีนอกมีในกับใคร
ผู้หนึ่ง มิได้พูดหรือแสดงความคิดเห็นด้วยอคติ หรืออาฆาตมาดร้าย
ผู้ใด นพ.เสมพูดและทำสิ่งต่างๆ ด้วยความปรารถนาดีต่อชาติบ้าน
เมืองเป็นที่ตั้ง ต่อสังคมที่เราอยู่อาศัย ต่อเพื่อนมนุษย์ร่วมสังคม จึง
เมื่อท่านแสดงความเห็นมาโดยสุจริต ทุกฝ่ายจึงน้อมรับฟังดังที่ได้
กล่าวมาแล้ว

มีคำกล่าวหนึ่งที่ฟังแสดงดังนี้ "ใครจะเป็นคนดีหรือคนเลว ให้ดู
เมื่อเขาตายแล้ว"

ความหมายก็คือ ชีวิตที่ยังไม่สิ้น ก็อาจทำดีทำชั่วสลับกันไป
จึงเมื่อจะประเมินว่าใครดีใครชั่วก็ให้ดูตอนที่เขาตายแล้ว เอาดีชั่วที่
เขาทำมาซึ่งนำหนักกัน ถ้าดีมากกว่าก็อาจบอกได้ว่าเขาเป็นคนดี ถ้า
เลวมากกว่าก็อาจกันประณามเขาได้ว่าเป็นคนชั่ว

แล้ว นพ.เสมเล่า แม่ท่านจะอายุมากแล้วและแม่ท่านยังมีชีวิตอยู่ดี และขอให้ท่านอยู่เป็นที่พึ่งให้แก่สังคมได้นานเข้า แม่ท่านจะยังไม่ถึงฝั่ง แต่เราก็ออมรู้ได้แล้วว่าเราควรกราบกรานท่านมากเพียงไหน

ตลอดเวลาที่ผ่านมา ที่บ้านเมืองมีเรื่องมีราวมากมาย จนกระทั่งมาถึงวันนี้ ชีวิตของคนผู้หนึ่ง คือท่านผู้เจริญ ชื่อ นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว ท่านได้ประกาศตนให้โลกได้เห็นด้วยการกระทำของท่านแล้วว่า

ท่าน คือ คนดีอย่างแท้จริง

ยากเหลือเกิน ที่ในระหว่างทางเดินของชีวิต การเดินไปบนโลกที่เต็มไปด้วยสิ่งเลวร้ายมากมาย แต่คนผู้หนึ่งสามารถรักษาตนให้เป็นคนดีได้ตลอด ที่ใครๆ ก็สามารถกล่าวถึงท่านได้เต็มปากเต็มคำว่าเป็นคนดี

เราทั้งหลายจึงได้กล่าวสรรเสริญ นพ.เสมอว่าท่านเป็นคนดี มีธรรมชาติหนึ่งคือ คนดีทำได้ง่าย ทำชั่วได้ยาก คนชั่วทำชั่วได้ง่าย ทำดีได้ยาก

นพ.เสมอ ทำดีได้ง่าย ทำชั่วไม่ได้เลย ท่านจึงเป็นคนดี ความเป็นคนดีนั้นเป็นของง่าย เพียงมีศีลมีธรรมก็ได้ชื่อว่าเป็นคนดี

เพียงมีศีลมีธรรม ก็จะทำให้ตนให้มีความสุข

มีศีลมีธรรม จึงทำให้เราเป็นผู้เจริญ

เราดูชีวิตของ นพ.เสมอ แล้วต้องยอตนเองเพื่อที่เราจะได้สำนึกตนว่า เราจักเป็นคนดีเหมือนชีวิตหนึ่งที่เรา ได้มองด้วยความเคารพ

ด้วยอำนาจของคุณพระศรีรัตนตรัย

ขอให้เป็นพลวปัจจัย ให้ นพ.เสม พริงพวงแก้ว มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์แข็งแรงตลอดไป

ด้วยความนับถืออย่างสูง

ช.นิกฤษฎ์

ท.ศ.๒๙-๓๒ (๑๐๔)

นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ผู้เป็นครู พ่อ และรุ่นพี่

ผมได้เข้ามาทำงานร่วมกับหมอเสม พริ้งพวงแก้ว เนื่องมาจาก ศ.ลำลี ใจดี เป็นผู้ชวนให้มาช่วยงานมูลนิธิพัฒนาการแพทย์แผนไทย (มพท.) โดยทำหน้าที่กรรมการและற்றுฎีกของมูลนิธิฯ และงานผลิตสื่อการเรียนรู้ต่างๆ จึงมีโอกาสดำเนินงานร่วมกับหมอเสม พริ้งพวงแก้ว มากขึ้น จากที่ได้ทำงานร่วมกันจึงทำให้ทราบและพบว่า ท่านเป็นครูที่ดีให้ความรู้ ให้คำแนะนำและให้คำสั่งสอนต่างๆ เสมอ ตลอดเวลาที่ได้ร่วมทำงาน หรือประชุมกับท่าน จะพบว่าท่านให้ทั้งความรู้ คำสั่งสอนและคำแนะนำต่างๆ มากมาย

ท่านเป็นผู้มีความจำอย่างดีเลิศแม้ว่าท่านจะมีอายุมากแล้ว ท่านจะเปรียบเทียบองค์ความรู้ทางด้านแพทยกับหลักทางศาสนาพุทธ ให้ฟังอยู่เสมอ ทำให้เราทราบถึงเหตุผลวิถีทางการรักษาของแพทย์-แผนโบราณ ซึ่งบ่อยครั้งจะอิงหลักทางศาสนาพุทธเสมอ ต่อมาจึงทราบมาว่าท่านเป็นนักเรียนเก่าเทพศิรินทร์รุ่นเดียวกับท่านโอสธโกคิน, ท่านมารุต บุณนาถ และท่านสุนทร หงส์ลลิตารมณ (คุณพ่อของ ศ. ดร.จีระ หงส์ลลิตารมณ นายกสมาคมนักเรียนเก่าเทพศิรินทร์) ซึ่งเป็นรุ่นที่อาวุโสสูงสุดของนักเรียนเก่าที่มีชีวิตอยู่

ท่านมักจะเล่าการศึกษาที่โรงเรียนวัดเทพศิรินทร์ให้ฟัง ท่านจะปรารภอยู่เสมอถึงชื่อของโรงเรียน เนื่องจากในสมัยท่านจะใช้ชื่อว่า

โรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์ ซึ่งท่านจะเล่าให้เราฟังเสมอถึงความแตกต่างของนักเรียนโรงเรียนวัดเทพศิรินทร์กับนักเรียนโรงเรียนอื่นเสมอว่า โรงเรียนของเรามีจุดเด่นนอกจากนักเรียนที่เรียนเก่งแล้ว คือ เป็นโรงเรียนวัด และที่วัดเทพศิรินทร์นี้มีจุดเด่นต่างๆ มากมาย รวมถึงพระที่มาจำพรรษาที่วัดนี้จะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถดี และนักเรียนเทพศิรินทร์ได้รับโอกาสเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับศาสนา-พุทธจากพระเป็นประจำทุกสัปดาห์ ทำให้สามารถกลมเกลียวจิตใจนักเรียนให้เป็นคนดี นอกจากนี้ยังจะต้องไม่ทำตัวให้เป็นคนรกลอกสมกับ คติพจน์ประจำโรงเรียน คือ “นสฺยาโลกณฺโณ”

ทั้งท่านยังเล่าให้ฟังว่าในสมัยก่อนการศึกษาจะคู่กับวัด ทุกครั้งที่มีโอกาสท่านจึงมักจะบอกกับผู้บริหารโรงเรียนและนักเรียนเก่าเทพศิรินทร์ที่พบให้ช่วยเติมคำว่าวัดในชื่อของโรงเรียนด้วยเสมอ ท่านจะเล่าวิวัฒนาการของวิธีแก้ปัญหारेื่องต่างๆ ในยุคต่างๆ เมื่อมีโอกาสท่านจะเพียรสอนเรื่องการแพทย์วิถีพุทธให้ฟังเสมอ

ในด้านบ้านเมืองท่านเป็นผู้หนึ่งที่จะออกมาวิจารณ์อย่างตรงไปตรงมาเสมอ แม้ว่าบ่อยครั้งจะไม่ใช่ที่พอใจของผู้บริหารในขณะนั้น
สุดท้ายนี้ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายจงดลบันดาลให้
นพ.เสมอ พริ้งพวงแก้ว จงมีสุขภาพแข็งแรงตลอดไป

ด้วยความเคารพอย่างสูง

ผศ.พงษ์ศักดิ์ วรรณล้วน

คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นักปราชญ์ผู้รอบรู้

อาจารย์เสม ที่ผมเคารพนับถือตลอดมา

ผมมีโอกาสดูรู้จักอาจารย์เสม เมื่อสามสิบกว่าปีที่ผ่านมา ตอนนั้นผมเปิด “ศูนย์กายภาพบำบัดบางกะปิ” ที่ถนนสุขุมวิท ปากซอย ๔ จำได้ว่าได้เดินผ่านคลินิกแพทย์แห่งหนึ่ง ซึ่งอยู่ถัดไปทางซอย ๗ ชื่อคลินิก “บางกะปิ โอสธ” พอจำได้ว่า ที่บ้านกระจกหน้าคลินิกมีตัวหนังสือเขียนว่า “Dr. Sem” ที่แรกเข้าใจว่าคงเป็นหมอฝรั่ง เพราะแถวนั้นมีร้านขายยาอังกฤษตรางู ซึ่งมีหมอต่างชาติประจำอยู่หลายคน แต่เมื่อผลึกประตูเข้าไป จึงทราบว่าเป็นคลินิกของอาจารย์เสมนั่นเอง

คลินิก บางกะปิ โอสธ

วันที่ที่รู้ว่าผมเป็นนักกายภาพบำบัด ซึ่งในขณะนั้นยังไม่แพร่หลายเป็นที่รู้จักกัน อาจารย์เป็นแพทย์ที่เพิ่งเกษียณอายุ (ท่านลาออกจากตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิง กระทรวงสาธารณสุข ก่อนเกษียณอายุ ๘ ปี) อาจารย์ก็ให้ความสำคัญกับตนเองมาก และเล่าเรื่องต่างๆ ให้เรียนรู้มากมาย ในเวลาต่อมา

เมื่อผมมีปัญหาทางการรักษา ผมมักจะแวะไปหาอาจารย์ และทุกครั้งจะได้ความรู้ทางเวชปฏิบัติมาอย่างละเอียดจากประสบการณ์ของอาจารย์ นับได้ว่าอาจารย์เป็นครูแพทย์ที่ประสาทวิชาความรู้อีกท่านหนึ่งของผม

นพ. อดิศักดิ์ วัฒนา

ต่อมาไม่นาน อาจารย์ได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีสาธารณสุข
ในรัฐบาลของ พล.ร.อ.เอกสัจด์ ชะลออยู่ กรรมการสมาคมกายภาพ
บำบัดแห่งประเทศไทยบางท่านในสมัยนั้นและผม ได้เข้าไปชี้แจงการ
ประกอบโรคศิลปะสาขากายภาพบำบัดกับอาจารย์ จนในที่สุดจึงมีคำ
สั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน เพิ่มเติม สาขาวิชา “กายภาพ
บำบัด” และ “เทคนิคการแพทย์” เป็นการประกอบโรคศิลปะในพระ
ราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. ๒๕๑๙ ในปี พ.ศ.
๒๕๑๙ เป็นครั้งแรกในประเทศไทย

ผมเข้าใจว่า นักกายภาพเกือบทั้งหมด ยังไม่เคยทราบมาก่อน
ว่า อาจารย์เสมมีส่วนช่วยผลักดันให้มีประกาศฉบับนี้ออกมา ยิ่งนัก
เทคนิคการแพทย์แล้ว ยิ่งไม่ทราบว่าขบวนการได้มาเป็นการประกอบ
โรคศิลปะในเริ่มแรกนั้นได้มาอย่างไร จึงถือได้ว่า อาจารย์เสมเป็น
ผู้มีพระคุณต่อทั้งวิชาชีพเทคนิคการแพทย์และวิชาชีพกายภาพบำบัด

ในการจัดตั้ง “มูลนิธิพัฒนาการแพทย์แผนไทย” ผมมีโอกาส
ร่วมงานกับอาจารย์เสมหลายปี ในฐานะกรรมการของมูลนิธิฯ นับได้
ว่าอาจารย์เสมเป็นผู้นำทีมที่ไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย และส่งเสริม
วงการการแพทย์แผนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนวดไทยจนในที่สุด
การนวดไทยได้เปลี่ยนมาเป็นการแพทย์แผนไทย และ
การนวดไทยเป็นประเภทหนึ่งในการประกอบโรคศิลปะ สาขากการ
แพทย์แผนไทย ในพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ.
๒๕๔๒ อาจารย์เสมเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนทำให้การแพทย์แผนไทยกลับ
มาเป็นที่ยอมรับของสังคมไทยอีกครั้งหนึ่ง

จำได้ว่า ในพิธีเปิดการประชุมการแพทย์แผนไทยครั้งหนึ่ง

อาจารย์เสมได้กล่าวคำพังเพยของจีนเป็นภาษาจีนแต่ใจว่า “จิงเอี้ยะ
อูยเกแป่ จิงแปบ่เอี้ยะอูย” ซึ่งหมายความว่า “ยาขนานแท้รักษาได้แต่
โรคไม่จริง หากเป็นโรคจริงแล้วไซ้ร้ ทายามารักษาไม่ได้” ผมประทับใจ
ใจมากไม่เพียงแต่อาจารย์สามารถพูดภาษาจีนแต่ใจได้อย่างชัดเจน
ชัดคำ แต่ยังสามารถนำเอาสัจธรรมทางการแพทย์มาเป็นข้อเตือนสติสำหรับ
ผู้ประกอบวิชาชีพที่อยู่ในวิทยาศาสตร์สุขภาพทุกแขนง ให้ตระหนัก
ถึงความจำกัดของผู้รักษา ในทำนองเดียวกันกับคำกล่าวที่ทราบกัน
ดีว่า “แพทย์ที่เก่งกาจที่สุดบนโลกนี้ ย่อมไม่สามารถรักษาคนตายแล้ว
ให้ฟื้นคืนชีพขึ้นมาได้” อาจารย์เสมนับว่าเป็นนักปราชญ์ที่รอบรู้ศาสตร์
ต่างๆ และนำมาประยุกต์ใช้กับการดูแลสุขภาพได้อย่างดี

ในช่วงหลัง เนื่องจากสุขภาพของอาจารย์ไม่สู้ดีนัก อาจารย์จึงไม่
รับเป็นประธานมูลนิธิพัฒนาการแพทย์แผนไทย และไม่ค่อยปรากฏ
ตัวในที่สาธารณะ ผมไม่ได้พบท่านเป็นเวลาหลายปี ครั้งสุดท้าย ในที่
ประชุมมูลนิธิพัฒนาการแพทย์แผนไทย ผมได้สัญญากับท่านว่า
จะเขียนเรื่อง “การนวดฝ่าเท้า” และผมได้เขียนหนังสือ “เรื่องของเท้า
มือไม่เกี้ยว” แล้วเสร็จตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๔๘ หวังว่าจะมอบหนังสือให้
ท่านเมื่อมีโอกาสพบท่านในเร็วๆ นี้

ขอให้อาจารย์มีสุขภาพที่ดีตลอดไปครับ

ประโยชน์ บุญสินสุข

สมาคมกายภาพบำบัดแห่งประเทศไทย

มูลนิธิพัฒนาการแพทย์แผนไทย

ตำนานคนดี ที่ยังมีชีวิตและลมหายใจ คุณพ่อเสมอ พริ้งพวงแก้ว

การแพทย์โลก	ศรัทธา	นิยมไทย
ทันสมัย	สาธารณสุข	ประยุกต์เสริม
โลกตก-ออก	ยอมรับ	นับไทยเดิม
สืบทอดเสริม	นายแพทย์เสมอ	พัฒนา
ให้ Bangkok	Declaration	นั้นเถลิง
ไทยเถลิง	อนามย์โลก	ให้ได้อุตสาหกรรม
แก้สิบหกปี	ที่คุณพ่อเสมอ	จิตใจไม่ชรา
มุ่งหมายมา	สร้างกุศล	ผลอนันต์
ตลอดชีวิต	อุทิศตน	เพื่อคนอื่น
อายุยืน	ลำบากมา	พาเจริญ
ปัญหาหนัก	อยากหาทาง	ไม่หมองเมิน
ใจเปล็ดเปล็น	แก้ไข	ไม่ทุกข์ทน
ขอให้ท่าน	อายุยืน	อีกยี่นนาน
สุขสำราญ	ด้วยบุญ	หนุนรักษา
สุขสมหวัง	ตั้งใจ	ที่คิดมา
ปรารถนา	ได้ดัง	ตั้งใจเทอม

ถวิล อภัยนิคม

แพทย์แผนไทย พท.น. ๑๕

สมาคมวิชาชีพการนวดไทย มูลนิธิพัฒนาการแพทย์แผนไทย

คนดีเหนือคนดี

๘๖ ปี ที่ พ่อครูหมอ “เสม พริ้งพวงแก้ว” ผ่านร้อนผ่านหนาวมา เป็นสัญญาณบอกถึงความสมดุลของชีวิตที่อาศัย ร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นผลพวงของอาหาร พฤติกรรม แนวความคิด ตลอดจนสังคมและสิ่งแวดล้อม เรียกว่า พ่อครูหมอ “เสม พริ้งพวงแก้ว” ใช้ความรู้ความสามารถในวิชาแพทยกับชีวิตของตนเองอย่างเหมาะสม การกระทำจึงส่งผลให้พ่อครูหมอ “เสม พริ้งพวงแก้ว” มีอายุยืนถึง ๘๖ ปี นับเป็นอายุที่ทุกคนเดินไปถึงได้ยาก และมีหน้าที่การงานในตำแหน่งที่สูงสุดของกระทรวงนั้น คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

เสมือนท่านเกิดมารองรับแพทย์แผนไทยยุคมืดที่คนไทยกำลังจะลี้มภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ที่ถูกแนวคิดวัฒนธรรมตะวันตกกลืนกินและปิดบัง ท่านเป็นพ่อครูหมอที่เชื่อมแนวความคิดของคนปัจจุบัน ให้เห็นคุณค่าภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย โดยเฉพาะคนในกระทรวงสาธารณสุข จึงทำให้การแพทย์แผนไทยคลอดอกออกมาใหม่ในลักษณะก้าวหน้า สังคมเห็นคุณค่า และเจริญเติบโตขึ้นมาบ้างตามลำดับ

ที่ไหนมีแพทย์แผนไทย พ่อครูหมอ “เสม พริ้งพวงแก้ว” จะเข้าไปร่วมเป็นกำลังใจ เป็นพี่เลี้ยงและคอยช่วยเหลือทุกครั้ง เมื่อมีกิจกรรมหรือปัญหา เรียกว่าท่านมีองค์ธรรมความเป็นผู้ใหญ่อยู่ในใจเสมอคือ พรหมวิหารธรรม ซึ่งประกอบด้วย เมตตา กรุณา คือมีความรัก

ความสงสารทุกคนที่ท่านรู้จัก มีมุทิตา ยินดีปรารถนาให้ทุกคนได้ตีมี
ความสุขบนพื้นฐานอุเบกขา คือความเที่ยงธรรม ยุติธรรม

นอกจากที่กล่าวแล้ว ท่านยังเปี่ยมด้วยคุณธรรมในการอยู่
ร่วมกันนั้น คือ สังคหัตถุ ๔ คือ ทาน ปิยะวาจา อัตถจริยา สมานัตตตา
ท่านเสียสละมีแต่พูดจาปราศรัยด้วยวาจาที่สร้างประโยชน์ให้กับทุก
คนอย่างไม่ถือตัวถือตน ต้อนรับทุกคนเสมอต้นเสมอปลายไม่ว่าผู้นั้น
เป็นผู้ใหญ่หรือผู้น้อย เป็นคนจนหรือคนร่ำรวย เรียกว่าท่านมีความ
งามทั้งร่างกาย วาจา จิตใจ นับเป็นเสาหลักและแบบอย่างของผู้เป็น
หม่อมไม่ว่าแผนปัจจุบัน แผนไทย แผนโบราณ หรือว่าพื้นบ้าน

ในนามของแพทย์แผนไทยภาคใต้ องค์กรเครือข่ายสมาพันธ์
แพทย์แผนไทยแห่งประเทศไทย ไม่รู้จะสรรหาคำพูดใดที่เหมาะสมมา
เขียนประกาศเกียรติคุณของท่านเพราะท่านเป็น “คนดีที่เหนือคนดี” คง
มีแต่ความดีที่ท่านพูดให้ฟังและทำให้เห็นประทับอยู่ในความทรงจำ
ตลอดมา และเดินตามทางที่ท่านเดิน ท่านเป็นแพทย์แผนปัจจุบันที่
เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย ๑๐๐% และมีใจมุ่งหวังที่จะให้คนไทยนำ
มาประยุกต์ใช้เพื่อการพึ่งตนเองในเรื่องการบำบัดโรค รักษาผู้ป่วย
และการดูแลสุขภาพ เพื่อสร้างแนวคิดสังคมเศรษฐกิจพอเพียง ค่า-
นิยมไทยให้กับสังคมไทย เพื่อความสันติสุขที่ยั่งยืนในการอยู่ร่วมกัน
เหมือนที่ พ่อครูหมอ “เสม พริ้งพวงแก้ว” ยึดถือปฏิบัติมา ๙๖ ปี

เขียนมาถึงตรงนี้...ขอปิดด้วยคำพูดที่เคยได้ยินและประทับใจ
ในหู ที่ท่านพูดว่า ความเป็นหม่อมจะสำเร็จได้อยู่ที่เพื่อรักมนุษย์ แล้ว
ความสุขยั่งยืนก็จะตามมา นั่นคือ เราได้เป็นมนุษย์ คือ ผู้มีใจสูง ใจ

ประเสริฐ เป็นหมอ เป็นที่พึ่งของผู้เจ็บป่วยได้ สมกับคำว่า หมอ คือ
ผู้มีความรู้

ในที่สุด ขอพลังแห่งบุญที่ท่านบำเพ็ญมาแล้ว ๕๖ ปี และพลังที่
คณะชาวแพทย์แผนไทยทั่วประเทศบำเพ็ญมาแล้ว ส่งผลให้ พ่อครู
หมอเสม พริ้งพวงแก้ว จงมีอายุยืนยาวสุขภาพแข็งแรง เป็นร่มโพธิ์
ร่มไทร เป็นเสาหลัก เป็นดวงใจ ของชาวแพทย์แผนไทยตราบเท่า
นานแสนนาน

สรรงค์ อัครโตตร

สมาคมเภสัชและอายุรเวชโบราณ จังหวัดสงขลา
สมาพันธ์แพทย์แผนไทยแห่งประเทศไทย

ผู้มีจิตใจสูง

ท่าน ศ.นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว ท่านเป็นคนที่มีความจำดีมาก เมื่อครั้งที่ทีมงานสวดศพ นพ.กรุงไกร เจนพานิช หลังจากเสร็จงานนายแก้ว วิฑูรย์เชียร (ขณะนั้นเป็นผู้จัดการสำนักงานมูลนิธิหมอชาวบ้าน) ไปส่งครูเสมที่บ้าน บังเอิญเป็นทางผ่านบ้านผม ผมจึงขอโดยสารกลับด้วย พอผ่านร้านข้าวต้ม ผมก็ขอร้องท่านให้แวะทานข้าวต้ม ผมยังจำได้ว่า ท่านเป็นคนสมถะมาก ท่านทานข้าวต้มเปล่า ๑ ถ้วยกับผัดผักบุ้งไฟแดงและโซดา ๑ ขวดเท่านั้น ขณะที่ทาน ท่านกรุณาให้ความรู้หลายเรื่อง ท่านเตือนให้**คนเราควรใช้ชีวิตประจำวันร่วมกับธรรมชาติ** ยกตัวอย่างการทำความสะดวกสบายบ้านเป็นการออกกำลังกายที่ดีแล้วยังทำให้บ้านสะอาดด้วย และที่ประทับใจมากหลังจากนั้นมาไม่ว่าจะนานแค่ไหน ถ้าเจอผมทุกครั้งท่านจะพูดเรื่องผมเลี้ยงข้าวต้มท่านทุกครั้ง ทำให้ผมยิ่งเคารพท่านมากขึ้น

และทุกครั้งที่ท่านไปพูดในงานไหว้ครูของโครงการฟื้นฟูการนวดไทย อาจารย์สำลี ใจดี จะให้ผมเป็นผู้ดูแลต้อนรับทั้งไปและกลับเสมอและผมยังจำเรื่องที่ท่านพูดว่า **มนุษย์นั้น แปลว่า ผู้ที่มีจิตใจสูง** ผมเลยขอยืมคำพูดนี้ไปพูดตอนผมสอนลูกศิษย์ของผมทุกครั้ง

ศ.นพ.เสมได้เล่าถึงประสบการณ์ครั้งแรกที่จบเป็นแพทย์เข้ารับราชการกรมสาธารณสุข เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๘ ท่านสมัครไปปราบอหิวาต์ที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในเวลานั้นได้เกิดอหิวาต์โรค

ระบาดหนัก ทางกระทรวงตั้งโรงพยาบาลเอกเทศขึ้นตามศาลาวัด (โรงพยาบาลชั่วคราวในต่างจังหวัดที่มีโรคระบาด) ท่านเล่าว่าที่ตั้งโรงพยาบาลมีแต่ศาลาวัดเฉยๆ ต้องจัดการทุกอย่างด้วยตัวเอง ไม่มีผู้ช่วย ไม่รู้ว่าทำไมคนที่นี่ไม่มาช่วย ภายหลังจึงรู้ว่าชาวบ้านโกรธเจ้าหน้าที่หน่วยฉีดวัคซีน เพราะรู้สึกว่าคุณบังคับให้ฉีดวัคซีน ชาวบ้านโกรธมากที่มาบังคับและไม่พาผู้ป่วยมารักษา

ท่านอยู่ที่ศาลาวัดหลายวัน ไม่มีคนไข้มาสักคน จะมีก็แต่หามาฝังศพ จนกระทั่งวันหนึ่งเขาหามาคนเข้ามา บอกให้หมอรักษา ญาติๆ นี้กลัวตายแล้วจะเอาไปฝังแต่เปลี่ยนใจลงมาให้หมอรักษาก่อน หมอเสมให้นำน้ำเกลือจนคนป่วยลุกได้ ญาติที่มาด้วยตื่นเต้นดีใจและรู้ว่าโรคนี้รักษาได้ ไม่ควรปล่อยให้ตาย คนไข้คนแรกที่หมอเสมช่วยไว้เป็นหัวหน้าคนเลง จึงบอกชาวบ้านว่า หมอคนนี้รักษาชีวิตเขาไว้ใครจะไปแตะต้องไม่ได้เด็ดขาด และให้พาคนป่วยไปหาหมอ จนหมอต้องรับคนป่วยมากขึ้น จึงมีปัญหาน้ำเกลือไม่พอ เพราะต้องนั่งเรือไปเอาที่จังหวัด ใช้เวลานานไม่ทันการณ์ และน้ำเกลือที่ได้มาก็จำนวนน้อยไม่เพียงพอ ท่านจึงคิดวิธีแก้ปัญหาจนได้ความคิดจากพวกต้มเหล้าเถื่อน โดยนำเครื่องกลั่นเหล้ามาใช้กลั่นน้ำฝนให้เป็นน้ำบริสุทธิ์ แล้วนำมาผสมเกลือและน้ำตาลให้คนป่วย การทำน้ำเกลือกันเองที่ศาลาวัด เป็นความคิดริเริ่มในการนำวัสดุท้องถิ่นมาดัดแปลง โดยชาวบ้านเข้ามามีส่วนช่วยเหลือ ได้รับความนิยมนิยมใสจากชาวบ้าน ทำให้มีคนไข้มารักษามากขึ้น

จากประสบการณ์ของท่าน จะเห็นว่าท่านมีความจริงใจ บริสุทธิ์

ใจต่อเพื่อนมนุษย์ และทุกครั้งที่ท่านให้ความรู้ ท่านจะผสมผสาน
ด้านแพทย์แผนไทย (แผนโบราณ) และแพทย์แผนปัจจุบัน ให้เรา
เห็นความสำคัญทั้ง ๒ ศาสตร์ นับว่าท่านเป็นปราชญ์ที่ประยุกต์ความ
รู้ทั้ง ๒ ทาง ให้เข้ามาเป็นหนึ่งเดียวอย่างกลมเกลียว

สุดท้ายนี้ผมขอให้ท่านมีอายุยืนมากกว่าครบรอบ ๘๖ ปี ไป
เรื่อยๆ และอยู่อย่างมีความสุขกายสบายใจ มีสุขภาพแข็งแรงตลอดไป

พิศิษฐ เบญจมงคลวารี

แพทย์แผนไทย

ภก.๑๑๔๘๕, บว.๑๑๔๙๒, พท.น.๓๕

สมาคมเภสัชและอายุรเวชโบราณแห่งประเทศไทย

สมาพันธ์แพทย์แผนไทยแห่งประเทศไทย

ครูเสมอ เป็นครูที่ควรบูชา

อาจารย์เสมอ พริ้งพวงแก้ว เป็นบุคคลระดับชาติ เป็นอดีตรัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุข เป็นที่เคารพนับถือของคนทุกวงการ ผมได้มีโอกาสสัมผัสท่านอย่างใกล้ชิด และได้เห็นว่าท่านเป็นคนติดดิน มีความเป็นไทยแท้ เป็นหมอแผนปัจจุบันที่ศรัทธาต่อแพทย์แผนไทยมาก

ผมมีโอกาสได้เข้าร่วมประชุมใหญ่กับโครงการฟื้นฟูการนวดไทย มูลนิธิสาธารณสุขกับการพัฒนา ที่คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ มีหมอแผนปัจจุบันหลายคนที่ผมจำได้ เช่น อาจารย์เสมอ พริ้งพวงแก้ว, อาจารย์กรุงไกร เจนพานิช (ถึงแก่กรรม) อาจารย์ประโยชน์ บุญสินสุข, นพ.ประพจน์ เกตุรากาศ, อาจารย์ลำลี ใจดี (ประธานมูลนิธิสาธารณสุขกับการพัฒนา) อาจารย์ยงศักดิ์ ตันติปิฎก ฯลฯ หมอแผนไทยก็มีมาก ผมคงไม่ต้องเอ่ยนาม หัวใจของงานคือ **“การฟื้นฟูการนวดไทย นำการนวดเข้าสู่ระบบสาธารณสุขมูลฐาน เพื่อลดการใช้ยาแก้ปวด”** หมอเสมอ, อาจารย์ลำลี ใจดี, อาจารย์ประเวศ วะสี รวมทั้งท่านอื่นๆ คิดตรงกันที่จะใช้การนวดไทยมาแก้ปัญหาสุขภาพ จึงเป็นโอกาสดีต่อวงการนวดไทย ที่ทำให้หมอนวดไทยได้รวมตัวกัน ศึกษาวิชาการนวดไทยอย่างจริงจัง จนมีหลักสูตรการเป็นที่ยอมรับ มีการส่งคายนานหลักสูตรต่างๆ จัดทำ **ตำรานวดไทย** ที่สมบูรณ์แบบ ตลอด จนมีกฎหมายมารองรับ ส่งผลให้ **หมอนวดไทยมีใบประกอบโรคศิลปะ**

สาขาการแพทย์แผนไทย ประเภทการนวดไทย ไม่เป็นหมอเถื่อน

การฟื้นฟูการนวดไทยสำเร็จได้ ก็เพราะมีครูเสมเป็นผู้จุดประกายความคิด เป็นผู้ให้กำลังใจ เป็นผู้เชื่อมโยงให้หมอแผนปัจจุบันและหมอโบราณช่วยกันทำงาน ท่านมีความปรารถนาดีด้วยใจบริสุทธิ์ ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน แอบแฝง หรือผลพลอยได้ส่วนตัวทั้งสิ้น ชื่อเสียงของท่านได้มาจากความดีของท่านอยู่แล้ว หมอนวดไทยทั้งหลายควรรักษาความดีงามของวิชาชีพนวดไทย อย่าเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวจนทำลายตัวเองในที่สุด

ครั้งหนึ่ง ครูเสมเคยพูดไว้ว่า “หมอนวด เป็น ครู บา อาจารย์ พ่อไม่อยากจะให้ใช้คำว่า อาจารย์ เพราะไม่ค่อยหนักแน่น ให้ใช้คำว่า ครู คือผู้สั่งสอน คำนี้มีความหนักแน่น ครูเป็นผู้สั่งสอน ผู้มีคุณธรรม จริยธรรม อ่อนน้อมถ่อมตน”

“ครูเสม จึงเป็น ครู” เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งหลาย ทั้งการใช้ชีวิตและความรู้ คำทุกคำที่ท่านพูดเป็นประโยชน์ต่อทุกคนที่ได้ฟังเสมอ ผมขอสำนึกในพระคุณของท่านชั่วชีวิต และขออุทิศตนพัฒนาวงการนวดไทยจนกว่าผมจะหมดแรง

ขอให้คุณพระศรีรัตนตรัยคุ้มครองให้ท่านมีสุขภาพแข็งแรงปราศจาก โรคภัย มีแต่ความสุขและอายุยืนเทอญ

บุญทำ กิจนิยม

แพทย์แผนไทย พท.น. ๒๑

สมาคมวิชาชีพการนวดไทย สมาพันธ์แพทย์แผนไทยแห่งประเทศไทย

ผู้มีพระคุณแห่งวงการนวดไทย

กราบเท้าคุณพ่อเสมอที่รัก และเคารพยิ่ง พ่อเป็นกำลังใจ เป็นแสงสว่างนำทางให้เหล่าลูกๆ ในวงการนวดไทยทั้งหลาย คำสอน คำเปรียบเทียบ คำชี้แนะของคุณพ่อ คงอยู่ในความทรงจำของพวกเราเสมอ ตั้งแต่ได้พบคุณพ่อครั้งแรก เมื่อ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๘ ในงานสัมมนาฟื้นฟูการนวดไทย ที่กรมประชาสัมพันธ์ จากนั้นลูกก็ได้

เข้าร่วมงานในโครงการฟื้นฟูการนวดไทย ทำให้ได้มีโอกาสพบคุณพ่ออีกหลายครั้ง คุณพ่อเล่าประวัติความเป็นมาของหมอยไทยในอดีต พ่อเล่าว่านักเรียนแพทย์ที่ศิริราช สมัยนั้นยังได้เรียนแพทย์แผนไทย แต่ต่อมาก็หายไป เรียน-สอนเฉพาะแพทย์แผนปัจจุบัน

พ่อจึงย้ำเตือนให้ลูกๆ ที่เป็นแพทย์แผนไทย ศรัทธาและหาความรู้การแพทย์แผนไทยให้กลับมาใช้ด้วยหัวใจที่มีคุณธรรม และมีศีลธรรม พ่อเน้นให้หมอดองถือศีล ๕ ใช้ความรู้ไปรักษาผู้ป่วยโดยไม่โลภ พ่อเตือนมากสำหรับหมอนวดว่า “อย่านำเรื่องนวดไปใช้ในทางกามารมณ์ มันจะทำให้เสื่อมเสียกันหมด”

นพ. อุทพงษ์ มิตินาถกา

ลูกชายซึ่งในความช่างจำ และเล่าเหตุการณ์ให้พวกลูกๆ ฟัง
อย่างไม่รู้เบื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานไหว้ครู เพราะไม่เครียด ไม่เป็น
วิชาการมากไป พ่อพูดเหมือนเป็นการบอกเล่าสู่กันฟัง ลูกจดจำสิ่งที่
ดีงามที่พ่อพูด และนำเอาไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้ประโยชน์ ได้
ความรู้จากการฟังคุณพ่อ จากความรู้ที่มีติดตัวมาไม่มากนัก จากแรง
ใจที่รับจากคุณพ่อ และความรู้เพิ่มเติมที่ได้จากการแลกเปลี่ยน
ประสบการณ์ระหว่างเพื่อนๆ หมอหมวดในโครงการฟื้นฟูการนวดไทย
มูลนิธิสาธารณสุขกับการพัฒนา มูลนิธิพัฒนาการแพทย์แผนไทย
และคณะ

จน ณ เวลานี้ ลูกมีโอกาสไปยืนอยู่ในที่อันทรงเกียรติทั้งหลาย
ได้มีโอกาสได้เป็นผู้ร่วมวิจัย และได้เป็นหนึ่งในผู้สร้างตำรานวดไทย
ได้เป็นหนึ่งในผู้ประกอบโรคศิลปะ สาขาแพทย์แผนไทย ประเภทการ
นวดไทย รุ่นที่ ๑ และได้เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เรื่องการนวดไทยให้
แก่บุคคลต่างๆ และมีโอกาสแนะนำพ่อแม่ที่มีลูกพิการใช้การนวดไทย
ช่วยพัฒนาฟื้นฟูร่างกายแก่ลูก ได้มีโอกาสให้ความรู้เรื่อง **การดูแลสตรี
ก่อนและหลังคลอดด้วยการนวดไทย** ความรู้ความสามารถเหล่านี้ ลูก
จดจำคุณพ่อเป็นแบบอย่างที่ดี ที่ทำงานให้สังคม

ขอกราบพ่อเสมอผู้มีพระคุณแห่งวงการนวดไทย

ลูกอยากให้คุณพ่อเป็นแบบอย่าง เป็นแสงสว่างนำทางให้เรา
เราไปนานๆ นะคะ

- ขอพ่อเป็นประทีป ส่องทางสว่าง
- ขอพ่อนำทาง อันสดใส

- ขอพ่อเป็นต้นแบบ แห่งแพทย์แผนไทย
- ขอพ่อเป็นแรงใจให้ลูกๆ ทำการพัฒนารุ่นชาวไทยต่อไป

ประทีน ทรัพย์บุญมี

แพทย์แผนไทย พท.น. ๒๗

สมาคมวิชาชีพการนวดไทยมูลนิธิพัฒนาการแพทย์แผนไทย

อาจารย์เป็นมิ่งขวัญและกำลังใจ

กราบคารวะท่าน ศ.นพ.เสมอ พริ้งพวงแก้ว ที่เคารพอย่างสูง
ดิฉันขอกล่าวด้วยความจริงใจว่า ท่านอาจารย์ไม่เพียงแต่เป็น
มิ่งขวัญกำลังใจอย่างสูง แก่การแพทย์แผนไทย ยังเป็นขวัญกำลังใจ
แก่พลเมืองไทยหลังการปฏิรูปการเมืองทุกครั้ง ในปัญหาที่เกี่ยวกับ
คุณธรรมจริยธรรมของการเมืองไทยด้วย

ท้ายนี้ ขอให้ท่านอาจารย์จงมีสุขภาพแข็งแรง สุขกาย สุขใจค่ะ

พูนสุข กังสนารักษ์
แพทย์แผนไทย

ขอเป็นลูกศิษย์ “พ่อ-ครูเสม”

ดิฉันมีโอกาสได้ฟังโอวาทของพ่อเสมเพียงครั้งเดียว ได้อ่านบทความต่างๆ ที่รวบรวมเขียนถึงพ่อเสมในการจัดทำ “บันทึกน้ำใจ” และได้อ่านชีวิต ผลงานของพ่อเสมบ้างเล็กน้อย ทำให้ได้เห็นความเป็น “พ่อ” ความเป็น “ครู” ของท่าน ท่านมีพื้นฐานชีวิตที่มีธรรมะของพระพุทธองค์นำทาง ให้มีหลักคิดและการปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นหมอ เป็นครู เป็นพ่อที่สมบูรณ์แบบ สมควรที่จะให้กลุ่มนักเรียน นักศึกษา ได้มีโอกาสได้ศึกษา ได้อ่าน เรื่องราวของพ่อ เพื่อสร้างจิตสำนึกในทางสังคมทำประโยชน์ต่อส่วนรวมมากขึ้น ตามแต่หน้าที่ของแต่ละคนเท่าที่จะทำได้

ดิฉันฟังพ่อเสมพูดในงานรับขวัญและแสดงมุทิตาจิต แต่ผู้ประกอบโรคศิลปะ สาขาแพทย์แผนไทยประเภทการนวดไทย รุ่นที่ ๑ เมื่อ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๘ เท่าที่จำได้เช่น “มนุษย์คือผู้ที่มีจิตใจสูง สูงกว่าสัตว์เดรัจฉาน เพราะมีสมองส่วนที่สามารถคิดสิ่งดี ซึ่งสัตว์ไม่มี สัตว์มีเพียงสัญชาตญาณ... ร่างกายของมนุษย์ประกอบด้วยน้ำ ๗๐% ทั้งเลือด น้ำเหลือง น้ำเสียที่ต้องขับถ่าย มนุษย์รู้จักการนวดรักษากันมาตั้งแต่โบราณ การนวดจะช่วยให้น้ำในร่างกายมีความเคลื่อนไหว สร้างสมดุลให้ระบบไหลเวียนดี ทำให้ชีวิตมีความสุขได้...” เป็นต้น พ่อเสมตั้งใจให้ทั้งหลักธรรมะ ความรู้ และความสนใจแก่ผู้ฟังครบถ้วน

จากชีวประวัติของพ่อเสมอที่เลือกเรียนแพทย์จบแล้วก็เลือกเป็น
หมอชนบท ต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคมากมาย ซึ่งสามารถ
ผ่านพ้นไปได้ด้วยคุณธรรมควบคู่กับความรอบรู้หลายด้านของท่าน
ทั้งการรักษาชาวบ้านที่ท่านใช้ทั้งความรู้แพทย์แผนไทยและแผน
ปัจจุบัน ยึดมั่นในหลักการพึ่งตัวเอง นำไปสู่แนวทางสาธารณสุขมูล
ฐาน ที่พ่อเสมอได้เปรียบเทียบกับหลักกรรม “อตฺตาทิ อตฺตโน
นาถิ ตนฺเป็นที่พึ่งแห่งตน” (จากหนังสือจิตนั้นสำคัญไฉน)

กล่าวคือเมื่อช่วยให้ทุกคนมีความรู้สามารถช่วยตัวเองได้ ต่อมา
สร้างจิตสำนึกให้ร่วมมือช่วยเหลือกันในชุมชน แก้ปัญหาสุขภาพ
ปัญหาปากท้อง ร่วมกันพัฒนาชุมชน สังคมนั้นก็จะมั่นคง... แนวคิด
นี้บุคลากรด้านสาธารณสุขโดยเฉพาะแพทย์ชนบทมีความคิดก้าวหน้า
ได้นำไปใช้ในพื้นที่ชนบทเมื่อ ๓๐ กว่าปีมาแล้ว ทั้งหมด เจ้าหน้าที่
โรงพยาบาลและอาสาสมัคร NGO มีความเข้มแข็งในการลงพื้นที่ สู้
กับกระแสทุนนิยมที่รุกเข้าชนบท มีความพยายามเน้นเรื่องการพึ่ง
ตนเองให้ชาวบ้านนำสิ่งดีๆ ในอดีตมาใช้ เช่น นโยบายสนับสนุนการ
ใช้สมุนไพร พื้นฟูการนวดไทย มาทดแทนการใช้ยาแก้ปวด รวมกลุ่ม
ชาวบ้านตั้งกองทุนยา สหกรยา (เกิดจากความร่วมมือของชาวบ้าน)
โดยพ่อเสมอมีส่วนช่วยอย่างมาก ต่อมาเมื่อกระแสความนิยมสมุนไพร
และการนวดไทยเพิ่มขึ้นมาก กลับเป็นหนทางให้กลุ่มบุคคลนำไป
หากินด้วยวิธีต่างๆ เช่น ลูกกลอนสมุนไพรใส่สเตียรอยด์ ผู้นำวดบาง
คนหากินโดยนวดบำเรอ หรือแม้กระทั่งหลอกผู้เรียนนวดไทยขาย
ลายเซ็นทำให้ผู้เรียนคิดว่าได้ใบประกอบโรคศิลปะ เป็นเรื่องที่พ่อเสมอ

ห่วงใยคอยย้ำเตือนหมอแผนไทยให้มีคุณธรรมช่วยเหลือกัน ช่วยเหลือประชาชน

ในโอกาสที่พ่อเสมมีอายุครบ ๙๖ ปี ด้วยบุญบารมีของท่าน ทำให้ท่านมีสุขภาพ พลานามัยสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยอวยพรให้ท่านมีอายุยืนนาน สุขภาพแข็งแรงยิ่งขึ้น และขออำนาจบารมีแห่งคุณงามความดีของพ่อเสม ได้เป็นพ่อพิมพ์ให้เรื่องราวของพ่อเสมได้เผยแพร่แก่ลูกศิษย์รุ่นลูกหลานต่อไป ให้ได้ศึกษา เพื่อสร้างสติปัญญา มีพลัง และยึดมั่นในคุณธรรมร่วมสร้างสังคมให้มีความสุขอย่างแท้จริง

สุदारัตน์ สุวรรณพงศ์

เจ้าหน้าที่มูลนิธิสาธาณสุขกับการพัฒนา

พ.อ. อรรถพงษ์ มีดีทางไกล

อาจารย์บุชา คุรุเสมอ พริ้งพวงแก้ว

เมื่อกลางปี พ.ศ. ๒๕๔๕ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้เปิดสอน หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ในระดับปริญญาตรี ขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย ครั้งนั้นได้รับเมตตาจากท่าน นพ.เสมอ พริ้งพวงแก้ว ได้ให้ความช่วยเหลือ ให้แง่คิด และให้กำลังใจในหลายๆ เรื่อง ทำให้การดำเนินงานของหลักสูตรสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เมื่อการจัดทำหลักสูตรสำเร็จลุล่วงเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก่อนที่จะมีการรับนิสิตรุ่นแรกเข้าศึกษาตามหลักสูตร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้จัดประชุมสัมมนาบุคลากรทางด้านการแพทย์แผนไทยที่ปฏิบัติงานในภาคอีสานขึ้น เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์หลักสูตร และระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมาย รวมทั้งระดมสรรพกำลังจากทุกภาคส่วนให้เข้ามาร่วมกันขับเคลื่อนผลักดันการพัฒนาวิชาชีพการแพทย์แผนไทยให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

ในโอกาสดังกล่าว ท่าน นพ.เสมอ พริ้งพวงแก้ว ให้ความเมตตา รับเป็นประธานการประชุมสัมมนา และกล่าวปาฐกถาเป็นปฐมฤกษ์อีกด้วย นับเป็นสิริมงคลอย่างยิ่งแก่หลักสูตร และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ท่าน นพ.เสมอ พริ้งพวงแก้ว ฝากให้เราศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ท่านย้ำให้เห็นว่าการที่พวกเราสืบทอดเชื้อสายเผ่าไทยมาได้จากบรรพบุรุษเป็นเวลาเนิ่นนานนับพันปี ย่อมต้องมีระบบสุขภาพ

และระบบการแพทย์ที่เก่งที่ดี จึงสามารถแก้ไขปัญหาทางสุขภาพหรือ
เยียวการรักษาโรคร้ายไข้เจ็บต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงสามารถ
ดำรงเผ่าไทยมาได้ไม่สูญสิ้นไปจากโลก

ดังนั้นเราต้องเรียนรู้และวิจัยจากรากเหง้าภูมิปัญญาดั้งเดิมของ
เรา ในกรณีของมหาสารคาม ท่านกล่าวว่าควรศึกษาเอกสารโบราณ
ต่างๆ ซึ่งได้จารึกองค์ความรู้ในการรักษาผู้ป่วยและบำบัดโรค รวม
ทั้งตำรับตำรายาต่างๆ ไว้มากมาย คำแนะนำดังกล่าวจึงเป็นประโยชน์ให้
พวกเราได้แนวทางการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องต่อมา

ในปัจจุบัน หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์ อยู่ในความ
ดูแลของคณะแพทยศาสตร์ (ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๗) แต่สิ่งที่ท่าน
นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว ได้ให้คำแนะนำไว้ยังคงเป็นหลักอันมั่นคงให้
คณะผู้ทำงานและลูกศิษย์สาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ได้ยึดถือ
เป็นแนวทางในการดำเนินงานอย่างยั่งยืนมาจวบจนถึงปัจจุบัน

ในมงคลสมัยครบ ๙๖ ปี ของท่าน นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว
จึงขอตั้งจิตอธิษฐานนมัสการพระศรีรัตนตรัย โปรดอวยสวัสดิ์
พิพัฒนามงคลแด่ท่านอาจารย์ตลอดกาลนานเทอญ

ภก.ผศ.ดร.พุมพิพงศ์ สัตยวงศ์ทิพย์

รักษาการคณบดีคณะเภสัชศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

แด่น้องผู้ทิวไทย

กราบอาจารย์เสมที่เคารพยิ่ง จากเจ้าตัวสูงๆ

นับได้ว่าท่านอาจารย์เปรียบเสมือนพ่อคนที่สอง ได้ร่วมงานกับท่านอาจารย์ครั้งแรกเมื่อท่านมาเป็นประธานกรรมการมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก ที่ดิฉันเป็นกรรมการเริ่มก่อตั้งเมื่อประมาณ ๒๕ ปีที่แล้ว ท่านมักจะมาประชุมโดยการนั่งรถโดยสารสาธารณะประจำทาง และกลับด้วยวิธีการเดียวกันเสมอ แม้ทางมูลนิธิฯ จะพยายามจัดรถรับส่งท่านก็ไม่ค่อยใช้บริการ ส่วนใหญ่ดิฉันเป็นผู้ทำหน้าที่สารพัดทั้งไปและกลับระหว่างเดินทางทุกครั้ง ท่านจะเล่าเรื่องราวต่างๆ ให้ฟังเสมอตลอดจนซักถาม ให้ข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์มากๆ

สิ่งหนึ่งที่เป็นรากฐานสำคัญของพัฒนาการของสังคมคือ การพัฒนาเด็กรอบด้าน ทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม ซึ่งเป็นงานหลักของมูลนิธิ ตามคำกลอนประจำมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก ที่ว่า

เพื่อเด็กน้อยร้อยพันได้อิ่มท้อง

เพื่อน้องๆ หลุดพ้นคนกดขี่

เพื่อเด็กไทยซึ่มซับริบสิ่งดี

เพื่อให้มีผู้ใหญ่ได้ช่วยกัน

ในช่วงแรกของการดำเนินงานนั้น มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก ได้ริเริ่มภารกิจที่สำคัญ คือโครงการแด่น้องผู้ทิวไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๓ (เป็นโครงการที่ขยับขยายมาจากโครงการแด่น้องคนเล็ก

ที่หลายหน่วยงานได้ร่วมแรงร่วมใจกันจัดทำ) เพื่อสำรวจสภาพปัญหา
เด็กขาดสารอาหาร ซึ่งสมัยนั้นมีจำนวนมาก และมีความรุนแรง จึง
ช่วยสนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน และโครงการพัฒนาโรงเรียน
ให้พึ่งตนเองในด้านการเกษตร เพื่อนำผลผลิตมาทำอาหาร ภายใต้
ความร่วมมือของ “บวร” คือ บ้าน วัด โรงเรียน

ทั้งนี้นับได้ว่าโครงการแด่ห้องผู้หิวโหยได้เปิดศักราชใหม่ของการ
ณรงค์เพื่อช่วยเหลือสังคม ด้วยแรงสนับสนุนของปัจเจกชนรายย่อย
ภายในประเทศโดยแท้ ด้วยเงินคนละ ๑ บาท สำหรับอาหารกลางวัน
๑ มื้อ หรือ ๓๐ บาทต่อเดือน จนต่อมาได้รับการสนับสนุนจากสื่อ-
มวลชน นักธุรกิจ นักร้อง นักแสดง มากมาย จนเป็นที่รู้จักกว้างขวาง
และในที่สุดรัฐบาลจึงมีการจัดทำนโยบายอาหารกลางวันเด็กนักเรียน
จนถึงทุกวันนี้

เรื่องความซื่อสัตย์ โดยเฉพาะเรื่องการเงินของมูลนิธิฯ เป็น
สิ่งที่ท่านได้เตือนเสมอมา และถือเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญอันดับ
ต้นๆ

ต่อมาท่านได้รับมาเป็นประธานมูลนิธิพัฒนาการแพทย์แผน
ไทย ที่ดิฉันร่วมเป็นกรรมการและเลขานุการ เพื่อหวังจะให้มีการนำ
ภูมิปัญญาไทยมารับใช้สังคม อาจารย์ก็ย้ำเรื่องนี้อยู่เสมอ

ตลอดเวลา ท่านอาจารย์ได้ให้ความเมตตาและความเป็น
กันเองต่อดิฉันเสมอๆ จำได้ว่าเคยพบบุคคลต่างๆ ไปพบท่านทั้งสมัย
เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข หรือไม่ว่าจะเป็นช่วงใดๆ ท่าน
ก็ยังให้ความเสมอต้นเสมอปลาย ท่านจะถามหาว่าเจ้าตัวสูงๆ ไปไหน

เวลาที่ไม่ได้ไปร่วมวง

นับได้ว่าท่านอาจารย์เป็นแบบอย่างของการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย ดูแลสุขภาพกายและใจ มีสติในการทำงาน ทุ่มเทเพื่อการทำงาน เพื่อผู้ปวยและสังคมอย่างเต็มที่ ยังมีเรื่องราวอีกมากที่ได้เรียนรู้จากท่านอาจารย์

ในวาระฉลองอายุครบ ๙๖ ปี ท่านอาจารย์เสมอ ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อำนวยพรท่านอาจารย์ให้แข็งแรง เพื่อเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของลูกหลานต่อไป และจะถือเป็นแบบอย่างในการทำงานและดำรงตนต่อไปค่ะ

ภญ.ดร.นียดา เกียรติยิ่งอังศุลี

คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จิตวิญญาณและจริยวัตรที่เต็มเปี่ยม

“คุณหมอเสม” เป็นท่านผู้ใหญ่ที่คนรุ่นหลังสามารถกราบไหว้ด้วยความเคารพรักและนับถือด้วยความสนิหใจ เมตตาของท่านที่มีต่อคนทำงานเพื่อสังคมส่วนรวมนั้น มีอย่างต่อเนื่องจากรุ่นต่อรุ่นไม่ขาดสาย

หากจะมองท่านในฐานะแพทย์ ก็ยิ่งเต็มขึ้นไปด้วยความภูมิใจที่เมืองไทยได้มี “คุณหมอเสม” เป็นแบบอย่างของแพทย์ที่มีจิตวิญญาณและจริยวัตรที่เต็มไปด้วยความเอื้ออาทรต่อผู้ป่วยอย่างเต็มกำลังและไม่เลือกปฏิบัติ

ยิ่งกว่านั้น “คุณหมอเสม” ยังมีได้ตีกรอบบทบาทของท่านไว้เพียงในสายงานวิชาชีพแพทย์เท่านั้น เพราะประจักษ์กันดีว่าท่านได้มีบทบาทร่วมในความพยายามแก้ปัญหาบ้านเมืองในฐานะ “พลเมืองดี” มาโดยตลอด ท่านใช้เวลาแก่การส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนคนด้อยโอกาสด้วย แนวคิดแนวทางสร้างสรรค์และยืนหยัดเป็นหลักให้คนรุ่นหลังได้ดำเนินรอยตามอย่างไม่ทอดยหรือเลิกรา

ประการสำคัญที่จะละเว้นไม่กล่าวเสียไม่ได้ก็คือ ท่านมีความเชื่อและยกย่องบทบาทความเป็นแม่ของสตรี ซึ่งเป็นผู้เลี้ยงดูอบรมสั่งสมบ่มเพาะลูกให้เจริญเติบโตเป็น “คนดี” มาตลอดเวลาอันยาวนาน และท่านเองก็ได้เป็นแบบอย่างของการให้เกียรติและยกย่องภรรยาของท่าน และเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ “อยู่เย็นเป็นสุข” ได้อย่างน่าชื่นชม

๑๖ ปีของท่านเต็มไปด้วยคุณูปการแก่สังคม และผู้คนหลากหลายกระจายตัวกว้างขวางอย่างต่อเนื่องและสืบสานกันต่อๆ ไป ฉะนั้นในฐานะที่เป็นผู้มีโชคดียิ่งได้รับความเมตตาจากท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอมีส่วนร่วมอธิษฐานจิตต่อพระคุณเจ้าทั้งหลายให้ได้โปรดอำนวยการให้ “คุณหมอสเม” ผู้เป็นปราชญ์บุคคลของสังคมไทยได้ยืนยงดำรงชีวิตที่สงบเย็นเป็นสุข และแผ่เมตตาธรรมได้เต็มตามกุศลจิตที่ท่านมีเสมอมาและตลอดไป

ศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์

ตอบรับทุกที ในการจัดสร้างอนุสรณ์สถาน ๑๔ ตุลา ที่สี่แยกคอกวัว มี ปัญหาอุปสรรคมากมาย ในที่สุดท่านกรรณารับเป็นประธานดำเนินการก่อสร้าง จนสำเร็จจุล่งไปด้วยดี หลายครั้งที่พวกเราเรียนเชิญท่าน กล่าวปราศรัยในงานประชาธิปไตย เช่น ในงานรำลึก ๑๔ ตุลา หรือ งานพฤษภาประชาธรรม สิ่งที่น่าประทับใจคือ คำกล่าวลงท้ายในการ ปราศรัยแทบทุกครั้งของท่านว่า “เมื่อท้องฟ้าสีทองผ่องอำไพ ประชาชน ต้องเป็นใหญ่ในแผ่นดิน”

พวกเราที่เป็นนักสันติวิธี หวังฟังท่านได้อยู่เสมอ เมื่อครั้งที่ รัฐบาลไทยยังหวาดระแวงรัฐบาลลาวโดยเชื่อตามทฤษฎีโดมิโน ท่าน กรรณารับเป็นประธานโครงการสันติภาพและการพัฒนา ที่เชิญคณะ ศิลปินลาวมาแสดงในหลายจังหวัด และส่งคณะศิลปินไทยไปแสดงที่ ประเทศลาว แม้ว่าทางการไทยในขณะนั้นจะแสดงท่าทีคัดค้านและไม่ เห็นด้วยก็ตาม เมื่อครั้งสงครามยาเสพติด ที่มีการฆ่าตัดตอนผู้คน เป็นเรือนพัน ท่านกรรณาทำหนังสือทักท้วงนายกรัฐมนตรีนในเรื่องนี้ และจะเป็นด้วยเหตุนี้หรือไม่ก็ไม่ทราบได้ ที่นโยบายฆ่าตัดตอนได้ ยุติลง

คุณหมอเสมคือปูชนียบุคคลในดวงใจของชาว มพด. ของนัก ประชาธิปไตย ของนักสันติวิธีและของผู้คนอีกมากมาย เรากราบ ท่านด้วยความปลื้มใจ อธิษฐานให้ท่านมีสุขภาพแข็งแรงและเป็น ประทีปส่องทางให้พวกเราอีกนาน

รศ.ดร.โคทม อารียา

ประธานมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก

ผู้ให้กำเนิดมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก

นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว ท่านเปรียบประดุจผู้ให้กำเนิด **มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.)** ท่านได้สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือกันทำการก่อตั้งมูลนิธิและเป็นประธานมูลนิธิคนแรก เมื่อ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ เพื่อแก้ไขปัญหาชีวิตเด็กไทยที่เพิ่มขึ้นทุกวัน โดยเริ่มจากการช่วยเหลือเด็กในปัญหาเฉพาะหน้าบางส่วน เช่น การฟื้นฟูเด็กขาดสารอาหาร การช่วยเหลือเด็กที่ถูกใช้แรงงานหนัก เป็นต้น

มูลนิธิฯ พบว่าเด็กไทยในชนบทยังคงประสบปัญหาทุพโภชนาการ เด็กชนบทส่วนใหญ่ยังขาดอาหาร มูลนิธิฯ จึงสนับสนุนให้เด็กได้รับอาหารที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งอาหารที่บริโภค อาหารสมอง และอาหารทางใจ โดยส่งเสริมให้ทุกฝ่ายในชุมชนเข้ามามีบทบาทเป็นผู้ดำเนินการ เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาว

สังคมปัจจุบัน การใช้แรงงานเด็กอย่างไม่ถูกต้องเหมาะสมยังเป็นปัญหาสำคัญต่อเนื่อง เด็กที่ด้อยโอกาสต้องเข้าสู่ตลาดแรงงานก่อนวัยอันควร **ศูนย์ช่วยเหลือแรงงานเด็ก** จึงถือกำเนิดขึ้น และต่อมาได้พัฒนารูปแบบการดำเนินงานที่มีลักษณะครบวงจรในรูปแบบของ **โครงการแรงงานเด็ก**

จากการศึกษาวิจัยของมูลนิธิฯ ยังพบว่าปัญหาเด็กได้ขยายวงกว้างขึ้นหลายด้าน เช่น ปัญหาที่เกิดจากผลกระทบของสื่อมวลชน เต็มไปด้วยสื่ออมมเมาบายมุข ส่งผลให้เด็กไม่มีสื่อที่ดีที่ช่วยในการพัฒนาทางความคิดและพฤติกรรมเด็ก ในขณะที่เด็กกับบรรดาสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กก็มากไปด้วยความฟุ้งเฟ้อ ล่อแหลม-ล่อลวงด้วยสิ่งยั่วยวน กอปรกับสถาบันครอบครัวอ่อนแอลง เป็นเหตุให้เด็กบางกลุ่มใช้เวลาว่างไปกับสิ่งที่

ไม่เหมาะสม

มูลนิธิฯ จึงพัฒนาขบวนการเพิ่มพลังครอบครัวและชุมชน เพื่อร่วมกันป้องกันแก้ไขและส่งเสริมการพัฒนาเด็กให้มากขึ้น ปัจจุบันมูลนิธิฯ มีกิจกรรมดำเนินงาน ๔ โครงการ คือ

๑. โครงการแต้หน่องผู้หิวโหย
๒. โครงการแรงงานเด็ก
๓. โครงการส่งเสริมสื่อมวลชนเพื่อเด็ก
๔. โครงการครอบครัวและชุมชนพัฒนา

การดำเนินการทั้ง ๔ โครงการดังกล่าว มูลนิธิฯ ได้รับความเมตตาจาก **อาจารย์เสม พริ้งพวงแก้ว** มาโดยตลอดระยะเวลา ๒๕ ปี เมื่อท่านเข้าร่วมประชุมกรรมการทุกครั้ง ท่านจะให้กำลังใจและติดตามงานอย่างใกล้ชิด เมื่อใดก็ตามที่พวกเรามีโอกาสพบท่านในวาระอื่นๆ ท่านจะถามถึงปัญหาเด็ก ท่านจะให้กำลังใจพวกเราด้วยคำพูดที่จดจำได้ว่า

“สู้ต่อไปนะลูก ลูกๆ จะต้องช่วยกันแก้ไขปัญหาของเด็กๆ ให้ชนะ เด็กจะได้หลุดพ้นจากความอดอยาก ความด้อยโอกาส ช่วยพวกเขาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้วยนะ”

พวกเราชาว มพด. ขอกราบท่านอาจารย์เสม พริ้งพวงแก้ว ในวาระที่ท่านมีอายุ ๙๖ ปี พวกเราได้ยึดถืออุดมการณ์และความคิดของคุณหมอเสม ผู้มีคุณธรรมเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานมาโดยตลอด และจะดำเนินการต่อเนื่องในวันข้างหน้าตลอดไป

สุดา ติวยานนท์

เหรียญก๊ก

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก

เรียนรู้จากอาจารย์เสม

หลังเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ อาจารย์ประเวศ วะสีชวนข้าพเจ้าไปเมืองสุพรรณ เพื่อทำโครงการเกี่ยวกับชุมชนที่ลูกศิษย์ของอาจารย์ได้ทิ้งภาระไว้ให้ เพราะไม่สามารถอยู่ในเมืองเหมือนปกติแบบคนทั่วไปได้ อาจารย์ประเวศขอให้ข้าพเจ้าไปพูดเรื่องการศึกษาให้ชาวบ้านที่ร่วมโครงการฟัง พร้อมกันนี้ อาจารย์ก็ประสงค์ให้ข้าพเจ้าได้รู้จักอาจารย์แพทย์ที่ดีที่สุดคนหนึ่ง ซึ่งก็คืออาจารย์เสม พริ้งพวงแก้ว นั่นเอง

ในตอนนั้นข้าพเจ้าไม่ได้คุยกับอาจารย์เสมมากนัก เพราะยังไม่คุ้นเคยกัน ซึ่งข้าพเจ้ามักจะระมัดระวังในการคุยกับผู้หลักผู้ใหญ่ที่ไม่รู้ความคิดทางสังคมและการเมือง หลังจากนั้นไม่นานเมื่อข้าพเจ้าคิดตั้งโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก โดยอาศัยความคิดจากหนังสือ *เรียนตามสบายที่ซัมเมอร์ฮิล* ซึ่งเป็นหนังสือที่ข้าพเจ้าได้จัดให้มีการแปลและพิมพ์ขึ้นเพื่อเผยแพร่ความคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและโรงเรียนแบบให้เสรีภาพกับเด็ก และให้ความสุขกับเด็ก โดยเด็กได้เรียนรู้จากการใช้เสรีภาพและความสุขผ่านตัวเขาเองที่เรียกว่า *การปกครองตนเอง* เมื่อข้าพเจ้าไปเรียนให้อาจารย์ประเวศทราบความคิดของตัวเอง อาจารย์ก็สนับสนุนให้เพื่อนนักเรียนมัธยมที่อยู่บ้านท่าเสา อำเภอลำปาง จังหวัดกาญจนบุรี จัดหาที่ดินให้ และเมื่อข้าพเจ้าปรารถนาว่า จำเป็นต้องตั้งองค์กรแบบมูลนิธิเพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการ

โรงเรียน และรวมถึงโครงการบ้านทานตะวัน ซึ่งเป็นบ้านเด็กขาดสารอาหาร กับโครงการศิลปะสำหรับเด็กที่เชียงใหม่ อาจารย์ประเวศก็ยินดีรับเป็นกรรมการผู้จัดการมูลนิธิ ให้ ซึ่งมีชื่อสั้นๆ ว่า **มูลนิธิเด็ก** โดยอาจารย์ได้เรียนเชิญผู้หลักผู้ใหญ่มาร่วมเป็นกรรมการมูลนิธิให้ด้วย

อาจารย์ประเวศได้ขอให้อาจารย์เสม รับเป็นประธานกรรมการมูลนิธิเด็ก ซึ่งท่านก็ยินดี และขอให้อาจารย์ระจิต บุรี เป็นเหรัญญิก และมีกรรมการผู้ใหญ่อื่นๆ อีก ๒-๓ ท่าน นอกนั้นก็เป็นการระดับเด็กๆ ที่มีวัยลดหลั่นลงมา

สิ่งที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้จากอาจารย์เสม พรังพวงแก้ว ในฐานะประธานกรรมการมูลนิธิเด็กก็คือ **ความซื่อสัตย์ การทำงานหนัก การไม่ท้อถอย การมีความหวัง** พร้อมกับการมีความคิดที่เชื่อมั่นให้ปรับเปลี่ยนสังคมและการเมืองในระดับนโยบาย ซึ่งเมื่อตั้งมูลนิธิเด็กในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ การมีแนวทางเช่นนี้ในที่สุดย่อมมีผลต่อการไปกระทบนโยบายของรัฐบาลและการปฏิบัติของข้าราชการ ซึ่งในสมัยนั้นยังมีทัศนคติที่ไม่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคมมากเท่าสมัยนี้

มูลนิธิเด็กอาศัยการทำงานของโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก เพื่อเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา ที่สมัยนี้เรียกว่า **การศึกษาทางเลือก** บ้านทานตะวันทำงานกับเด็กขาดสารอาหาร เพื่อชี้ให้สังคมเห็นความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม ที่มีผลทำให้เด็กขาดสารอาหารในระดับต่างๆ และต้องเสียชีวิตลงปีนับหมื่นราย ทั้งที่ประเทศไทยได้ชื่อว่า **ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว** ผลงานของบ้านทานตะวันก่อให้เกิดการเปลี่ยน-

แปลงนโยบายการดูแลเด็กทั้งประเทศ รัฐบาลเริ่มให้ความสนใจภาวะ
การขาดสารอาหารของเด็กทารกที่มีผลต่อความเจริญเติบโตทางสมอง
และร่างกาย

อาจารย์อารี วัลยะเสวี ซึ่งขณะนั้นเป็นผู้อำนวยการสถาบัน
โภชนาการของมหาวิทยาลัยมหิดล ก็ได้กำหนดนโยบายทำสารอาหาร
ที่มีคุณค่าต่อเด็กแจกจ่ายไปทั่วประเทศ ซึ่งต่อมาอาจารย์ก็รับเป็น
เหรียญฉีกให้มูลนิธิเด็กต่อจากอาจารย์ระจิต

เมื่อมูลนิธิเด็กได้ทำโครงการศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก ในปี พ.ศ.
๒๕๒๓ โดยเข้าไปช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม เด็กที่ถูกใช้เป็น
แรงงาน เด็กที่ถูกลักพาตัวและไปขายในมาเลเซีย เด็กที่ถูกชักจูงไป
ขายบริการทางเพศ ที่เรียกว่า *โสเภณีเด็ก* ย่อมไปปะทะกับงานของ
กรมประชาสงเคราะห์ ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคนทำงานมูลนิธิ
เด็กกับผู้บริหารระดับสูงของกรมประชาสงเคราะห์ อาจารย์เสมและ
กรรมการผู้ใหญ่ท่านอื่นๆ ได้แสดงภาวะของผู้ใหญ่ที่ยืนหยัดในหลัก
การที่ถูกต้อง ยืนข้างคนทำงานของมูลนิธิเด็ก เพื่อสู้กับความขัดแย้ง
ดังกล่าว

การที่อาจารย์เสม กิติ อาจารย์ประเวศ กิติ อาจารย์ระจิต กิติ
และอาจารย์อารี กิติ ซึ่งเป็นกรรมการระดับผู้ใหญ่ในมูลนิธิเด็ก รวม
ทั้งอาจารย์คุณหญิงอัมพรและคุณสมบุญ วรพงษ์ กับกรรมการท่าน
อื่นๆ พร้อมทั้งจะยืนยันในที่สาธารณะถึงความถูกต้องของงานมูลนิธิ
เด็ก ทำให้โครงการต่างๆ ของมูลนิธิเด็ก สามารถเปลี่ยนแปลงแนว
คิดของสังคมในเรื่องที่เกี่ยวกับเด็ก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการศึกษา เรื่อง

สิทธิเสรีภาพ การปกครองตนเอง สิทธิเด็ก ความสุขต่อความเจริญเติบโตของเด็กที่ต้องเอาใจใส่ตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา กลายเป็นนโยบายของรัฐบาลและสังคมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงกฎหมาย ระบบการศึกษา ระบบการเลี้ยงดูเด็ก ในระดับประเทศ

ในกรรมการผู้ใหญ่ของมูลนิธิเด็กได้มีการพูดคุยกันถึงเรื่องของการพัฒนาเด็กไปพร้อมกับการพูดคุยเรื่องการเปลี่ยนแปลงสังคมและการเมืองเพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็ก อาจารย์เสมและอาจารย์ประเวศ ได้สอนพวกเราในมูลนิธิเด็ก ให้ใช้เนื้อหาของพุทธธรรมมาพิจารณาการทำงานของมูลนิธิเด็ก ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมโดยรวม

โดยส่วนตัวของข้าพเจ้าแล้ว ก่อนหน้าที่จะรู้จักอาจารย์เสมและอาจารย์ประเวศ ข้าพเจ้าได้ร่วมงานกับอาจารย์สุลักษณ์ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๙ กับอาจารย์ประเวศ ข้าพเจ้าค่อนข้างแน่ใจว่าอาจารย์เข้าใจบทบาทของอาจารย์สุลักษณ์ และยอมรับความเป็นผู้รู้ของอาจารย์สุลักษณ์ รวมทั้งสิ่งที่อาจารย์สุลักษณ์ถือว่าตัวเองรู้ดีที่สุดในเรื่อง "สถาบันเจ้า" และ "สถาบันสงฆ์" แต่ในความรู้ของอาจารย์สุลักษณ์นั้น ได้นำไปสู่การวิพากษ์วิจารณ์สถาบันทั้งสอง ซึ่งก็ย่อมมีทั้งคนเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย

แรกๆ อาจารย์เสมไม่รู้จักอาจารย์สุลักษณ์ ข้าพเจ้าเห็นว่าตัวเองจะต้องบอกกับอาจารย์เสมอว่า ข้าพเจ้าสนิทสนมกับอาจารย์สุลักษณ์มากเพียงใด ข้าพเจ้าก็ต้องการให้อาจารย์เสมได้รู้จักอาจารย์สุลักษณ์เช่นกัน แต่ความไม่แน่ใจในบทบาทของอาจารย์สุลักษณ์

ข้าพเจ้าจึงใช้วิธีนำหนังสือที่อาจารย์สุลักษณ์เขียนไปให้อาจารย์เสมอ่าน
ระยะแรกอาจารย์เสมไม่เห็นด้วยในการที่อาจารย์สุลักษณ์วิพากษ์
วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ในที่สาธารณะ อาจารย์เสมเห็นว่าถ้าจงรักภักดี
ก็น่าจะมีหนังสือกราบบังคมทูลเป็นการภายใน แต่ต่อมาอาจารย์เสมก็
เข้าใจอาจารย์สุลักษณ์ในความเป็นนักเรียนอังกฤษ ที่ต้องการให้
สถาบันกษัตริย์มีความมั่นคงยั่งยืนไปพร้อมกับระบอบประชาธิปไตย
ในสังคมไทย

เมื่ออาจารย์เสมรู้จักอาจารย์สุลักษณ์มากขึ้น อาจารย์เสมก็
ดูจะยิ่งเคารพในความรู้ของอาจารย์สุลักษณ์มากตามไปด้วย และ
มีอาการพอใจเป็นอย่างยิ่ง เมื่อข้าพเจ้าจัดให้ทั้ง ๒ ท่านได้พบกันที่
บ้านอาจารย์เสม ทำให้ต่อมาทั้ง ๒ ท่านได้มีโอกาสร่วมงานในระดับ
ชาติสำคัญๆ เช่น งานเกี่ยวกับอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ และงานสังคม
การเมืองอื่นๆ จนเมื่ออาจารย์สุลักษณ์ตั้งมหาวิทยาลัยทางเลือก ก็ได้เชิญ
นามของอาจารย์เสมมาเป็นชื่อสถาบัน คือ **เสมสิกขาลัย** โดยใช้
คำภาษาอังกฤษว่า *SEM* ซึ่งออกเสียงว่า “เสม” ในภาษาไทยนั่นเอง
และคำนี้เมื่อขยายความก็หมายถึง *Spirit in Education Movement*
อันเป็นสิ่งที่อาจารย์เสมสนใจและเข้าถึงอยู่แล้ว นอกจากนี้อาจารย์
สุลักษณ์ยังจัดให้มี *ปาฐกถาเสม พริ้งพวงแก้ว* เป็นประจำทุกปี

ส่วนตัวข้าพเจ้าเองก็ได้ตั้งชื่อ *เรือนไทย* ซึ่งจะใช้เป็นี่เรียนของ
เสมสิกขาลัยว่า *อาคารเสม พริ้งพวงแก้ว*

ในส่วนของมูลนิธิสุภาพไทย ซึ่งคุณรสนา โตสิตระกูล เป็น
เลขาธิการ ก็ได้สร้างอาคารของมูลนิธิสุภาพไทยบนที่ดินของมูลนิธิ

เด็กว่า อาคารแหล่-เสม พริ้งพวงแก้ว ซึ่งอาจารย์เสมก็ได้กรุณาไป
ทำพิธีเปิดให้ทั้งอาคารและต้วมหาวิทยาลัยทางเลือก รวมทั้งไปฟัง
ปาฐกถาทุกครั้ง

อาจารย์เสมเป็นคนที่ห่วงใยคนที่ทำงานในองค์กรพัฒนาเอกชน
ซึ่งไม่ได้เฉพาะกับมูลนิธิที่ท่านเป็นประธานและกรรมการในหลายสิบล
มูลนิธิ แต่ท่านยังมีความเมตตาและความห่วงใยไปถึงคนยากคนจน
งานของสมัชชาคนจนหลายครั้งที่มีการเคลื่อนไหว ได้ไปขอคำปรึกษา
กับอาจารย์เสมและขอความช่วยเหลือจากท่านในกรณีที่เกิดปัญหา
ระหว่างสมัชชาคนจนกับรัฐบาล อาจารย์ก็ไม่เคยปฏิเสธ

แต่ในที่สุด ความเห็นทางการเมืองก็มาถึงจุดที่ข้าพเจ้ากับคน
อื่นๆ เห็นไม่ตรงกับอาจารย์เสม คือ กรณีคดีชุกหิ้น ซึ่งอาจารย์เสมกับ
อาจารย์สุลักษณ์ ต่างสนับสนุนที่จะให้ผู้ต้องคดีหลุดพ้นจากคดี เหตุ
เพราะท่านประทับใจนโยบายที่เป็นพรรคการเมืองแรกที่มีนโยบายต่อ
คนจนอย่างชัดเจน กับอาจารย์เสม “นโยบาย ๓๐ บาทรักษาทุกโรค”
ดูจะเป็นความฝันของท่าน หลายคนผิดหวังกับบทบาทของอาจารย์
เสมกับอาจารย์สุลักษณ์ในเรื่องนี้ บางคนรวมทั้งสื่อยังรวมอาจารย์
ประเวศเข้าไปในเรื่องนี้ด้วย ข้าพเจ้าเองถูกสื่อรุกรูเราในฐานะเป็น
ประธานคณะกรรมการณรงค์เพื่อประชาธิปไตย (ครป.) ให้วิพากษ์
วิจารณ์อาจารย์เสม, อาจารย์สุลักษณ์ และอาจารย์ประเวศ ข้าพเจ้า
ชี้แจงว่า ข้าพเจ้ารู้ดีว่าทั้งอาจารย์เสมและอาจารย์สุลักษณ์ประทับใจ
เรื่องอะไรกับนโยบายของรัฐบาลในตอนนั้น และพร้อมที่จะสนับสนุน
เพราะถือว่าเป็นนโยบายที่ดี ซึ่งเป็นครั้งแรกที่มีพรรคการเมือง

หัวหน้าพรรคการเมืองได้ออกมาพูดและกำหนดเป็นนโยบาย คุณ
ความดีของอาจารย์เสมที่มีมาตลอดกับสังคมไทย และความเข้าใจต่อ
ท่านในเรื่องนี้ ข้าพเจ้าจึงปฏิเสธที่จะวิพากษ์วิจารณ์

แม้ต่อมาเมื่อจำเลยในคดีดังกล่าว มีการเปลี่ยนแปลงไปใน
ทางที่ถูกกล่าวหาว่าใช้นโยบายทางการเมืองเพื่อแสวงหาผลประโยชน์
ให้กับตนเองและพวกพ้อง อาจารย์เสมก็ไม่ได้ออกมาวิพากษ์วิจารณ์
ทั้งที่ข้าพเจ้าและคุณรสนาได้ไปร้องขอ แต่อาจารย์กลับบอกว่าจะใช้
วิธีของพุทธศาสนาในการบำเพ็ญสมาธิภาวนาเพื่อก่อให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลงต่อตัวผู้นำรัฐบาล ซึ่งมีพฤติกรรมทางการเมืองที่เปลี่ยน
ไป ซึ่งเรื่องแบบนี้ยากที่คนไม่ได้เรียนรู้จากอาจารย์เสมอย่างข้าพเจ้า
กับคุณรสนาและคนอื่นๆ ในตลอดระยะเวลา ๓๐ ปี ที่ได้รับการ
สั่งสอน ได้ทำงานร่วมกับท่าน จะเข้าใจได้

สิ่งที่อาจารย์เสมได้ให้พวกเราเรียนรู้ นอกจากแบบฉบับของ
ความเมตตา ความกรุณา ความซื่อสัตย์ การทำงานหนัก การเป็นสามี
ที่ดี ที่ดูแลคู่ชีวิตจนถึงวาระหมดลมหายใจ ความรู้ในพุทธธรรมของ
ท่านสามารถนำมาปฏิบัติการณ์ในสังคมได้ ซึ่งเป็นเรื่องยากที่จะพบใน
ตัวคนอื่นที่เป็นพุทธศาสนิกชน แน่หน่อนการเรียนรู้ความคิดและวิธี
ปฏิบัติในทางพุทธศาสนา ข้าพเจ้าไม่ได้เรียนจากอาจารย์เสมเพียง
ท่านเดียว ข้าพเจ้าเรียนจากอาจารย์สุลักษณ์ จากอาจารย์ประเวศ
จากท่านเจ้าคุณอาจารย์ประยุทธ์ ปยุตฺโต จากท่านอาจารย์พุทธทาส
หรือแม้จากอาจารย์ปวย ซึ่งไม่ได้ประกาศตนเป็นพุทธศาสนิกชนอย่าง
ชัดเจน ทำให้คนร่วมงานกับอาจารย์เสม ไม่ว่าจะอยู่ในวัยไหน เมื่อได้

เรียนรัฐธรรมนูญจากอาจารย์เสม ก็สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้นั้นมาปฏิบัติต่อตนเองและหน้าที่การงานได้เสมอ

ความมหัศจรรย์ของอาจารย์เสมก็คือ ท่านเป็นที่ยอมรับของคนทุกรุ่นที่ทำงานในองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งน้อยนักที่จะมีผู้ใหญ่ในสังคมไทยที่สามารถพูดคุยและมีแง่คิดอันทำให้คนรุ่นหลังๆ ในวัยคราวลูก คราวหลาน คราวเหลน ยอมรับอย่างสนิทใจทั้งการปฏิบัติตน ความประพฤติ และความคิด การปล่อยวาง การไม่ยึดมั่นถือมั่น อันมีฐานจากศาสนธรรมอย่างเช่นอาจารย์เสม

ความเป็นห่วงต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและอนาคตของประเทศชาติ ได้อยู่ในใจของอาจารย์เสมตลอดเวลา แต่ท่านก็ไม่นำความห่วงใยนั้นมาทำให้เกิดอาการเสียดสีหรือท้อแท้ ข้าพเจ้าคิดว่าอาจารย์เสมเข้าใจความเปลี่ยนแปลง ถึงแม้ความเปลี่ยนแปลงนั้นดูจะไม่ใช่ที่สปรารถนาของท่าน แต่ท่านก็ยังดูมีความหวังว่าคนรุ่นใหม่ที่ท่านได้มีโอกาสสัมผัสและทำงานด้วย จะนำความเปลี่ยนแปลงสังคมไปในทางที่มีคุณค่า และมีประโยชน์โดยรวม ระยะเวลาที่อาจารย์เสม มักจะเปล่งวลี “เมื่อท้องฟ้าสีทองผ่องอำไพ ประชาชนจะเป็นใหญ่ในแผ่นดิน” ในท้ายปาฐกถาของท่าน ทำให้เห็นว่ารากทางความคิดของท่าน เชื่อมโยงกับประชาชนเสมอ

แต่สิ่งที่ท่านกังวลและพยายามบอกกับข้าพเจ้าและคนอื่นๆ ก็คือการประพฤติและการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำสั่งสอนของศาสนาของตน อย่าติดในความโลภ อย่าติดในความหลงและเกียรติยศ ชื่อเสียง กับข้าพเจ้าเองดูท่านห่วงใยมากเป็นพิเศษ ถึงกับบอกรรยา

ของข้าพเจ้าให้ช่วยดูแลและกำกับความประพฤติและการปฏิบัติตน
ของข้าพเจ้า

กับภรรยาของข้าพเจ้า อาจารย์เสมอก็มีความเอ็นดูและชื่นชม
ในงานที่ทำอยู่ที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก ในสมัยที่ท่านยังแข็งแรง ท่านได้
ไปเยี่ยมและนอนค้างคืนกับเด็กๆ และครูในโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก
ท่านไม่เป็นห่วงในความประพฤติและการปฏิบัติตนของภรรยาข้าพเจ้า
แต่ดูท่านจะใส่ใจข้าพเจ้าเป็นพิเศษ อาจจะเป็นเพราะความเป็นผู้ชาย
ซึ่งเป็นเพศเดียวกับท่าน ทำให้ท่านรู้จักความอ่อนแอ จุดอ่อน จุดแข็ง
ในตัวข้าพเจ้า

สำหรับสามัญชนคนธรรมดา ข้าพเจ้าแน่ใจว่าอาจารย์เสม
พรึงพรગ้าว ปฏิบัติธรรมตามคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธ-
เจ้าไม่น้อยกว่าใคร ซึ่งข้าพเจ้าถือว่าเป็นตัวอย่างของมนุษยธรรมดา
ที่ปฏิบัติธรรมได้ถึงจุดที่นำพาชีวิตไปสู่ความสุขและความสำเร็จอย่าง
ยั่งยืน และยังแผ่ไปสู่นรอรอบข้าง เพราะฉะนั้นที่มีการพูดกันว่า คน
ที่ปฏิบัติธรรมไม่สามารถเข้าใจโลกและชีวิตสมัยใหม่ได้นั้น อาจารย์
เสม, อาจารย์ประเวศและอาจารย์สุลักษณ์ ดูจะเป็นข้อยกเว้น แน่-
นอนพระที่ข้าพเจ้านับถือ ไม่ว่าจะที่ท่านเจ้าคุณอาจารย์ประยุทธ์
ปยุตโต ท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ ซึ่งท่านอยู่ในโลกของพุทธศาสนา
อย่างเดียว ย่อมเป็นข้อยกเว้น เพราะท่านเหล่านั้นย่อมมีความลึกซึ้ง
ในพุทธธรรมมากกว่าฆราวาส และยังใช้พุทธธรรมกำหนดโลกและ
ชีวิตให้เป็นไปตามหลักคำสอนของพระพุทธองค์

ทั้งหมดข้าพเจ้าอยากจะสรุปว่า การที่เรามีผู้หลักผู้ใหญ่ที่ดี มี

พระดี ให้เรารู้จักและเรียนรู้เป็นแบบอย่าง และนำพาชีวิตของเราไม่ให้ไขว้เขวไป ย่อมถือว่าเป็นกุศล ในทางพุทธศาสนาจะเรียกบุคคลเหล่านั้นว่ากัลยาณมิตร

เพราะฉะนั้นสำหรับข้าพเจ้า อาจารย์เสมไม่ใช่บุคคลธรรมดา อาจารย์เสมเป็นตัวอย่างของความเป็นกัลยาณมิตร ทั้งต่อตัวข้าพเจ้า ต่อครอบครัว และต่อการทำงาน รวมทั้งต่อสังคมโดยรวม ข้าพเจ้าคงขาดพลังที่จะเคลื่อนไหวสังคมไปสู่สังคมอุดมคติ ถ้าข้าพเจ้าไม่มีโอกาสใกล้ชิดผู้หลักผู้ใหญ่อย่างอาจารย์เสม และท่านอื่นๆ ซึ่งไม่แต่ทำให้หน้าที่การงานของข้าพเจ้าจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมมากกว่าเป็นโทษแล้ว ยังทำให้ข้าพเจ้าสามารถมีเพื่อนที่เป็นกัลยาณมิตรทั้งรุ่นเดียวกัน และรุ่นหลังๆ ก็เพราะข้าพเจ้ามีรูปแบบของกัลยาณมิตรที่เป็นผู้ใหญ่ ที่จับต้องได้ในชีวิตจริง นำพาชีวิตให้ดำเนินไป

พิภพ ธงไชย
มูลนิธิเด็ก

บางมุมของพ่อเสมอที่ข้าพเจ้าอยากรู้จัก

ข้าพเจ้ารู้จักคุณพ่อเสมอครั้งแรกสมัยที่คุณหมอมรกต กรเกษม มีปัญหากับรัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุข กำลังจะถูกย้ายจากการเป็น เลขาธิการ อย. ในกรณีนี้มูลนิธิโกลด์คิมทองที่ข้าพเจ้าเป็นกรรมการผู้ จัดการอยู่ ได้ร่วมกับกลุ่มแพทย์ชนบทในการจัดเวทีอภิปรายเพื่อ ปกป้องคนดี ไม่ให้ถูกนักการเมืองรังแก ครั้งนั้นคุณพ่อเสมอได้ออก มาแสดงท่าทีอย่างชัดเจน ด้วยการลงชื่อสนับสนุนคุณหมอมรกต ร่วมกับกลุ่มชมรมแพทย์ชนบท นอกจากการอภิปรายแล้ว มีการ เคลื่อนไหวภายในกระทรวงฯ จนในที่สุดรัฐมนตรีต้องยกเลิกคำสั่ง ย้ายคุณหมอมรกต

ข้าพเจ้ามาใกล้ชิดคุณพ่อเสมอ เมื่อเกิดกรณีทุจริตจัดซื้อยา และเวชภัณฑ์ ในกระทรวงสาธารณสุขในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ จำได้ว่าเชิญ คุณพ่อมากล่าวนำในการเสวนาเรื่องทุจริตยาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งเป็นวันที่เครือข่าย ๓๐ องค์กร พัฒนาเอกชนได้เริ่มรณรงค์หา ๕๐,๐๐๐ รายชื่อ ตามกลไกรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ เพื่อถอดถอนรัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุข และ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข

คุณพ่อเสมอใส่ปลอกแขนเสื้อสีดำมาร่วมงาน มาทราบเมื่อท่าน ลูกขึ้นพูดว่า **ที่ใส่ปลอกแขนเสื้อสีดำ เพื่อไว้ทุกข์ให้กับกระทรวง-**

สาธารณสุขท่านกล่าวด้วยน้ำตาว่า “ตลอดชีวิตของพ่อจนอายุ ๘๒ ปี พ่อไม่เคยเห็นความเลวร้าย ความตกต่ำทางคุณธรรมของกระทรวง-สาธารณสุขในยุคใดเท่ากับยุคนี้เลย”

ท่านเรียกร้องให้ข้าราชการในกระทรวงสาธารณสุขและประชาชนลุกขึ้นต่อสู้กับความไม่ชอบธรรม และนำคุณธรรมกลับมาสู่กระทรวง-สาธารณสุข ภาพของคุณพ่อเสมที่ยืนกำหมัด น้ำตานอง ขึ้นหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์เกือบทุกฉบับในวันรุ่งขึ้น เป็นภาพที่ปลุกเร้าความรู้สึกของผู้คนในสังคม ให้ร่วมมือกันต่อต้านทุจริตยาและอาจเป็นกำลังใจให้บรรดาคุณหมอในระดับบริหารอีกหลายท่าน ที่ในภายหลังออกมาพูดกับสาธารณชนว่า มีการทุจริตเกิดขึ้นจริงในกระทรวงสาธารณสุข

ข้าพเจ้าได้รับกำลังใจจากท่าน ในการรณรงค์หารายชื่อเพื่อถอดถอนผู้บริหารในกระทรวงสาธารณสุขทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายข้าราชการ แต่ท่านขอไม่ลงชื่อ ซึ่งข้าพเจ้าก็เข้าใจได้ว่าท่านเป็นผู้ใหญ่ของกระทรวงสาธารณสุขมาก่อน การออกมาพูดในที่สาธารณะเช่นนี้ก็ถือว่าเป็นการแสดงจุดยืนที่ชัดเจนอยู่แล้ว

ท่านเตือนข้าพเจ้าอยู่เสมอว่าให้ทำด้วยจิตที่เป็นกลาง ทำเพื่อความถูกต้อง ไม่ใช่ทำด้วยความเกลียดความโกรธ จนเมื่อกรณีทุจริตยาได้ดำเนินไปจนถึงที่สุด ที่อดีตรัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขถูกตัดสินให้ต้องถูกยึดทรัพย์และจำคุกเป็นเวลา ๑๕ ปี

คุณพ่อเสมก็ยังคงเตือนข้าพเจ้าว่าอย่าหลงในความสำเร็จ ให้ระมัดระวังรักษาความดีเอาไว้ให้ได้ตลอดไป

กิตติศัพท์ของคุณพ่อเสมอ ในความเป็นคนตรง คนซื่อสัตย์นั้น เป็นที่ประจักษ์สำหรับข้าพเจ้า

คุณพ่อเสมอในฐานะประธานมูลนิธิเด็ก เคยรับรองนักวิชาการคนหนึ่งที่ริเริ่มโครงการเกี่ยวกับการศึกษา เพื่อให้มูลนิธิเด็กให้เงินยืมเพื่อการเริ่มต้นประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ บาท ต่อมาพ่อเสมอทราบว่าเป็นจำนวนนั้นยังค้างเป็นหนี้ในงบดุลของมูลนิธิเด็กอยู่หลายปี เนื่องจากผู้ยืมไม่ได้นำเงินมาคืน คุณพ่อเสมอจึงได้นำเงินส่วนตัวของท่านมาคืนให้กับมูลนิธิเด็ก เพื่อแสดงความรับผิดชอบในฐานะที่เคยรับประกันนักวิชาการผู้นั้น ทราบว่าทางกรรมการมูลนิธิเด็กปฏิเสธไม่รับเงินของท่าน แต่ท่านก็ไม่ยอม แม้ในกาลต่อมาเมื่อนักวิชาการท่านนั้นได้ทราบว่าพ่อเสมอนำเงินมาคืนมูลนิธิเด็ก จึงรีบนำเงินมาใช้คืน แต่พ่อเสมอไม่ยอมรับเงินคืนกลับบริจาคให้กับมูลนิธิเด็ก นอกจากจะเป็นคนซื่อสัตย์แล้ว พ่อเสมอยังเป็นผู้ใหญ่ใจนักเลง ทั้งที่ท่านเป็นข้าราชการเกษียณที่ไม่ได้ร่ำรวยหรือมีรายได้มากมาย คุณลักษณะใจนักเลงแบบโบราณนี้เป็นสิ่งที่ทำได้ยากในปัจจุบัน

เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ผู้นำทางการเมืองในยุครัฐบาลประชาธิปไตยซึ่งบริหารบ้านเมืองมาครบเทอมในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ แต่ไม่สามารถสร้างการยอมรับในหมู่ประชาชนได้ โดยเฉพาะการนำกฎหมายชายชาติ ๑๑ ฉบับมาแปลงร่าง เป็น พ.ร.บ.ทุนรัฐวิสาหกิจในสมัยรัฐบาลประชาธิปไตยนั้น ถูกต่อต้านอย่างกว้างขวางจากประชาชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สังคมไทยไม่พอใจพรรคประชาธิปไตย และเป็นการเปิดทางให้

กับพรรคไทยรักไทยที่นำโดย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งประกาศในช่วงการหาเสียงว่า หากได้เป็นรัฐบาลก็จะยกเลิกกฎหมายขายชาติ ๑๑ ฉบับ (ซึ่งในความเป็นจริงแล้วเมื่อได้เป็นรัฐบาล กลับนำมาใช้อย่างเต็มที่) นอกจากนี้แล้วพรรคไทยรักไทยได้รับการสนับสนุนอย่างท่วมท้นจากการประกาศนโยบายทำสงครามกับคอรัปชัน, ทำสงครามกับยาเสพติด, ทำสงครามกับความยากจนและการทำโครงการ ๓๐ บาท รักษาทุกโรค คุณพ่อเสมอเคยพูดกับข้าพเจ้าว่า ยังไม่เคยมีรัฐบาลไหนที่ประกาศนโยบายที่จับใจท่านเท่านี้มาก่อน ท่านเกิดความหวังกับนโยบายอันสวยหรูเหล่านั้นอย่างจริงใจ

หลังจากการเลือกตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ พรรคไทยรักไทยได้รับคะแนนเสียงอย่างท่วมท้นเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การเมืองไทย สังคมไทยก็มองพรรคไทยรักไทยเป็นความหวังของสังคมเฉกเช่นเดียวกันกับคุณพ่อเสมอเมื่อมีคดีชุกหุ้มของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่ถูกชี้มูลโดย ป.ป.ช. และถูกส่งไปถึงศาลรัฐธรรมนูญเพื่อชี้ขาดว่า พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จะต้องให้พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหรือไม่ ก็ปรากฏว่ามีประชาชนออกมาชุมนุมที่หน้าศาลรัฐธรรมนูญกดดันการตัดสินคดีดังกล่าว ไม่ว่าจะมีการจัดฉากอยู่เบื้องหลังแล้วโดยคนของพรรคไทยรักไทยบ้างหรือไม่ก็ตาม ราษฎรอาวุโสตั้งแต่ อาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์, อาจารย์ประเวศ วะสี และคุณพ่อเสมอก็ออกมาแสดงท่าทีว่าควรให้โอกาสคุณทักษิณ โดยมองว่าเป็นความบกพร่องโดยสุจริต มีผู้จัดแจงในการรวบรวมรายชื่อสนับสนุน และส่งมาให้

คุณพ่อเสมอเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมเพื่อเป็นการแสดงมติของประชาชนถึงศาลรัฐธรรมนูญก่อนการตัดสินคดีชุกหุ้ม

ข้าพเจ้ามีความเห็นต่างจากพ่อเสมอและบรรดาผู้อาวุโสที่ให้โอกาสคุณทักษิณ ด้วยเห็นว่าพรรคไทยรักไทยมีนโยบายพรรคที่น่าตื่นตาตื่นใจเป็นความหวังของสังคมไทย สำหรับข้าพเจ้าไม่ถึงกับมองอะไรเป็นชาวเป็นดำเสมอไป บางกรณีที่เป็นสีเทาที่พอยอมรับได้ แต่กรณีการชุกหุ้มของ พ.ต.ท.ทักษิณนั้นเป็นสีเทาที่ยอมรับไม่ได้ ข้าพเจ้าเห็นว่าผิดทั้งกฎหมายและจริยธรรม การชุกหุ้มนั้นเป็นการจงใจหลอกลวงทำนิติกรรมอำพราง เพื่อเอาเปรียบผู้ถือหุ้นรายอื่น ซึ่งเป็นไปเพื่อประโยชน์ของตนเองโดยแท้

ข้าพเจ้าถือว่าคนที่ขาดจริยธรรมพื้นฐานเช่นนี้ ไม่สมควรเป็นผู้ในระดับประเทศที่ต้องมีความซื่อสัตย์และมีจริยธรรมสูงส่งกว่าคนธรรมดาทั่วไป และข้าพเจ้าไม่เชื่อว่าคนที่ขาดจริยธรรมเช่นนี้ จะสามารถดำเนินนโยบายเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมได้ ข้าพเจ้ามีความสงสัยในวิธีคิดในเรื่องนี้ของคุณพ่อเสมอ เพราะความที่ท่านเป็นคนตรง ท่านเคยแสดงความไม่เห็นด้วยกับการเดินขบวนที่ไปกีดขวางการจราจร ซึ่งท่านเห็นว่าผิดกฎหมาย แต่สำหรับข้าพเจ้ากลับเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย หากผิดก็พร้อมจะเสียค่าปรับ แต่ในประเทศประชาธิปไตย ข้าพเจ้าเห็นว่าการเดินขบวนอย่างสันติควรได้รับการรับรอง ว่าสามารถทำได้โดยไม่ผิดกฎหมายระดับย่อยอย่างกฎจราจร

ในช่วงที่สังคมไทยเริ่มมองเห็นความไม่ถูกต้องของคุณทักษิณ

ในการบริหารราชการบ้านเมืองมากขึ้น แม้แต่อาจารย์สุลักษณ์ และ อาจารย์ประเวศ ก็เริ่มวิพากษ์วิจารณ์คุณทักษิณมากขึ้น สื่อมวลชน เริ่มมองมาที่คุณพ่อเสมอในฐานะผู้ใหญ่ที่สังคมเคารพ และเป็นผู้ที่ สนับสนุนคุณทักษิณอย่างสำคัญในคดีชุกหูน เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญ ตัดสินให้โอกาสคุณทักษิณในการแก้ตัว สื่อมวลชนจึงคาดหวังให้ ท่านออกมาแสดงท่าทีวิพากษ์วิจารณ์คุณทักษิณ หรือประกาศตัดขาด คุณทักษิณ สื่อมวลชนมองว่าหากท่านออกมาเคลื่อนไหวก็จะส่งผล อย่างสูงต่อคุณทักษิณ แต่ท่านก็ไม่เคยออกมาแสดงท่าทีอย่างที่ใคร ต่อใครคาดหวัง

ข้าพเจ้าเคยเรียนถามคุณพ่อเสมอเรื่องนี้ ท่านกลับบอกว่า “ให้ ลูกทำสมาธิ แม่เมตตา เพื่อให้คุณทักษิณเป็นคนดี” และบอกกับ ข้าพเจ้าว่า ปกติท่านลูกมาสวดมนต์ และก็นั่งสมาธิตอนตี ๔ ทุกวัน และช่วงนี้ก็ภาวนาขอให้คุณทักษิณเป็นคนดี... ข้าพเจ้าเห็นว่าคุณพ่อ เสมอเป็นผู้ที่มีเมตตาอย่างสูง ท่านไม่เคยได้ผลประโยชน์อะไรจากการ สนับสนุนคุณทักษิณ การหวังให้คุณทักษิณเป็นคนดี ก็เพราะเห็นแก่ ประโยชน์ของบ้านเมืองโดยแท้

ท่านเคยเล่าให้ฟังว่าคุณทักษิณมาหาที่บ้าน และบอกกับท่าน เป็นภาษาเหนือว่า “ผมจะไม่ทำให้พ่อใหญ่ต้องผิดหวัง” คุณทักษิณ อาจจะไม่เคยมีโอกาสดังกล่าว มีผู้เฒ่าคนหนึ่งที่มีความปรารถนาดี อย่างจริงใจต่อเขา และไม่อยากเห็นอัศวินควายดำของท่าน ต้องกลับ กลายเป็นควายทรีต่อชาติบ้านเมือง แม้ในภายหลังก่อนพ่อเสมอจะ

เริ่มมองเห็นความไม่ถูกต้องมากขึ้น ท่านก็ทำได้เพียงการวางอุเบกขา และพูดกับข้าพเจ้าว่า

“พ่อจะไปเตือนอะไรเขาได้ คนที่สูงกว่าพ่อเตือน เขาก็ยังไม่ฟัง ถ้าพ่อไปพูดแล้วเขาไม่ฟัง เขาจะมาถอนหงอกพ่อได้”

ในช่วงที่สถานการณ์กำลังร้อนแรงในการต่อต้านคุณทักษิณ นักข่าวบางคนมาขอให้ข้าพเจ้าไปลองสอดแนมว่าคุณพ่อเสมอจะออกมา ถล่มทักษิณได้หรือยัง ข้าพเจ้าพูดกับนักข่าวน้องๆ เหล่านั้นว่า

“คุณพ่อเสมอท่านเป็นหมอสุนัข จริยธรรมของหมอสุติ คือเมื่อทำคลอดเด็กคนไหนแล้ว ก็จะไม่เอาซี่เก้ายัดปากอย่างแน่นอน”

แม้มุมมองของคุณพ่อเสมอกับของข้าพเจ้าในกรณีคุณทักษิณจะแตกต่างกันมาตั้งแต่ต้น แต่ข้าพเจ้าก็เคารพในความเห็นของท่านพอๆ กับที่เคารพในความเห็นของข้าพเจ้าเอง ข้าพเจ้าเคารพความเห็นของบุคคลที่คำนึงถึงประโยชน์ของบ้านเมืองเป็นที่ตั้งเสมอ บางคนเอนเอียงเห็นดีเห็นงามกับผู้มีอำนาจเพราะมีผลประโยชน์แอบแฝง หรือบางคนโจมตีผู้มีอำนาจเพราะตัวเองเสียผลประโยชน์ คน ๒ จำพวกหลังนี้ ข้าพเจ้าไม่ให้ความเคารพนับถือเลย

อย่างไรก็ตาม แม้ข้าพเจ้าจะฟันธงไปแล้วว่า คุณทักษิณผิดตั้งแต่กรณีชุกหูน ไม่สมควรเป็นนายกรัฐมนตรี และแม้ในขณะนี้คุณทักษิณก็อาจจะเจอข้อหาเป็นผู้ทรยศต่อความไว้วางใจของประชาชน แต่ข้าพเจ้าก็ไม่บังอาจฟันธงว่า มุมมองต่อทักษิณของคุณพ่อเสมอนั้น เป็นความเห็นที่ผิดเพราะเห็นไม่ตรงกับข้าพเจ้า

ตรงนี้ให้ถือว่า เป็นบางมุมของคุณพ่อเสมอที่ข้าพเจ้าต้องปล่อย
วางไว้เพื่อเป็นกรณีศึกษา ซึ่งบัดนี้ก็ยังไม่เข้าใจ และอาจไม่มีวันเข้าใจ
เลยก็ได้ แต่นั่นไม่ใช่ประเด็นที่ทำให้ข้าพเจ้าเสื่อมคลายจากความ
เคารพอันมั่นคงที่ข้าพเจ้ามีต่อคุณพ่อเสมอ ผู้เป็นเสาหลักแห่งความ
ดี ความซื่อตรงที่ข้าพเจ้าถือเป็นแบบอย่างท่านนี้ แม้แต่น้อย

รสนา โตสิตระกูล

มูลนิธิสุภาพไทย

พ่อ ปู่ ของคนทำงานเพื่อแผ่นดิน

“เมื่อแสงทองส่องฟ้าอำไพ ขอให้ประชาชนเป็นใหญ่ในแผ่นดิน”

ในรอบสิบปีที่ผ่านมา ภาษากวีก่อนหน้าี้ดูเหมือนจะเป็นวลีสุดท้ายของการจบปาฐกถาสนทนา หรือกล่าวปิดงานของปราชญ์ไท่ ท่านนี้ ผู้นั่งในหัวใจคนทำงานเพื่อสังคมเกือบทุกสาขา บางครั้งเสียงอาจลั่นเครือ เกล็ดน้ำตาเต็มขอบ แต่ด้วยร่างสูงใหญ่และพลังความมุ่งมั่นผ่านชุดขาวที่ท่านชอบสวม ทำให้ผู้ฟังตื่นตันและเกิดพลังขึ้นเสมอๆ ใครก็ตามที่ได้นั่งคุยกับท่านเกินห้านาที จะต้องสัมผัสได้และรู้สึกถึงพลังเมตตา จริยใจของท่านไม่ยาก นับว่าเป็นบุญของผมจริงๆ ที่ได้รับความเมตตา และถ่ายทอดพลังหลายอย่างมาจนบัดนี้ ซึ่งผมใคร่ขอนำเอาถ้อยความ ซึ่งท่านถ่ายทอดผ่านงานที่พวกเราได้รับเมตตา และเกียรติจากท่านมาให้เป็นตัวอย่าง...

ผมเองก็มีความปรารถนาอยู่นานแล้วว่า ทำอย่างไรหนอจึงจะมีประชาธิปไตย ซึ่งผมรออยู่เป็นเวลานานแล้ว ผมเกิดมาถึงทุกวัน นี้อายุ ๙๕ ปีแล้วครับ ๒๑ ปี อยู่ในระยะสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่อีก ๗๔ ปีผมอยู่กับประชาธิปไตยครับ ผมอยากเห็นประชาธิปไตยที่แท้จริง รูปร่างเป็นอย่างไรบ้าง ผมจะได้อะไรจากประชาธิปไตยนั้นบ้าง และประชาธิปไตยจะนำซึ่งความสุขในด้านของกาย ในด้านของใจ ในด้านของสังคม ในด้านของจิตวิญญาณ และด้านสิ่งแวดล้อม เพราะ

ฉะนั้นระยะเวลาที่ผมรอมมา ๗๔ ปีนี้ ยังไม่ค่อยได้เห็นที่ทำให้ผมได้
สุขใจอย่างไรบ้าง ทุกอย่างเป็นไปเหมือนอย่างเดิม และก็อย่างเดิมอีก

ผมได้เห็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองในวันที่ ๒๔ มิถุนายน
พ.ศ. ๒๔๗๕ ด้วยหลัก ๔ ประการด้วยกัน คือ ๑. ขอให้ทุกคนมี
อาหารรับประทาน ๒. ขอให้ทุกคนมีงานทำ ๓. ขอให้ทุกคนมีโอกาส
ทางการศึกษา ๔. เวลาเจ็บป่วยขอให้มีส่วนรักษาพยาบาล และประการ
ที่ ๕ คือ เรื่องสิทธิมหาชน ทั้งหมดควรเป็น ๖ ประการ แต่ในข้อ ๕.
มีเรื่องสิทธิและเสรีภาพด้วย ฉะนั้นในระยะแรกเห็นด้วยกันว่า ต้อง
มีอาหารทานให้ได้ ต้องมีงานทำให้ได้ก่อน

ฉะนั้นที่ผมรอมมาจนถึงโอกาสนี้ ผมได้เห็นการเปลี่ยนแปลง
ตั้งแต่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้เห็นการเปลี่ยนแปลงการปก-
ครองมาทั้งสิ้น ๑๗ ครั้ง และได้เห็นการเปลี่ยนรัฐธรรมนูญ ๑๖ ครั้ง
และในเวลาเดียวกันได้เห็นการเปลี่ยนคณะรัฐมนตรีมา ๔๔ ครั้ง ได้
มีโอกาสรู้จักท่านนายกรัฐมนตรี ๒๔ คน และคนปัจจุบันเป็นคน
ที่ ๒๕ ก็ยังไม่เห็นอะไรที่เป็นประชาธิปไตยอย่างจริงจัง

ฉะนั้นขอให้ท่านทั้งหลายขอความกรุณาเห็นอกเห็นใจคนแก่
อย่างกระผมที่รอมมา ๗๔ ปีว่ารัฐธรรมนูญของเราจะเป็นรูปร่าง
อย่างไรบ้าง

ผมมีรูปภาพที่จะให้ท่านทั้งหลายดูเป็นตัวอย่างผมแปลกใจที่ใน
ประเทศอเมริกามีสิ่งนี้อยู่ด้วย นี่เป็นพฤติกรรมของคนในประเทศที่
เป็นประชาธิปไตย แต่ในเวลาเดียวกันก็เห็นนกแร้งรอกอยู่ตลอดเวลา

เป็นพฤติกรรมที่ทำให้ประชาธิปไตยของเราไม่เป็นอย่างเต็มที่ ฉะนั้นขอให้โปรดดูว่า มีรัฐบาลที่ไร เปลี่ยนรัฐบาลที่ไรมีอิเร้ง เข้ามาทันที นี่เป็นเรื่องแปลกประหลาด ฉะนั้นขอให้เราระวังว่าการเปลี่ยนแปลงการปกครองจะต้องระวังอิเร้ง

ประการที่สอง ที่อยากให้คุณก็คือว่า เขาเป็นประชาธิปไตยอย่างจริงจัง แต่มันเป็นเรื่องของที่เราเรียกว่า สาละวันเตี้ยลงๆ จนเข้าไปอยู่ในร่องเท้า นี่เป็นประชาธิปไตยที่น่าชื่นชมว่าเขายอมให้กันได้มากขนาดนี้ นี่ละครที่กระผมขอประทานกราบเรียนว่ากระผมอดใจและตั้งใจที่ได้มีโอกาสในวันนี้” (ภาพนิตยสารต่างประเทศมีอิเร้งมองไปที่ทำเนียบขาว ประชาธิปไตยร่องรอยเข้าไปในร่องเท้าบูต)

...นี่เป็นตัวอย่างของกรณีสาระ ที่ท่านได้ถ่ายทอดให้ในการจัดงานของกลุ่มผม คณะกรรมการประสานงานองค์การพัฒนาเอกชนจัดเวทีเสวนา “ก้าวให้ถึงประชาธิปไตย ราษฎรไทยจะอย่างไร” ซึ่งได้เชิญ พ่อเสมอ พริ้งพวงแก้ว, อาจารย์ระพี สาคริก และอาจารย์ สุลักษณ์ ศิวลักษณ์ ร่วมเสวนาในวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๙ ณ สถาบันปรีดี พนมยงค์

ผมยังมีอีกหลายเรื่องที่ท่านได้เกี่ยวข้องกับขบวนการของภาคประชาชน ซึ่งเวลาและหน้ากระดาษจำกัด ไม่สามารถร้อยเรียงได้ตามที่ใจอยาก การศึกษาชีวิตและงานที่ทำของท่าน ทำให้มั่นใจได้เต็มร้อยว่า แผ่นดินนี้จะต้องไปได้รอดแน่ เพราะงานและเรื่องเป็นมงคลเยี่ยมนี้ ย่อมมีคนประพฤติปฏิบัติตามแน่นอน

เสม ท่านส่งยั้งแล้วสมคน ไทหอ
พริ้ง ผ่านแผ่นดินตน มันตั้ง
พวง ผ่องส่องพวงชน สมส่วน ท่านให้
แก้ว ก่องคล้องงานสร้าง ลือให้ไทยเมือง

ขอกราบ

นายแพทย์ หมอ รัฐมนตรี อาจารย์
พ่อ ปู่ ของคนทำงานเพื่อแผ่นดิน

ด้วยความเคารพยั้ง

เดช พุ่มคชา

อัมพวา สมุทรสงคราม

ที่ปรึกษาคณะกรรมการประสานงานองค์การพัฒนาเอกชน

การระจากเพื่อนของลูกๆ นักเคลื่อนไหวสังคม

ผมขออนุญาตเรียนพ่อเสมอมาในฐานะเป็นเพื่อนของลูกๆ นักวิชาการ และนักเคลื่อนไหวสังคมของพ่อเสมอ (อาจารย์ลำลี ใจดี, เดช พุ่มคชา ฯลฯ) ตราบจนวันนี้ ผมยังไม่เคยได้สบโอกาสไปกราบคารวะพ่อเสมอด้วยตัวเองเลย แต่ผมก็ได้กราบคารวะพ่อเสมออยู่ในใจเสมอมา นับตั้งแต่ได้รู้จักนามและกิจกรรมต่างๆ ของพ่อเสมอ ซึ่งเป็นปุชนิยมบุคคลของสังคมไทย มีลูกๆ อีกนับไม่ถ้วนที่อยู่ในฐานะเช่นเดียวกับผม พวกเราเคารพพ่อเสมอ และประทับใจในคุณความดี และคุณูปการมากมายต่อสังคมไทยของพ่อเสมอมา โดยเฉพาะการวางรากฐานของการแพทย์แผนปัจจุบันและการแพทย์แผนไทยในสังคมไทยเพื่อประชาชน ตลอดจนงานแนวทางต่างๆ ที่พ่อมีต่อการฟื้นฟูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ในหลายมิติของชีวิตมนุษย์ และระบบนิเวศ และการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยของมวลชนอย่างแท้จริงตลอดมา

ข่าวสารและกิจกรรมต่างๆ ของพ่อเสมอที่ผมได้รับรู้ มีแต่ด้านที่สรรค์สร้าง เป็นห่วงเป็นใยต่อสังคมและภาวะการณ์ของบ้านเมือง โดยเฉพาะภาวะความเป็นอยู่ของคนยากคนจน

พ่อเสมอมีพฤติกรรมอันทรงคุณธรรมและเปี่ยมด้วยเมตตาธรรม แม้มีบางกลุ่ม บางคณะ ฉกฉวยโอกาสใช้ประโยชน์จากคุณความดี และบารมีของพ่อเสมอ โดยเข้าใจกันทั่วไปว่าพวกเขาทำไปเพื่อให้ได้

โอกาสในการเข้ามาใช้อำนาจรัฐเพื่อสร้างสังคมให้เป็นธรรมและดีงาม แต่ต่อมาเป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชนว่า กลุ่มดังกล่าวได้ทรนงหลงในอำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง พ่อเสมก็มีได้ถือโทษโกรธเคืองแต่อย่างใด เท่าที่รับทราบ พ่อเสมเพียงแต่ให้สติเตือนไปแบบผู้ใหญ่ใจดี ผู้มีแต่ความเมตตาและสงสารต่อผู้มีอำนาจที่ขาดจริยธรรม

ยามเมื่อบ้านเมืองมีปัญหาวิกฤติ พ่อเสมก็ออกมาเตือนสติให้แง่คิดต่างๆ อันเป็นกุญแจไขไปสู่ทางออก ให้สังคมไทยขับเคลื่อนต่อไปได้ด้วยสันติสุข

ยามเมื่อสังคมถูกกลุ่มพลังมาร ผลักดันสังคมไทยไปโคจรอยู่บนสู่เส้นทางหายนะ ซึ่งโรยฉาบไว้ด้วยภาพหลอนแห่งการพัฒนา พ่อเสมก็เป็นผู้ออกมาเตือนสติอย่างทันท่วงที

ในหลายต่อหลายครั้ง เมื่อภาคประชาชน กลุ่มคนผู้ด้อยโอกาส ผู้ประสบปัญหาถูกรังแกจากกลไกรัฐและกลุ่มทุน โดยเฉพาะสมัชชาคนจน ท่านก็ไม่ลังเลที่จะออกมาให้กำลังใจ ประกาศจุดยืนเคียงข้างพวกเขาเสมอมา

ยามเมื่อสังคมไทยตกอยู่ในภาวะมืดมน พ่อเสมก็เป็นแสงสว่างส่องทางเดินให้เราด้วย ความหวังและกำลังใจ

ในท่ามกลางสังคมไทยปัจจุบัน ผมขออนุญาตหายใจว่า พ่อเสมคงต้องใช้อุเบกขาอย่างถึงที่สุด เพราะยังมีความทุกข์ยาก ความอยุติธรรม ความเหลื่อมล้ำอย่างสูง และเต็มไปด้วยความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ท่านได้รับรู้เหตุแห่งทุกข์ และเข้าใจความเดือดร้อนของ

ชาวบ้าน ลูกๆ หลานๆ ทั้งหลายหวังใจว่า ท่านจักร่วมคิดค้นหนทาง
แก้ปัญหา ให้สติปัญญา และเสนอแนวทางเลือกใหม่ให้แก่สังคมอีกครั้ง
นี่เป็นอุดมการณ์อันพิสุทธิ์และเกรียงไกรที่พ่อเสมอียดถือ
ตลอดมา และเป็นแบบอย่างให้แก่ลูกหลานนักเคลื่อนไหวเพื่อเปลี่ยน-
แปลงสังคมให้เป็นธรรมและดีงาม

ในวาระที่พ่อเสมอียดอายุครบแปดรอบนักษัตร ซึ่งนับเป็นสิริ-
มงคล เป็นขวัญและกำลังใจอย่างยิ่งต่อลูกหลานนักเคลื่อนไหวสังคม
และคนทำงานเพื่อแผ่นดินไทย ในอาชีพอันหลากหลาย พวกเรา
พร้อมใจกันโน้มนำเอาการทำมาหากินดีทั้งหลาย มาราบอวยพรให้พ่อ
เสมอียดมีความสุขและสุขภาพแข็งแรงต่อไปอีกยาวนาน

พ่อเสมอียดจะมีความสุขมากขึ้นไปอีก ในการที่มีลูกหลานนัก
เคลื่อนไหวเพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกวันเวลา ไม่ว่าจะอยู่ในสาขาอาชีพใด
ถ้าทุกฝ่ายสืบทอดอุดมการณ์ของพ่อเสมอียดต่อไปอย่างมุ่งมั่น และมี
ความสามัคคีสมานฉันท์ เพื่อทำความฝันของพ่อเสมอียดและของพวกเรา
ลูกหลานทั้งหลายให้เป็นจริง

รศ.ดร.สุธี ประศาสน์เศรษฐ์

กลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมือง

นักสร้าง นักสู้ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง

- การต่อต้านความไม่เป็นธรรมให้เป็นธรรม เป็นความกล้าหาญที่ต้องบูชาไว้
- ให้ทำด้วยความรักความเมตตา อย่าทำด้วยความโกรธ หรือเกลียด
- ให้ทำด้วยวิธีที่ถูกต้อง คือ อริยมรรค...

เป็นวรรคทองที่พอเสมอคู่กับลูกๆ เมื่อพบกันวันไหนหัวครุ

บุรุษ ๔ แผ่นดิน ผู้นี้ ถือกำเนิดเมื่อวันพุธ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๔ สมัยรัชกาล ที่ ๖ ณ บ้านเลขที่ ๒๒๕๐ ถนนรองเมือง ซอย ๔ กรุงเทพฯ เป็นลูกสุดท้องในหมู่พี่ชาย ๓ คน พี่สาว ๑ คน และเป็นลูกกำพร้าพ่อเมื่ออายุเพียง ๘ เดือน เพราะบิดาเสียชีวิต ด้วยโรคพิษสุณัขบ้า ... เติบใหญ่ในมือแม่ **แม่ของท่านเป็นแม่ที่ยิ่งใหญ่** เลี้ยงดูอบรมลูกทั้งห้า แบบพึ่งตนเอง แม่ท่านเป็นหัวหน้าห้องเครื่อง (ทำอาหาร) ถวายสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ณ วังสระปทุม (ช่วง ๔-๕ ขวบ ไปอยู่กับแม่ที่ห้องเครื่อง สมเด็จฯ ท่านประทานความเมตตา มาก)

การศึกษา:

ประถมศึกษา ณ วัดบรรมนิवास

มัธยมศึกษา ณ วัดเทพศิรินทร์ ได้รับการอบรมสั่งสอนเรื่อง พุทธธรรม อย่างปฏิบัติได้จริง มีสมาธิ สติมั่นคง เรียนเป็นระบบด้วยการใช้ "สุ จิ ปุ ลิ" เมื่อจิตเป็นสมาธิ ความรู้ก็กระจ่าง ความจำก็เป็นเลิศ รวมทั้งฝึกฝนตนเองให้ทำงานได้ทุกอย่างในการดำรงชีวิตประจำวัน

อุดมศึกษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เรียนแพทย์ จบแพทย์ปริญญา รุ่น ๘ ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ จาก คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเรียนวิชาอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ที่ **วังปทุมวัน** ๒ ปี (ปัจจุบัน คือ สยามศุภชลาศัย) แล้วข้ามฟากไปเรียนที่ศิริราช ๔ ปี (นักเรียนแพทย์ได้รับเงินเดือน เดือนละ ๑๒ บาท) ต้องเรียนด้วยภาษาอังกฤษ รับปริญญาตรี ณ ตึกจุลจักรพงษ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ได้เห็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นประชาธิปไตย เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ตอนเรียนแพทย์ปี ๓ และเจอความลำบากเพิ่มขึ้น

เข้ารับราชการทันทีที่กรมสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๘ ตำแหน่ง **แพทย์ฝึกหัด** (เงินเดือน ๑๐๐ บาท) ช่วงนั้นโรคคอหิวด์ระบาด จึงอาสาไปปราบโรคที่จังหวัดสมุทรสาครกับทีมแพทย์ ๓ คน (แยกไปตั้งโรงพยาบาลเอกเทศที่ศาลาวัดอัมพวา อำเภออัมพวา เป็นโรงพยาบาลชั่วคราว มีหมอคนเดียวทำทุกอย่าง) เพราะอยากรู้จักโรคคอหิวด์ เนื่องจากตอนเรียนเขาไม่ให้โรคนี้เข้าโรงศิริราชพยาบาล

๒. ก้าวแรกในการแสวงหา-เผชิญชีวิตจริงอย่างกล้าหาญ

ก้าวแรกไร้คนไข้มิแต่หามศพมาฝังที่วัด ต่อมามีคนไข้อย่างแรก ไกล่ตาย ตัวซีด ตาโบ๋ ญาติหามมาลองให้หมอรักษา หมอก็ให้น้ำเกลือจนคนไข้ฟื้น ชาวบ้านว่าหมอเก่ง ส่งคนไข้มารักษาอีกมาก จนน้ำเกลือไม่พอใช้ (ต้องแจวเรือไปรับน้ำเกลือ ไป-กลับ ๔ ชั่วโมง และได้มาทีละ ๑๐ ขวด หากแต่คนไข้คนหนึ่งต้องใช้ ๔-๕ ขวด) คนไข้ตายซะก่อน... จำเป็นต้องมีน้ำเกลือมากกว่านี้ จึงคิดแก้ปัญหาแบบ “อึดตาหิ อึดตโน นาโถ” เพราะปัญหาเป็นหินลับปัญญา หรือปัญหาเป็นแม่แห่งการประดิษฐ์คิดค้น

ดังนั้น กลางปี พ.ศ. ๒๔๗๘ จึงริเริ่มหมอยา ประสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเตรียมน้ำเกลือเอง (ตอนเรียนก็ฝึกทำที่ห้องยา เครื่องมือสำคัญของหมอยา คือ โกร่งกับเครื่องกลั่น) ได้รับความร่วมมือจากชาวอัมพวา ใช้เครื่องมือต้มเหล้าชุมชนกลั่นน้ำฝนให้เป็นน้ำบริสุทธิ์... ทำที่ศาลาวัดได้น้ำเกลือมากพอในการช่วยชีวิตชาวบ้าน ส่วนใหญ่คนไข้มักสิ้น (ยังสะอาดไม่พอ) แต่คนไข้ก็รอดชีวิตมากกว่าตาย... กลับจากอัมพวาก็ไปฝึกงานที่โรงพยาบาลวชิระ ฝึกผ่าตัด ทำคลอด ทำฟัน เตรียมพร้อมไปทำงานหัวเมือง เพราะมีแพทย์คนเดียว จึงต้องฝึกให้ทำงานได้หลายอย่าง เพื่อช่วยชีวิตคนไข้

ปลายปี พ.ศ. ๒๔๗๘ เมื่อจบเป็นแพทย์เต็มตัว ก็ย้ายไปโรงพยาบาลเทศบาลนครสวรรค์ เป็นโรงพยาบาลประจำจังหวัด ขนาด ๒๐ เตียง (เงินเดือน ๑๖๐ บาท) มีแพทย์คนเดียว ต้องทำทุกอย่าง มีผู้ช่วยน้อยมาก

จึงริเริ่มผลิต “ผู้ช่วย” จากลูกหลานชาวไร่ชาวนา ในปี พ.ศ. ๒๔๗๙ โดยชวนมาฝึกงาน ให้ช่วยงานด้านต่างๆ ในโรงพยาบาล นครสวรรค์ เป็นการฝึกลูกชาวบ้านเข้ามาเป็นหมอ ผู้ช่วยหมอหรือ หมอชาวบ้านเหล่านี้ช่วยทำงานได้ดีมาก

พ.ศ. ๒๔๘๐ แต่งงานกับพยาบาลที่รัก ถูกสั่งย้ายไปจังหวัด เชียงราย ให้เป็นผู้ปกครองโรงพยาบาล (เงินเดือน ๒๐๐ บาท) ที่ กำลังก่อตั้ง โดยพระพนมนครานุรักษ์ ผู้ว่าราชการ จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นคนกว้างขวางมาก ชาวเชียงรายทั้งคนรวยคนจนช่วยกันอุทิศ ที่ดิน แรงงาน และ “ฮวม” เงินจนเพียงพอต่อการสร้างอาคาร จึงตั้ง ชื่อว่า “โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์” หรือ โฮงยาไทย แล้วยก ให้รัฐบาล แรกเริ่มมีแพทย์เพียงคนเดียว คือ นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว ต้องเร่งดำเนินการผลิตผู้ช่วยหมอจากลูกชาวบ้าน และสอนชาวบ้าน ให้ดูแลสุขภาพตนเองและดูแลซึ่งและกัน

ช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ ชาวไทยเดือดร้อนกันทุกหย่อมหญ้า ขาดแคลนยารักษาโรคต่างๆ เราจะหวังพึ่งใครไม่ได้ จำเป็นต้องผลิต ยาขึ้นใช้เอง เราต้องใช้ยาจากสมุนไพร พ่อยุ้ยเสมจึงเลือกต้นกาสาม- ปีก ต้มแก้ไข้ป่าแทนยาควินิน ใช้โมกหลวงแก้บิด ฯลฯ สามารถช่วย ชีวิตทหารและบุคคลสำคัญไว้ได้หลายคน

พ.ศ. ๒๔๙๑-๒๔๙๒ ไปศึกษาต่อที่สหรัฐอเมริกา ได้รู้ทางใหม่ๆ ในการพัฒนาระบบสาธารณสุข การผลิตบุคลากรสาธารณสุขสู่ชนบท ฯลฯ

จึงริเริ่มก่อตั้งธนาคารเลือดแห่งแรก* ในประเทศไทย ณ โรงพยาบาลเชียงราย ในปี พ.ศ. ๒๔๙๓ เป็นที่กล่าวขวัญกันสนั่นเมือง

๓. ปิดฉากหมอชนบท ก้าวกลับสู่เมืองหลวง วังวนแห่งอำนาจ

พ.ศ. ๒๔๙๔ ย้ายมาเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิง เพื่อดำเนินงานตามนโยบายเพิ่มพลเมืองของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยลดอัตราการตายของมารดาและทารก ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของพ่อเสมอ เรื่อง แม่เป็นบุคคลสำคัญยิ่งในการสร้างลูกที่มีคุณภาพ จึงพัฒนางานต่อเนื่อง เช่น

ทำการก่อตั้ง ธนาคารเลือดแห่งที่สอง ที่โรงพยาบาลหญิง สนับสนุนการผลิตพยาบาลเพิ่มโดยสร้างโรงเรียนพยาบาล ริเริ่มทำการศึกษาต่อเนื่องในโรงพยาบาลหญิง พ่อเสมอว่าให้มหาวิทยาลัยผลิตแพทย์ โรงพยาบาลเราจะริเริ่มสร้างแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ โดยเริ่มจากกุมารแพทย์-แผนกเด็ก มีการอบรมเพิ่มพูนความรู้ ซึ่งเป็นการจุดประกายการทำวุฒิปัตร์ของแพทย์ บุ๊กเบิกงานต่างๆ อีกมาก จนโรงพยาบาลหญิงอยู่แนวหน้าและเป็นต้นแบบของโรงพยาบาลประจำจังหวัด รวมทั้งขยายแผนกเด็กเป็นโรงพยาบาลเด็กในเวลาต่อมา

พ.ศ. ๒๔๙๔-๒๕๐๐ การขาดแคลนแพทย์ พยาบาล ภาสัชกร

* ธนาคารเลือด (Blood Bank) ตามระบบอเมริกา ต้องเก็บเลือดไว้ได้ ๒๑ วัน สามารถแยกเม็ดเลือด และน้ำเหลืองออกจากกัน และแปรรูปน้ำเหลืองเป็นน้ำเหลืองแข็ง (ต้องเก็บไว้ในตู้เย็น) หรือ น้ำเหลืองแห้งซึ่งไม่ต้องเก็บในตู้เย็น สะดวกในการขนส่ง มีระบบเก็บและแยกเม็ดเลือดกับน้ำเหลือง

ทันตแพทย์ บุคลากรสาธารณสุขอื่นๆ รุนแรงมากขึ้น ในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ องค์การอนามัยโลกให้คำขวัญว่า **“พยาบาล คือผู้กฤษฎาสุภาพอนามัย”** (The Nurse - Pioneer of Health) พ่อเสมอมีส่วนร่วมในการขยายโรงพยาบาลประจำจังหวัดจนครบทุกจังหวัด **เร่งผลิตครูพยาบาล** เพื่อผลิตพยาบาลสู่ชนบทให้ ออกไปทำหน้าที่เป็นครูตามโรงเรียนพยาบาลทุกแห่งทั่วประเทศ รวมทั้งยังทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจการและเป็นหัวหน้าพยาบาล ...

พ.ศ. ๒๕๐๐ มีการเลือกตั้งสกปรก มีการเปลี่ยนแปลงผู้นำระดับสูงของประเทศ การเปลี่ยนแปลงนโยบาย ฯลฯ การทำงานติดขัด เมื่อนำการเปลี่ยนแปลงที่ดีไม่ได้ ก็ต้องอุเบกขา จึงคิดลาออก

พ.ศ. ๒๕๐๕ ลาออกจากราชการก่อนเกษียณ ไปประกอบวิชาชีพอิสระ โดยตั้งคลินิก “บางกะปิ โอเอส” ที่ถนนสุขุมวิท ซอย ๕

๔. เปิดฉากชีวิต หมอกับการเมือง

ยุคแรก : ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ตอบรับคำเชิญเพื่อนร่วมรุ่น คือ นพ.อุดม ไปชะงัดขณะ มาเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ พ่อเสมอมีโอกาสนำประสบการณ์มาจัดทำนโยบายและแผนพัฒนาการสาธารณสุข ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๔) มุ่งเน้นการกระจายโรงพยาบาล และบุคลากรทางสาธารณสุขให้ครบทุกอำเภอ ส่งเสริมการผลิตและพัฒนาบุคลากร ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีบทบาทสำคัญในการ

ดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง พ่อเสมอเชื่อมั่นในพลังของชาวบ้าน
หนุ่มสาวนิสิต นักศึกษา ประชาชน หวังเห็นประชาธิปไตยที่แท้ ที่
ประชาชนย่อมเป็นใหญ่ในแผ่นดิน...แต่กลับเจอรัฐประหารนอง
เลือด...๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙!

ยุคสอง : กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๓ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
สาธารณสุข ในสมัยรัฐบาล พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์

ยุคสาม : มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๔-พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๘
เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ในสมัยรัฐบาล พล.อ.เปรม
ติณสูลานนท์ ในช่วงนี้ กระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายและแผนงาน
สนับสนุนการดำเนินงานสาธารณสุขทั้งในเมืองและในชนบทอย่างมาก
เช่น

- เร่งผลิตทันตแพทย์ เภสัชกรใช้ทุน เพื่อกระจายสู่ชนบทเพิ่ม
ขึ้น
- ลดอัตราความเจ็บป่วย เนื่องจากการใช้ยาลง ๒๐%
- ประกาศใช้ นโยบายแห่งชาติด้านยา พ.ศ. ๒๕๒๔ (ฉบับแรก)
- ประกาศใช้ บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๔ (ฉบับแรก)
- พ้นฟูการใช้สมุนไพร ภูมิปัญญาไทย
- สนับสนุนอุตสาหกรรมยาท้องถิ่น
- ดำเนินงานด้านสาธารณสุขมูลฐานแบบก้าวหน้า จนกระทั่ง
ในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ WHO ประกาศให้ประเทศไทยสามารถ
กำหนดการใช้งบประมาณเอง ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๕-ปัจจุบัน

๕. ปัจฉิมวัย กัลยาณมิตรของการทำงานเพื่อแผ่นดิน

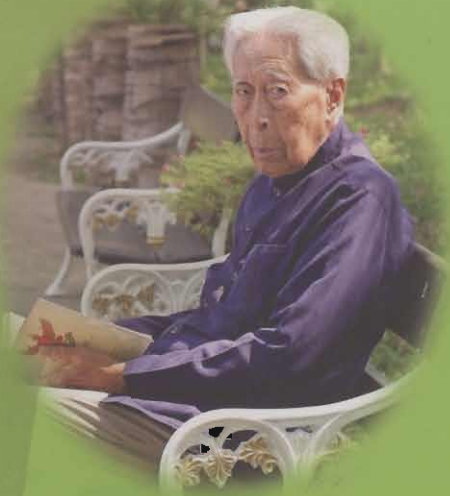
พอเสมอพูดเสมอว่า ยินดีช่วยทุกโอกาสที่ทำได้
เพื่อให้ลูกๆ ช่วยกันสร้างความเป็นธรรมให้กับคนไทย

พอเสมอริเริ่มร่วมบุกเบิกก่อตั้งสนับสนุน มูลนิธิ ภาควิชาเครือข่าย
ต่างๆ เป็นร่มและธงขององค์กรเอกชนที่ไม่แสวงกำไร มาตั้งแต่เป็น
หมอบ้านนอก และเป็นประธานกรรมการมูลนิธิคนแรกหลายแห่ง เช่น
มูลนิธิเสมอ พริ้งพวงแก้ว, มูลนิธิหมอบ้าน, มูลนิธิเด็ก, มูลนิธิเพื่อ
การพัฒนาเด็ก, มูลนิธิพัฒนาการแพทย์แผนไทย, มูลนิธิแพทย์ชนบท...

พอเสมอประชาธิปไตยที่แท้จริงมา ๗๕ ปีแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ.
๒๔๗๕ หวังจะนำความสุขทางกาย ทางจิต ทางสังคม ทางจิตวิญญาณ
ทางปัญญา และด้านสิ่งแวดล้อม มาสู่สังคมไทย ให้อยู่เย็นเป็นสุข ไร้
การทุจริต ฉ้อราษฎร์บังหลวง **พ่อยังมีความหวังอยู่ที่ลูกๆ ต้องช่วยกัน
สร้างความเป็นธรรมให้กับสังคมไทย ...**

ขอคารวะ บวรุษ ๔ แผ่นดิน เสมอ พริ้งพวงแก้ว กัลยาณมิตรของ
ชนทุกชั้น

ภญ.สำลี ใจดี

เล่ม ท่านเสวยยิ่งแล้ว ลมคน ไทเหนือ
พริ้ง ผ่านแผ่นดินตน มันตั้ง
พลอง ปล่อยล่องมองชน ลมล่อน ท่านใ
แก้ว ก่องล่องงานสร้าง ลือให้ไทยเมือง

หนังสือชุด ๓๐๐ ปี เสวย พริ้งพลองแก้ว

00000198